

CVRIA

EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

Årsrapport
2009

EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

ÅRSRAPPORT 2009

Översikt över verksamheten vid Europeiska unionens domstol,
Europeiska unionens tribunal och Europeiska unionens personaldomstol

Luxemburg 2010

www.curia.europa.eu

Europeiska unionens domstol
2925 Luxemburg
Tel. +352 4303-1

Europeiska unionens tribunal
2925 Luxemburg
Tel. +352 4303-1

Europeiska unionens personaldomstol
2925 Luxemburg
Tel. +352 4303-1

Domstolens webbplats: <http://www.curia.europa.eu>

Årsrapporten finns även tillgänglig på cd-rom hos domstolens press- och informationsavdelning
Tel. +352 4303-2035

Färdigställd den 1 januari 2010

Kopiering tillåten med angivande av källan. Fotografierna får endast återges i sammanhang som rör denna publikation. För all annan användning måste tillstånd begäras av Europeiska unionens publikationsbyrå.

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (<http://europa.eu>).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2010

ISBN 978-92-829-0964-5

doi:10.2862/23125

© Europeiska unionen, 2010

Printed in Luxembourg

TRYCKT PÅ PAPPER SOM BLEKTS UTAN ELEMENTÄRT KLOR (ECF)

Innehållsförteckning

Förord, domstolens ordförande Vassilios Skouris	5
--	---

Kapitel I

Domstolen

A – Domstolens utveckling och verksamhet år 2009	9
B – Domstolens sammansättning	55
1. Domstolens ledamöter	57
2. Förändringar i domstolens sammansättning år 2009	73
3. Domstolens ledamöter (i protokollär ordning)	75
4. Domstolens tidigare ledamöter	77
C – Domstolens verksamhetsstatistik	81

Kapitel II

Tribunalen

A – Tribunalens verksamhet år 2009	113
B – Tribunalens sammansättning	149
1. Tribunalens ledamöter	151
2. Förändringar i tribunalens sammansättning år 2009	161
3. Tribunalens ledamöter (i protokollär ordning)	163
4. Tribunalens tidigare ledamöter	165
C – Tribunalens verksamhetsstatistik	167

Kapitel III*Personaldomstolen*

A – Personaldomstolens verksamhet år 2009	191
B – Personaldomstolens sammansättning	201
1. Personaldomstolens ledamöter	203
2. Förändringar av personaldomstolens sammansättning år 2009	207
3. Personaldomstolens ledamöter (i protokollär ordning)	209
4. Tidigare ledamot av personaldomstolen	211
C – Personaldomstolens verksamhetsstatistik	213

Kapitel IV*Möten och besök*

A – Officiella besök och arrangemang vid domstolen, tribunalen och personaldomstolen	227
B – Studiebesök (2009)	229
C – Högtidliga sammankomster	233
D – Besök och deltagande i officiella arrangemang	235

<i>Organisationsplan</i>	240
--------------------------------	-----

Förord

Det gångna året avslutades med en större händelse. Den 1 december 2009 trädde Lissabonfördraget i kraft efter ett långt och komplicerat ratificeringsförfarande. Fördraget syftar till att förse Europeiska unionen med en mer effektiv rättslig och administrativ struktur och att göra unionen redo att anta början av 2000-talets utmaningar. Det innebär stora förändringar för merparten av domstolens verksamhetsområden. Förutom de konsekvenser som följer av att unionen blivit en juridisk person och att indelningen i unionens tre pelare upphört, införs genom Lissabonfördraget en rad reformer av såväl domstolens behörighet som förfarandena inför de olika instanser som domstolen består av.

År 2009 förnyades domstolens sammansättning också delvis och fyra av dess ledamöter lämnade domstolen. Institutionen kan inte annat än glädja sig åt att medlemsstaternas regeringar ånyo gjort dessa nomineringar av domare skyndsamt och därmed tagit hänsyn till vikten av att stabiliteten i institutionens verksamhet vidmakthålls, vilket har gjort det möjligt för domstolen att obehindrat fortsätta sitt uppdrag.

År 2009 präglas dessvärre även av generaladvokaten Dámaso Ruiz-Jarabo Colomers tragiska bortgång. Vi känner fortfarande av den chock som hans frånfälle föranledde, då domstolen just nu överlägger, och nästkommande månader kommer att överlägga, i mål där Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer lämnat förslag till avgörande. Hans tankar är därför med oss på ett högst konkret sätt.

Läsaren av rapporten kommer i det följande att finna en fullständig redogörelse för institutionens utveckling och verksamhet under år 2009. Liksom föregående år ägnas en betydande del åt kortfattade men uttömmande referat av domstolens, tribunalens och personaldomstolens dömande verksamhet. Redogörelsen kompletteras och stöds av statistiska uppgifter för varje instans.

V. Skouris
Domstolens ordförande

Kapitel I

Domstolen

A – Domstolens utveckling och verksamhet år 2009

av ordföranden Vassilios Skouris

I denna del av årsrapporten ges en översikt av verksamheten vid Europeiska unionens domstol under år 2009. Den innehåller först en redogörelse för hur institutionen har utvecklats under det gångna året, med tonvikt på de institutionella förändringar som berört domstolen och på utvecklingen av domstolens interna organisation och arbetsmetoder (avsnitt 1). Den innehåller därefter en statistisk analys av förändringen av institutionens arbetsbörda och den genomsnittliga handläggningstiden (avsnitt 2). Därefter redovisas, såsom varje år, de huvudsakliga utvecklingstendenserna i domstolens rättspraxis, indelade efter rättsområde (avsnitt 3).

1.1. Domstolens institutionella utveckling år 2009 präglades utan tvivel till största delen av Lissabonfördragets ikraftträdande. Detta fördrag har medfört flera förändringar av EU-fördraget och EG-fördraget som gäller domstolen. Vissa förändringar kommer av att strukturen med Europeiska unionens tre pelare har upphört, att Europeiska gemenskapen därför upphört att existera och att unionen numera är en juridisk person. Andra förändringar är mer specifika och avser domstolen direkt.

För att endast nämna de största ändringarna, låt mig framhålla att unionens dömande makt, sedan den 1 december 2009, benämns Europeiska unionens domstol. Den består liksom tidigare av tre rättsinstanser vilka hädanefter benämns: domstolen, tribunalen och personaldomstolen.

Det är fortfarande möjligt att inrätta specialdomstolar men efter Lissabonfördragets ikraftträdande ska detta ske enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet, det vill säga enligt medbeslutandeförfarandet med kvalificerad majoritet, och inte med enhällighet som tidigare. Detsamma gäller ändringar av stadgan för Europeiska unionens domstol, med undantag för bestämmelser som rör domarnas och generaladvokaternas ställning samt domstolens språkregler.

En stor förändring gäller bestämmelserna för hur domstolens och tribunalens ledamöter ska utses. Domarna och generaladvokaterna ska numera utses av konferensen mellan företrädarna för medlemsstaternas regeringar, efter hörande av en kommitté som ska avge yttrande om kandidaternas lämplighet att utöva ämbetet som domare och generaladvokat i domstolen och tribunalen. Kommittén ska bestå av sju personer utsedda bland före detta ledamöter av domstolen och tribunalen, ledamöter av nationella högsta domstolar och jurister med allmänt erkända kvalifikationer, varav en ska föreslås av Europaparlamentet.

Vad gäller domstolens behörighet utvidgas denna således till att omfatta EU-rätten, om inte annat följer av fördragen. Domstolen ges därigenom en allmän behörighet att meddela förhandsavgöranden när det gäller området för frihet, säkerhet och rättvisa på grund av att pelarstrukturen försvinner och att artiklarna 35 EU och 68 EG, som inskränkte domstolens behörighet, har upphävts genom Lissabonfördraget.

När det gäller polissamarbete och straffrättsligt samarbete, blir domstolens behörighet att meddela förhandsavgöranden tvingande. Den är således inte längre villkorad av att varje medlemsstat avger en förklaring där den erkänner denna behörighet och anger vilka nationella domstolar som får begära förhandsavgörande av domstolen. Övergångsbestämmelser anger dock att domstolen inte blir behörig fullt ut förrän fem år efter dagen för ikraftträdandet av Lissabonfördraget.

Vad vidare gäller visering, asyl, invandring och annan politik avseende fri rörlighet för personer (särskilt civilrättsligt samarbete samt erkännande och verkställighet av domar) får nu

samtliga nationella domstolar – och inte som tidigare enbart de högsta domstolarna – begära förhandsavgörande av domstolen. Domstolen är hädanefter även behörig att pröva åtgärder som vidtagits med hänsyn till allmän ordning i samband med kontroller över gränserna.

Det ska även erinras om att Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, till följd av Lissabonfördragets ikraftträdande, blir bindande lagstiftning och får samma rättsliga värde som fördragen¹. På det känsliga området som gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP), är domstolen undantagsvis behörig att pröva avgränsningen mellan unionens befogenheter och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, vars genomförande inte får påverka utövandet av unionens befogenheter eller institutionernas utövande av unionens exklusiva och delade befogenheter. Vidare är domstolen behörig att pröva talan om ogiltigförklaring av beslut om restriktiva åtgärder mot fysiska eller juridiska personer som rådet har antagit, till exempel för att bekämpa terrorism (frysning av tillgångar).

I Lissabonfördraget återfinns även betydande ändringar av förfarandena inför unionsdomstolarna. Bland de viktigare ändringarna kan nämnas mindre stränga villkor för upptagande till prövning av talan som väcks av enskilda (fysiska eller juridiska personer) mot regleringsakter som fattats av EU:s institutioner, organ och byråer. Bland annat får fysiska och juridiska personer hädanefter väcka talan mot regleringsakter som direkt berör dem och som inte medför genomförandeåtgärder. De behöver således inte längre visa att de berörs personligen av sådana akter.

Vidare innebär Lissabonfördraget en skärpning av systemet med ekonomiska sanktioner (i form av ett schablonbelopp och/eller löpande vite) i fall då en dom om fördragsbrott inte har verkställts. Domstolen kan numera redan i samband med den första domen om fördragsbrott utdöma ekonomiska sanktioner, om medlemsstaten har underlåtit att meddela kommissionen vilka nationella åtgärder som vidtagits för att införliva ett direktiv.

1.2. Utöver de reformer som införts genom Lissabonfördraget finns det även anledning att erinra om en ändring av domstolens rättegångsregler av den 13 januari 2009 (EUT L 24, s. 8). Ändringen gäller artikel 7.3 i dessa regler, som innehåller bestämmelser om hur domstolens ordförande och avdelningsordförande ska väljas. I sin tidigare lydelse föreskrevs två omröstningar. Om ett jämnt antal röster uppnåddes vid den andra omröstningen ansågs den äldste domaren vald. Enligt bestämmelsens nya lydelse gäller att om ingen domare erhåller röster från mer än hälften av domarna i domstolen, ska ytterligare omröstningar hållas tills denna majoritet uppnås.

2. Domstolens verksamhetsstatistik för år 2009 präglas rent allmänt av en ökad produktivitet och en fortsatt tillfredsställande effektivitet vad gäller handläggningstidens längd. Det ska även påpekas att domstolen fortsätter att ta emot allt fler begäran om förhandsavgörande.

År 2009 avgjorde domstolen 543 mål (nettoantal som beaktar antalet mål som förenats), vilket är en märkbar ökning jämfört med året före (495 mål avgjordes år 2008). Av dessa mål avgjordes

¹ I artikel 6.2 i EU-fördraget anges dessutom att "[u]nionen ska ansluta sig till Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), men att anslutningen inte ska ändra unionens befogenheter såsom de definieras i fördragen". Enligt protokoll nr 8 ska avtalet om unionens anslutning till Europakonventionen närmare ange "de särskilda bestämmelserna för unionens eventuella deltagande i kontrollmyndigheterna enligt konventionen [och] de mekanismer som är nödvändiga för att säkerställa att talan som väcks av icke-medlemsstater och framställningar från enskilda vederbörligen riktas till medlemsstaterna och/eller unionen, beroende på det enskilda fallet". Vidare ska avtalet säkerställa att unionens anslutning inte påverkar vare sig unionens eller dess institutioners befogenheter.

377 genom dom och 165 genom beslut. Antalet avkunnade domar under år 2009 är bland de högsta i domstolens historia.

Under året anhängiggjordes 561 nya mål vid domstolen (detta antal tar inte hänsyn till mål som förenats på grund av att de hänger samman), vilket utgör en viss minskning i förhållande till år 2008 (då 592 mål anhängiggjordes). Det ska dock betonas att antalet mål om förhandsavgörande som anhängiggjordes år 2009 är det högsta någonsin (302 mål).

När det gäller handläggningstidens längd är statistiken mycket positiv. I mål om förhandsavgörande är handläggningstiden 17,1 månader, det vill säga praktiskt taget samma längd som år 2008 (16,8 månader). Vid direkt talan och överklaganden är den genomsnittliga handläggningstiden 17,1 månader respektive 15,4 månader (16,9 månader och 18,4 månader år 2008).

Utöver den reformering av sina arbetsmetoder som domstolen gjort under de senaste åren kan den förbättrade och effektiviserade handläggningen av målen även tillskrivas en utökad användning av olika processuella instrument som domstolen förfogar över för att påskynda handläggningen av vissa typer av mål (förfarande för brådsakande mål om förhandsavgörande, handläggning med förtur, skyndsamt förfarande, förenklat förfarande och möjligheten att avgöra ett mål utan förslag till avgörande av en generaladvokat).

Handläggning enligt förfarandet för brådsakande mål om förhandsavgörande begärdes i tre mål, och den avdelning som målet förlades till ansåg att de villkor som föreskrivs i artikel 104b var uppfyllda i två av målen. Målen avgjordes sedan inom i genomsnitt 2,5 månader.

Skyndsamt handläggning har begärts i fem fall, men villkoren enligt rättegångsreglerna var inte uppfyllda i något av målen. Enligt praxis som etablerades år 2004 bifalls eller avslås en begäran om skyndsamt handläggning genom motiverat beslut av domstolens ordförande. Vidare har åtta mål beviljats förtur.

Domstolen har regelbundet använt det förenklade förfarandet enligt artikel 104.3 i rättegångsreglerna för att lämna förhandsavgörande beträffande vissa tolkningsfrågor. Sammanlagt 22 mål avslutades genom slutligt beslut med stöd av nämnda bestämmelse.

Slutligen har domstolen oftare använt sig av möjligheten i artikel 20 i domstolens stadga att avgöra ett ärende utan förslag till avgörande från generaladvokaten, om det inte omfattar någon ny rättsfråga. Det kan också nämnas att omkring 52 procent av de domar som meddelades år 2009 saknade sådant förslag till avgörande från generaladvokaten (jämfört med 41 procent år 2008).

Vad gäller fördelningen av målen mellan domstolens olika sammansättningar, avgjorde stora avdelningen omkring 8 procent, avdelningar med fem domare 57 procent och avdelningar med tre domare ungefär 34 procent av de mål som avslutades genom dom år 2009. I förhållande till föregående år kan man konstatera en minskning av andelen mål som prövats av stora avdelningen (14 procent år 2008) och en ökning av andelen mål som prövas av avdelningar med tre domare (26 procent år 2008). Vad gäller antalet mål som avgjorts genom beslut anförtröddes 84 procent av dessa avdelningar med tre domare, 10 procent avdelningar med fem domare och 6 procent utgörs av beslut som meddelats av domstolens ordförande.

För ytterligare upplysningar angående statistiska uppgifter för rättsåret 2009 hänvisas läsaren till punkt C i denna årsbok.

Konstitutionella och institutionella frågor

Förfarandena vid gemenskapens domstolar har sin rättsliga grund i första pelaren och har gett upphov till flera domar som förtjänar att omnämnas. I dom av den 3 september 2009 i mål C-166/07, *parlamentet mot rådet*, fann domstolen att gemenskapens bidrag till Internationella fonden för Irland förutsätter stöd i två rättsliga grunder, nämligen artiklarna 159 EG och 308 EG. Kravet på denna dubbla rättsliga grund leder till att gemenskapslagstiftaren måste förena olika lagstiftningsförfaranden för antagandet av en och samma rättsakt.

Domstolen inledde med att erinra om att enligt den ordning som gäller för gemenskapens behörighet ska valet av rättslig grund för en gemenskapsrättsakt ske utifrån objektiva kriterier, som kan bli föremål för domstolsprövning. Bland dessa kriterier ingår bland annat rättsaktens syfte och innehåll. Artikel 308 EG kan endast användas som rättslig grund för en rättsakt när gemenskapens institutioner inte i någon annan bestämmelse i fördraget ges den behörighet som är nödvändig för att anta rättsakten. Ett åberopande av denna bestämmelse förutsätter dessutom att den berörda åtgärden vidtas "inom den gemensamma marknadens ram".

Domstolen konstaterade därefter dels att ändamålen med rådets förordning (EG) nr 1968/2006 om gemenskapens finansiella bidrag till Internationella fonden för Irland (2007–2010)², motsvarar målen med gemenskapens politik för ekonomisk och social sammanhållning, dels att gemenskapens ekonomiska bidrag till fonden, enligt regelverket, utgör sådana särskilda åtgärder som kan antas med stöd av artikel 159 tredje stycket EG, när de visar sig vara nödvändiga för att utanför strukturfonderna uppnå de mål som anges i artikel 158 EG. Det är emellertid så att varken de sätt på vilka gemenskapen och fonden samarbetar eller det sätt på vilket gemenskapens ekonomiska bidrag betalas ut möjliggör för gemenskapen att förhindra att fonden använder bidraget för att finansiera åtgärder som, även om de uppfyller målen i avtalet angående Internationella fonden för Irland, ligger utanför tillämpningsområdet för gemenskapens politik för ekonomisk och social sammanhållning, eller som åtminstone inte omfattas av de kriterier som gemenskapen tillämpar för sin politik på detta område. Gemenskapslagstiftaren kunde alltså inta den berättigade ståndpunkten att det spektrum av verksamheter som finansieras genom denna förordning har en räckvidd som går utöver gemenskapens politik när det gäller ekonomisk och social sammanhållning. Artikel 159 EG avser endast gemenskapens egna åtgärder som har vidtagits med stöd av gemenskapsrätten och vars innehåll inte går utöver tillämpningsområdet för gemenskapens politik för ekonomisk och social sammanhållning. Gemenskapen har således inte den nödvändiga behörigheten att endast med tillämpning av artikel 159 tredje stycket EG genomföra gemenskapens politik för ekonomisk och social sammanhållning genom att lämna ett ekonomiskt bidrag på de villkor som föreskrivs i förordning nr 1968/2006.

Målet med förordning nr 1968/2006 är dock att stödja åtgärder av en internationell organisation som upprättats av två medlemsstater och vars syfte är att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen. Som framgår av artiklarna 2 EG och 3.1 k EG utgör stärkande av den ekonomiska och sociala sammanhållningen ett ändamål för gemenskapen utanför tillämpningsområdet för avdelning XVII i fördraget. Målet med nämnda förordning avser för övrigt den gemensamma marknaden, eftersom den syftar till ekonomiska förbättringar i missgynnade områden i de två medlemsstaterna och således den gemensamma marknadens funktion.

Domstolen drog härav slutsatsen att eftersom förordning nr 1968/2006 har de mål som föreskrivs i artiklarna 2 EG och 3.1 k EG samt i avdelning XVII i fördraget, utan att gemenskapen

² Rådets förordning (EG) nr 1968/2006 av den 21 december 2006 (EUT L 409, s. 81).

i denna avdelning uttryckligen ges behörighet att vidta åtgärder för att uppnå dessa mål, skulle gemenskapslagstiftaren ha tillämpat artikel 159 tredje stycket EG och artikel 308 EG i förening, med beaktande av de lagstiftningsförfaranden som föreskrivs i dessa artiklar, nämligen dels medbeslutandeförfarandet i artikel 251 EG, dels röstning med krav på enhällighet i rådet.

Frågan om fastställelse av korrekt rättslig grund i första pelaren behandlades av domstolen även i dess dom av den 8 september 2009 i mål C-411/06, *kommissionen mot parlamentet och rådet*, där den avgjorde en tvist angående den rättsliga grunden för förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall³. Domstolen fann därvid att denna rättsakt uteslutande skulle ha grundats på artikel 175.1 EG och inte på artiklarna 133 EG och 175.1 EG, eftersom den inte hade någon sekundär inverkan på den gemensamma handelspolitiken.

Enligt domstolens traditionella rättspraxis är det endast i undantagsfall – om det finns flera avsikter med den aktuella rättsakten, eller om den har flera beståndsdelar vilka har ett sådant samband att de inte kan åtskiljas, utan att den ena blir sekundär och indirekt i förhållande till den andra – som en sådan rättsakt i undantagsfall antas med stöd av de däremot svarande olika rättsliga grunderna. Kommissionen ansåg i detta fall att valet att använda två rättsliga grunder betingades av att nämnda förordning består av två delar som inte kan åtskiljas. Den ena delen är att hänföra till den gemensamma handelspolitiken och den andra till miljöskyddet, och den ena är inte sekundär eller indirekt i förhållande till den andra.

Domstolen delade inte denna uppfattning och fann att det av analysen av den angripna förordningen framgick att den, avseende såväl dess syfte som dess innehåll, huvudsakligen är ägnad att skydda människors hälsa och miljön mot potentiellt skadliga verkningar av gränsöverskridande avfallstransporter. Förfarandet med skriftlig förhandsanmälan och skriftligt förhandsgodkännande har tydligt som mål att skydda miljön inom området för avfallstransporter mellan medlemsstaterna, och det var följaktligen korrekt att använda artikel 175.1 EG som rättslig grund för detta. Det skulle således vara inkonsekvent att anse att samma förfarande, när det tillämpas på avfallstransporter mellan medlemsstaterna och tredjeland med samma syfte att skydda miljön, är ett instrument för den gemensamma handelspolitiken och att det av denna anledning ska ha artikel 133 EG som rättslig grund. Denna slutsats bekräftas av en analys av det lagstiftningsssammanhang som nämnda förordning ingår i. En extensiv tolkning av begreppet gemensam handelspolitik påverkar inte slutsatsen att förordning nr 1013/2006 huvudsakligen är ett miljöpolitiskt instrument. En gemenskapsrättsakt kan alltså omfattas av detta område även om de åtgärder som föreskrivs i rättsakten kan påverka handeln. En gemenskapsrättsakt omfattas nämligen endast av den exklusiva behörighet på området för den gemensamma handelspolitiken som föreskrivs i artikel 133 EG, om rättsakten särskilt rör internationell handel, genom att den huvudsakligen syftar till att främja, underlätta eller reglera handeln och den direkt och omedelbart påverkar handeln med de aktuella varorna i fråga. Så förhåller det sig uppenbarligen inte i förevarande fall. Förordning nr 1013/2006 har nämligen precis som sin föregångare till syfte att tillhandahålla ett harmoniserat system av förfaranden, genom vilka avfallstransporterna kan begränsas för att säkerställa skyddet av miljön, och inte att definiera hur avfallet ska vara beskaffat för att få omsättas fritt på den inre marknaden eller inom ramen för handel med tredjeland.

De tvister avseende rättslig grund som fallit mellan pelarna har föranlett dom av den 10 februari 2009 i mål C-301/06, *Irland mot parlamentet och rådet*. Domstolen fann där att antagandet av direktiv 2006/24/EG om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall (EUT L 190, s. 1).

tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät⁴ skulle ske med stöd av EG fördraget, eftersom det huvudsakligen avsåg den inre marknadens funktion.

Gemenskapslagstiftaren kan nämligen använda artikel 95 EG som rättslig grund, särskilt när det föreligger skillnader mellan de nationella bestämmelserna och dessa skillnader kan utgöra hinder för de grundläggande friheterna eller skapa en snedvridning av konkurrensen och ha en direkt inverkan på den inre marknadens funktion. Det framgick dock att skillnaderna mellan de olika nationella bestämmelserna om lagring av uppgifter avseende elektronisk kommunikation kunde ha en direkt inverkan på den inre marknadens funktion och att det kunde förutses att denna inverkan skulle komma att förstärkas. I en sådan situation var det berättigat för gemenskapslagstiftaren att, i syfte att få den inre marknaden att fungera väl, anta harmoniserade bestämmelser.

Domstolen konstaterade vidare att samma direktiv hade modifierat bestämmelserna i direktivet om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation, vilket även det grundats på artikel 95 EG. Under dessa omständigheter kunde nämnda direktiv, i den mån det modifierar ett befintligt direktiv i gemenskapens regelverk, inte antas med stöd av en bestämmelse i EU fördraget utan att artikel 47 EU åsidosattes.

Domstolen slog slutligen fast att direktiv 2006/24 reglerar transaktioner som är oberoende av genomförandet av varje eventuell åtgärd inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete. I direktivet harmoniseras varken frågan om de nationella brottsbekämpande myndigheternas tillgång till uppgifter eller frågan om användning och utbyte av dessa uppgifter mellan nämnda myndigheter. Dessa frågor omfattas i princip av avdelning VI i EU-fördraget och har uteslutits från bestämmelserna i direktivet. Härav följer att det materiella innehållet i direktiv 2006/24 huvudsakligen avser tjänsteleverantörernas verksamhet inom den berörda sektorn av den inre marknaden, med undantag för statlig verksamhet som omfattas av avdelning VI i EU fördraget. Mot bakgrund av det materiella innehållet konstaterades att nämnda direktiv huvudsakligen avser den inre marknadens funktion.

Även om domstolen sedan länge slagit fast de allmänna gemenskapsrättsliga principerna ger de fortfarande näring åt rättspraxis. I dom av den 10 mars 2009 i mål C-345/06, *Heinrich*, underströk domstolen räckvidden av rättsakernas erforderliga publicitet och bekräftade därmed rättssäkerhetsprincipens betydelse som allmän gemenskapsrättslig princip.

En resenär nekades på flygplatsen Wien Schewchat att gå ombord på ett flygplan med hänvisning till att vederbörandes kabinbagage innehöll föremål som med stöd av gemenskapsförordningar ansågs förbjudna. I förordning (EG) nr 2320/2002⁵ är det bland annat otillåtet att på flygplan ta ombord vissa föremål, vilka ges en allmän definition i en förteckning som intagits som bilaga till förordningen. Genomförandet av denna förordning säkerställs medelst förordning (EG) nr

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/24/EG av den 15 mars 2006 och om ändring av direktiv 2002/58/EG (EUT L 105, s. 54).

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2320/2002 av den 16 december 2002 om införande av gemensamma skyddsregler för den civila luftfarten (EGT L 355, s. 1).

622/2003⁶ och dess bilaga, vilken ändrades år 2004 genom förordning (EG) nr 68/2004⁷, men aldrig offentliggjordes.

Den berörda personen väckte talan vid domstol på grund av vägran att låta honom gå ombord på flygplanet, och yrkade fastställelse av att de åtgärder som vidtagits gentemot honom var rättsstridiga. Den nationella domstolen frågade EU-domstolen huruvida förordningar eller delar av förordningar som inte offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* trots detta kan vara rättsligt bindande.

I sin dom erinrade domstolen inledningsvis om att det redan av ordalydelsen i artikel 254.2 EG framgår att en gemenskapsförordning endast har rättsverkan om den har offentliggjorts i officiella tidningen. Den betonade därefter att en rättsakt som har antagits av en gemenskapsinstitution inte kan göras gällande mot fysiska och juridiska personer i en medlemsstat innan de har getts möjlighet att ta del av rättsakten genom att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* i vederbörlig ordning. Samma principer gäller i fråga om nationella åtgärder för genomförandet av gemenskapslagstiftning.

Domstolen slog i det aktuella målet fast att syftet med förordning (EG) nr 2320/2002 är att införa skyldigheter för enskilda, genom dess förbud mot att vissa i en till förordningen bifogad förteckning angivna föremål medförs ombord på flygplan. Eftersom bilagan till förordning (EG) nr 622/2003 inte hade offentliggjorts, var det inte möjligt för domstolen att pröva huruvida denna även berör förteckningen över förbjudna föremål och alltså syftar till att införa skyldigheter för enskilda. Domstolen tillade att det emellertid inte kan uteslutas att så är fallet. Domstolen påpekade dessutom att förteckningen över förbjudna föremål inte omfattas av de kategorier av åtgärder och informationer som betraktas som hemliga och därför inte offentliggörs. Av detta följer att förordning (EG) nr 622/2003 således med nödvändighet skulle vara ogiltig om den faktiskt medförde anpassningar av den ovannämnda förteckningen över förbjudna föremål. Domstolen drog härav slutsatsen att bilagan till förordning (EG) nr 622/2003 inte har bindande verkan i den mån den syftar till att införa skyldigheter för enskilda.

I dom av den 1 oktober 2009 i mål C-141/08 P, *Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware mot rådet*, prövade domstolen ett överklagande och erinrade om att iakttagandet av rätten till försvar är av fundamental betydelse, varpå den slog fast att överträdelsen av denna rätt inom ramen för ett antidumpningsförfarande var rättsstridig.

Diskussionen avsåg bland annat kommissionens underlåtenhet att iaktta den frist på tio dagar som den har enligt artikel 20.5 i förordning (EG) nr 384/96⁸ för att översända sitt förslag om slutliga åtgärder till rådet. Domstolen förklarade inledningsvis i sin dom att kommissionen måste iaktta denna frist för att företagen, vilka underrättats om kommissionens avsikt att höja antidumpningstullen i förhållande till den som angetts i dess tidigare meddelande, ska ges tillfälle att yttra sig. Domstolen erinrade därefter om att underlåtenheten att iaktta fristen kan leda till en ogiltigförklaring av den av rådet antagna förordningen bara om det finns en möjlighet att det

⁶ Kommissionens förordning (EG) nr 622/2003 av den 4 april 2003 om åtgärder för att genomföra gemensamma grundläggande standarder avseende luftfartsskydd (EUT L 89, s. 9).

⁷ Kommissionens förordning (EG) nr 68/2004 av den 15 januari 2004 om ändring av förordning (EG) nr 622/2003 om åtgärder för att genomföra gemensamma grundläggande standarder avseende luftfartsskydd (EUT L 10, s. 14).

⁸ Rådets förordning (EG) nr 384/96 av den 22 december 1995 om skydd mot dumpad import från länder som inte är medlemmar i Europeiska gemenskapen (EGT L 56, s. 1).

administrativa förfarandet på grund av denna oegentlighet hade kunnat leda till ett annat resultat och att det berörda företags rätt till försvar således verkligen har påverkats.

För att utverka en ogiltigförklaring av kommissionens beslut att inte bevilja en person status som företag, när denne verkar i en marknadsekonomi, då detta beslut meddelats utan att tiodagarsfristen iakttagits, behöver det berörda företaget alltså inte visa att beslutet skulle ha haft ett annat innehåll utan endast att ett sådant antagande inte är helt uteslutet, då företaget hade kunnat förbereda ett bättre försvar om förfarandefelet inte hade begåtts. Vad beträffar tillämpningen av denna princip i det aktuella fallet, fann domstolen i motsats till tribunalen, med hänsyn till att kommissionen redan vid två tillfällen ändrat sin ståndpunkt på grund av yttranden som berörda parter tillställt den, att det inte kunde uteslutas att kommissionen skulle ha ändrat ståndpunkt ytterligare en gång till följd av de argument som det berörda företaget framfört. Domstolen upphävde därför inte bara tribunalens dom utan ogiltigförklarade även den angripna radsförordningen.

På området för de allmänna gemenskapsrättsliga principerna finner man också domstolens underkännande av principen om likabehandling av aktieägare som en allmän gemenskapsrättslig princip. I dom av den 15 oktober 2009 i mål C-101/08, *Audiolux m.fl.*, slog den sålunda fast att det inte finns någon allmän gemenskapsrättslig princip enligt vilken minoritetsaktieägare skyddas av en skyldighet för den huvudaktieägare som förvärvar eller stärker sin kontroll över ett bolag att erbjuda minoritetsaktieägarna att lösa ut aktierna på samma villkor som de som överenskommit när huvudägaren förvärvade eller stärkte det aktieinnehav som gav honom kontroll över bolaget. Enligt domstolen är den omständigheten allena, att det finns vissa bestämmelser i sekundärrätten om skydd för minoritetsaktieägare, inte i sig tillräcklig för att kunna fastställa att det finns en allmän gemenskapsrättslig princip, och särskilt inte om bestämmelsernas tillämpningsområde är begränsat till vissa välvgränsade och tydliga rättigheter. Den allmänna likabehandlingsprincipen kan i sig inte heller medföra någon särskild skyldighet som endast gäller för en huvudaktieägare i förhållande till andra aktieägare eller kan peka ut en specifik situation i vilken det föreligger en sådan skyldighet. En sådan behandling förutsätter enligt domstolen att det görs ett lagstiftningsmässigt val efter en intresseavvägning och att det på förhand fastställs precisa och detaljerade regler, och detta val kan inte härledas ur den allmänna likabehandlingsprincipen. De allmänna gemenskapsrättsliga principerna har nämligen samma rang som bestämmelserna i fördraget, eftersom nämnda behandling kännetecknas av en grad av detaljering som fordrar att det utarbetas närmare föreskrifter, vilket i gemenskapen sker genom en sekundärrättsakt.

Förbudet mot alla former av diskriminering på grund av nationalitet och dess verkningar har prövats i ett ovanligt förfarande, nämligen i dom av den 27 oktober 2009 i mål C-115/08, *ČEZ*, där domstolen hade att ta ställning till denna princip inom tillämpningsområdet för Euratomfördraget.

En regional österrikisk domstol, vid vilken några fastighetsägare hade väckt talan mot kärnkraftverket Temelin i Republiken Tjeckien för att få störningar från grannfastigheter att upphöra, frågade EU-domstolen huruvida det tillstånd som de tjeckiska myndigheterna meddelat för driften av kärnkraftverket skulle erkännas i Österrike inom ramen för ett sådant domstolsförfarande, då ett sådant erkännande inte föreskrevs i österrikisk lag.

Domstolen konstaterade inledningsvis att den industriella verksamhet som bedrevs vid kärnkraftverket Temelin omfattas av tillämpningsområdet för Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom). Den påpekade därefter att hemvistet för företag som driver en anläggning i en medlemsstat normalt bestäms enligt rättsordningen i den staten och att deras situation är jämförbar med situationen för medborgare i denna stat. Den skillnad i behandling som drabbar anläggningar vilka har erhållit administrativt tillstånd i en annan

medlemsstat än Republiken Österrike, ska följaktligen anses utgöra en skillnad i behandling grundad på nationalitet. Principen om förbud mot all diskriminering på grund av nationalitet utgör dock en allmän gemenskapsrättslig princip som även är tillämplig inom Euratomfördragets tillämpningsområde. Det är således inom ramen för Euratomfördraget som den av Republiken Österrike tillämpade åtskillnaden till nackdel för anläggningar vilka har erhållit administrativt tillstånd i en annan medlemsstat ska prövas. Domstolen fann därefter att en diskriminering på grund av nationalitet inte kan rättfärdigas av sådana rent ekonomiska hänsyn såsom skyddet för nationella näringsidkares intressen. En diskriminering kan inte heller rättfärdigas av målsättningen att skydda liv eller hälsa, miljö eller äganderätt, eftersom det finns en gemenskapsrättslig ram som delvis omfattar detta tillstånd och som säkerställer detta skydd. Republiken Österrike kunde följaktligen inte rättfärdiga den diskriminering som tillämpades i fråga om det administrativa tillstånd som meddelats i Republiken Tjeckien för driften av kärnkraftverket i Temelin.

Även om villkoren för upptagande av en talan om ogiltigförklaring är föremål för en mycket riklig rättspraxis hade domstolen, i ett mål om överklagande, i dom av den 10 september 2009 i de förenade målen C-445/07 P och C-455/07 P, *kommissionen mot Ente per le Ville Vesuviane*, ännu en gång att pröva villkoren för upptagande till prövning av mål om talan som väckts av de myndigheter som berörs av beviljandet av finansiella stöd.

Domstolen erinrade om att ett regionalt eller lokalt organ med stöd av artikel 230 fjärde stycket EG, i den mån det utgör en juridisk person enligt nationell rätt, kan väcka talan om ogiltigförklaring mot ett beslut som är riktat till det och mot ett beslut som direkt och personligen berör det, varpå den preciserade att villkoret avseende direkt inverkan endast kan anses vara uppfyllt om två kriterier är för handen. Dels måste den ifrågasatta gemenskapsrättsakten ha direkt inverkan på den enskildes rättsliga ställning. Dels får akten inte lämna något utrymme för skönsmässig bedömning för dem till vilka den riktar sig, och som ska genomföra den.

I motsats till vad tribunalen funnit slog domstolen i detta hänseende fast att den omständigheten att ett regionalt eller lokalt organ i ett beslut om beviljande av finansiellt gemenskapsstöd utses som ansvarig myndighet för genomförandet av ett av Europeiska regionala utvecklingsfondens projekt, inte innebär att detta organ självt har rätt till stödet. Likaså utgjorde den omständigheten att de nationella myndigheterna har framhållit sin avsikt vad avser återkravet av de belopp som det regionala eller lokala organet otillbörligen uppburit i sig ett uttryck för en självständig vilja från deras sida, då några skyldigheter enligt gemenskapsrätten inte åläggs dem. Detta visar väl den berörda medlemsstatens utrymme för skönsmässig bedömning. Domstolen slog följaktligen fast att den ifrågavarande myndigheten inte berördes direkt av kommissionens beslut och att den således inte kunde väcka talan vid sin nationella domstol för att angripa lagenligheten av de nationella åtgärderna för tillämpningen av en gemenskapsrättsakt.

Domstolen fick även tillfälle att upprepa de krav som gäller enligt den kontradiktoriska principen, vilken styr förfarandet vid gemenskapsdomstolarna.

I dom av den 2 december 2009 i mål C-89/08 P, *kommissionen mot Irland m.fl.*, slog den nämligen fast att denna princip i regel inte bara innebär att varje part i en tvist har rätt att få ta del av de handlingar och yttranden som motparterna ingett till domstolen, och att yttra sig däröver, samt att den inte endast utgör hinder mot att gemenskapsdomstolen grundar sitt avgörande på omständigheter och handlingar som parterna, eller en av parterna, inte kunnat ta del av, och som de således inte har kunnat ta ställning till. Den innebär nämligen också att parterna har rätt att ta del av de rättsliga grunder som domstolen prövar ex officio och avser att grunda sitt avgörande på, samt att yttra sig däröver. För att de krav som har samband med rätten till en rättvis rättegång ska vara uppfyllda, ska parterna nämligen kunna få kännedom om och ha möjlighet

att i en kontradiktorisk process diskutera de såväl faktiska som rättsliga omständigheter som är avgörande för målets utgång. Gemenskapsdomstolen kan följaktligen inte, förutom i särskilda fall, däribland dem som föreskrivs i gemenskapsdomstolarnas rättegångsregler, låta sitt avgörande vila på en rättslig grund som prövats ex officio, inte ens om det rör sig om tvingande rätt, och som i det aktuella fallet avser bristfällig motivering av det omtvistade beslutet, utan att dessförinnan ha berett parterna tillfälle att yttra sig över grunden. Domstolen preciserade att den redan i ett motsvarande sammanhang, som avsåg artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), hade slagit fast att det just är med hänsyn till denna artikel och själva syftet med alla berörda personers rätt till ett kontradiktoriskt förfarande och en rättvis rättegång, i den mening som avses i denna bestämmelse, som den ex officio eller efter att ha hört generaladvokaten eller på parternas begäran kan besluta att återuppta det muntliga förfarandet, i enlighet med artikel 61 i sina rättegångsregler, om den anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet eller om detsamma ska avgöras på grundval av ett argument som parterna inte har kunnat diskutera (se beslut av den 4 februari 2000 i mål C-17/98, *Emesa Sugar*, REG 2000, s. I-665, punkterna 8, 9 och 18, och dom av den 10 februari 2000 i de förenade målen C-270/97 och C-271/97, *Deutsche Post*, REG 2000, s. I-929, punkt 30). Enligt domstolen framgick det i det här aktuella fallet av handlingarna i målet och av vad som framkommit under förhandlingen i domstolen att tribunalen, genom den överklagade domen, ogiltigförklarade kommissionens beslut med stöd av en grund som prövats ex officio, avseende ett åsidosättande av artikel 253 EG, utan att dessförinnan, under det skriftliga förfarandet eller det muntliga förfarandet, ha berett parterna tillfälle att yttra sig över grunden. Tribunalen åsidosatte därmed den kontradiktoriska principen varvid den kränkte kommissionens intressen. Domstolen förklarade i enlighet med vad generaladvokaten påpekat, att även om bristande motivering visserligen utgör ett fel som i princip inte kan läkas ska fastställandet av en sådan brist grundas på en bedömning vid vilken, enligt fast rättspraxis, hänsyn ska tas till ett visst antal omständigheter. En sådan bedömning kan bli föremål för diskussion, särskilt när den inte avser en fullständig avsaknad av motivering utan motiveringen av en bestämd faktisk och rättslig fråga. Om kommissionen i detta fall hade getts möjlighet att inkomma med synpunkter, hade den bland annat kunnat framföra samma argument som dem som framfördes inom ramen för den fjärde och den femte grunden för överklagandet.

Beträffande de skyldigheter som åvilar medlemsstaterna enligt gemenskapsrätten fick domstolen tillfälle i dom av den 24 mars 2009 i mål C 445/06, *Danske Slagterier*, att erinra om de principer som gäller för medlemsstaternas utomobligatoriska ansvar för åsidosättande av gemenskapsrätten, varvid den i vissa avseende preciserade och förklarade hur dessa konkret ska tillämpas.

När det gäller genomförandet av detta ansvar erinrade domstolen om att det, i avsaknad av gemenskapsrättsliga föreskrifter, är inom ramen för nationell skadeståndsrätt som det ankommer på staten att gottgöra följderna av den skada som enskilda lidit till följd av åsidosättandet av gemenskapsrätten, eftersom de förutsättningar, bland annat avseende tidsfrister, som fastställs i nationell lagstiftning i fråga om skadestånd ska vara förenliga med likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen. Fastställandet i förväg av rimliga tidsfrister för att väcka talan hade i detta avseende redan befunnits vara förenligt med gemenskapsrätten. Domstolen tillade att en sådan frist dessutom ska vara tillräckligt förutsebar för den enskilde. Det är den nationella domstolens uppgift att, med beaktande av samtliga de element som kännetecknar den rättsliga och faktiska situationen vid tidpunkten för omständigheterna i målet, pröva huruvida detta är fallet. På den nationella domstolen ankommer även att pröva huruvida en analog tillämpning av den frist som föreskrivs i den nationella lagstiftningen leder till att villkoren för ersättning för skada som enskilda lidit till följd av denna medlemsstats åsidosättande av gemenskapsrätten inte på grund av denna tillämpning skulle ha varit mindre förmånliga än de villkor som är tillämpliga på liknande skadestånd i interna rättsförhållanden.

Domstolen tog därefter ställning till den konkreta tillämpningen av preskriptionstiden och slog därvid fast att gemenskapsrätten inte innehåller något krav på att denna preskriptionstid ska avbrytas eller suspenderas när Europeiska kommissionen har inlett ett fördragsbrottsförfarande enligt artikel 226 EG. Inte heller när det gäller skadeståndstalan mot en stat på grund av ett felaktigt införlivande av ett direktiv, vilket var fallet i det aktuella målet, utgör gemenskapsrätten något hinder för att preskriptionstiden börjar löpa då de första skadeverkningarna av detta felaktiga införlivande uppstår och då ytterligare skadeverkningar kan förutses, även om denna tidpunkt ligger före det korrekta införlivandet av detta direktiv.

Vad slutligen beträffar den inställning som den skadelidande parten påfordrat slog domstolen fast att gemenskapsrätten tillåter en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att en enskild inte kan erhålla ersättning för skada som vederbörande uppsåtligt eller av oaktsamhet har underlåtit att förhindra genom att använda sig av ett rättsmedel, förutsatt att det är rimligt att kräva av den skadelidande att denne använder sig av det ifrågavarande rättsmedlet, vilket det ankommer på den nationella domstolen att avgöra. Den omständigheten att det är sannolikt att den nationella domstolen kommer att begära ett förhandsavgörande med stöd av artikel 234 EG, av domstolen, eller att en talan om fördragsbrott har väckts vid domstolen kan inte, i sig, utgöra ett tillräckligt skäl för att fastslå att det inte är rimligt att använda sig av ett rättsmedel.

Vad beträffar rättsområdet för gemenskapens yttre förbindelser förtjänar ett yttrande och tre mål att nämnas.

I sitt yttrande 1/08 av den 30 november 2009 uttalade sig domstolen på kommissionens begäran om artikel 300.6 EG, angående dels huruvida Europeiska gemenskapen har exklusiv behörighet eller enbart delad behörighet med medlemsstaterna att ingå avtal med Världshandelsorganisationen (WTO) om ändring av de listor över gemenskapens och medlemsstaternas särskilda åtaganden enligt Allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS), dels vad som är den korrekta rättsliga grunden för ingåendet av dessa avtal.

I det aktuella fallet hade utvidgningarna år 1995 och år 2004 gjort det nödvändigt att utarbeta en ny lista där även de tretton nya medlemsstaterna, som dittills varit upptagna på en separat lista med avseende på deras åtaganden inom ramen för GATS, ingår. I syfte att slå samman listan över åtaganden för de tretton nya medlemsstaterna med den aktuella listan över gemenskapen och medlemsstaterna, informerade kommissionen den 28 maj 2004 om de ändringar och återtaganden som den avsåg att göra avseende listorna. Enligt artikel XXI i GATS hade dessa ändringar i listorna över åtaganden lett till yrkanden om ersättning för de medlemmar i WTO som berördes av de olika ändringar av listorna som gjorts på grund av sammanslagningen. Domstolen erinrade först om att valet av lämplig rättslig grund är av konstitutionell betydelse. Eftersom gemenskapen enbart har den behörighet som den tilldelats måste den nämligen knyta det tilltänkta avtalet till en bestämmelse i fördraget som ger den fullmakt att godkänna en sådan rättsakt. Domstolen prövade därför gemenskapens behörighet att ingå de aktuella avtalen och vilka rättsliga grunder som var tänkbara för detta ingående, då dessa två frågor var oskiljaktigt förenade med varandra. Efter att ha prövat punkterna 1, 5 och 6 i artikel 133 EG, kom domstolen till slutsatsen att avtalen med de berörda medlemmarna i WTO faller inom Europeiska gemenskapens och medlemsstaternas delade behörighet. När det gäller den korrekta rättsliga grunden preciserade domstolen att den del av de aktuella avtalen som avser "transporter" enligt artikel 133.6 tredje stycket EG omfattas av transportpolitiken och inte av den gemensamma handelspolitiken. Domstolen drog av sin prövning slutligen den slutsatsen att den rättsliga grunden för gemenskapsrättsakten om ingående av dessa avtal ska vara artikel 133.1 EG, 133.5 EG och 133.6 andra stycket EG liksom artiklarna 71 EG och 80.2 EG, jämförda med artikel 300.2 EG och 300.3 första stycket EG.

I domar av den 3 mars 2009 i målen C-205/06, *kommissionen mot Österrike*, och C-249/06, *kommissionen mot Sverige*, konstaterade domstolen inom ramen för av kommissionen inledda fördragsbrottsförfaranden, att Konungariket Sverige och Republiken Österrike underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 307 andra stycket EG, genom att inte vidta lämpliga åtgärder för att undanröja oförenligheter mellan deras gemenskapsrättsliga skyldigheter och bestämmelser om överföringar av kapital i de investeringsskyddsavtal som ingåtts med vissa tredjeländer. I de aktuella målen innehöll de olika aktuella investeringsskyddsavtalen bestämmelser som garanterar fri överföring av betalningar med anknytning till en investering i en fritt konvertibel valuta. Dessa avtal överensstämde i så måtto med lydelsen av artikel 56.1 EG enligt vilken alla restriktioner för kapitalrörelser och betalningar mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredjeland ska vara förbjudna. Rådet har emellertid med stöd av artiklarna 57.2 EG, 59 EG och 60.1 EG behörighet att, under vissa bestämda förhållanden, begränsa kapitalrörelser och betalningar mellan medlemsstaterna och tredjeländer. Domstolen påpekade inledningsvis att det för säkerställandet av dessa bestämmelsers ändamålsenliga verkan är nödvändigt att de åtgärder som begränsar den fria rörligheten för kapital som rådet eventuellt beslutar om kan tillämpas omedelbart gentemot de stater som berörs av dem. De stater som berörs av åtgärderna kan vara vissa av de stater som har undertecknat ett av de aktuella avtalen med Konungariket Sverige och Republiken Österrike. Rådets behörighet att ensidigt vidta restriktiva åtgärder gentemot tredjeländer på ett område som är identiskt eller har samband med det område som regleras av ett tidigare avtal som ingåtts mellan en medlemsstat och ett tredjeland innebär följaktligen att det föreligger en oförenlighet med nämnda avtal när det, för det första, inte finns någon bestämmelse i det tidigare avtalet som gör det möjligt för den berörda medlemsstaten att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter i egenskap av medlem av gemenskapen och när det, för det andra, inte heller finns någon folkrättslig mekanism som möjliggör detta. Domstolen preciserade för övrigt att den tid som de internationella förhandlingar som vore nödvändiga för att omförhandla de aktuella avtalen skulle ta i anspråk i sig oförenlig med dessa åtgärders ändamålsenliga verkan. Verkningarna av de andra folkrättsliga medel som kan tillgripas, exempelvis en suspension av avtalet eller till och med en uppsägning av de aktuella avtalen eller av vissa bestämmelser däri, är alltför osäkra för att säkerställa att de åtgärder som rådet har beslutat om skulle kunna tillämpas på ett ändamålsenligt sätt.

I dom av den 19 februari 2009 i mål C-228/06, *Soysal och Savatli*, tog domstolen ställning till den standstill-klausul som intagits i artikel 41.1 i tilläggsprotokollet till associeringsavtalet EEG–Turkiet⁹. Enligt detta protokoll får de fördragsslutande parterna inte sinsemellan införa nya begränsningar av etableringsrätten och av den fria handeln med tjänster från det datum då nämnda protokoll träder i kraft.

I det aktuella målet rörde det sig om två turkiska medborgare som hade för avsikt att i en medlemsstat utöva friheten att tillhandahålla tjänster med stöd av associeringsavtalet. Domstolen erinrade först om att denna bestämmelse, vilken anges i klara, precisa och ovillkorliga ordalag, har direkt effekt. Domstolen tolkade därefter den aktuella bestämmelsen så, att den utgör hinder mot att, från och med ikraftträdandet av tilläggsprotokollet till associeringsavtalet EEG–Turkiet, gentemot den berörda medlemsstaten, införa en skyldighet för turkiska medborgare att inneha visering för att få resa in i en medlemsstat, i syfte att där tillhandahålla tjänster för ett i Turkiet etablerat bolags räkning, eftersom det vid ikraftträdandet inte fanns något krav på sådan visering.

⁹ Tilläggsprotokoll som undertecknades i Bryssel den 23 november 1970 och ingicks, godkändes och bekräftades på gemenskapens vägnar genom rådets förordning (EEG) nr 2760/72 av den 19 december 1972 (EGT L 293, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 1, s. 130).

Enligt domstolen kan denna slutsats inte ifrågasättas av den omständigheten att nämnda begränsning hänför sig till en nationell lagstiftning om genomförande av en bestämmelse i gemenskapens sekundärrätt, eftersom de internationella avtal som gemenskapen ingått har företrädare framför gemenskapens sekundäraktsakter.

Unionsmedborgarskap

Dom av den 23 april 2009 i mål C-544/07, *Rüffler*, är ett bra exempel på tillämpningen av unionsmedborgarnas rätt att fritt röra sig och uppehålla sig.

Uwe Rüffler var en tysk före detta arbetstagare som vid pensioneringen bosatte sig i Polen. Han hade rätt till två pensioner som utbetalades i Tyskland. Den ena pensionen beskattades i Tyskland och den andra i Polen. Uwe Rüffler begärde hos den polska skattemyndigheten att den inkomstskatt som han var skyldig att erlagga i Polen skulle reduceras med ett belopp motsvarande de sjukförsäkringsavgifter som han hade erlagt i Tyskland. Denna begäran avslogs emellertid med motiveringen att det i den polska lagstiftningen föreskrivs att det endast är avgifter som betalats till en polsk sjukförsäkringsinstitution som får dras av från inkomstskatten. Uwe Rüffler väckte talan vid polsk domstol vilken i sin tur hänsköt en begäran om förhandsavgörande till domstolen.

Till skillnad från Uwe Rüffler och den hänskjutande domstolen, vilka grundade sina argument på artiklarna 12 EG och 39 EG, konstaterade domstolen inledningsvis att artikel 39 EG inte var tillämplig, eftersom den endast rör yrkesverksamma arbetstagare eller arbetssökande. Uwe Rüffler kunde emellertid åberopa sin ställning som unionsmedborgare och således sin rätt att fritt röra sig och uppehålla sig i medlemsstaterna såsom den följer av artikel 18 EG. Följaktligen prövade domstolen om de polska skattebestämmelserna var förenliga med denna artikel och fastslog att de, i den mån som en skatteförmån ges för de sjukförsäkringsavgifter som erlagts till ett polskt sjukförsäkringsorgan medan sådana förmåner nekas de skattskyldiga som erlägger sina avgifter till ett organ i en annan medlemsstat, innebär att skattskyldiga som i likhet med Uwe Rüffler har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet och lämnat den medlemsstat i vilken de utövat hela sin yrkesverksamhet för att bosätta sig i Polen missgynnas. En sådan begränsning av rätten till reduktion av inkomstskatten utgör en begränsning av rätten att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier som inte är objektivt motiverad.

Fri rörlighet för varor

På detta område kan nämnas tre domar som belyser svårigheten med att precisera begreppet åtgärd med motsvarande verkan.

I dom av den 10 februari 2009 i mål C-110/05, *kommissionen mot Italien*, prövade domstolen, efter att ha förordnat om återupptagande av det muntliga förfarandet, kommissionens yrkande om fastställelse av att Republiken Italien hade underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artikel 28 EG, genom att införa förbud mot att använda släpvagnar på mopeder, motorcyklar och tre- och fyrhjuliga motorcykelfordon. Domstolen fann att en medlemsstat som av skäl avseende skyddet för trafiksäkerheten har infört förbud mot att på sådana fordon använda släpvagnar som är speciellt tillverkade för dessa och som lagligen tillverkas och saluförs i andra medlemsstater inte har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt nämnda artikel. Domstolen förklarade att ett sådant förbud visserligen utgör en åtgärd med verkan motsvarande den som kvantitativa importrestriktioner har, vilken åtgärd är förbjuden enligt nämnda artikel, i den mån den hindrar tillträdet till den berörda marknaden för släpvagnar som är speciellt tillverkade för motorcyklar, eftersom den har en avsevärd inverkan på konsumenternas beteende och gör att det inte kan finnas någon efterfrågan på sådana släpvagnar på den marknaden. Emellertid ska förbudet

anses vara motiverat av skäl avseende skyddet för trafiksäkerheten. Även om det är riktigt att det är den medlemsstat som åberopar ett tvingande krav för att motivera ett hinder för den fria rörligheten för varor som ska visa att dess lagstiftning är ändamålsenlig och nödvändig för att uppnå de legitima mål som medlemsstaten eftersträvar, kan denna bevisbörda inte innebära ett krav på att denna medlemsstat, med säkerhet, ska visa att ingen annan upptänklig åtgärd gör det möjligt att uppnå nämnda mål under samma villkor. Även om det inte är uteslutet att andra åtgärder än det ifrågavarande förbudet kan garantera en viss nivå av trafiksäkerhet för en fordonskombination bestående av en motorcykel och en släpvagn, kan medlemsstaterna nämligen inte nekas möjligheten att uppnå ett sådant mål som trafiksäkerheten genom att införa allmänna regler som är okomplicerade, enkla för förarna att förstå och tillämpa samt lätta för de behöriga myndigheterna att administrera och kontrollera efterlevnaden av.

Dom av den 30 april 2009 i mål C-531/07, *Fachverband des Buch- und Medienwirtschaft*, rör österrikisk lagstiftning om fasta priser på böcker på tyska. I denna lagstiftning föreskrivs att förläggaren eller importören är skyldig att fastställa ett detaljhandelspris och offentliggöra detta pris, och importören får inte underskrida det detaljhandelspris, exklusive mervärdesskatt, som förläggaren har fastställt eller rekommenderat för den stat där böckerna ges ut. Domstolen fann att även om den österrikiska lagstiftningen avser former för försäljning av böcker påverkar den inte saluföringen av inhemska böcker och böcker från andra medlemsstater på samma sätt, eftersom den innebär ett förbud för importörer att underskrida det pris som tillämpas i den stat där boken ges ut. Domstolen förklarade att den aktuella lagstiftningen innebär att böcker på tyska från andra medlemsstater behandlas mindre gynnsamt än inhemska böcker, eftersom österrikiska importörer och utländska förläggare är förhindrade att fastställa ett lägsta detaljhandelspris i förhållande till situationen på importmarknaden, medan de österrikiska förläggarna fritt kan fastställa sådana minimipriser för detaljhandelsförsäljning på den nationella marknaden. Enligt domstolen utgör en sådan lagstiftning således en begränsning av den fria rörligheten för varor. Domstolen slog dessutom fast att denna begränsning inte var befogad. Domstolen framhöll bland annat att skyddet av böcker i egenskap av kulturföremål kan anses vara ett tvingande krav av allmänintresse som kan motivera åtgärder som begränsar den fria rörligheten för varor, under förutsättning att sådana åtgärder är ägnade att leda till att det eftersträvade målet uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål. I förevarande fall kunde emellertid målet att skydda böcker i egenskap av kulturföremål uppnås genom åtgärder med mindre begränsande verkan för importören, till exempel genom att tillåta denne eller den utländske förläggaren att fastställa ett försäljningspris för den österrikiska marknaden med beaktande av situationen på den marknaden. Följaktligen slog domstolen fast att den österrikiska lagstiftningen, som innebär att importörer av böcker på tyska förbjuds att fastställa ett pris som är lägre än det detaljhandelspris som förläggaren har fastställt eller rekommenderat i den stat där böckerna gavs ut, utgjorde ett hinder för den fria rörligheten för varor som inte kunde motiveras med stöd av gemenskapsrätten.

I dom av den 4 juni 2009 i mål C-142/05, *Mickelsson och Roos*, hade domstolen att ta ställning till frågan huruvida en svensk lagstiftning som innebar ett förbud mot användning, förutom i vissa områden, av vissa typer av vattenskotrar, närmare bestämt "en farkost vars längd understiger fyra meter och som ... har en förbränningsmotor med ett vattenjetaggregat som främsta drivkälla och ... har utformats för att framföras av en eller flera personer som sitter, står eller står på knä på farkosten snarare än befinner sig i den", var förenlig med särskilt artiklarna 28 EG och 30 EG. Domstolen slog fast att nämnda artiklar inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det av miljöskyddshänsyn är förbjudet att använda sådana vattenskotrar utanför anvisade vattenområden, under förutsättning, för det första, att de behöriga nationella myndigheterna är skyldiga att vidta de genomförandeåtgärder som krävs för att anvisa de vattenområden, utanför de allmänna farlederna, i vilka vattenskotrar får användas, och för det andra, att de behöriga myndigheterna faktiskt har utövat den behörighet som de getts i detta avseende och att de

har anvisat de vattenområden som uppfyller kraven i den nationella lagstiftningen, samt för det tredje, att sådana åtgärder har vidtagits inom rimlig tid från det att den nationella lagstiftningen trädde i kraft. När de nationella bestämmelserna som anvisar vattenområden och farleder där vattenskotrar får användas leder till att användarna hindras att bruka varorna på avsett sätt eller kraftigt begränsar deras användning, vilket det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera, skulle de kunna ha en avsevärd inverkan på konsumenternas beteende. I vetskap om att den användning som tillåts i en sådan lagstiftning är mycket begränsad skulle de nämligen ha ett begränsat intresse av att köpa den ifrågavarande varan. Sådana bestämmelser utgör således ett hinder för dessa varors tillträde till den ifrågavarande nationella marknaden och utgör därmed en åtgärd med verkan motsvarande den som kvantitativa importrestriktioner har och som är förbjuden enligt artikel 28 EG. Enligt domstolen kan emellertid en sådan lagstiftning motiveras av målet att skydda miljön, om ovan angivna förutsättningar är uppfyllda. En begränsning av eller ett förbud mot användning av vattenskotrar är nämligen ägnat att säkerställa skyddet för miljön, men för att en nationell lagstiftning ska kunna anses motiverad måste dock de nationella myndigheterna dessutom visa att den begränsande inverkan som lagstiftningen har på den fria rörligheten för varor inte går utöver vad som krävs för att nämnda mål ska uppnås. Även om det inte är uteslutet att andra åtgärder än det aktuella förbudet kan säkerställa en viss nivå av miljöskydd, kan medlemsstaterna inte nekas möjligheten att uppnå ett sådant mål som skyddet för miljön genom att införa allmänna bestämmelser som dels betingas av geografiska särdrag i den berörda medlemsstaten, dels är lätta för de behöriga myndigheterna att administrera och kontrollera efterlevnaden av. Det kan dock med stöd av själva lydelsen av den nationella lagstiftningen presumeras att vattenskotrar får användas i de områden som på nämnda sätt ska anvisas genom åtgärder för genomförandet, utan att detta innebär sådana risker eller störningar som inte kan anses godtagbara för miljön. Av detta följer att ett allmänt förbud mot användning av sådana varor utanför de allmänna farlederna utgör en åtgärd som går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att skydda miljön. För att den nationella åtgärden ska förbli proportionerlig och därmed vara motiverad med hänsyn till målet att skydda miljön, gäller för övrigt att om den nationella domstolen skulle finna att genomförandeåtgärderna antagits inom en rimlig tid, men efter tidpunkten för omständigheterna i målet vid den nationella domstolen, och om det i genomförandeåtgärderna anges att det vattenområde där de tilltalade använt sina vattenskotrar, för vilket de åtalats, utgör ett vattenområde i vilket användningen av vattenskotrar är tillåten, måste det vara tillåtet för de tilltalade att åberopa detta. Detta följer dessutom även av den allmänna principen i gemenskapsrätten att den strafflagstiftning som är mest förmånlig för den tilltalade respektive den påföljd som är lindrigast får tillämpas retroaktivt.

Jordbruk

Antalet mål på jordbruksområdet har minskat tydligt under flera års tid, och den trenden höll i sig under år 2009.

Därför ska endast dom av den 8 september 2009 i mål C-478/07, *Budějovický Budvar*, nämnas. Detta mål rör skydd för beteckningen BUD som ursprungsbeteckning. Rådets förordning av den 20 mars 2006 om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar¹⁰ syftar till att garantera konsumenterna att jordbruksprodukter försedda med en geografisk beteckning som registrerats i enlighet med denna förordning har vissa särskilda egenskaper till följd av att de kommer från ett visst geografiskt område, så att deras geografiska härkomst innebär en kvalitetsgaranti. Förutsatt att de uppfyller villkoren i förordningen, är så kallade kvalificerade ursprungsbeteckningar

¹⁰ Rådets förordning (EG) nr 510/2006 av den 20 mars 2006 om skydd av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (EUT L 93, s. 12).

och geografiska beteckningar skyddade. Däremot är förordningen inte tillämplig på så kallade enkla geografiska beteckningar, det vill säga sådana som inte kräver att produkterna har någon särskild egenskap eller något särskilt renommé kopplat till den plats de härrör från. Att en medlemsstat beviljar skydd för en sådan enkel geografisk härkomstbeteckning, som utgör en restriktion för den fria rörligheten för varor, kan dock ändå under vissa villkor vara motiverat enligt gemenskapsrätten. I detta fall väckte ett tjeckiskt bryggeri talan vid Handelsgericht Wien och yrkade förbud för en distributör i Wien mot att under varumärket American Bud saluföra öl som tillverkats av ett bryggeri med säte i Förenta staterna, på den grunden att användningen av den beteckningen för öl från en annan stat än Tjeckien strider mot bestämmelserna i ett bilateralt avtal som ingicks år 1976 mellan Republiken Österrike och den tidigare Tjeckoslovakiska socialistiska republiken. Beteckningen Bud påstods utgöra en skyddad beteckning enligt detta avtal, som följaktligen uteslutande var förbehållen tjeckiska produkter. Handelsgericht Wien frågade domstolen under vilka villkor beteckningen Bud kan åtnjuta skydd enligt detta bilaterala avtal för öl tillverkat i Tjeckien. Domstolen svarade att beteckningen Bud skulle kunna utgöra en enkel och indirekt geografisk härkomstbeteckning, det vill säga en beteckning för vilken det inte föreligger något direkt samband mellan å ena sidan produktens kvalitet, anseende eller annan egenskap och å andra sidan produktens särskilda geografiska ursprung, och som dessutom inte i sig är ett geografiskt namn utan på sin höjd innebär att konsumenterna informeras om att produkter med denna beteckning härrör från en viss ort, region eller land. För att Handelsgericht Wien skulle kunna kvalificera beteckningen Bud som en enkel geografisk härkomstbeteckning, måste det prövas huruvida denna beteckning, enligt sakomständigheterna och den rådande uppfattningen i Tjeckien, åtminstone är ägnad att informera konsumenterna om att produkter med denna beteckning härrör från en viss region eller ort i den medlemsstaten och inte blivit generisk i medlemsstaten i fråga. Under dessa omständigheter utgör gemenskapsrätten inte hinder för nationellt skydd av en sådan enkel geografisk ursprungs-beteckning eller för den delen för att skyddet utvidgas till en annan medlemsstat genom ett bilateralt avtal. Enligt Handelsgericht ska emellertid beteckningen Bud snarare kvalificeras som ursprungs-beteckning för produkter vars egenskaper beror på de naturliga och mänskliga faktorer som kännetecknar dess härkomst. Handelsgericht önskade därför få klarhet i huruvida gemenskapsförordningen om skydd för geografiska beteckningar utgör hinder för skyddet för ursprungs-beteckningen Bud, för vilken registrering inte begärts i enlighet med nämnda förordning. Vid sin anslutning till Europeiska unionen begärde Republiken Tjeckien endast gemenskapsskydd för härkomstbeteckningar för öl tillverkat i staden Česke Budějovice, nämligen "Budějovické pivo", "Českobudějovické pivo" och "Budějovický měštanský", vilka betecknar ett starköl kallat "Bud Super Strong". Enligt domstolen har förordningen om skydd av geografiska beteckningar och ursprungs-beteckningar en uttömmande karaktär och utgör därför hinder mot tillämpning av bestämmelser i avtal mellan två medlemsstater, såsom de ifrågavarande bilaterala avtalen, som ger en beteckning som enligt en medlemsstats nationella rätt erkänns som ursprungs-beteckning skydd i en annan medlemsstat, där detta skydd faktiskt åberopas trots att ursprungs-beteckningen i fråga inte blivit föremål för någon ansökan om registrering i enlighet med nämnda förordning.

Fri rörlighet för personer, tjänster och kapital

Även detta år har domstolen meddelat ett antal domar som rör dels hur principerna om fri rörlighet påverkar gemenskapslagstiftningen, dels begränsningar av denna frihet i nationell lagstiftning. Flera mål rör ett antal friheter samtidigt, vilket gör att det blir mer överskådligt att nedan utgå från de olika friheterna än att presentera varje dom för sig.

Vad avser etableringsfriheten och den fria rörligheten för arbetstagare finns det skäl att nämna dom av den 29 januari 2009 i mål C-311/06, *Consiglio Nazionale degli Ingegneri*, vilken rör tolkningen av direktiv 89/48/EEG om en generell ordning för erkännande av examensbevis över

behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier¹¹. Tolkningsfrågorna rörde mera bestämt möjligheten för den som innehar ett intyg om likvärdighet vad avser ett behörighetsbevis utfärdat av en myndighet i en medlemsstat, när detta bevis inte utfärdats för att vederbörande har genomgått någon utbildning inom denna medlemsstats utbildningssystem och inte grundar sig på någon examen eller på någon yrkeserfarenhet som förvärvats i denna medlemsstat, att åberopa bestämmelserna i nämnda direktiv för att få tillträde till ett reglerat yrke i värdmedlemsstaten. Domstolen svarade att så inte är fallet och att ett behörighetsbevis som styrker yrkesmässiga kvalifikationer inte kan betraktas på samma sätt som ett "examensbevis", i den mening som avses i detta direktiv, om kvalifikationerna inte helt eller delvis har förvärvats inom det utbildningssystem som är etablerat i den medlemsstat där det aktuella beviset utfärdats. Ett behörighetsbevis underlättar vidare tillträdet till ett visst yrke eller utövandet härav i den mån det visar att innehavaren har kompletterande kvalifikationer. Enligt domstolen skulle det strida mot principen att medlemsstaterna förbehåller sig rätten att fastställa en lägsta kvalifikationsnivå i syfte att garantera kvaliteten på de tjänster som produceras inom deras territorier att tillåta att en person som endast har erhållit ett behörighetsbevis som utfärdats i dennes hemstat, vilket i sig inte ger tillträde till det nämnda reglerade yrket, likväl får tillträde till detta yrke, trots att intyget om erkännande av likvärdighet från värdmedlemsstaten inte utvisar att vederbörande har förvärvat kompletterande kvalifikationer eller yrkeserfarenhet.

Vad avser etableringsfriheten och de därtill knutna fria rörligheterna för tjänster eller kapital har domstolen meddelat ett antal domar som rör nationella lagstiftningar med skydd för folkhälsan som mål.

Två av dessa domar är värda särskild uppmärksamhet. De rör bestämmelser i italiensk respektive tysk lagstiftning som föreskriver att endast farmaceuter har rätt att inneha och driva ett apotek. I dom av den 19 maj 2009 i de förenade målen C-171/07 och C-172/07, *Apothekerkammer des Saarlandes m.fl.*, förklarade domstolen att artiklarna 43 EG och 48 EG inte utgör hinder för en sådan lagstiftning. En sådan bestämmelse om utestängning av icke-farmaceuter utgör visserligen en inskränkning i den mening som avses i artikel 43 EG. Enligt domstolen kan denna inskränkning emellertid motiveras med hänsyn till skyddet för folkhälsan, och närmare bestämt med hänsyn till målet att säkerställa en säker och högkvalitativ läkemedelsförsörjning till befolkningen. Med hänsyn till att läkemedel, till följd av de terapeutiska effekter som utmärker dem, har en särskild karaktär som påtagligt skiljer dem från andra varor och de risker som överkonsumtion eller felaktig användning av läkemedel har för folkhälsan och för den finansiella jämvikten inom systemen för social trygghet, kan medlemsstaterna underkasta de personer som ansvarar för detaljhandeln med läkemedel stränga krav, som bland annat avser formerna för saluföring och vinststrävan. I synnerhet kan medlemsstaterna förbehålla detaljhandelsförsäljning av läkemedel åt, i princip, endast farmaceuter, på grund av att dessa ska kunna lämna vissa garantier och vara i stånd att ge upplysningar till konsumenterna. I dom av den 19 maj 2009 i mål C-531/06, *kommissionen mot Italien*, använde domstolen ett liknande resonemang, när den kom fram till att Republiken Italien inte underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 43 EG och 56 EG genom att bibehålla lagstiftning enligt vilken rätten att driva privata apotek för detaljhandel är förbehållen fysiska personer med farmaceutexamen och driftsbolag där samtliga delägare är farmaceuter. Domstolen kom till samma slutsats vad avser lagbestämmelser som gör det omöjligt för företag som distribuerar läkemedel att förvärva andelar i bolag som driver kommunala apotek.

¹¹ Rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 (EGT L 19, 1989, s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 192).

I dom av den 10 mars 2009 i mål C-169/07, *Hartlauer*, fann domstolen att artiklarna 43 EG och 48 EG utgör hinder för nationella bestämmelser enligt vilka det krävs tillstånd för att inrätta en privat vårdinrättning i form av en självständig tandvårdspoliklinik, och enligt vilka detta tillstånd ska nekas när det, med hänsyn till den vård som redan erbjuds genom läkare som omfattas av avtal med en försäkringskassa, inte finns ett behov som motiverar ett sådant inrättande. Enligt domstolen är en sådan nationell lagstiftning inte ägnad att säkerställa förverkligandet av målsättningarna att dels upprätthålla en väl avvägd och allmänt tillgänglig kvalitetssjukvård, dels undvika risken för att den ekonomiska balansen i det sociala trygghetssystemet allvarligt rubbas, eftersom det inte också föreskrivs en sådan ordning för gruppraktiker och eftersom lagstiftningen inte baseras på ett villkor som tillräckligt kan begränsa de nationella myndigheternas utrymme för skönsmässig bedömning. För att ett sådant system med krav på föregående myndighetstillstånd ska kunna anses berättigat, måste det grundas på objektiva kriterier som inte är diskriminerande och som är kända på förhand, för att tillräckligt begränsa myndigheternas utrymme för skönsmässig bedömning. Enligt domstolen är detta inte fallet när tillstånd att inrätta en ny tandvårdspoliklinik beviljas på grundval av antalet patienter per läkare, som varken har fastställts eller på något sätt meddelats de berörda parterna på förhand, eller när det föregående tillståndet grundas på en metod som kan äventyra en objektiv och opartisk behandling av den berörda tillståndsansökan.

Vad avser etableringsfriheten och den fria rörligheten för tjänster är dom av den 28 april 2009 i mål C-518/06, *kommissionen mot Italien*, av intresse. Målet rör italienska bestämmelser som ålägger samtliga försäkringsföretag, inbegripet försäkringsföretag med huvudkontor i en annan medlemsstat men som bedriver verksamhet i Italien, att ingå avtal om ansvarsförsäkring för motorfordon med alla potentiella kunder som framställer en begäran härom. Domstolen fann att Republiken Italien inte hade åsidosatt sina skyldigheter enligt artiklarna 43 EG och 49 EG genom att bibehålla en sådan lagstiftning. En sådan kontraheringsplikt inskränker förvisso etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster. Enligt domstolen rättfärdigas emellertid denna inskränkning av syftet att garantera socialt skydd, vilket i huvudsak består i att personer som skadas i trafikolyckor garanteras skälig ersättning. Vad närmare bestämt avser frågan huruvida lagstiftningen i fråga är proportionerlig, anmärkte domstolen att det inte är absolut nödvändigt att en inskränkande bestämmelse som en medlemsstats myndigheter har antagit överensstämmer med en uppfattning som delas av samtliga medlemsstater, vad avser det sätt på vilket det aktuella legitima intresset ska skyddas. Den omständigheten att vissa medlemsstater har valt att införa ett annat system för att säkerställa att samtliga fordonsägare kan teckna en ansvarsförsäkring med tillämpning av rimliga premietariffer visar således inte att kontraheringsplikten går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de mål som eftersträvas.

Det ska anmärkas att domstolen i samma dom även uttalade sig om artikel 9 i direktiv 92/49/EEG.¹² Domstolen ansåg att definitionen i denna artikel av tillämpningsområdet för principen om hemlandstillsyn inte är uttömmande. I nämnda artikel anges nämligen att den finansiella tillsynen "bland annat" innefattar kontroll av försäkringsföretagens solvens och tekniska avsättningar. Denna bestämmelse kan likväl inte tolkas så, att ursprungsmedlemsstaten har exklusiv behörighet vad avser kontrollen av försäkringsföretagens kommersiella handlande. Av detta följer att nämnda artikel inte utgör ett hinder för att värdmedlemsstaten genomför kontroller avseende de sätt på vilka försäkringsföretag, som är verksamma i denna stat med stöd av etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, beräknar sina försäkringspremier, eller för tillämpningen av sanktioner.

¹² Rådets direktiv 92/49/EEG av den 18 juni 1992 om samordning av lagar och andra författningar som avser annan direkt försäkring än livförsäkring samt om ändring av direktiv 73/239/EEG och 88/357/EEG (EGT L 228, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 160).

Vad avser friheten att tillhandahålla tjänster har domstolen i dom av den 8 september 2009 i mål C-42/07, *Liga Portuguesa de Futebol Profissional och Baw International*, haft tillfälle att precisera sin rättspraxis vad avser spel och vadslagning i medlemsstaterna. Domstolen fann i denna dom att artikel 49 EG inte utgör hinder för att en medlemsstat förbjuder privata operatörer som är etablerade i andra medlemsstater där de lagligen utför liknande tjänster att i den förstnämnda medlemsstaten erbjuda hasardspel via Internet. Enligt domstolen medför en sådan lagstiftning visserligen en inskränkning av friheten att tillhandahålla tjänster. Denna inskränkning kan dock, mot bakgrund av de särdrag som utmärker tillhandahållandet av hasardspel via Internet, anses vara motiverad med hänsyn till målet att bekämpa bedrägeri och brottslighet. Vad avser frågan huruvida det aktuella systemet är nödvändigt, erinrade domstolen om att området för hasardspel som tillhandahålls via Internet inte har blivit föremål för någon harmonisering på gemenskapsnivå. En medlemsstat har således rätt att anse att endast den omständigheten att en privat operatör via Internet lagligen erbjuder tjänster på detta område i en annan medlemsstat – där denne är etablerad och i princip redan föremål för i lag föreskrivna krav och kontroller utförda av de behöriga myndigheterna i den sistnämnda medlemsstaten – inte utgör en tillräcklig garanti för att de inhemska konsumenterna skyddas mot riskerna för bedrägeri och brottslighet, mot bakgrund av de svårigheter som myndigheterna i etableringsmedlemsstaten i ett sådant sammanhang kan ha att bedöma operatörernas yrkesmässiga förtjänster och redbarhet. Avsaknaden av direktkontakt mellan konsumenten och operatören gör dessutom att hasardspel som är åtkomliga via Internet medför andra typer av och större risker jämfört med vad som var fallet på de traditionella marknaderna för sådana spel, vad gäller bedrägerier som operatörerna eventuellt kan göra sig skyldiga till gentemot konsumenterna. Det kan dessutom inte uteslutas att en operatör som sponsrar vissa sportevenemang för vilka samma operatör anordnar vadhållning och som också sponsrar vissa lag som deltar i dessa evenemang befinner sig i en situation där denne direkt eller indirekt kan påverka resultatet och således öka sin vinst.

Vad avser friheten att tillhandahålla tjänster och den fria rörligheten för kapital finns det anledning att uppmärksamma dom av den 11 juni 2009 i de förenade målen C-155/08 och C-157/08, *X och Passenheim-van Schoot*, som rör den frist för eftertaxering som föreskrivs i nederländsk lagstiftning avseende sparmedel och därav genererade inkomster som undanhållits de nationella skattemyndigheterna. Domstolen fann härvid att artiklarna 49 EG och 56 EG inte utgör hinder för att en medlemsstat tillämpar en längre frist för eftertaxering avseende nämnda medel och inkomster – om skattemyndigheterna i den medlemsstaten saknar sådan information om deras existens på grundval av vilken en utredning kan inledas, när nämnda sparmedel finns i en annan medlemsstat – än den frist som tillämpas när sådana medel och inkomster är hänförliga till förstnämnda medlemsstat. Den omständigheten att banksekretess tillämpas i denna andra medlemsstat saknar i detta avseende betydelse. Enligt domstolen utgör dessa artiklar inte heller hinder mot att den sanktionsavgift som påförs med anledning av att nämnda utländska tillgångar och inkomster har undanhållits i ett sådant fall beräknas proportionerligt i förhållande till det eftertaxerade beloppet, och därmed på grundval av den längre fristen. Domstolen konstaterade att även om en sådan lagstiftning utgör en restriktion av både friheten att tillhandahålla tjänster och den fria rörligheten av kapital, så kan den emellertid motiveras av nödvändigheten att säkerställa att skattekontroller är effektiva samt att skattebedrägerier beivras, under förutsättning att proportionalitetsprincipen iakttas. Vad avser sistnämnda punkt anmärkte domstolen att om det inte föreligger upplysningar avseende förekomsten av omständigheter som gör att skattemyndigheterna i en medlemsstat kan inleda en utredning, så kan denna medlemsstat inte framställa en begäran till de behöriga myndigheterna i den andra medlemsstaten för att erhålla den information som krävs för en korrekt beräkning av skattebeloppet. Om skattemyndigheten i en medlemsstat däremot förfogar över tillräcklig information för att be skattemyndigheten i en annan medlemsstat att lämna ut sådan information, rättfärdigar inte den omständigheten att skatteobjekten finns i en annan medlemsstat

en generell tillämpning av en tilläggsfrist för eftertaxering, vilken inte beror av den tidsrymd som är nödvändig för ett ändamålsenligt nyttjande av dessa mekanismer för ömsesidigt bistånd.

Vad slutligen avser principen om fri rörlighet för kapital har domstolen meddelat två avgöranden som är värda särskilt intresse.

Det rör sig för det första om dom av den 27 januari 2009 i mål C-318/07, *Persche*, vilken rör det känsliga ämnet gåvor till allmännyttiga organisationer. Domstolen preciserade inledningsvis att sådana gåvor omfattas av fördragets bestämmelser om fri rörlighet för kapital, även om de skänkts in natura i form av förbrukningsvaror, och förklarade därefter att artikel 56 EG utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken fördelen i form av skattemässigt avdrag, när det gäller gåvor som skänkts till erkänt allmännyttiga organisationer, endast beviljas för de gåvor som skänkts till organisationer som har hemvist i den medlemsstaten, utan någon som helst möjlighet för den skattskyldige att bevisa att en gåva som skänkts till en organisation som har sitt hemvist i en annan medlemsstat uppfyller de villkor som uppställs i nämnda lagstiftning för beviljande av en sådan fördel. Enligt domstolen står det visserligen en medlemsstat fritt att inom ramen för sin lagstiftning avseende skattemässiga avdrag för gåvor göra skillnad i behandlingen av erkänt allmännyttiga inhemska organisationer och sådana organisationer med hemvist i andra medlemsstater, när de sistnämnda fullföljer andra ändamål än dem som förordas i dess egen lagstiftning. En organisation som har sitt hemvist i en medlemsstat, och uppfyller de villkor som en annan medlemsstat uppställt i detta syfte för beviljande av skattemässiga fördelar, befinner sig emellertid, med avseende på den senare medlemsstatens beviljande av skattemässiga fördelar, i syfte att uppmuntra de aktuella allmännyttiga verksamheterna, i en situation som är jämförbar med situationen för erkänt allmännyttiga organisationer som har hemvist i denna sistnämnda medlemsstat. Enligt domstolen utgör den skillnad i behandling som föreskrivs i nämnda lagstiftning således en restriktion av den fria rörligheten för kapital. Denna restriktion kan varken rättfärdigas av behovet av att upprätthålla en effektiv skattekontroll eller förebygga skatteflykt. Vad avser sistnämnda punkt preciserade domstolen emellertid att beträffande allmännyttiga organisationer belägna i tredjeländer är det i princip tillåtet för den beskattande medlemsstaten att inte bevilja en sådan fördel om det, bland annat på grund av att det saknas en avtalad skyldighet för detta tredjeländ att tillhandahålla uppgifter, visar sig vara omöjligt att erhålla nödvändiga uppgifter från nämnda land.

För det andra rör dom av den 1 oktober 2009 i mål C-567/07, *Woningstichting Sint Servatius*, tolkningen av fördragets bestämmelser om den fria rörligheten för kapital, vad avser frågan huruvida den nederländska lagstiftningen om främjande av bostadsförsörjningen är förenlig med desamma. Enligt denna lagstiftning är de nederländska godkända inrättningarna tvungna att underkasta sina gränsöverskridande investeringar i fastighetsprojekt ett administrativt förfarande för förhandstillstånd och visa att investeringarna i fråga genomförs till nytta för bostadsförsörjningen i Nederländerna. Enligt domstolen utgör ett sådant krav en restriktion för den fria rörligheten för kapital. Domstolen medgav att de krav som har samband med den sociala bostadspolitiken i en medlemsstat och dess finansiering kan utgöra tvingande skäl av allmänintresse och därför motivera en sådan restriktion. Domstolen preciserade dock att ett system med administrativt förhandstillstånd inte innebär att de nationella myndigheterna kan agera på ett sådant skönsmässigt sätt att de gemenskapsrättsliga bestämmelserna fråntas all ändamålsenlig verkan. För att ett krav på administrativt förhandstillstånd ska kunna anses berättigat trots att en sådan grundläggande frihet därigenom inskränks, måste det således grundas på objektiva kriterier som inte är diskriminerande och som är kända på förhand, för att tillräckligt begränsa myndigheternas utrymme för skönsmässig bedömning, och det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera huruvida så är fallet.

Transport

I dom av den 19 november 2009 i de förenade målen C-402/07 och C-432/07, *Sturgeon m.fl.*, hade domstolen att uttala sig angående begreppet försenad flygning inom ramen för förordning (EG) nr 261/2004.¹³ I denna förordning föreskrivs en schabloniserad kompensation vid inställd flygning men inte vid försenad flygning. Talan hade väckts vid de hänskjutande domstolarna av passagerare som yrkade denna schabloniserade kompensation på grund av att de nått flygplatsen på bestämmelseorten med förseningar på 25 respektive 22 timmar i förhållande till den tidtabellsenliga ankomsttiden.

Domstolen påpekade inledningsvis att inte ens en kraftig försening räcker för att en försenad flygning ska betraktas som en inställd flygning. En försenad flygning kan inte, oavsett hur lång förseningen är och till och med om det rör sig om en kraftig försening, betraktas som en inställd flygning om, bortsett från avgångstiden, alla andra omständigheter avseende flygningen, däribland särskilt färdvägen, är oförändrade i förhållande till den ursprungliga planeringen.

Vad gäller rätten till kompensation konstaterade domstolen därefter att passagerare vars flygning har ställts in och passagerare vars flygning är försenad vållas liknande skada, i form av tidsspillan, och de befinner sig således i situationer som är lika och som inte ska behandlas olika. Domstolen drog därav slutsatsen att passagerare på försenade flygningar kan jämföras med passagerare på inställda flygningar när det gäller tillämpningen av rätten till kompensation, vilket innebär att de också har rätt att begära en schabloniserad kompensation från flygbolaget om de når sin slutliga bestämmelseort tre timmar eller mer efter den ursprungligen fastställda ankomsttiden, om inte förseningen beror på extraordinära omständigheter. I detta avseende erinrade domstolen om att ett tekniskt problem med ett flygplan inte kan betraktas som en extraordinär omständighet, såvida detta problem inte uppkommit till följd av händelser som, till sin art eller sitt ursprung, faller utanför det berörda flygbolagets normala verksamhet och ligger utanför dess faktiska kontroll.

Konkurrensreglerna

På ett högst allmänt plan slog domstolen i dom av den 11 juni 2009 i mål C-429/07, *X BV*, fast att kommissionen får på eget initiativ lämna skriftliga yttranden till en domstol i en medlemsstat i ett förfarande som rör frågan huruvida det är möjligt att från den beskattningsbara vinsten göra avdrag för hela eller delar av sådana böter som kommissionen påfört för överträdelse av artiklarna 81 EG eller 82 EG. I artikel 15 i förordning nr 1/2003 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget¹⁴, med rubriken "Samarbete med nationella domstolar", föreskrivs att kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna under vissa speciella omständigheter får medverka i mål vid de nationella domstolarna. Domstolen påpekade att det enda villkor som uppställs för att kommissionen på eget initiativ ska kunna lämna skriftliga yttranden till medlemsstaternas domstolar är att den enhetliga tillämpningen av artikel 81 EG eller artikel 82 EG så kräver. Detta villkor kan vara uppfyllt även om det aktuella förfarandet inte avser tillämpningen av artikel 81 EG eller artikel 82 EG. Eftersom det föreligger ett nära samband mellan böterna och tillämpningen av artiklarna 81 EG och 82 EG, är det således ett villkor för en enhetlig tillämpning av artiklarna 81 EG och 82 EG att de sanktionsåtgärder som vidtas av nationella

¹³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91 (EUT L 46, s. 1).

¹⁴ Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, 2003, s. 1).

konkurrensmyndigheter eller av gemenskapens konkurrensmyndigheter med stöd av artikel 83.2 a EG är effektiva. Av detta följer att i ett förfarande som rör frågan huruvida det är möjligt att från den beskattningsbara vinsten helt eller delvis göra avdrag för böter, kan den aktuella domstolens beslut inverka menligt på effektiviteten av sanktionsåtgärder mot konkurrensbegränsande förfaranden och riskerar således att äventyra en enhetlig tillämpning av artiklarna 81 EG och 82 EG. Domstolen fann således att kommissionen i ett sådant fall är behörig enligt artikel 15 i förordning nr 1/2003 att på eget initiativ lämna skriftliga yttranden till den nationella domstolen.

På kartellområdet gav de förenade målen C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P och C-519/06 P, *GlaxoSmithKline mot kommissionen* (dom av den 6 oktober 2009), domstolen tillfälle att uttala sig om förenligheten med artikel 81 EG av avtal som syftar till att begränsa parallellhandeln med läkemedel¹⁵. Domstolen fann där att avtal med syfte att förbjuda eller begränsa parallellhandel i princip ska anses ha till syfte att hindra konkurrensen. Denna princip gäller läkemedelssektorn. För att det ska kunna konstateras att ett avtal har ett konkurrensbegränsande syfte krävs det inte att ett avtal måste medföra nackdelar för slutkonsumenterna. Domstolen erinrade vidare om att ett avtal, för att kunna beviljas undantag enligt artikel 81.3 EG, måste bidra till att förbättra produktionen eller distributionen av varorna eller främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande. Detta bidrag ska inte förstås som all vinst som de företag som är parter i detta avtal får från sin verksamhet, utan alla betydande objektiva fördelar som kan bidra till att kompensera för de nackdelar som avtalet medför för konkurrensen. Kommissionen kan således göra en framtidsorienterad analys. Det räcker att den finner det sannolikt att betydande objektiva fördelar kommer att uppstå, för att denna ska kunna anta att avtalet medför en sådan fördel. Domstolen konstaterade även att prövningen av ett avtal, i syfte att utreda huruvida det bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande och huruvida avtalet medför betydande objektiva fördelar, ska ske utifrån de argument rörande de faktiska omständigheterna och den bevisning som har anförts i samband med begäran om undantag och kan kräva att de omständigheter som är kännetecknande för den bransch som berörs av avtalet och som eventuellt särskiljer den från andra branscher beaktas, förutsatt att de är avgörande för prövningens resultat. Sådana hänsyn betyder inte att bevisbördan omfördelas. De är bara tänkta att säkerställa att prövningen av begäran om undantag görs med hänsyn till de argument rörande de faktiska omständigheterna och den bevisning som har framförts av den som begär ett undantag.

I dom av den 9 juli 2009 i mål C-511/06 P, *Archer Daniels Midland mot kommissionen*, angående en olaglig konkurrensbegränsande samverkan på marknaden för citronsyra, prövade domstolen följderna för rätten till försvar av en kvalificering som ledare för en kartell. En sådan kvalificering får betydande följder för det bötesbelopp som åläggs företaget. Dels är det en försvärande omständighet, dels är det en omständighet som vid samarbete från företagets sida direkt utesluter en mycket betydande nedsättning av böterna. Domstolen fann att även om det inte ankommer på kommissionen att i meddelandet om invändningar uppge hur den bedömt de faktiska omständigheterna för att bestämma nivån på böterna eller i synnerhet huruvida den avser att på grundval av dessa omständigheter kvalificera ett företag som ledare för kartellen, åligger det dock ändå kommissionen att åtminstone uppge dessa faktiska omständigheter. När bevisningen, av vilken framgår de faktiska omständigheter som ligger till grund för att kvalificera ett företag som ledare för kartellen i det omtvistade beslutet, består av vittnesmål från personer som ställts till svars under överträdelseförfarandet är den dock i viss mån subjektiv till sin art. Att då endast bifoga dessa handlingar till meddelandet om invändningar, utan att dessa omständigheter

¹⁵ För bedömningen enligt artikel 82 EG av unilaterala åtgärder för att begränsa parallellhandeln med läkemedel, se dom av den 16 september 2008 i de förenade målen C-468/06–C-478/06, *Sot. Lélos kai Sia* (REG 2008, s. I-7139).

nämns uttryckligen i själva meddelandet om invändningar, ger inte företaget möjlighet att bedöma vilken trovärdighet kommissionen tillmäter var och en av de omständigheter som anges i handlingarna eller bestrida dessa och, följaktligen, hävda sina rättigheter. Om kommissionen agerar så, åsidosätter den företags rätt till försvar. Den kan således inte lägga dessa uppgifter till grund för att kvalificera företaget som ledare för kartellen. Då det inte finns några andra uppgifter i meddelandet om invändningar som stöder en sådan kvalificering, kan kommissionen inte direkt avstå från att bevilja en mycket betydande nedsättning av böterna för det fall företaget samarbetar. Vidare slog domstolen i samma dom fast att den omständigheten att överträdelsen upphört vid kommissionens första ingripanden inte automatiskt leder till en nedsättning av bötesbeloppet. Domstolen erinrade också om att överträdelsens konkreta påverkan på marknaden är en av flera faktorer som ska beaktas vid bedömningen av överträdelsens allvar.

I dom av den 24 september 2009 i de förenade målen C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P och C-137/07 P, *Erste Bank der österreichischen Sparkassen mot kommissionen*, som meddelades efter överklagande i mål angående den så kallade Lombardklubben, slog domstolen fast att den omständigheten att en konkurrensbegränsande samverkan endast avser saluföring av produkter i en enda medlemsstat inte är tillräcklig för att utesluta att handeln mellan medlemsstater skulle kunna påverkas. Eftersom en konkurrensbegränsande samverkan som berör en medlemsstats hela territorium genom själva sin karaktär har till resultat att förstärka avskärmningen av marknaderna på nationell nivå och följaktligen hindra den ekonomiska integration som eftersträvas i EG-fördraget, föreligger det en stark presumtion för att handeln mellan medlemsstaterna påverkas, som endast kan frångås om bedömningen av särdragen i överenskommelsen och den kontext i vilken den förekommer visar motsatsen.

Domstolen konstaterade vidare att kommissionen på intet sätt är skyldig att när ett dotterbolag begär en överträdelse i första hand pröva om villkoren för att tillskriva moderbolaget ansvar är uppfyllda. Kommissionen har möjlighet att besluta om sanktioner för antingen dotterbolaget, som deltagit i överträdelsen, eller för moderbolaget, som kontrollerat dotterbolaget under den aktuella perioden.

Vad gäller fastställandet av bötesbeloppet slog domstolen inledningsvis fast att en horisontell priskartell omfattande en så betydelsefull ekonomisk sektor som banksektorn i princip inte kan undgå att kvalificeras som mycket allvarlig, oavsett i vilket sammanhang den förekommer. Domstolen preciserade därefter att tribunalen, vid bedömningen av överträdelsens allvar, till skillnad från vad klagandena hävdade inte bara grundade sig på genomförandet av den konkurrensbegränsande samverkan, utan även konstaterade dess konkreta påverkan på marknaden. Domstolen fann vidare att den omständigheten att kommissionen, vid fastställandet av bötesbeloppet, beaktar marknadsandelarna för koncernens olika beståndsdelar för att dela in de bolag som hade rollen som huvudbank inom en viss bankkoncern inte betyder att huvudbankerna åläggs ansvar för koncernernas överträdelser. Det är en åtgärd som ska säkerställa att nivån på de böter som huvudbankerna åläggs på ett korrekt sätt återspeglar hur allvarlig deras egen överträdelse är. Domstolen erinrade slutligen om att det vad gäller storleken på nedsättningen av böterna inte ankommer på domstolen att göra en skälighetsbedömning som ändrar den bedömning som tribunalen med stöd av sin obegränsade behörighet har gjort.

Beträffande missbruk av dominerande ställning har domstolen meddelat två betydelsefulla domar.

Efter det att France Télécom hade överklagat tribunalens dom av den 30 januari 2007 i mål T-340/03, *France Télécom mot kommissionen* (REG 2007, s. II-107), fastställde domstolen tribunalens ogillande av talan mot kommissionens beslut att ålägga det bolaget böter på 10,35 miljoner euro för missbruk av dominerande ställning på den franska marknaden för tillhandahållande av

höghastighetsinternet till hushållskunder. På bolagets argument att tribunalen hade åsidosatt artikel 82 EG genom att finna att det inte var en förutsättning att kunna bevisa att förlusterna kan återhämtas för att underprissättning ska föreligga svarade domstolen att det inte är nödvändigt att bevisa att detta är möjligt för att kunna slå fast att en sådan prispolitik utgör missbruk. En sådan möjlighet är endast en relevant omständighet vid bedömningen av om det berörda agerandet utgör missbruk, genom att agerandet exempelvis kan bidra till, om priserna är lägre än de genomsnittliga rörliga kostnaderna, att utesluta andra ekonomiska motiv än att eliminera en konkurrent eller för att visa, om priserna är lägre än de genomsnittliga totala kostnaderna men högre än de genomsnittliga rörliga kostnaderna, att det föreligger en plan vars målsättning är att eliminera en konkurrent. Dessutom är den omständigheten att det inte finns någon möjlighet att återhämta förlusterna enligt domstolen inte tillräcklig för att utesluta att det berörda företaget senare skulle kunna stärka sin dominerande ställning, bland annat om en eller flera konkurrenter har lämnat marknaden, vilket kan leda till att konkurrensen som redan har försvagats av det berörda företaget närvaro minskar ytterligare och till att konsumenterna blir lidande på grund av att deras valmöjligheter har begränsats.

I dom av den 16 juli 2009 i mål C-385/07 P, *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland mot kommissionen*, erinrade domstolen om att frågan huruvida den tid som förflyter innan dom meddelas är rimlig ska bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt mål, såsom målets komplexitet och parternas uppträdande. Den konstaterade därefter att när det föreligger en tvist avseende förekomsten av en överträdelse av konkurrensreglerna är det grundläggande kravet på rättssäkerhet för de ekonomiska aktörerna samt målsättningen att säkerställa att konkurrensen inte snedvrids på den inre marknaden av avsevärt intresse, inte enbart för klaganden själv och för dess konkurrenter, utan även för utomstående, på grund av det stora antalet berörda personer och de ekonomiska intressen som står på spel. När det föreligger en tvist avseende förekomsten av en överträdelse av konkurrensreglerna är det grundläggande kravet på rättssäkerhet för de ekonomiska aktörerna samt målsättningen att säkerställa att konkurrensen inte snedvrids på den inre marknaden av avsevärt intresse, inte enbart för klaganden själv och för dess konkurrenter, utan även för utomstående, på grund av det stora antalet berörda personer och de ekonomiska intressen som står på spel. Med avseende på en tvist där ett företag påstås ha missbrukat sin dominerande ställning genom att kräva en avgift för den mycket utspridda användningen av dess symbol, och med avseende på eventuella återverkningar av utgången av tvisten, kan en handläggningstid i förfarandet vid tribunalen, på ungefär 5 år och 10 månader, även om den kan motiveras av någon av omständigheterna i målet – såsom tvistens komplicerade beskaffenhet, parternas uppträdande, att parterna väckt en fråga om rättegångshinder eller andra rättegångsfrågor under förfarandet eller tribunalens beslut att anta åtgärder för processledning eller bevisupptagning – ändå innebära ett åsidosättande av kravet på att ett mål ska prövas inom skälig tid. Domstolen fann dock att även om det förvisso stämmer att den omständigheten att ett mål inte har prövats inom skälig tid utgör ett rättegångsfel, ska artikel 61 första stycket i domstolens stadga tolkas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt. I den mån det inte finns något som tyder på att den omständigheten att ett mål inte har prövats inom skälig tid har inverkat på utgången av tvisten, innebär emellertid inte ett upphävande av den överklagade domen att tribunalens åsidosättande av principen om ett effektivt domstolsskydd avhjälps. Domstolen kan inte heller, med beaktande av att det är nödvändigt att säkerställa iakttagandet av gemenskapsrättens konkurrensregler, möjliggöra för sökanden, enbart med anledning av att ett mål inte har prövats inom skälig tid, att bestrida att det förelåg en överträdelse, då talan har ogillats med avseende på samtliga grunder som har åberopats mot tribunalens bedömning av denna överträdelse och det föregående administrativa förfarandet. Den omständigheten att tribunalen inte har meddelat dom inom skälig tid kan däremot medföra krav på ersättning inom ramen för en talan mot gemenskapen enligt artiklarna 235 EG och 288 andra stycket EG.

Flera domar har också berikat rättspraxis på området statligt stöd. I dom av den 9 juli 2009 i mål C-319/07 P, *3F mot kommissionen*, hade domstolen tillfälle att i ett mål om överklaganden precisera sin rättspraxis angående systemet med ogiltighetstalan angående statligt stöd, när talan väcks av en tredje man som inte är stödmottagare. Målet i den nationella domstolen rörde en begäran från den ledande arbetstagarorganisationen i Danmark om ogiltigförklaring av ett beslut av kommissionen att förklara att ett stöd i form av undantag från inkomstskatteplikt för sjöfolk anställda på fartyg som är registrerade i det danska internationella fartygsregistret, och som syftade till att behålla fartyg som kunde komma att övergå till bekvämlighetsflagg under nationell flagg var förenligt med den gemensamma marknaden, utan att inleda det formella prövningsförfarandet enligt artikel 88.2 EG. Tribunalen hade avvisat organisationens talan, då den funnit att varken organisationen eller dess medlemmar var personligen berörda av det angripna beslutet.

Domstolen erinrade i sin dom inledningsvis om att en talan mot ett beslut att inte inleda det formella förfarandet ska tas upp till sakprövning när sökanden anses vara en berörd part i den mening som avses i artikel 88.3 EG, vars talan syftar till att skydda dess processuella intressen. Detta betyder dock inte att en arbetstagarorganisation anses vara berörd part i den mening som avses i artikel 88.2 EG, om den visar att dess egna eller dess medlemmars intressen eventuellt skadas av att stöd beviljas.

Domstolen betonade därvid att frågan var huruvida klagandeorganisationens konkurrensställning gentemot andra arbetstagarorganisationer hade skadats av att stödet hade beviljats. Av den omständigheten att ett avtal mellan arbetstagarorganisationer och arbetsgivare till följd av dess beskaffenhet och syfte, samt det socialpolitiska syfte som eftersträvas med detsamma, kan undantas från tillämpningsområdet för bestämmelserna i artikel 81.1 EG följer emellertid inte att kollektivavtalsförhandlingarna eller de parter som deltar i dessa likaledes med automatik skulle vara fullständigt undantagna från fördragets regler om statligt stöd eller att en talan om ogiltigförklaring som dessa parter eventuellt skulle kunna väcka näst intill med automatik ska avvisas på grund av att de deltar i kollektivavtalsförhandlingar. Om det a priori inte var möjligt för en arbetstagarorganisation att, i ett sådant mål som det förevarande, styrka att den är en berörd part i den mening som avses i artikel 88.2 EG genom att åberopa sin roll vid kollektivavtalsförhandlingar samt de verkningar som de nationella skattebestämmelser vilka kommissionen anser utgör stöd som är förenligt med den gemensamma marknaden har på denna roll, skulle det äventyra de socialpolitiska syften som avses i bland annat artiklarna 136 första stycket EG och 138.1 EG.

Domstolen fann vidare att eftersom det således inte kan uteslutas att organ som företräder arbetstagare vid företag som tar emot stöd, i egenskap av berörda parter i den mening som avses i artikel 88.2 EG, kan yttra sig till kommissionen angående sociala frågor som kommissionen i förekommande fall kan beakta, ska gemenskapsdomstolen, för att avgöra huruvida klagandeorganisationens argument att gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till sjötransport utgör tillräckligt stöd för att fastställa att den är en berörd part i den mening som avses i artikel 88.2 EG, pröva de sociala frågor som följer av de aktuella bestämmelserna med hänsyn till gemenskapens riktlinjer, i vilka de rättsliga villkoren för att bedöma huruvida det omtvistade statliga stödet är förenligt med den gemensamma marknaden återfinns.

Efter överklaganden av en dom från tribunalen, där ett beslut av kommissionen ogiltigförklarades på grund av bristande motivering, slog domstolen i dom av den 30 april 2009 i mål C-494/06 P, *kommissionen mot Italien och Wam*, fast att tribunalen med rätta hade konstaterat att en allmän motivering bestående av en redogörelse för de principer som fastställdes i domen i mål C-142/87, *Tubemeuse* (REG 1987, s. I-959; svensk specialutgåva, volym 10, s. 369), inte i sig kunde anses uppfylla kraven i artikel 253 EG med hänsyn till det aktuella fallet. När det är fråga om stöd

som avser att genom lån till nedsatt ränta finansiera utgifter för etablering i tredjeländer, och då deras subventionsekvivalenter är relativt låga, är de nämnda stödets påverkan på handeln och konkurrensen inom gemenskapen enligt domstolen svår att uppfatta, vilket kräver att kommissionen motiverar sitt beslut ingående. Den omständigheten att stödmottagaren deltar i handeln inom gemenskapen genom att exportera en betydande del av sin produktion inom EU är beträffande sådana stöd inte i sig tillräcklig för att visa nämnda verkan.

I dom av den 5 mars 2009 i mål C-222/07, *UTECA*, slog domstolen fast att artikel 87 EG ska tolkas så, att en åtgärd som en medlemsstat vidtar, enligt vilken programföretag åläggs att avsätta 5 procent av sina rörelseintäkter till förfinansiering av europeisk biograffilm och TV-film samt, närmare bestämt, 60 av dessa 5 procent till produktioner vars originalspråk är något av de officiella språken i denna medlemsstat, inte utgör ett statligt stöd till förmån för filmindustrin i samma medlemsstat. Domstolen förklarade att den fördel som en medlemsstats filmindustri kan få genom en sådan åtgärd inte verkar utgöra en fördel som ges direkt av en medlemsstat eller genom ett offentligt eller privat organ som har utsetts eller inrättats av denna stat. En sådan fördel följer av allmänna bestämmelser i vilka föreskrivs att programföretag, oavsett om de är offentliga eller privata, ska avsätta en del av sina rörelseintäkter till förfinansiering av biograffilm och TV-film. Vidare är den aktuella fördelen enligt domstolen inte beroende av den kontroll som statsmakten utövar över sådana företag eller de riktlinjer som statsmakterna ger dessa företag.

Beskattning

På detta område ska dom av den 23 april 2009 i mål C-357/07, *TNT Post UK*, belysas. Domstolen fick i detta mål tillfälle att i fråga om mervärdesskatt precisera tillämpningsområdet för det undantag för "tjänster som tillhandahålls av det offentliga postväsendet" som anges i artikel 13 A.1 a i sjätte direktivet 77/388/EEG¹⁶. I målet vid den nationella domstolen bestred TNT Post, som tillhandahåller mervärdesskattepliktiga tjänster i tidigare led avseende företagspost, lagenligheten av det undantag från skatteplikt för posttjänster som tillhandahålls av Royal Mail, som är ensam leverantör av samhällsomfattande posttjänster i Förenade kungariket, och vars ställning och åligganden inte ändrades när postmarknaden avreglerades i denna stat år 2006. Efter att ha erhållit en begäran om förhandsavgörande, slog domstolen fast att begreppet "det offentliga postväsendet" i ovannämnda artikel 13 A.1 a avser de operatörer, offentliga eller privata, som förbinder sig att inom en medlemsstat tillhandahålla samtliga eller delar av de samhällsomfattande posttjänsterna, såsom dessa definieras i artikel 3 i direktiv 97/67/EG¹⁷. Det undantag som föreskrivs i ovannämnda artikel 13 A.1 a har i det avseendet bibehållits utan ändring trots att postsektorn avreglerats. Domstolen preciserade vidare att detta undantag ska tillämpas på de tjänster och därmed förenade varuleveranser, med undantag för persontransporter och telekommunikationstjänster, som det offentliga postväsendet tillhandahåller i denna egenskap, det vill säga i egenskap av operatör som förbinder sig att tillhandahålla samtliga eller delar av de samhällsomfattande posttjänsterna inom en medlemsstat. Undantaget är inte tillämpligt på de tjänster eller därmed förenade varuleveranser för vilka villkoren förhandlas individuellt.

¹⁶ Rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter – Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT L 145, s. 1; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 28).

¹⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG av den 15 december 1997 om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna (EGT L 15, 1998, s. 14), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/39/EG av den 10 juni 2002 (EGT L 176, s. 21).

Tillnärmning av lagstiftning och enhetlig lagstiftning

Rättspraxis på detta område är återigen mycket riklig, och inledningsvis ska här redogöras för två domar avseende offentlig upphandling.

I dom av den 10 september 2009 i mål C-573/03, *Sea*, som rörde tilldelning av ett kontrakt för insamling, transport och bortskaffande av hushållsavfall, erinrade domstolen om att artiklarna 43 EG och 49 EG, principerna om likabehandling och om icke-diskriminering på grund av nationalitet samt den skyldighet avseende insyn som följer därav inte utgör hinder för direkt tilldelning av ett offentligt tjänstekontrakt till ett aktiebolag som ägs helt av det allmänna, då den offentliga myndighet som är upphandlande myndighet utövar en kontroll över bolaget motsvarande den kontroll som den utövar över sin egen förvaltning och bolaget bedriver huvuddelen av sin verksamhet tillsammans med den myndighet eller de myndigheter som innehar det.

Med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning av att de berörda bestämmelserna i bolagsordningen faktiskt är giltiga, kan följaktligen den kontroll som de aktieägande myndigheterna utövar över bolaget anses ge dessa myndigheter möjlighet att utöva en kontroll över bolaget motsvarande den som myndigheterna utövar över sin egen förvaltning när, för det första, bolagets verksamhet är begränsad till de aktuella kommunerna och i huvudsak bedrivs till förmån för dessa och, för det andra, dessa kommuner, genom i bolagsordningen fastställda organ sammansatta av företrädare för dem, utövar ett bestämmande inflytande i fråga om såväl bolagets strategiska mål som dess viktiga beslut.

Domstolen preciserade likaså att även om det inte kan uteslutas att andelar i ett bolag vid vilket tillfälle som helst kan komma att säljas till privata investerare vore det inte förenligt med rättssäkerhetsprincipen om redan den möjligheten skulle göra det omöjligt att någonsin definitivt avgöra huruvida ett bolag som tilldelas ett offentligt kontrakt ska anses vara offentligägt. En möjlighet för privata investerare att köpa in sig i bolaget kan bara beaktas, om det vid den tidpunkt då det offentliga kontraktet tilldelas konkret framgår att en sådan möjlighet kommer att erbjudas på kort sikt.

I dom av den 9 juni 2009 i mål C-480/06, *kommissionen mot Tyskland*, som rörde ett avtal avseende bortskaffande av avfall i en ny anläggning för termisk behandling av avfall som slutits mellan fyra Landkreise och Hamburgs stads renhållningstjänst utan föregående anbudsinfordran, slog domstolen fast att ett avtal inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 92/50/EEG¹⁸, om det utgör såväl grunden som den rättsliga ramen för ett framtida inrättande och drift av en anläggning genom vilken en allmännyttig tjänst är avsedd att fullgöras, nämligen termisk avfallsbehandling, och om det uteslutande har ingåtts av offentliga myndigheter, utan inblandning av någon privat avtalspart, och om det inte i avtalet anges något om den offentliga upphandling som eventuellt skulle vara nödvändig för inrättandet och driften av anläggningen för avfallsbehandling och om denna upphandling inte i något avseende föregrips.

En offentlig myndighet har nämligen möjlighet att med egna medel utföra de uppgifter av allmänintresse som åligger den, utan att behöva vända sig till enheter utanför sin organisation, och denna möjlighet kan även utövas i samarbete med andra offentliga myndigheter. I gemenskapsbestämmelserna föreskrivs inte någon skyldighet för offentliga myndigheter att

¹⁸ Rådets direktiv 92/50/EEG av den 18 juni 1992 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av tjänster (EGT L 209, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 139).

använda sig av en särskild rättslig form för att gemensamt kunna säkerställa att en allmännyttig uppgift fullgörs. Vidare innebär ett sådant samarbete mellan offentliga myndigheter inte att det huvudsakliga syftet med gemenskapsbestämmelserna på området för offentlig upphandling, nämligen fri rörlighet för tjänster och icke-snedvriden konkurrens i samtliga medlemsstater, ifrågasätts, om genomförandet av samarbetet uteslutande styrs av överväganden och krav som är ägnade att uppnå mål av allmänintresse och om principen om likabehandling av intresserade personer som föreskrivs i direktiv 92/50 säkerställs, så att inget privat företag ges någon fördel i förhållande till sina konkurrenter.

Därefter ska nämnas en rad domar i vilka domstolen har tolkat den gemenskapslagstiftning som gäller affärsmetoder, mot bakgrund av konsumentskyddet.

I dom av den 3 september 2009 i mål C-489/07, *Messner*, som rörde konsumentskydd vid distansavtal, tog domstolen ställning till frågan huruvida det är möjligt att kräva ersättning från en konsument som har frånträtt ett distansavtal efter dess undertecknande. Domstolen slog fast att bestämmelserna i artikel 6.1 andra meningen och artikel 6.2 i direktiv 97/7/EG¹⁹ ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det allmänt föreskrivs en möjlighet för säljaren att begära att konsumenten ska utge ersättning för värdet av användningen av en vara som förvärvats enligt ett distansavtal när konsumenten har utnyttjat sin ångerrätt inom rätt tid. Om konsumenten ska betala en sådan schablonmässig ersättning endast därför att han har kunnat använda en vara som förvärvats enligt ett distansavtal under den tid som varan är i hans besittning, kan han endast utöva sin ångerrätt om han betalar denna ersättning, vilket klart strider mot ordalydelsen i och syftet med direktiv 97/7 och bland annat berövar konsumenten möjligheten att i lugn och ro och utan press kunna använda den ångerrätt som han tillerkänns i direktivet. Hela syftet med ångerrätten skulle dessutom äventyras om konsumenten tvingades betala en ersättning för värdet endast på grund av att han har undersökt och provat en vara som förvärvats enligt ett distansavtal. Eftersom syftet med ångerrätten är just att ge konsumenten en sådan möjlighet, får inte konsekvensen av att ha utnyttjat denna möjlighet vara att konsumenten endast har en sådan rättighet om han betalar ersättning.

Dessa bestämmelser utgör emellertid inte något hinder för att konsumenten ska utge ersättning för värdet av utnyttjandet av varan, om konsumenten har använt denna på ett sätt som är oförenligt med civilrättsliga principer, såsom principen om god tro och principen om obehörig vinst, förutsatt att inte målsättningarna med direktivet äventyras och då särskilt att inte konsumentens ångerrätt endast blir formell, vilket det ankommer på den nationella domstolen att avgöra.

I dom av den 4 juni 2009 i mål C-243/08, *Pannon GSM*, erinrade domstolen om att det skydd som direktiv 93/13/EEG²⁰ ger konsumenterna sträcker sig till det fall där den konsument som med en näringsidkare har slutit ett avtal som innehåller ett oskäligt villkor avstår från att åberopa att detta villkor är oskäligt, antingen på grund av att konsumenten inte känner till sina rättigheter eller på grund av att kostnaderna för en rättsprocess avhåller honom från att göra det. Den nationella domstolens roll på området för konsumentskydd begränsas följaktligen inte till att enbart avse en möjlighet att ta ställning till huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt eller ej, utan innefattar även en skyldighet att ex officio pröva denna fråga så snart den har kännedom om de rättsliga eller faktiska omständigheter som därvid krävs, däri inbegripet det fall där den utreder sin egen geografiska

¹⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal (EGT L 144, s. 19).

²⁰ Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

behörighet. Om den nationella domstolen konstaterar att ett avtalsvillkor är oskäligt, ska den inte tillämpa villkoret såvida inte konsumenten, efter att ha uppmärksamats därpå av domstolen, väljer att inte göra gällande att villkoret är oskäligt och icke-bindande.

Inte heller är en nationell bestämmelse, enligt vilken det endast är i de fall där konsumenten med framgång bestrider ett oskäligt avtalsvillkor vid en nationell domstol som denne inte är bunden av villkoret, förenlig med direktivet. En sådan bestämmelse fråntar nämligen de nationella domstolarna möjligheten att ex officio pröva huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt.

Domstolen påpekade även att ett villkor i ett avtal mellan en konsument och en näringsidkare, som tagits in i avtalet utan att ha varit föremål för individuell förhandling och som ger exklusiv behörighet till den domstol inom vars domkrets näringsidkarens säte är beläget, kan anses oskäligt.

På samma sätt slog domstolen fast i dom av den 6 oktober 2009 i mål C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones*, att en nationell domstol som ska pröva en ansökan om verkställighet av en lagakraftvunnen skiljedom avkunnad i konsumentens utemål, är skyldig att, så snart som den har kännedom om de rättsliga eller faktiska omständigheter som därvid krävs, ex officio pröva huruvida skiljeklausulen i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument är oskälig, såvitt den enligt nationella processregler har rätt att företa en sådan prövning i liknande förfaranden av nationell art. Om så är fallet ankommer det på nämnda domstol att vidta alla nödvändiga åtgärder enligt nationell rätt för att säkerställa att klausulen inte är bindande för konsumenten.

Med avseende på denna prövning preciserade domstolen dels att artikel 6.1 i direktiv 93/13 är en tvingande bestämmelse, dels att artikel 6, med hänsyn till karaktären på och betydelsen av det allmänintresse som ligger bakom det skydd som detta direktiv är ägnat att ge konsumenterna, måste anses vara likvärdig med de nationella bestämmelser som inom den nationella rättsordningen utgör tvingande rätt.

I dom av den 2 december 2009 i mål C-358/08, *Aventis Pasteur*, preciserade domstolen, med hänvisning till den rättspraxis som bygger på domen i målet *O'Byrne*²¹, att artikel 11 i direktiv 85/374/EEG²² ska tolkas så, att den utgör hinder för att en nationell lagstiftning, enligt vilken det i en rättsprocess är tillåtet att byta ut en svarande mot en annan svarande, tillämpas så, att det är möjligt att en tillverkare, i den mening som avses i artikel 3 i direktivet, kan bli svarande i en rättsprocess som inletts inom den frist som föreskrivs i den bestämmelsen mot en annan person, efter det att nämnda frist gått ut.

Artikel 11 ska emellertid tolkas så, att den inte utgör hinder för att den nationella domstolen finner att i en rättsprocess som inletts inom den frist som anges i den bestämmelsen mot ett dotterbolag som är helägt av en tillverkare, i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 85/374, kan förstnämnda bolag bytas ut mot tillverkaren, om den nationella domstolen konstaterar att det faktiska beslutet att sätta den aktuella produkten i omlopp har fattats av tillverkaren.

Artikel 3.3 i direktiv 85/374 ska tolkas så, att när den som har lidit skada till följd av en produkt med påstådda säkerhetsbrister rimligen inte hade kunnat identifiera tillverkaren av denna produkt,

²¹ Dom av den 9 februari 2006 i mål C-127/04 (REG 2006, s. I-1313).

²² Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 210, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 6, s. 239).

innan vederbörande utövade sin rätt gentemot den som levererat produkten, ska leverantören anses som tillverkare, med avseende på tillämpningen av bland annat artikel 11 i det nämnda direktivet, under förutsättning att leverantören inte, på eget initiativ och utan dröjsmål, har meddelat den skadelidande vem tillverkaren är eller vem den person som levererat produkten till leverantören är, vilket det ankommer på den nationella domstolen att kontrollera mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet.

Med avseende på otillbörliga affärsmetoder tolkade domstolen direktiv 2005/29/EG²³ i dom av den 23 april 2009 i de förenade målen C-261/07 och C-299/07, *VTB-VAB*. Domstolen slog fast att nämnda direktiv utgör hinder mot nationell lagstiftning, enligt vilken samtliga kombinationserbudanden från säljare till konsument, med förbehåll för vissa undantag och utan hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet – alltså i allmänhet och i förebyggande syfte –, är förbjudna.

I dessa bestämmelser stadgas nämligen en princip om förbud mot kombinationserbudanden, trots att sådana metoder inte åsyftas i bilaga I till direktivet, en bilaga som innehåller en uttömmande förteckning över de affärsmetoder som under alla omständigheter är förbjudna och som således inte behöver underkastas en prövning från fall till fall.

Domstolen erinrade om att direktivet innebär en fullständig harmonisering på gemenskapsnivå av bestämmelserna om otillbörliga affärsmetoder. Medlemsstaterna får således inte vidta åtgärder som är mer restriktiva än vad som föreskrivs i direktivet, även om detta skulle ske i syfte att säkerställa en högre konsumentskyddsnivå.

Genom att det i den nationella lagstiftningen upprättas en presumtion för att kombinationserbudanden är olagliga uppfyller den inte kraven i direktivet trots att det i nämnda lagstiftning föreskrivs ett antal undantag från detta förbud mot kombinationserbudanden.

På immaterialrättens område förtjänar två domar ett kort omnämnande.

Inledningsvis kan nämnas dom av den 2 juli 2009 i mål C-32/08, *FEIA*, i vilken domstolen slog fast att artikel 14.3 i förordning (EG) nr 6/2002²⁴ – enligt vilken rätten till en gemenskapsformgivning tillkommer arbetsgivaren, om en formgivning har skapats av en anställd som ett led i dennes arbetsuppgifter eller enligt arbetsgivarens instruktioner, om inte annat har avtalats eller föreskrivs i tillämplig nationell lagstiftning – inte är tillämplig på gemenskapsformgivningar som skapats på uppdrag. Gemenskapslagstiftaren hade nämligen för avsikt att den särskilda ordning som föreskrivs i artikel 14.3 i nämnda förordning skulle avse ett särskilt avtalsförhållande, nämligen ett anställningsförhållande, vilket innebär att denna bestämmelse inte är tillämplig på andra avtalsförhållanden, som till exempel då en gemenskapsformgivning skapas på uppdrag.

När det är fråga om oregistrerade gemenskapsformgivningar som skapats på uppdrag och sådana formgivningar enligt nationell lagstiftning inte likställs med sådana som skapats inom ramen för ett anställningsförhållande, ska artikel 14.1 i förordning nr 6/2002 tolkas så, att rätten till en gemenskapsformgivning tillkommer formgivaren såvida den inte har överlåtits genom avtal till den till vilken rätten övergår. Möjligheten för formgivaren att genom avtal

²³ Rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 149, s. 22).

²⁴ Rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning (EGT L 3, 2002, s. 1).

överlåta en gemenskapsformgivning till den till vilken rätten har övergått i den mening som avses i artikel 14.1 i förordningen överensstämmer med både ordalydelsen i denna artikel och förordningens syften. Den omständigheten att skyddet för gemenskapsformgivning genom en avtalsenlig överlåtelse av rätten till gemenskapsformgivning anpassas till behoven för alla industrisektorer inom gemenskapen kan bidra till det huvudsakliga syftet, att de rättigheter som en gemenskapsformgivning medför ska kunna tillämpas effektivt inom gemenskapens hela territorium. Ökat skydd för industriell formgivning stimulerar för övrigt inte endast de enskilda formgivarna till att bidra till gemenskapens samlade höga kompetens på området, utan främjar också innovation och utveckling av nya produkter och investeringar i produktionen av dessa. Det ankommer emellertid på den nationella domstolen att vid behov kontrollera innehållet i ett sådant avtal och att i detta sammanhang avgöra huruvida rätten till den oregistrerade gemenskapsformgivningen verkligen har övergått från formgivaren. Den nationella domstolen ska inom ramen för denna prövning tillämpa avtalslagstiftningen för att avgöra vem rätten till en oregistrerad gemenskapsformgivning tillkommer enligt artikel 14.1 i förordningen.

I dom av den 20 januari 2009 i mål C-240/07, *Sony Music Entertainment*, slog domstolen fast att den skyddstid för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter, i förevarande fall mångfaldigande av fonogram, som föreskrivs i direktiv 2006/116/EG²⁵, enligt artikel 10.2 i direktivet, även ska tillämpas på prestationer som aldrig har åtnjutit något skydd i den medlemsstat i vilken skyddet görs gällande. Det framgår nämligen av ordalydelsen i denna bestämmelse att det första alternativa villkoret innebär ett krav på att prestationen i fråga tidigare varit skyddad i minst en medlemsstat. Det krävs inte enligt nämnda bestämmelse att denna medlemsstat är den i vilken det skydd som föreskrivs i direktivet görs gällande. Eftersom detta direktiv syftar till att harmonisera medlemsstaternas lagar så att skyddstiderna blir likadana inom hela gemenskapen, skulle dessutom en tolkning av artikel 10.2 i direktiv 2006/116, enligt vilken en förutsättning för att detta villkor ska tillämpas är att rättigheten i fråga tidigare har åtnjutit skydd i enlighet med den nationella lagstiftningen i den medlemsstat i vilken det skydd som föreskrivs i nämnda direktiv görs gällande, även när ett sådant tidigare skydd har beviljats i en annan medlemsstat, varken överensstämmer med den ifrågavarande bestämmelsens ordalydelse eller med detta direktivs syfte.

Domstolen tillade att artikel 10.2 i direktiv 2006/116 också ska tolkas så, att de skyddstider som föreskrivs i detta direktiv är tillämpliga i en situation i vilken verket eller prestationen i fråga åtnjöt skydd i denna egenskap, den 1 juli 1995, i minst en medlemsstat enligt nationella bestämmelser om upphovsrätt eller närstående rättigheter i denna medlemsstat, och där innehavaren av sådana rättigheter avseende detta verk eller denna prestation är medborgare i ett tredjeland och vid denna tidpunkt åtnjöt det skydd som föreskrevs i dessa nationella bestämmelser. Frågan huruvida en innehavare av upphovsrätten närstående rättigheter till ett verk eller en prestation, som är medborgare i ett tredjeland, var skyddad den 1 juli 1995 i minst en medlemsstat ska nämligen, i det sammanhang som nämnda bestämmelse avser, bedömas mot bakgrund av de nationella bestämmelserna i denna medlemsstat och inte mot bakgrund av de nationella bestämmelserna i den medlemsstat i vilken det skydd som föreskrivs i detta direktiv görs gällande. En sådan slutsats har vidare stöd i direktivets harmoniseringsmål, i synnerhet syftet med att fastställa samma utgångspunkt för beräkning av skyddstiden för upphovsrätten närstående rättigheter och att fastställa samma skyddstider för dessa rättigheter inom hela gemenskapen. Avseende ett verk eller en prestation som var skyddad den 1 juli 1995 i minst en medlemsstat enligt de nationella bestämmelserna i denna medlemsstat, följer det av ovanstående att omständigheten att rättshavaren till den skyddade prestationen respektive verket är medborgare i ett tredjeland och

²⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/116/EG av den 12 december 2006 om skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (EUT L 372, s. 12).

inte åtnjuter skydd i den medlemsstat i vilken den skyddstid som föreskrivs i direktiv 2006/116 görs gällande, i enlighet med den nationella rätten i denna sistnämnda medlemsstat, saknar betydelse för tillämpningen av artikel 10.2 i direktivet. Avgörande är huruvida verket eller prestationen i fråga åtnjöt skydd den 1 juli 1995 enligt nationella bestämmelser i minst en medlemsstat.

Twister har även förekommit på andra områden som varit föremål för gemenskapsharmonisering.

I dom av den 2 april 2009 i mål C-421/07, *Damgaard*, preciserade domstolen begreppet marknadsföring på området för humanläkemedel. En journalist hade åtalats för att ha spritt uppgifter till allmänheten om egenskaperna hos och tillgängligheten av ett läkemedel som inte får säljas i alla medlemsstater. I direktiv 2001/83/EG²⁶ föreskrivs ett omfattande skydd för konsumenten inom området för information och marknadsföring av läkemedel. Domstolen hade tillfrågats om den tolkning som följaktligen ska ges artikel 86 i direktiv 2001/83, i dess lydelse enligt direktiv 2004/27/EG²⁷, och slog fast att en utomstående spridning av information om ett läkemedel, däribland uppgifter om läkemedlets behandlande eller förebyggande egenskaper, kan betraktas som marknadsföring i den mening som avses i denna artikel, även om den utomstående agerar på eget initiativ och, rättsligt och faktiskt, är helt oberoende av tillverkaren och säljaren av läkemedlet. Domstolen tillade att det ankommer på den nationella domstolen att avgöra huruvida denna spridning utgör en form av information vid uppsökande försäljning, lokala reklamkampanjer eller förmånserbjudanden som syftar till att främja förskrivning, leverans, försäljning eller konsumtion av läkemedel.

I domen i det ovannämnda målet *UTECA* slog domstolen fast att direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, i dess lydelse enligt direktiv 97/36/EG²⁸, och i synnerhet artikel 3 i direktivet samt artikel 12 EG, ska tolkas så, att de inte utgör hinder för den spanska lagstiftning enligt vilken programföretag åläggs att avsätta 5 procent av sina rörelseintäkter till förfinansiering av europeisk biograffilm och TV-film samt, närmare bestämt, 60 procent av dessa 5 procent till produktioner vars originalspråk är något av de officiella språken i denna medlemsstat. Oberoende av frågan huruvida en sådan åtgärd tillhör de områden som omfattas av direktivet, är medlemsstaterna enligt domstolen i princip alltjämt behöriga att besluta om en sådan åtgärd, under förutsättning att de beaktar de grundläggande friheter som säkerställs i fördraget. Även om en sådan åtgärd, i den mån som den avser en skyldighet att till produktioner vars originalspråk är något av de officiella språken i denna medlemsstat avsätta 60 procent av de 5 procent av rörelseintäkterna som avsätts till förfinansiering av europeisk biograffilm och TV-film, utgör en begränsning av ett flertal grundläggande friheter, nämligen friheten att tillhandahålla tjänster, etableringsfriheten, den fria rörligheten för kapital och den fria rörligheten för arbetstagare, kan den vara berättigad, om målet är att skydda och främja ett eller flera av de officiella språken i den berörda medlemsstaten. En sådan åtgärd framstår som ägnad att säkerställa att ett sådant mål uppfylls, i den mån som det genom åtgärden införs en skyldighet att investera i biograffilm och TV-film vars originalspråk är denna medlemsstats officiella språk. Domstolen fann att en sådan åtgärd inte heller går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå

²⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/83/EG av den 6 november 2001 om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel (EGT L 311, s. 67).

²⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/27/EG av den 31 mars 2004 om ändring av direktiv 2001/83/EG om upprättande av gemenskapsregler för humanläkemedel (EUT L 136, s. 34).

²⁸ Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (EGT L 298, s. 23; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 3).

detta syfte. När allt kommer omkring berör en sådan åtgärd för det första endast 3 procent av programföretagens rörelseintäkter. Ett sådant procenttal kan inte anses vara oproportionerligt i förhållande till det mål som eftersträvas. Vidare går en sådan åtgärd inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträlvade målet endast på grund av att det enligt åtgärden inte föreskrivs villkor för att klassificera de berörda produktionerna såsom "kulturella produkter". Språk och kultur är i sig sammanbundna. Det kan därför inte anses att det mål som en medlemsstat eftersträvar, vilket består i att skydda och främja ett eller flera av sina officiella språk, nödvändigtvis måste vara förenat med andra kulturella kriterier för att det ska motivera en begränsning av en av de grundläggande friheter som säkerställs i fördraget. En sådan åtgärd går inte heller utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträlvade målet, av den enda orsaken att mottagarna av den berörda finansieringen till största delen är filmproduktionsföretag som är etablerade i denna medlemsstat. Den omständigheten att villkoret som denna åtgärd grundar sig på, nämligen språkvillkoret, kan utgöra en fördel för de filmproduktionsföretag som arbetar på det språk som avses i nämnda villkor, och som således i praktiken till största delen utgörs av företag från den medlemsstat i vilken detta språk är det officiella språket, är en naturlig följd av det eftersträlvade målet. En sådan situation kan inte i sig anses visa att denna åtgärd är oproportionerlig. Om så var fallet skulle det mål som en medlemsstat eftersträvar, nämligen att skydda och främja ett eller flera av sina officiella språk, förlora sin betydelse som tvingande skäl av allmänintresse. Vad gäller artikel 12 EG preciserade domstolen att denna bestämmelse endast kan tillämpas självständigt i situationer som omfattas av gemenskapsrätten, men för vilka det inte har föreskrivits några särskilda regler om icke-diskriminering i fördraget. Icke-diskrimineringsprincipen har emellertid genomförts inom områdena för den fria rörligheten för arbetstagare, etableringsrätten, friheten att tillhandahålla tjänster och den fria rörligheten för kapital genom artiklarna 39.2 EG, 43 EG, 49 EG respektive 56 EG. Eftersom det följer av det ovanstående att åtgärden i fråga inte strider mot nämnda bestämmelser i fördraget, kan den heller inte anses strida mot artikel 12 EG.

Varumärken

Inom detta område ska uppmärksammas dom av den 6 oktober 2009 i mål C-301/07, *PAGO International*. Genom denna dom preciserades de villkor som ett varumärke ska uppfylla för att vara känt, i den mening som avses i artikel 9.1 c i förordning EG nr 40/94²⁹. I analogi med dom av den 9 januari 2003 i mål C-292/00, *Davidoff*, fann domstolen inledningsvis att trots lydelsen av nämnda artikel 9.1 c och med beaktande av den allmänna systematiken och ändamålet med det system i vilket denna artikel ingår kan inte skyddet för kända gemenskapsvarumärken vara sämre när ett tecken används för identiska eller liknande varor eller tjänster än när ett tecken används för varor eller tjänster som inte är likartade. Enligt domstolen är denna artikel följaktligen tillämplig på ett gemenskapsvarumärke som är känt med avseende på varor eller tjänster som liknar de varor eller tjänster med avseende på vilka det nämnda varumärket är registrerat. Domstolen slog därefter fast att för att omfattas av det skydd som följer av den bestämmelsen ska ett gemenskapsvarumärke vara känt hos en betydande del av omsättningskretsen för de varor eller tjänster som omfattas av varumärket i en väsentlig del av gemenskapen. Med hänsyn till att varumärket PAGO International är känt inom en medlemsstats hela territorium, nämligen i Österrike, kan detta territorium anses utgöra en väsentlig del av gemenskapen.

²⁹ Rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken (EGT L 11, 1994, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 2, s. 3).

Socialpolitik

Domstolen har på detta område konfronterats med nya problemställningar. I dom av den 10 september 2009 i mål C-44/08, *Akavan Erytisalojen Keskuliitto AEK m.fl.*, gavs domstolen, för första gången, tillfälle att ta ställning till omfattningen av det krav på information och överläggning som föreskrivs i artikel 2 i direktiv 98/59/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar.³⁰

Vad gäller frågan vid vilken tidpunkt skyldigheten att inleda överläggningar uppkommer ansåg domstolen att det är antagandet, inom ramen för en företagskoncern, av strategiska beslut eller förändringar i verksamheten vilka tvingar arbetsgivaren att överväga eller planera kollektiva uppsägningar som medför att denne blir skyldig att överlägga med arbetstagarrepresentanterna. Domstolen preciserade dessutom att uppkomsten av denna skyldighet inte beror på huruvida arbetsgivaren redan har möjlighet att ge arbetstagarrepresentanterna alla de informationer som nämns i artikel 2.3 första stycket b i direktiv 98/59.

Med avseende på frågan vem som är skyldig att inleda överläggningar angav domstolen att den enda som åläggs skyldigheter avseende information, överläggningar och anmälan är arbetsgivaren. Ett företag som kontrollerar arbetsgivaren är inte, även om det kan fatta bindande beslut avseende den senare, att anse som arbetsgivare. I en företagskoncern, bestående av ett moderbolag och ett eller flera dotterbolag, är det dotterbolag som är arbetsgivare skyldigt att inleda överläggningar med arbetstagarrepresentanterna endast när detta dotterbolag, inom vilket kollektiva uppsägningar kan komma att göras, är identifierat.

Beträffande frågan när överläggningsförfarandet ska avslutas preciserade domstolen att, när det är fråga om en företagskoncern, överläggningsförfarandet måste avslutas av det dotterbolag som berörs av kollektiva uppsägningar innan nämnda dotterbolag, i förekommande fall på direkt order av sitt moderbolag, säger upp anställningsavtalen för de arbetstagare som ska sägas upp.

I dom av den 16 juli 2009 i mål C-12/08, *Mono Car Styling*, uttalade domstolen sig, för första gången, angående frågan huruvida direktiv 98/59³¹ ger arbetstagarna en individuell rätt att bestrida att förfarandet för information och överläggningar har iakttagits.

Enligt domstolen tillkommer den rättighet till information och överläggningar som anges i direktiv 98/59, och särskilt i artikel 2 i detta direktiv, arbetstagarna såsom ett kollektiv, och rättigheten är således en kollektiv rättighet. Den grad av skydd för denna kollektiva rättighet som krävs enligt artikel 6 i detta direktiv har uppnåtts när de tillämpliga nationella bestämmelserna ger arbetstagarrepresentanterna en rätt att föra talan som inte omgärdas av några begränsningar eller särskilda villkor. Artikel 6 i direktiv 98/59, jämförd med artikel 2 i samma direktiv, ska tolkas så att den inte utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs förfaranden som ger både arbetstagarrepresentanter och enskilda arbetstagare möjlighet att få prövat huruvida skyldigheten till information och överläggningar som föreskrivs i detta direktiv har iakttagits, men som begränsar arbetstagarnas rätt att föra enskild talan, såvitt gäller de grunder som kan åberopas, och som villkorar utövandet av denna rätt med att arbetstagarrepresentanterna först ska ha framställt invändningar till arbetsgivaren och att arbetsgivaren först ska ha informerats om att den berörde arbetstagaren bestrider att förfarandet för information och överläggningar har iakttagits.

³⁰ Rådets direktiv av den 20 juli 1998 (EGT L 225, s. 16).

³¹ Se föregående fotnot.

Domstolen erinrade även om att vid tillämpning av nationell rätt ska den nationella domstolen, på grundval av principen om direktivkonform tolkning av nationell rätt, beakta samtliga bestämmelser i nationell rätt och, i den utsträckning det är möjligt, tolka dessa mot bakgrund av ett direktivs ordalydelse och syfte så att det resultat som avses i direktivet uppnås. I den mån som artikel 2 i direktiv 98/59 utgör hinder för en nationell lagstiftning varigenom de skyldigheter som åligger arbetsgivare som avser att genomföra en kollektiv uppsägning begränsas, jämfört med de skyldigheter som föreskrivs i nämnda artikel, ankommer det följaktligen på den nationella domstolen att inom ramen för sin behörighet säkerställa att de skyldigheter som åligger arbetsgivare inte begränsas, jämfört med de skyldigheter som fastställs i artikel 2 i detta direktiv.

I dom av den 22 oktober 2009 i mål C-116/08, *Meerts*, preciserade domstolen vilka rättigheter som enligt direktiv 96/34/EG om ramavtalet om föräldraledighet, undertecknat av UNICE, CEEP och EFS³² tillkommer en arbetstagare som sägs upp medan denne är föräldraledig på deltid.

Med utgångspunkt i konstaterandet att det i 2 § punkt 6 i ramavtalet om föräldraledighet föreskrivs att de rättigheter som arbetstagaren förvärvat eller står i begrepp att förvärva när föräldraledigheten börjar ska bevaras oförändrade fram till och med föräldraledighetens slut, slog domstolen fast att det framgår av såväl ordalydelsen i denna bestämmelse som det sammanhang i vilket den ingår att den har till syfte att förhindra att arbetstagaren förlorar de rättigheter som följer av anställningsförhållandet eller att de blir färre, vilka rättigheter arbetstagaren kan göra gällande när denne påbörjar en föräldraledighet, och att säkerställa att arbetstagaren efter föräldraledighetens slut befinner sig i samma situation som före föräldraledigheten med avseende på dessa rättigheter. Med beaktande av målet i ramavtalet om föräldraledighet att behandla kvinnor och män lika, måste skyldigheten att iaktta rättigheter som arbetstagaren förvärvat eller står i begrepp att förvärva anses ge uttryck för en princip i gemenskapens arbetsrättsliga lagstiftning som är särskilt viktig och som inte får tolkas restriktivt. Det framgår av målen med ramavtalet om föräldraledighet att begreppet "de rättigheter som arbetstagaren förvärvat eller står i begrepp att förvärva" omfattar samtliga de rättigheter och förmåner – i form av pengar eller in natura – som direkt eller indirekt följer av anställningsförhållandet och som arbetstagaren kan göra gällande gentemot arbetsgivaren vid föräldraledighetens början. Bland dessa rättigheter och förmåner återfinns de som rör anställningsvillkoren, såsom en heltidsanställd men på deltid föräldraledig arbetstagares rätt till uppsägningstid då arbetsgivaren ensidigt säger upp ett anställningsavtal som gäller tills vidare. Längden på denna uppsägningstid beror på hur länge arbetstagaren varit anställd i företaget, och syftet med uppsägningstiden är att göra det lättare för arbetstagaren att söka nytt arbete. Det skulle inverka menligt på omfattningen av dessa rättigheter och förmåner om – för det fall en arbetsgivare inte iakttog den lagstadgade uppsägningstiden då en heltidsanställd arbetstagare sades upp då denne var föräldraledig på deltid – arbetstagaren förlorade rätten att beräkna ersättningen för uppsägningen utifrån lönen enligt anställningsavtalet. En nationell lagstiftning som leder till en minskning av rättigheterna enligt anställningsförhållandet då arbetstagaren tar föräldraledigt skulle således kunna avvålla densamma från att vara föräldraledig och förmå arbetsgivaren att snarare säga upp de arbetstagare som är föräldralediga. Detta skulle direkt strida mot syftet med ramavtalet om föräldraledighet, där ett av målen är att bättre förena familjeliv och arbetsliv.

Av detta drog domstolen slutsatsen att ramavtalet om föräldraledighet – då arbetsgivaren ensidigt säger upp anställningsavtalet med en arbetstagare som är tillsvidareanställd på heltid men föräldraledig på deltid utan att några grova skäl föreligger och utan att den lagstadgade

³² Rådets direktiv 96/34/EG av den 3 juni 1996 (EGT L 145, s. 4), i dess lydelse enligt rådets direktiv 97/75/EG av den 15 december 1997 (EGT L 10, 1998, s. 24).

uppsägningstiden iakttas – utgör hinder mot att ersättningen till den arbetstagaren beräknas på grundval av den lägre lön som arbetstagaren uppbär då uppsägningen sker.

I dom av den 18 juni 2009 i mål C-88/08, *Hütter*, slog domstolen fast att nationell lagstiftning som innebär att anställningstid före 18 års ålder inte beaktas vid placeringen i löneklass av kontraktsanställda inom den offentliga sektorn i en medlemsstat utgör diskriminering på grund av ålder som inte kan berättigas och som därför strider mot gemenskapsrätten.

Domstolen konstaterade att en lagstiftning som medför olika behandling av personer beroende på vid vilken ålder de förvärvat sin yrkeserfarenhet medför direkt diskriminering på grund av ålder i den mening som avses i artikel 2.1 och 2.2 a i direktiv 2000/78/EG.³³

Domstolen slog därefter fast att de mål som eftersträvas med den aktuella lagstiftningen, det vill säga att inte missgynna allmän utbildning på gymnasienivå i förhållande till yrkesutbildning och att främja tillträdet till arbetsmarknaden för ungdomar som har genomgått en yrkesutbildning, är legitima mål i den mening som avses i artikel 6.1 i direktiv 2000/78.

Domstolen konstaterade likväl att dessa båda mål föreföll motsägelsefulla, eftersom den ifrågasatta åtgärden inte samtidigt kan främja att båda uppnås. Vad beträffar målet att inte missgynna allmän utbildning på gymnasienivå i förhållande till yrkesutbildning betonade domstolen dessutom att kriteriet avseende åldern vid vilken den tidigare erfarenheten förvärvades tillämpas oavsett vilken utbildning som genomgåts. Under dessa omständigheter förefaller detta kriterium inte vara lämpligt för att uppnå målet. Domstolen framhöll, vad beträffar målet att främja tillträdet till arbetsmarknaden för ungdomar som har genomgått en yrkesutbildning, att bestämmelsen om att erfarenhet som förvärvats före 18 års ålder inte ska beaktas tillämpas utan åtskillnad på samtliga kontraktsanställda inom den offentliga sektorn, oavsett vid vilken ålder de anställs. Denna bestämmelse är således inte lämplig för att uppnå målet att främja tillträdet till arbetsmarknaden för en kategori arbetstagare som definieras genom sin låga ålder, eftersom den inte innebär att hänsyn tas till personernas ålder vid anställningstillfället.

Domstolen drog härav slutsatsen att den diskriminering som den aktuella lagstiftningen leder till inte kan anses berättigad och att den således strider mot artiklarna 1, 2 och 6 i direktiv 2000/78.

Miljö

Målen om miljö rätt har, precis som föregående år, varit flitigt förekommande inför domstolen.

I dom av den 10 september 2009 i mål C-76/08, *kommissionen mot Malta*, hade domstolen att pröva huruvida Republiken Malta, såsom kommissionen hävdade, hade underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar³⁴, genom att tillåta vårjakt på vaktel och turturduva mellan åren 2004 och 2007.

Enligt artikel 7.1 och 7.4 i nämnda direktiv får dessa båda arter inte jagas under återvändandet till häckningsplatserna. Artikel 9.1 i direktivet innehåller dock undantag från dessa förbud för de fall då det inte finns någon annan lämplig lösning.

³³ Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, s. 16).

³⁴ EGT L 103, s. 1 (svensk specialutgåva, område 15, volym 2, s. 161).

Domstolen påpekade att även om de båda arterna under de ifrågavarande åren faktiskt förekom på Malta på hösten, kunde jägarna endast fånga ett försumbart antal fåglar under denna period. Dessa fåglar finns dessutom på endast en liten del av Maltas territorium under denna period. Slutligen ligger de båda jagade fågelarternas populationer över en tillfredsställande nivå. Det framgår särskilt av den röda lista över hotade arter som Internationella naturvårdsunionen upprättat att de ifrågavarande arterna återfinns i kategorin "mindre oroande". Domstolen fann att med beaktande av dessa mycket speciella omständigheter kan höstjakt på dessa båda arter, vad gäller Malta, inte anses utgöra en lämplig lösning som alternativ till vårjakt.

Detta konstaterande ger dock inte på något sätt obegränsade möjligheter att tillåta vårjakt, utan det ger möjlighet att tillåta detta endast i den utsträckning som det är nödvändigt och om direktivets övriga syften inte äventyras. Enligt domstolen utgör införandet av en jaktperiod under våren, när de båda arterna återvänder till häckningsplatserna, vilket leder till att dödligheten är tre gånger högre för vakteln och åtta gånger högre för turturduvan jämfört med den dödlighet som höstjakten leder till, inte en lösning som är lämplig och strikt proportionell i förhållande till direktivets syfte att bevara arterna.

Under dessa omständigheter konstaterade domstolen att Republiken Malta underlåtit att iakttä villkoren för undantaget och därmed underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktivet.

I dom av den 16 juli 2009 i mål C-165/08, *kommissionen mot Polen*, hade domstolen att pröva huruvida Republiken Polen, såsom kommissionen påstått, underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt direktiven 2001/18/EG³⁵ och 2002/53/EG³⁶ genom att införa ett allmänt förbud mot saluföring av utsäde av genetiskt modifierade sorter och genom att förbjuda att de upptas på den nationella sortlistan.

Republiken Polen hävdade att direktiven 2001/18 och 2002/53 inte kunde tillämpas i det aktuella fallet, eftersom de syftar till fri rörlighet och skydd för miljö och folkhälsa, medan den nationella lagstiftningen däremot grundade sig på etiska och religiösa hänsyn. De omtvistade nationella bestämmelserna omfattades därför inte av direktivens tillämpningsområde, med följd att de hinder för den fria rörligheten för GMO som de medför, eventuellt i strid med artikel 28 EG, hur som helst kunde motiveras med stöd av artikel 30 EG.

Domstolen fann att det för att kunna döma i målet inte var nödvändigt att ta ställning till huruvida medlemsstaterna kan åberopa etiska eller religiösa skäl som motivering för att anta nationella bestämmelser som avviker från bestämmelserna i direktiven 2001/18 och 2002/53. Det var tillräckligt att fastslå att Republiken Polen inte kunnat visa att de omtvistade nationella bestämmelserna faktiskt grundar sig på sådana hänsyn. Under sådana omständigheter strider sådana allmänna förbud som de i de omtvistade nationella bestämmelserna mot Republiken Polens skyldigheter såväl enligt artiklarna 22 och 23 i direktiv 2001/18 som enligt artiklarna 4.4 och 16 i direktiv 2002/53. Domstolen fann att en medlemsstat som förbjuder fri rörlighet för utsäde av genetiskt modifierade sorter och förbjuder att genetiskt modifierade sorter upptas i den nationella sortlistan underlåter att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 22 och 23 i direktiv 2001/18 och enligt artiklarna 4.4 och 16 i direktiv 2002/53.

³⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG (EGT L 106, s. 1).

³⁶ Rådets direktiv 2002/53/EG av den 13 juni 2002 om den gemensamma sortlistan för arter av lantbruksväxter (EGT L 193, s. 1).

Inom ramen för ett mål om beräkning av avfallsavgifter (dom av den 16 juli 2009 i mål C-254/08, *Futura Immobiliare m.fl.*), som ledde till tillämpning av principen förorenaren betalar, tolkade domstolen artikel 15 a i direktiv 2006/12/EG³⁷ på så sätt att den bestämmelsen, på gemenskapsrättens nuvarande stadium, inte utgör hinder för nationella bestämmelser i vilka föreskrivs en avgift för finansiering av en tjänst för hantering och bortskaffande av kommunalt avfall, vilken beräknas på grundval av en uppskattning av den mängd avfall som de personer som använder denna tjänst producerar, och inte på grundval av den mängd avfall som dessa faktiskt producerat och överlåtit till insamling.

Domstolen grundade sitt resonemang på att kostnaden för bortskaffande av avfall i en situation där innehavarna av avfall överlåter avfallet till en insamlare enligt artikel 15 a i direktiv 2006/12, i enlighet med principen förorenaren betalar, ska belasta dessa innehavare. Det är ofta svårt, och till och med kostsamt, att fastställa den exakta mängd kommunalt avfall som varje "innehavare" överlåtit till insamling. Mot denna bakgrund kan kriterier som bestäms dels efter innehavarnas produktionskapacitet beräknad på grundval av ytan på den fastighet som de nyttjar samt användningen av densamma, dels efter den typ av avfall som produceras tillämpas så att kostnaderna för bortskaffandet av avfallet kan beräknas och så att kostnaderna kan fördelas mellan de olika innehavarna. Dessa två parametrar kan nämligen ha en omedelbar inverkan på kostnadernas storlek.

Domstolen preciserade att det likväl ankommer på den nationella domstolen att, mot bakgrund av sakförhållandena och de rättsliga förhållanden som lagts fram vid rätten, undersöka huruvida den aktuella avfallsavgiften medför att vissa innehavare, i förevarande fall hotellanläggningar, åläggs att betala kostnader som är uppenbart oproportionerliga i förhållande till den mängd eller den typ av avfall som de kan producera.

Visering, asyl och invandring

Asylmålen tenderar att flerfaldigas och domstolen har getts tillfälle att för första gången tolka flera direktiv på detta område.

I dom av den 29 januari 2009 i mål C-19/08, *Petrosian m.fl.*, tog domstolen ställning till förfarandet för överföring av asylsökande och fick därvid tillfälle att för detta ändamål tolka förordning (EG) nr 343/2003³⁸. Familjen Petrosian var av armeniskt ursprung och hade ansökt om asyl i Frankrike och därefter i Sverige. Enligt de svenska myndigheterna skulle familjen skickas tillbaka till Frankrike, men detta beslut överklagades flera gånger av familjen Petrosian varför den frist på sex månader som föreskrivs i artikel 20.1 d i förordningen hade löpt ut. Denna frist, som "räknas från beslutet i fråga om överklagande eller omprövning" är avsedd att ge den medlemsstat till vilken asylansökan framställts möjlighet att genomföra överföringen, dock att fristen när den löper ut medför ansvar för denna stat. Den centrala frågan i domen avsåg vilken omständighet som kunde få sexmånadersfristen att börja löpa.

Domstolen urskilde två tänkbara scenarier i sitt svar, beroende på om de nationella lagstiftningarna innehåller bestämmelser om överklagande med suspensiv verkan eller ej. Den slog därvid fast att när det inte föreskrivs någon möjlighet att överklaga med suspensiv verkan

³⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/12/EG av den 5 april 2006 om avfall (EUT L 114, s. 9).

³⁸ Rådets förordning (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredjeland har gett in i någon medlemsstat (EUT L 50, s. 1).

börjar fristen för att verkställa överföringen att löpa från det uttryckliga eller underförstådda beslutet, av den medlemsstat som anmodats att godkänna överföringen, att överta ansvaret för den berörda personen. När det däremot i lagstiftningen i den medlemsstat som anmodat om överföringen föreskrivs att ett överklagande kan ha suspensiv verkan, räknas fristen för att verkställa överföringen från det domstolsavgörande genom vilket överföringen prövas i sak, och vilket inte längre kan utgöra hinder för att genomföra överföringen, och inte från det interimistiska domstolsbeslut genom vilket det förordnats att överföringen tills vidare inte får genomföras. Med hänsyn till syftet med att fastställa en frist för medlemsstaterna, framgår det nämligen av det ovan anförda att den tidpunkt från vilken fristen ska räknas ska bestämmas på ett sådant sätt att medlemsstaterna förfogar över en sexmånadersfrist som de till fullo antas dra nytta av för att lösa frågan hur överföringen ska genomföras tekniskt. Domstolen tog dessutom hänsyn till iakttagandet dels av domstolsskyddet, dels av principen om medlemsstaternas processuella autonomi.

Domstolen hade vidare i dom av den 17 februari 2009 i mål C-465/07, *Elgafaji*, att pröva omfattningen av det alternativa skydd som ges i artikel 15 i direktiv 2004/83/EG³⁹, om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar. Frågan gällde huruvida kravet på "allvarligt och personligt hot mot en civilpersons liv eller lem på grund av urskillningslöst våld i situationer av internationell eller intern väpnad konflikt" i punkt c i nämnda artikel ska utsträckas, i likhet med vad Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter fordrar, till att även omfatta ett krav på att den person som ansöker om alternativt skydd visar att hoten är specifikt riktade mot honom på grund av omständigheter som är hänförliga till hans situation.

Domstolen besvarade denna fråga nekande. Den slog inledningsvis fast att artikel 15 utgör en autonom bestämmelse eftersom den har ett annat innehåll än artikel 3 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), och att den därför ska tolkas självständigt. Domstolen fann därefter att den skada som i punkt c definieras som ett "allvarligt och personligt hot mot en [sökandes] liv eller lem" avser en risk för skada som är mer generell än de två andra skadetyper som definieras i samma artikel såsom dödsstraff, vilka avser situationer där sökanden löper en specifik risk att lida en viss typ av skada. De hot som det hänvisades till var dessutom en följd av en allmän situation av "internationell eller intern väpnad konflikt".

Slutligen kvalificeras det aktuella våld som ligger bakom dessa hot som "urskillningslöst", vilket innebär att det kan riktas mot människor utan hänsyn till deras personliga situation. Domstolen preciserade i detta hänseende att ju lättare den sökande har för att visa att hoten är specifikt riktade mot honom på grund av omständigheter som är hänförliga till hans situation desto lägre krav ställs på det urskillningslösa våldet för att vederbörande ska komma i åtnjutande av alternativt skydd. Domstolen underströk att den tolkning som sålunda ska göras av artikel 15 c är helt förenlig med Europakonventionen, i synnerhet med den rättspraxis som avser artikel 3.

Slutligen avsåg den fråga som ställdes i de förenade målen C-261/08 och C-348/08, *Zurita García och Choque Cabrera* (dom av den 22 oktober 2009), huruvida konventionen om tillämpning av Schengenavtalet (nedan kallad Schengenkonventionen) och kodex om Schengengränserna

³⁹ Rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 304, s. 12, och rättelse EUT L 204, 2005, s. 24).

innebär en skyldighet för medlemsstaternas behöriga myndigheter att fatta avlägsnandebeslut beträffande en tredjelandsmedborgare som bevisligen vistas olagligt i medlemsstaten. Omständigheterna i detta mål avsåg María Julia Zurita García och Aurelio Choque Cabrera, vilka överklagat två beslut om deras avlägsnande på grund av att de vistades olagligen i Spanien. Enligt den spanska lagen och tolkningen av densamma skulle den påföljd som ålagts dem i det aktuella fallet begränsas till böter, under förutsättning att utlänningens beteende inte har gett upphov till försvårade omständigheter och det inte förelåg någon ytterligare omständighet som gjorde det berättigat att besluta om avlägsnande i stället för böter. María Julia Zurita García och Aurelio Choque Cabrera väckte därför talan vid den nationella domstolen, vilken i sin tur hänsköt målet till EU-domstolen.

Domstolen konstaterade inledningsvis att lydelsen av den spanska språkversionen inte överensstämde med lydelsen av de övriga språkversionerna i den aktuella texten. Eftersom den spanska språkversionen föreföll vara den enda version som innehöll en skyldighet och inte en möjlighet för de behöriga myndigheterna, slog domstolen fast att lagstiftarens verkliga avsikt inte varit att ålägga de berörda medlemsstaterna en skyldighet att avlägsna någon. Domstolen konstaterade dessutom att Schengenkonventionen förordar att den medborgare som olagligen vistas i landet ska lämna detta frivilligt. Även om det i Schengenkonventionen föreskrivs att en tredjelandsmedborgare, under vissa omständigheter, ska avlägsnas från den medlemsstat där han gripits, kan dock detta dessutom bara ske i enlighet med villkoren i den berörda medlemsstats nationella rätt. Domstolen fann följaktligen att det ankommer på varje medlemsstat att i sin nationella rätt närmare ange hur de grundläggande bestämmelserna i Schengenkonventionen om tredjelandsmedborgare som inte uppfyller, eller inte längre uppfyller, villkoren för kortare vistelse i landet ska tillämpas, och särskilt på vilka villkor som avlägsnande av en sådan tredjelandsmedborgare ska ske. Domstolen slog fast att varken Schengenkonventionen eller kodex om Schengengränserna innebär någon skyldighet för medlemsstaterna att fatta ett avlägsnandebeslut beträffande en tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i en medlemsstat.

Civilrättsligt samarbete och internationell privaträtt

År 2009 kännetecknades av ett stort antal betydelsefulla domar på den internationella privaträttens område. Inledningsvis ska nämnas dom av den 6 oktober 2009 i mål C-133/08, *ICF*, där domstolen för första gången tolkade Romkonventionen om tillämplig lag för avtalsförpliktelser⁴⁰. Domstolen hade fått flera frågor angående artikel 4 i konventionen och inledde med att erinra om att konventionen ingåtts för att, på den internationella privaträttens område, fullfölja det lagharmoniseringsarbete som redan påbörjats genom Brysselkonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar⁴¹. Enligt Romkonventionen är parterna fria att välja tillämplig lag på det avtal de ingår. Om tillämplig lag inte har valts, ska avtalet vara underkastat lagen i det land som det har närmast anknytning till. Konventionen innehåller vidare en presumtion för vistelseorten för den part som ska utföra den karaktäristiska prestationen samt särskilda anknytningskriterier för bland annat avtal om godstransport. Domstolen slog därvid fast att det anknytningskriterium som föreskrivs i artikel 4.4 i konventionen ska tillämpas på andra befraktningsavtal än befraktningsavtal avseende en enstaka resa endast om huvudsyftet med avtalet inte bara består i att ett transportmedel ställs till förfogande, utan även omfattar själva transporten av godset. Domstolen fann vidare att artikel 4.5 i konventionen ska tolkas så, att om

⁴⁰ Konvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser öppnad för undertecknande i Rom den 19 juni 1980 (EGT L 266, s. 1; svensk specialutgåva, EGT C 15, 1997, s. 70. 1).

⁴¹ Konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk specialutgåva, EGT C 15, 1997, s. 30).

det klart framgår av de samlade omständigheterna att avtalet har närmare anknytning till ett annat land än det som fastställs på grundval av ett av de kriterier som föreskrivs i artikel 4.2–4.4 i konventionen, ankommer det på domstolarna att bortse från dessa kriterier och tillämpa lagen i det land som avtalet har närmast anknytning till. Slutligen konstaterade domstolen att en del av ett avtal undantagsvis kan vara underkastad en annan lag än den som tillämpas på avtalet i övrigt, om nämnda del har ett självständigt syfte.

Tolkningen av förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel I-förordningen)⁴², och av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (Brysselkonventionen) har också gett upphov till ett antal domar som förtjänar att nämnas. Dom av den 28 april 2009 i mål C-420/07, *Apostolides*, har sin upprinnelse i Cyperns delning efter interventionen av turkiska trupper år 1974. Republiken Cypern, som anslöt sig till Europeiska unionen år 2004, kontrollerar de facto endast den södra delen av ön, medan på den norra delen har utropats Turkiska republiken Nordcypern, som endast erkänns av Republiken Turkiet. Mot denna bakgrund ska tillämpningen av gemenskapsrätten enligt ett protokoll som bilagts Republiken Cyperns anslutningsakt uppskjutas i de områden där Republiken Cyperns regering inte utövar den faktiska kontrollen. Efter det att en cypriotisk medborgare hade väckt talan vid den hänskjutande domstolen – en domstol i Förenade kungariket – och yrkat erkännande och verkställighet av två domar som meddelats av en domstol på södra delen av ön, varigenom två brittiska medborgare förpliktades att utrymma en fastighet belägen på den norra delen, ställde den hänskjutande domstolen ett antal frågor till EU-domstolen rörande tolkningen och tillämpningen av förordning nr 44/2001. Domstolen fann inledningsvis att undantaget i protokollet inte utgör hinder för att tillämpa förordning nr 44/2001 på en dom som meddelats av en cypriotisk domstol i den regeringskontrollerade delen, men som avser en fastighet som är belägen i den norra delen. Domstolen konstaterade därefter att den omständigheten att fastigheten är belägen i ett område över vilket regeringen inte utövar den faktiska kontrollen, och avgörandena i fråga således i praktiken inte kan verkställas där fastigheten är belägen, inte utgör hinder för att erkänna eller verkställa avgöranden i en annan medlemsstat. Artikel 22 punkt 1 i förordning nr 44/2001 rör medlemsstaternas internationella domsrätt och inte hur de internt fördelar behörigheten mellan sina domstolar. Domstolen erinrade också om, beträffande ordre public-undantaget i den medlemsstat där domen görs gällande, att en domstol härvid inte, utan att syftet med förordning nr 44/2001 ifrågasätts, kan vägra att erkänna en dom som har meddelats av en domstol i en annan medlemsstat, enbart av det skälet att den anser att den nationella rätten eller gemenskapsrätten har tillämpats felaktigt. I sådana fall är undantaget endast tillämpligt om den felaktiga rättstillämpningen innebär att erkännandet eller verkställigheten av domen utgör ett uppenbart åsidosättande av en rättsregel av grundläggande betydelse i den interna rättsordningen i den berörda medlemsstaten. Slutligen fann domstolen att det inte är möjligt att vägra att erkänna eller verkställa en tredsdom när svaranden har kunnat begära återvinning av tredsdomen och detta har gjort det möjligt för svaranden att göra gällande att denne inte har delgetts stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål.

I dom av den 10 februari 2009 i mål C-185/07, *Allianz (tidigare Riunione Adriatica di Sicurta)*, fann domstolen att ett förbud som en domstol i en medlemsstat har meddelat i syfte att hindra en person från att väcka eller vidhålla en talan i en annan medlemsstat (anti-suit injunction⁴³), på

⁴² Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

⁴³ Se även domstolens dom av den 27 april 2004 i mål C-159/02, *Turner* (REG 2004, s. I-3565).

grund av att en sådan talan strider mot ett skiljeavtal, är oförenligt med förordning nr 44/2001. Domstolen erinrade om att ett förfarande som leder fram till att en anti-suit injunction antas inte omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 men ändå kan få följder som undergräver förordningens ändamålsenliga verkan. Så är i synnerhet fallet när ett sådant förfarande utgör hinder för att en domstol i en annan medlemsstat utövar den behörighet som ankommer på den i enlighet med förordning nr 44/2001. Domstolen slog således fast att om ett förfarande omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 på grund av föremålet för tvisten, det vill säga det slags rättigheter som förfarandet avser att skydda, omfattas även en prejudicialfråga rörande tillämpligheten av ett skiljeavtal av förordningens tillämpningsområde. Av detta följer att den invändning om att domstolen saknar behörighet på grund av att det föreligger ett skiljeavtal omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001. Det ankommer således uteslutande på den domstolen att pröva invändningen, liksom frågan om dess egen behörighet, i enlighet med nämnda förordning. Den omständigheten att en domstol i en medlemsstat som i vanliga fall är behörig att pröva en tvist i enlighet med förordning nr 44/2001 genom en anti-suit injunction hindras att pröva huruvida denna är tillämplig på den tvist som domstolen har att pröva innebär ovillkorligen att domstolen fråntas rätten att avgöra frågan om sin egen behörighet. En anti-suit injunction uppfyller således inte den allmänna principen att varje domstol vid vilken en talan har anhängiggjorts själv, i enlighet med de bestämmelser som är tillämpliga på den domstolen, prövar huruvida den är behörig att pröva den tvist som har anhängiggjorts vid den. Den står vidare i strid med det ömsesidiga förtroende som medlemsstaterna tillerkänner varandras rättssystem och rättsliga institutioner. Den är följaktligen inte förenlig med förordning nr 44/2001.

Tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 var även kärnfrågan i dom av den 2 juli 2009 i mål C-111/08, *SCT Industri*. Domstolen fann där att förordningen inte är tillämplig på en talan om bättre rätt till egendom som väckts inom ramen för ett insolvensförfarande. Mer specifikt omfattas en talan om ogiltigförklaring av en överlåtelse av bolagsandelar som en konkursförvaltare har gjort inom ramen för ett insolvensförfarande, med hänsyn till det nära samband som en sådan talan har med ett konkursförfarande, av undantaget från tillämpning av förordning nr 44/2001 avseende konkurser.

Efter att i dom av den 3 maj 2007 i mål C-386/05, *Color Drack* (REG 2007, s. I-3699), ha prövat frågan om avtal om försäljning av varor med flera leveransorter, hade domstolen att i dom av den 9 juli 2009 i mål C-204/08, *Rehder*, ta ställning till avtal om tillhandahållande av tjänster på flera orter, närmare bestämt lufttransportavtal. Domstolen slog där fast att tillämpningen av den särskilda behörighetsregeln avseende avtal i artikel 5.1 i förordning nr 44/2001 svarar mot ett mål om närhet och motiveras av att det finns en nära anknytning mellan avtalet och den domstol som ska pröva detta. När tjänster utförs på flera orter i olika medlemsstater gäller det följaktligen, mot bakgrund av målen om närhet och förutsebarhet, att finna den ort där anknytningen mellan avtalet och den behöriga domstolen är närmast och i synnerhet den ort där tjänsten enligt avtalet huvudsakligen ska utföras. Vid lufttransport av personer från en medlemsstat till en annan medlemsstat, som utförs enligt ett avtal som ingåtts med ett enda lufttrafikföretag är det, i enlighet med kändens val, den domstol i vars domkrets avgångsorten eller ankomstorten är belägen som är behörig att pröva en begäran om kompensation på grundval av avtalet och förordning (EG) nr 261/2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation till passagerare⁴⁴.

⁴⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91 (EUT L 46, s. 1).

I dom av den 2 april 2009 i mål C-394/07, *Gambazzi*, uttalade sig domstolen om begreppet dom i den mening som avses i bestämmelserna om erkännande och verkställighet i Brysselkonventionen och om räckvidden av skälen för att vägra erkännande och verkställighet med hänvisning till ett åsidosättande av grunderna för rättsordningen i det land där domen görs gällande. För det första fann domstolen att en dom eller ett beslut som meddelats efter ena partens utevaro är en "dom", då den meddelats i ett tvistemål som, i princip, följer den kontradiktoriska principen. Artikel 25 i Brysselkonventionen avser varje avgörande som har meddelats av domstol i en konventionsstat, utan åtskillnad. För att ett sådant domstolsavgörande ska omfattas av konventionens tillämpningsområde räcker det att det, innan erkännande och verkställighet begärs, i ursprungsstaten har varit eller hade kunnat vara föremål, under olika former, för ett kontradiktoriskt förfarande. Domstolen preciserade att den omständigheten att domstolen avgjorde målet som om svaranden, som i behörig ordning hade inställt sig, hade uteblivit räcker inte för att ifrågasätta klassificeringen som "dom". För det andra slog domstolen fast att domstolen i den stat där en dom görs gällande, med hänsyn till ordre public-undantaget, får beakta att domstolen i den stat där domen meddelades har dömt i fråga om kärandens yrkanden utan att höra svaranden, som i behörig ordning inställt sig inför den, men som genom beslut uteslutits från förfarandet på den grunden att han inte uppfyllt sina skyldigheter enligt tidigare beslut fattade inom ramen för samma förfarande. Ordre public-undantaget kan användas om det framgår att denna uteslutningsåtgärd innebar en klar och oproportionerlig kränkning av svarandens rätt att yttra sig. Den hänskjutande domstolens kontroll ska avse inte bara under vilka villkor de avgöranden av vilka verkställighet nu begärs meddelades, utan också under vilka villkor föreläggandena beslutades. Den hänskjutande domstolen ska i synnerhet identifiera vilka rättsmedel som stod till svarandens förfogande och kontrollera huruvida denne haft möjlighet att yttra sig.

Domstolen har även haft tillfälle att tolka vissa bestämmelser i förordning nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning nr 1347/2000⁴⁵. Först ska nämnas dom av den 16 juli 2009 i mål C-168/08, *Hadadi*, där domstolen uttalade sig om makarnas medborgarskap som kriterium för att bestämma behörig domstol i mål om äktenskapsskillnad. Det var i det aktuella fallet fråga om två makar som båda hade dubbelt, franskt och ungerskt, medborgarskap, och som ingett varsin ansökan om äktenskapsskillnad i ett av de två länderna. Domstolen konstaterade inledningsvis att det i förordning nr 2201/2003 inte görs någon åtskillnad beroende på huruvida en person har ett eller flera medborgarskap. Den bestämmelse i förordningen enligt vilken domstolarna i det land där makarna är medborgare är behöriga ska följaktligen inte tolkas annorlunda när de båda makarna har dubbelt gemensamt medborgarskap än när de har ett och samma medborgarskap. När makarna är medborgare både i den medlemsstat där den domstol vid vilken målet har anhängiggjorts är belägen och i en annan medlemsstat, ska den nämnda domstolen beakta att makarna även är medborgare i en annan medlemsstat och att även domstolarna i den andra medlemsstaten hade kunnat vara behöriga att pröva målet enligt nämnda förordning. Domstolen påpekade därefter att behörighetsreglerna i mål om äktenskapsskillnad i förordningen bygger på flera alternativa objektiva kriterier samt på tanken att det saknas en rangordning mellan grunderna för behörighet. Det kan således finnas flera behöriga domstolar, utan att det fastställs någon rangordning mellan dem. Domstolen drog av detta slutsatsen att när båda makarna är medborgare i samma två medlemsstater utgör förordningen hinder för att domstolarna i en av dessa medlemsstater inte ska anses behörig med anledning av att käranden

⁴⁵ Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, s. 1).

saknar annan anknytning till den medlemsstaten. Domstolarna i de medlemsstater i vilka makarna är medborgare är behöriga enligt förordningen, och makarna kan följaktligen välja att väcka talan vid domstol i en av de nämnda medlemsstaterna.

I dom av den 2 april 2009 i mål C-523/07, A, tolkade domstolen för första gången begreppet "hemvist" för barnet som kriterium för domstols behörighet i mål om föräldraansvar. Eftersom förordning nr 2201/2003 inte innehåller någon uttrycklig hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar när det gäller att bestämma betydelsen och räckvidden av begreppet hemvist, fann domstolen att det är fråga om ett autonomt begrepp. Med hänsyn till förordningens sammanhang och syfte ska hemvisten anses motsvara den plats som avspeglar det förhållande att barnet i viss utsträckning är integrerat i socialt hänseende och i familjehänseende. Härvid ska hänsyn tas till hur varaktig och regelbunden vistelsen i en medlemsstat är, förhållandena för vistelsen, skälen till vistelsen, förhållandena och skälen till att familjen flyttat till den medlemsstaten, barnets nationalitet, platsen och förutsättningarna för skolgången, barnets språkkunskaper samt dess familjeförhållanden och sociala band i denna stat. Domstolen betonade vidare att det ankommer på den nationella domstolen att fastställa barnets hemvist mot bakgrund av samtliga faktiska omständigheter i det enskilda fallet. Domstolen preciserade även regelverket beträffande brådskanie åtgärder och säkerhetsåtgärder i den mening som avses i artikel 20 i förordning nr 2201/2003. En nationell domstol får besluta om sådana åtgärder om de är brådskanie, vidtas mot personer i den berörda medlemsstaten och är interimistiska. Genomförandet av dessa åtgärder, som vidtas för att tillvarata barnets bästa, och deras tvingande verkan ska fastställas i enlighet med nationell rätt. Efter det att säkerhetsåtgärden har vidtagits är den nationella domstolen inte skyldig att överlämna målet till en behörig domstol i en annan medlemsstat. Den nationella domstol som förklarat sig sakna behörighet är emellertid skyldig att, i den mån det krävs för att tillvarata barnets bästa, underrätta den behöriga domstolen i en annan medlemsstat om detta.

Delgivning av handlingar som upprättats inför notarius publicus och utan samband med något rättsligt förfarande var föremålet för dom av den 25 juni 2009 i mål C-14/08, *Roda Golf & Beach Resort*. Domstolen slog där fast att begreppet utomrättsliga handlingar i den mening som avses i artikel 16 i förordning (EG) nr 1348/2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur⁴⁶, är ett gemenskapsrättsligt begrepp. Amsterdamfördragets syfte att upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa och överföringen från EU-fördraget till EG-fördraget av en ordning enligt vilken det är möjligt att vidta åtgärder rörande civilrättsligt samarbete med gränsöverskridande följder återspeglar medlemsstaternas vilja att förankra sådana åtgärder i gemenskapens rättsordning och att därigenom fastslå att de ska ges en autonom tolkning. Domstolen fann att delgivning av en handling som upprättats inför notarius publicus och utan samband med ett rättsligt förfarande omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1348/2000. Med hänsyn till att systemet för delgivning mellan medlemsstaterna syftar till att den inre marknaden ska fungera väl, kan inte det rättsliga samarbete som avses i artikel 65 EG och förordning nr 1348/2000 begränsas till enbart rättsliga förfaranden. Detta samarbete kan även komma till uttryck i en situation utan samband med något sådant förfarande, då samarbetet är gränsöverskridande och nödvändigt för att den inre marknaden ska fungera väl. Enligt domstolen riskerar denna vida definition av begreppet utomrättsliga handlingar inte att medföra en alltför tung börda med hänsyn till de nationella domstolarnas resurser. Medlemsstaterna kan nämligen även utse sändande och mottagande organ, med uppgift att delge handlingar, som inte är nationella domstolar. Dessutom får medlemsstaterna föreskriva att delgivning får ske med post direkt till personer som är bosatta i en annan medlemsstat.

⁴⁶ Rådets förordning (EG) nr 1348/2000 av den 29 maj 2000 om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (EGT L 160, s. 37).

Polissamarbete och straffrättsligt samarbete

Dom av den 6 oktober 2009 i mål C-123/08, *Wolzenburg*, rörde frågan huruvida nationell lagstiftning i vilken föreskrivs en skillnad i behandling mellan medlemsstatens egna medborgare och medborgare i andra medlemsstater, vad gäller vägran att verkställa en europeisk arresteringsorder, är förenlig med unionsrätten. Till skillnad från vad som gäller för nederländska medborgare föreskrivs nämligen i den nederländska lagstiftning som genomför rambeslut 2002/584/RIF om en europeisk arresteringsorder⁴⁷ undantag från sådan verkställighet vad gäller medborgare i andra medlemsstater endast om de har vistats lagligt i Nederländerna utan avbrott under fem år och om de har permanent uppehållstillstånd. Domstolen konstaterade inledningsvis att artikel 12 första stycket EG är tillämplig, eftersom medlemsstaterna inom ramen för genomförandet av ett rambeslut som antagits med stöd av EU-fördraget inte får åsidosätta gemenskapsrätten, särskilt inte bestämmelserna i EG-fördraget om varje unionsmedborgares rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. Därefter angav domstolen att, när det gäller en unionsmedborgare, artikel 4.6 i rambeslutet ska tolkas på så sätt att den medlemsstat som ska verkställa arresteringsordern, utöver ett krav avseende vistelsens längd, inte får uppställa ytterligare administrativa krav, såsom krav på permanent uppehållstillstånd, för att tillämpa det i nämnda bestämmelse angivna skälet till att verkställighet av arresteringsordern får vägras. Slutligen kom domstolen till slutsatsen att artikel 12 EG inte utgör hinder för lagstiftning i en verkställande medlemsstat enligt vilken den behöriga rättsliga myndigheten i denna stat ska vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder som utfärdats avseende en av statens medborgare för verkställighet av en frihetsberövande påföljd, samtidigt som en sådan vägran, när det gäller en medborgare i en annan medlemsstat som i egenskap av unionsmedborgare har uppehållsrätt, endast får ske om denna medborgare har vistats lagligt i den verkställande medlemsstaten utan avbrott under fem år. Som skäl för denna lösning angav domstolen att detta villkor, för det första, har till syfte att säkerställa att en medborgare i en annan medlemsstat är tillräckligt integrerad i den verkställande medlemsstaten och, för det andra, inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta syfte.

⁴⁷ Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, s. 1).

B – Domstolens sammansättning

(Protokollär ordning den 14 december 2009)

Första raden från vänster till höger:

Avdelningsordförandena C. Toader och E. Levits, förste generaladvokaten P. Mengozzi, avdelningsordförandena K. Lenaerts och A. Tizzano, domstolens ordförande V. Skouris, avdelningsordförandena J.N. Cunha Rodrigues och J.-C. Bonichot, avdelningsordförandena R. Silva de Lapuerta och P. Lindh, domaren C.W.A. Timmermans.

Andra raden från vänster till höger:

Domarna L. Bay Larsen, U. Löhmus, M. Ilešič, G. Arestis och P. Küris, generaladvokaten J. Kokott, domarna A. Rosas, K. Schieman, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský och A. Ó Caoimh.

Tredje raden från vänster till höger:

Generaladvokaten P. Cruz Villalón, domarna M. Berger, M. Safjan, A. Arabadjiev och T. von Danwitz, generaladvokaterna Y. Bot, E. Sharpston, J. Mazák och V. Trstenjak, domarna J.-J. Kasel och D. Šváby, generaladvokaten N. Jääskinen, justitiesekreteraren R. Grass.

1. Domstolens ledamöter

(efter tillträde av ämbetet)

Vassilios Skouris

Född 1948; juristexamen, Berlins fria universitet (år 1970); juris doktor i konstitutionell rätt och förvaltningsrätt, Hamburgs universitet (år 1973); universitetslektor, Hamburgs universitet (åren 1972–1977); professor i offentlig rätt, Bielefelds universitet (år 1978); professor i offentlig rätt, Thessalonikis universitet (år 1982); inrikesminister (år 1989 och år 1996); ledamot av styrelsen för Kretas universitet (åren 1983–1987); direktör för Centrum för internationell och europeisk ekonomisk rätt, Thessaloniki (åren 1997–2005); ordförande i Grekiska föreningen för europeisk rätt (åren 1992–1994); ledamot av Grekiska nationalkommittén för forskning (åren 1993–1995); ledamot av Uttagningskommittén för tillsättning av tjänstemän inom den offentliga förvaltningen i Grekland (åren 1994–1996); medlem av Vetenskapliga rådet vid Akademien för europeisk rätt i Trier (sedan år 1995); ledamot av styrelsen för Nationella domarhögskolan i Grekland (åren 1995–1996); ledamot av Vetenskapliga rådet vid utrikesdepartementet (åren 1997–1999); ordförande i Ekonomiska och sociala rådet i Grekland (år 1998); domare vid domstolen sedan den 8 juni 1999 och domstolens ordförande sedan den 7 oktober 2003.

Peter Jann

Född 1935; juris doktor vid universitetet i Wien (år 1957); utnämning till domare och tjänstgöring vid det federala justitieministeriet (år 1961); domare i tryckfrihetsfrågor vid Straf-Bezirksgericht i Wien (åren 1963–1966); presstalesman vid det federala justitieministeriet (åren 1966–1970), därefter tjänstgöring vid ministeriets avdelning för internationella ärenden; rådgivare vid justitieutskottet och presstalesman vid parlamentet (åren 1973–1978); utnämning till domare i Författningsdomstolen (år 1978); ständig referent i nämnda domstol till slutet av år 1994; domare i domstolen mellan den 19 januari 1995 och den 6 oktober 2009.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

Född 1949; domare; ledamot av Consejo General del Poder Judicial (domarkårens högsta råd); professor; kabinettschef hos ordföranden för domarkårens högsta råd; ad hoc-domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna; domare vid Tribunal Supremo sedan år 1996; generaladvokat vid domstolen mellan den 19 januari 1995 och den 12 november 2009, då han avled.

Antonio Tizzano

Född 1940; professor i Europarätt vid universitetet La Sapienza i Rom; professor vid universitetet "Istituto Orientale" (åren 1969–1979), vid universitetet "Federico II" i Neapel (1979–1992), vid universitetet i Catania (åren 1969–1977) och vid universitetet i Mogadishu (åren 1967–1972); advokat vid Italiens högsta domstol; rättssakkunnig vid Republiken Italiens ständiga representation vid Europeiska gemenskaperna (åren 1984–1992); ledamot av den italienska delegationen vid förhandlingarna om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals anslutning till Europeiska gemenskaperna; ledamot av den italienska delegationen vid förhandlingarna om Europeiska enhetsakten; ledamot av den italienska delegationen vid förhandlingarna om fördraget om Europeiska unionen; författare till ett flertal verk, däribland kommentarer till Europafördragen och till Europeiska unionens lagar; grundare och sedan år 1996 direktör för tidskriften *Il Diritto dell'Unione Europea*; styrelseledamot eller ledamot av redaktionskommittén för flera rättsliga tidskrifter; rapportör vid flera internationella kongresser och konferenser samt vid kurser vid flera internationella institutioner, däribland The Hague Academy of International Law (år 1987); ledamot av den grupp av oberoende sakkunniga som utsågs att granska Europeiska gemenskapernas kommissions finanser (år 1999); generaladvokat vid domstolen från den 7 oktober 2000 till och med den 3 maj 2006; domare vid domstolen sedan den 4 maj 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

Född 1940; diverse domarämbeten (åren 1964–1977); ansvarig för diverse uppdrag för regeringen i syfte att genomföra och samordna studier om reformeringen av domstolsväsendet; regeringens representant vid Europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter och vid Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter (åren 1980–1984); expert vid Europarådets styrkommitté för mänskliga rättigheter (åren 1980–1985); ledamot av utredningen avseende revidering av strafflagen och straffprocesslagen; Procurador-Geral da República (ungefär motsvarande Justitiekansler) (åren 1984–2000); ledamot av övervakningskommittén för Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) (åren 1999–2000); domare vid domstolen från och med den 7 oktober 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

Född 1941; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (åren 1966–1969); tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas kommission (åren 1969–1977); doktor i juridik (universitetet i Leiden); professor i europeisk rätt vid universitetet i Groningen (åren 1977–1989); tillförordnad domare vid Gerechtshof te Arnhem (allmän domstol som dömer i andra instans); ansvarig för diverse publikationer; tillförordnad generaldirektör vid Europeiska gemenskapernas kommissions rättstjänst (åren 1989–2000); professor i europeisk rätt vid universitetet i Amsterdam; domare vid domstolen från och med den 7 oktober 2000.

Allan Rosas

Född 1948; juris doktor vid Åbo universitet (Finland); juris professor vid Åbo universitet (åren 1978–1981) och vid Åbo Akademi (Åbo) (åren 1981–1996); ordförande för Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo Akademi (åren 1985–1995); diverse internationella och nationella akademiska ansvarsfulla befattningar; medlem i lärda sällskap; samordnare av flera internationella och nationella forskningsprojekt och forskningsprogram inom bland annat följande områden: gemenskapsrätt, internationell rätt, mänskliga och grundläggande rättigheter, konstitutionell rätt samt komparativ offentlig förvaltning; företrädare för den finska regeringen som medlem i eller rådgivare åt de finska delegationerna vid olika internationella konferenser och sammanträden; sakkunnig i frågor rörande finsk rätt, bland annat i juridiska regerings- eller riksdagsutskott i Finland samt vid Förenta nationerna, Unesco, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådet; sedan år 1995 juridisk chefsrådgivare vid Europeiska kommissionens rättstjänst, med ansvar för yttre förbindelser; sedan mars år 2001 biträdande generaldirektör för Europeiska kommissionens rättstjänst. Domare vid domstolen sedan den 17 januari 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

Född 1954. Juris kandidatexamen (Complutenseuniversitetet i Madrid). Abogado del Estado i Málaga. Abogado del Estado vid rättsavdelningen vid transport-, turist- och kommunikationsministeriet och senare vid rättsavdelningen vid utrikesministeriet. Abogado del Estado-Jefe vid avdelningen för gemenskapsrättsliga tvister och biträdande generaldirektör vid tjänsten för gemenskapsrätt och internationell rätt vid Abogacía General del Estado (justitieministeriet). Medlem av kommissionens grupp för betänkande om gemenskapens framtida rättssystem. Chef för den spanska delegationen i sammanslutningen "Ordförandeskapets vänner" för reformen i Nicefördraget av gemenskapens rättssystem och för rådets *ad hoc*-grupp "EG-domstolen". Professor i gemenskapsrätt vid Escuela Diplomática. Biträdande redaktör för tidskriften Noticias de la Unión Europea. Domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2003.

Koen Lenaerts

Född 1954. Juris kandidatexamen och juris doktor (Katholieke Universiteit i Leuven). Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University). Assistent (åren 1979–1983), sedermera professor i Europarätt vid Katholieke Universiteit i Leuven (sedan år 1983). Rättssekreterare vid EG-domstolen (åren 1984–1985). Professor vid Collège d'Europe i Brygge (åren 1984–1989). Advokat i Bryssel (åren 1986–1989). Gästprofessor vid Harvard Law School (år 1989). Domare vid förstainstansrätten från den 25 september 1989 till den 6 oktober 2003. Domare vid domstolen från och med den 7 oktober 2003.

Juliane Kokott

Född 1957. Studier i juridik (universiteten i Bonn och Genève). LL.M (American University/Washington D.C) ; juris doktor (universitetet i Heidelberg, år 1985 och universitetet Harvard, år 1990); gästprofessor vid universitetet Berkley (år 1991); professor i tysk och utländsk offentlig rätt, internationell rätt och Europarätt vid universiteten i Augsburg (år 1992), Heidelberg (år 1993) och Düsseldorf (år 1994); Domarsuppleant för den tyska regeringen vid den internationella domstolen för förlikning och skiljeförfarande som inrättats av Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE); vice ordförande för den rådgivande kommittén för global förändring (WBGU, år 1996); professor i internationell rätt, internationell affärsrätt och Europarätt vid universitetet i St. Gallen (år 1999); direktör för Institutet för europeisk och internationell affärsrätt vid universitetet i St. Gallen (år 2000); tillförordnad direktör för programmet för specialisering i affärsrätt vid universitetet i St. Gallen (år 2001); generaladvokat vid domstolen från och med den 7 oktober 2003.

Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro

Född 1967. Juris kandidatexamen (universitetet i Lissabon, år 1990). Assistent (Europeiska universitetsinstitutet, år 1991). Juris doktor (Europeiska universitetsinstitutet i Florens, år 1996). Gästprofessor (London School of Economics; Collège de l'Europe i Natolin; Ortegainstitutet och Gasset i Madrid; portugisiska katolska universitetet; Institutet för Europastudier i Macao). Professor (Universidade Nova i Lissabon, år 1997). Fulbright Visiting Research Fellow (Harvarduniversitetet, år 1998). Ställföreträdande direktör för akademien för internationell handelsrätt. Biträdande redaktör (Hart Series on European Law and Integration, European Law Journal) och ledamot av redaktionskommittéer för flera juridiska tidskrifter. Generaladvokat vid domstolen mellan den 7 oktober 2003 och den 6 oktober 2009.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

Född 1937; juristutbildning vid Cambridge; barrister åren 1964–1980; Queen's Counsel (åren 1980–1986); domare vid High Court of England and Wales (åren 1986–1995); Lord Justice of Appeal (åren 1995–2003); medlem sedan år 1985 och kassör under år 2003 i Honourable Society of the Inner Temple; domare vid domstolen sedan den 8 januari 2004.

Jerzy Makarczyk

Född 1938; juris doktor (år 1966); professor i folkrätt (år 1974); Senior Visiting Fellow, University of Oxford (år 1985), professor, International Christian University, Tokyo (år 1988); författare till ett flertal verk i ämnena folkrätt, gemenskapsrätt och mänskliga rättigheter; medlem i flera lärda sällskap inom ämnena folkrätt, gemenskapsrätt och mänskliga rättigheter; den polska regeringens förhandlare inför tillbakadragandet av ryska trupper från Republiken Polen; statssekreterare, därefter kabinetssekreterare (åren 1989–1992); ordförande för den polska delegationen i Förenta nationernas generalförsamling; domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (åren 1992–2002); president i Institut de droit international (år 2003); rådgivare åt Republiken Polens president i utrikespolitiska och människorättsliga angelägenheter (åren 2002–2004); domare vid domstolen mellan den 11 maj 2004 och den 6 oktober 2009.

Pranas Kūris

Född 1938; juristexamen, Vilnius universitet (år 1961); juris kandidat, Moskva universitet (år 1965); högre doktorsgrad (dr. hab), Moskva universitet (år 1973); praktikant, Institut des Hautes Études Internationales (direktör: professor Ch. Rousseau), Paris universitet (åren 1967–1968); ordinarie ledamot av Litauens vetenskapsakademi (år 1996); hedersdoktor, juridiska universitetet, Litauen (år 2001); diverse undervisningsuppgifter och administrativa uppgifter, Vilnius universitet (åren 1961–1990); lektor, adjungerad professor, professor i folkrätt, dekanus vid den juridiska fakulteten; diverse tjänster inom regeringskansliet, inom den diplomatiska kåren och inom rättsväsendet i Litauen; justitieminister (åren 1990–1991), ledamot av förvaltningsdomstolen (år 1991), Litauens ambassadör i Belgien, Luxemburg och Nederländerna (åren 1992–1994); domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (före reformen) (juni 1994–november 1998); domare vid Litauens högsta domstol, tillika ordförande för nämnda domstol (december 1994–oktober 1998); domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (sedan november 1998); deltagare i ett flertal internationella konferenser; medlem av Republiken Litauens delegation inför förhandlingarna med Sovjetunionen (åren 1990–1992); författare till ett flertal publikationer (cirka 200); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Endre Juhász

Född 1944; juristexamen, Szegeds universitet, Ungern (år 1967); ungersk advokatexamen (år 1970); studier i komparativ rätt, Strasbourgs universitet, Frankrike (åren 1969, 1970, 1971 och 1972); statstjänsteman på rättsavdelningen i Ministeriet för utrikeshandel (åren 1966–1974), chef för lagstiftningsfrågor (åren 1973–1974); förste handelsattaché med ansvar för gemenskapsfrågor vid ungerska ambassaden i Bryssel (åren 1974–1979); direktör vid Ministeriet för utrikeshandel (åren 1979–1983); förste handelsattaché och sedermera rådgivare i handelsfrågor vid ungerska ambassaden i Washington DC, Förenta staterna (åren 1983–1989); generaldirektör vid Handelsministeriet och Ministeriet för utrikeshandel (åren 1989–1991); chefsförhandlare inför upprättandet av associeringsavtalet mellan Ungern och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater (åren 1990–1991); generalsekreterare i Ministeriet för utrikeshandel, chef för byrån för europeiska frågor (år 1992); statssekreterare i Ministeriet för utrikeshandel (åren 1993–1994); statssekreterare i Industri- och handelsministeriet, chef för byrån för europeiska frågor (år 1994); extraordinär och befullmäktigad ambassadör, chef för Republiken Ungerns diplomatiska representation vid Europeiska unionen (januari 1995–maj 2003); chefsförhandlare inför Republiken Ungerns anslutning till Europeiska unionen (juli 1998–april 2003); minister utan portfölj med ansvar för koordineringen av frågor om europeisk integration (sedan maj 2003); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

George Arestis

Född 1945; juristexamen, Athens universitet (år 1968); MA i Comparative Politics and Government, University of Kent, Canterbury (år 1970); advokat på Cypern (åren 1972–1982); utnämnd till District Court Judge (år 1982); befordrad till President District Court (år 1995); Administrative President District Court, Nicosia (åren 1997–2003); domare vid Cyperns högsta domstol (år 2003); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

Född 1947; juris doktor, Royal University of Malta år 1973; statstjänsteman i egenskap av Notary to Government år 1975; rådgivare åt Republiken år 1978, förste rådgivare åt Republiken år 1979, biträdande Attorney General år 1988 och av presidenten utnämnd till Attorney General år 1989; lektor i civilrätt på deltid, Maltas universitet (åren 1985–1989); medlem av styrelsen för Maltas universitet (åren 1998–2004); medlem av justitieutskottet (åren 1994–2004); medlem i chefskommittén för Maltas skiljedomstol (åren 1998–2004); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Marko Ilešič

Född 1947; juris doktor, Ljubljana universitet; fördjupning i ämnet komparativ rätt, Strasbourgs universitet och Coimbra universitet; advokat; domare vid arbetsdomstolen i Ljubljana (åren 1975–1986); ordförande för idrottsdomstolen (åren 1978–1986); skiljedomare i försäkringsbolaget Triglav's skiljenämnd (åren 1990–1998); chef för fondbörsens skiljenämnd (sedan år 1995); skiljedomare i fondbörsens skiljedomstol (sedan år 1998); skiljedomare i Jugoslaviens handelskammars skiljenämnd (fram till år 1991) och i Sloveniens handelskammars skiljenämnd (sedan år 1991); skiljedomare vid Chambre Internationale de Commerce, Paris; skiljedomare i UEFA:s appellationsnämnd (sedan år 1988) och i FIFA:s appellationsnämnd (sedan år 2000); ordförande för det slovenska juristförbundet; medlem av International Law Association, Comité Maritime International och diverse andra internationella juristföreningar; professor i civilrätt, handelsrätt och internationell privaträtt; dekanus vid den juridiska fakulteten vid Ljubljana universitet; författare till ett flertal juridiska publikationer; domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Jiří Malenovský

Född 1950; juris doktor, Karls universitet, Prag år 1975); biträdande lektor (åren 1974–1990), biträdande dekanus (åren 1989–1991) och chef för sektionen för internationell rätt och gemenskapsrätt (åren 1990–1992) vid Masaryk universitet, Brno; domare vid den tjeckoslovakiska författningsdomstolen (år 1992); ambassadör för Europarådet (åren 1993–1998); ordförande för Europarådets ministerkommitté (år 1995); generaldirektör vid Utrikesministeriet (åren 1998–2000); ordförande för International Law Associations tjeckiska och slovakiska sektion (åren 1999–2001); domare vid författningsdomstolen (åren 2000–2004); ledamot av lagstiftningskommittén åren 1998–2000; ledamot av permanenta skiljedomstolen i Haag (sedan år 2000); professor i internationell privaträtt, Masaryk universitet, Brno (år 2001); domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Ján Klučka

Född 1951; juris doktor, Bratislava universitet (år 1974); professor i internationell rätt vid Kosice universitet (sedan år 1975); domare vid författningsdomstolen (år 1993); ledamot av permanenta skiljedomstolen i Haag (år 1994); ledamot av Venedigkommissionen (år 1994); ordförande i den slovakiska föreningen för internationell rätt (år 2002); domare vid domstolen mellan den 11 maj 2004 och den 6 oktober 2009.

Uno Lõhmus

Född 1952; juris doktor år 1986; advokat (åren 1977–1998); gästprofessor i straffrätt vid Tartu universitet; domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (åren 1994–1998); ordförande för Estlands högsta domstol (åren 1998–2004); medlem av författningskommittén; rådgivare åt strafflagskommittén; delaktig i arbetsgruppen för beredning av straffprocesslag; författare till ett flertal publikationer i ämnena mänskliga rättigheter och författningsrätt, domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Egils Levits

Född 1955; examen i juridik och i statsvetenskap, Hamburgs universitet; vetenskaplig medarbetare vid juridiska fakulteten vid Kiels universitet; det lettiska parlamentets rådgivare i frågor om internationell rätt, författningsrätt och lagstiftningsreformer; Lettlands ambassadör i Tyskland och Schweiz (åren 1992–1993), och i Österrike, Schweiz och Ungern (åren 1994–1995); biträdande premiärminister, justitieminister och tjänstgörande utrikesminister (åren 1993–1994); medlare vid Medlings- och skiljedomstolen inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (sedan år 1997); ledamot av permanenta skiljedomstolen (sedan år 2001); vald till domare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna år 1995, omvald år 1998 och år 2001; författare till ett flertal publikationer i ämnena författningsrätt och förvaltningsrätt, lagstiftningsreformer och gemenskapsrätt; domare vid domstolen sedan den 11 maj 2004.

Aindrias Ó Caoimh

Född 1950; juristexamen (National University of Ireland, University College Dublin, år 1971); barrister (King's Inns, år 1972), högskoleexamen i Europarätt (University College Dublin, år 1977); medlem i Irlands advokatsamfund (åren 1972–1999); lektor i Europarätt (King's Inns, Dublin); Senior Counsel (åren 1994–1999); företrädare för den irländska regeringen i ett flertal mål vid Europeiska gemenskapernas domstol; domare vid Irlands High Court (sedan år 1999); bencher (dekanus) vid Honorable Society of King's Inns (sedan år 1999); vice ordförande för den irländska föreningen för Europarätt, medlem av International Law Association (irländska sektionen); son till Andreas O'Keefe (Aindrias Ó Caoimh), domare vid domstolen (åren 1974–1985); domare vid domstolen sedan den 13 oktober 2004.

Lars Bay Larsen

Född 1953, examen i statsvetenskap (år 1976), juris kandidatexamen (år 1983) Köpenhamns universitet, tjänsteman vid justitieministeriet (åren 1983–1985), undervisningsassistent (åren 1984–1991) och därefter extern lektor (åren 1991–1996) i familjerätt vid Köpenhamns universitet, anställd vid Advokatsamfundet (åren 1985–1986), anställd vid justitieministeriet (åren 1986–1991), advokat (år 1991), avdelningschef (åren 1991–1995), chef för Civil- och Politiafdeling (åren 1995–1999) och för avdelningen för lagstiftning (åren 2000–2003) vid justitieministeriet, Danmarks representant i K4-kommittén (åren 1995–2000), i centralgruppen (Schengen) (åren 1996–1998) och i Europol Management Board (åren 1998–2000), domare vid Højesteret (åren 2003–2006), domare vid domstolen sedan den 11 januari 2006.

Eleanor Sharpston

Född 1955, ekonomi-, språk- och juridikstudier vid King's College, Cambridge (åren 1973–1977), assistent och forskare vid Corpus Christi College, Oxford (åren 1977–1980), upptagen som medlem av Middle Temple (år 1980), barrister (åren 1980–1987 och åren 1990–2005), rättssekreterare hos generaladvokaten och senare domaren Sir Gordon Slynn (åren 1987–1990, lektor i Europarätt och komparativ rätt (Director of European Legal Studies) vid University College London (åren 1990–1992), Lecturer vid juridiska fakulteten (åren 1992–1998) och därefter Affiliated Lecturer (åren 1998–2005) vid universitetet i Cambridge, Fellow of King's College, Cambridge (sedan år 1992), Senior Research Fellow vid Centre for European Legal Studies vid universitetet i Cambridge (åren 1998–2005), Queen's Counsel (år 1999), Benchers of Middle Temple (år 2005), generaladvokat vid domstolen sedan den 11 januari 2006.

Paolo Mengozzi

Född 1938; professor i folkrätt och innehavare av professuren Jean Monnet för gemenskapsrätt vid universitetet i Bologna; hedersdoktor vid universitetet Carlos den III i Madrid; inbjuden föreläsare till universiteten Johns Hopkins (Bologna Center), St. Johns (New York), Georgetown, Paris II, Georgia (Aten) samt till Institut universitaire international (Luxemburg); samordnare för European Business Law Pallas Program, som har utarbetats vid universitetet i Nijmegen; ledamot av Rådgivande kommittén för offentlig upphandling vid Europeiska gemenskapernas kommission; understatssekreterare för industri- och handelsfrågor under den halvårsperiod då Italien innehade ordförandeskapet för rådet; ledamot av Europeiska gemenskapens arbetsgrupp för Världshandelsorganisationen (WTO) och ordförande för 1997 års konferens om WTO vid forskningscentret inom institutet för folkrätt i Haag; domare vid förstainstansrätten mellan den 4 mars 1998 och den 3 maj 2006; generaladvokat vid domstolen sedan den 4 maj 2006.

Pernilla Lindh

Född 1945; jur. kand. vid Lunds universitet; tingsnotarie och domare vid Trollhättans tingsrätt (åren 1971–1974); fiskal i Svea hovrätt (åren 1974–1975); fiskal vid Stockholms tingsrätt (år 1975); administrativ fiskal i Svea Hovrätt (åren 1975–1978); fiskal i Domstolverket (år 1977); föredragande hos Justitiekanslern åren 1979–1980; assessor i Svea Hovrätt (åren 1980–1981); rättssakkunnig i Handelsdepartementet (åren 1981–1982); rättssakkunnig, sedan departementsråd och därefter rättschef i Utrikesdepartementet (åren 1982–1995); med ambassadörs titel år 1992; vice ordförande i Marknadsdomstolen; ansvarig för rättsliga och institutionella frågor vid EES-förhandlingarna (vice ordförande, därefter ordförande i Efta-gruppen) och vid förhandlingarna inför Konungariket Sveriges anslutning till Europeiska unionen; domare vid förstainstansrätten mellan den 18 januari 1995 och den 6 oktober 2006; domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Yves Bot

Född 1947; juristexamen från juridiska fakulteten i Rouen; juris doktor (universitetet Paris II Panthéon-Assas); extern lektor vid juridiska fakulteten i Mans; biträdande och därefter förste biträdande åklagare vid åklagarmyndigheten i Mans (åren 1974–1982); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Dieppe (åren 1982–1984); biträdande allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Strasbourg (åren 1984–1986); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Bastia (åren 1986–1988); allmän åklagare vid cour d'appel de Caen (åren 1988–1991); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance du Mans (åren 1991–1993); juridisk sakkunnig hos justitieministern (åren 1993–1995); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Nanterre (åren 1995–2002); allmän åklagare vid Tribunal de grande instance de Paris (åren 2002–2004); allmän åklagare vid cour d'appel de Paris (åren 2004–2006); generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Ján Mazák

Född 1954; juris doktor (universitetet Pavol Jozef Safarik, Košice, år 1978); professor i civilrätt (år 1994) och i gemenskapsrätt (år 2004); chef för institutet för gemenskapsrätt vid den juridiska fakulteten i Košice (år 2004); domare vid Krajský súd (regional domstol) i Košice (år 1980); vice ordförande (år 1982) och ordförande (år 1990) för Mestský súd (stadsdomstol) i Košice; medlem av det slovakiska advokatsamfundet (år 1991); ledamot av författningsdomstolen (åren 1993–1998); vice justitieminister (åren 1998–2000); ordförande för författningsdomstolen (åren 2000–2006); ledamot av Venedigkommissionen (år 2004); generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Jean-Claude Bonichot

Född 1955; jur. kand. vid universitetet i Metz, examen från Institut d'études politiques i Paris, studier vid École nationale d'administration; föredragande (åren 1982–1985), regeringsombud (åren 1985–1987 och åren 1992–1999); bisittare (åren 1999–2000); ordförande för den sjätte underavdelningen vid Conseil d'États tvistemålsavdelning (åren 2000–2006); rättssekreterare vid domstolen (åren 1987–1991); kabinettschef hos ministern med ansvar för arbete, sysselsättning och yrkesutbildning, därefter minister utan portfölj, minister med ansvar för offentliganställda och för moderniseringen av statlig förvaltning (åren 1991–1992); chef för Conseil d'États delegation hos en nationell sjukförsäkring (Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés) (åren 2001–2006); extern lektor vid universitetet i Metz (åren 1988–2000), därefter vid universitetet Paris I Panthéon-Sorbonne (sedan år 2000); författare till ett flertal publikationer i förvaltningsrätt, gemenskapsrätt och Europarätt på området mänskliga rättigheter; grundare av och ordförande för redaktionskommittén för tidskriften "Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme", medgrundare och medlem av redaktionskommittén för tidskriften "Bulletin juridique des collectivités locales", ordförande för ett vetenskapligt forskningsråd (Conseil scientifique du groupement de recherche sur les institutions et le droit de l'aménagement de l'urbanisme et de l'habitat); domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Thomas von Danwitz

Född 1962; studier i Bonn, Genève och Paris; juristexamen (åren 1986 och 1992); juris doktor (universitetet i Bonn, år 1988); internationell examen i förvaltningsrätt (École nationale d'administration, år 1990); behörighetsförklarad (universitetet i Bonn, år 1996); professor i tysk offentlig rätt och Europarätt (åren 1996–2003), dekanus för juridiska fakulteten vid universitetet i Ruhr, Bochum (åren 2000–2001); professor i tysk offentlig rätt och Europarätt (universitetet i Köln, åren 2003–2006); chef för Institutet för offentlig rätt och förvaltningskunskap (år 2006); gästprofessor vid Fletcher School of Law and Diplomacy (år 2000), vid universitetet François Rabelais (Tours, åren 2001–2006) och vid universitetet Paris I Panthéon-Sorbonne (åren 2005–2006); domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Verica Trstenjak

Född 1962; juristexamen (år 1987); juris doktor vid universitetet i Ljubljana (år 1995); professor (sedan år 1996) i rättsteori, statsrätt (doktrin) och privaträtt; forskare; doktorandstudier vid universitetet i Zürich, vid institutet för komparativ rätt vid universitetet i Wien, vid Max Planck-institutet för internationell privaträtt i Hamburg, vid fria universitetet i Amsterdam; gästprofessor vid universiteten i Wien och Freiburg (Tyskland) samt vid Buceriuskolan för rättsliga studier i Hamburg; chef för rättstjänsten (åren 1994–1996) och statssekreterare vid ministeriet för vetenskap och teknologi (åren 1996–2000); regeringens generalsekreterare (år 2000); medlem av arbetsgruppen för en europeisk civillagstiftning (Study Group on European Civil Code) sedan år 2003; ansvarig för forskarprojektet Humboldt (Humboldt Stiftung); författare till fler än 100 juridiska artiklar och ett flertal böcker i ämnena Europarätt och privaträtt; mottagare av slovenska juristföreningens pris "årets jurist 2003"; medlem av redaktionskommittéer för flera juridiska tidskrifter; generalsekreterare i den slovenska juristföreningen; medlem i flera juristföreningar, bland annat Gesellschaft für Rechtsvergleichung; domare vid förstainstansrätten från den 7 juli 2004 till den 6 oktober 2006; generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2006.

Alexander Arabadjiev

Född 1949; studier i juridik (S:t Kliment Ohridski-universitetet, Sofia); domare i domstolen i första instans i Blagoevgrad (åren 1975–1983); domare i Blagoevgrads regionala domstol (åren 1983–1986); domare i Högsta domstolen (åren 1986–1991); domare i konstitutionsdomstolen (åren 1991–2000); ledamot av Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna (åren 1997–1999); ledamot av Europeiska konventet om Europas framtid (åren 2002–2003); parlamentsledamot (åren 2001–2006); observatör vid Europaparlamentet; domare vid domstolen sedan den 12 januari 2007.

Camelia Toader

Född 1963; juris kandidat (år 1986), juris doktor (år 1997) (Bukarests universitet); praktikant vid domstolen i första instans i Buftea (åren 1986–1988); domare i domstolen i första instans i Bukarests femte domkrets (åren 1988–1992); kursansvarig (åren 1992–2005), därefter professor (åren 2005–2006) i civilrätt och europeisk avtalsrätt vid Bukarests universitet; studier i flera ämnen på doktorsnivå och forskning vid Max Planck-institutet för internationell privaträtt i Hamburg (åren 1992–2004); chef för avdelningen för europeisk integration på Justitiedepartementet (åren 1997–1999); domare i kassationsdomstolen (åren 1999–2006); gästprofessor vid Wiens universitet (år 2000); lärare i gemenskapsrätt vid Nationella institutet för domarutbildning (åren 2003 och 2005–2006); redaktionsledamot vid flera juridiska tidskrifter; domare vid domstolen sedan den 12 januari 2007.

Jean-Jacques Kasel

Född 1946; juris doktor, licence spéciale (särskild magisterexamen) i förvaltningsrätt (ULB, år 1970); examen från Institut d'études politiques (IEP) i Paris (Ecofin, år 1972); biträdande jurist; juridisk rådgivare vid Banque de Paris et des Pays-Bas (åren 1972–1973); attaché och därefter legationssekreterare vid utrikesministeriet (åren 1973–1976); ordförande för ministerrådets arbetsgrupper (år 1976); förste ambassadsekreterare, biträdande ständig representant vid OECD (Paris, åren 1976–1979); chef för vice regeringschefens kabinett (åren 1979–1980); ordförande för det europeiska politiska samarbetet (år 1980); rådgivare och därefter biträdande kabinettsschef hos Europeiska gemenskapernas kommissions ordförande (år 1981); chef med ansvar för budget- och personalfrågor vid ministerrådets generalsekretariat (åren 1981–1984); chargé de mission vid den ständiga representationen vid Europeiska gemenskaperna (åren 1984–1985); ordförande för budgetkommittén, ambassadråd, chef för enheten för politiska och kulturella frågor (åren 1986–1991); diplomatisk rådgivare åt premiärministern (åren 1986–1991), ambassadör i Grekland (åren 1989–1991, icke bosatt i Grekland), ordförande för politiska kommittén (år 1991); ambassadör, ständig representant vid Europeiska gemenskaperna (åren 1991–1998); ordförande för Coreper (första halvåret 1997); ambassadör (Bryssel, åren 1998–2002); ständig representant vid Nato (åren 1998–2002); maréchal de la Cour (hovmarskalk) och chef för hans kungliga höghet storhertigens kabinett (åren 2002–2007); domare vid domstolen sedan den 15 januari 2008.

Marek Safjan

Född 1949; juris doktor (universitetet i Warszawa, år 1980); doktor i rättsvetenskap (universitetet i Warszawa, år 1990); professor i juridik (åren 1998–2009); direktör för institutet för civilrätt vid universitetet i Warszawa (åren 1992–1996); vicerector för universitetet i Warszawa (åren 1994–1997); generalsekreterare för den polska avdelningen av "Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française" (åren 1994–1998); Polens representant vid Europarådets kommitté för bioetik (åren 1991–1997); ordförande för vetenskapliga rådet vid Instytut Wymiaru Sprawiedliwości (Rättsinstitutet) (år 1998); domare vid författningsdomstolen (åren 1997–1998), därefter ordförande för samma domstol (åren 1998–2006); ledamot av International Academy of Comparative law (sedan år 1994); ledamot av Association internationale de droit, éthique et science (sedan år 1995); ledamot av den polska Helsingforskommittén; ledamot av Polska Akademia Umiejętności (polska konst- och litteraturakademin); tilldelad medaljen Pro Merito av Europarådets generalsekreterare (år 2007); författare till åtskilliga artiklar om civilrätt, medicinsk rätt och gemenskapsrätt; domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Daniel Šváby

Född 1951; juris doktor, Bratislava universitet; domare vid Bratislavas domstol i första instans; domare med ansvar för civilmål samt vice ordförande för Bratislava appellationsdomstol; ledamot av rättsinstitutets civil- och familjerättssektion vid justitieministeriet; vikarierande domare vid Högsta domstolen med ansvar för handelsrättsliga mål; medlem av Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna, Strasbourg; domare vid författningsdomstolen (åren 2000–2004); domare vid förstainstansrätten mellan den 12 maj 2004 och den 6 oktober 2009; domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Maria Berger

Född 1956; juridik- och ekonomistudier (åren 1975–1979), juris doktor; assistent och lärare vid institutet för offentlig rätt och statsvetenskap vid Innsbrucks universitet (åren 1979–1984), handläggare vid förbundsministeriet för vetenskap och forskning, avslutningsvis som biträdande avdelningschef (åren 1984–1988), sakkunnig i EU-frågor vid förbundskanslerämbetet (åren 1988–1989), chef för avdelningen för integrationspolitisk samordning vid förbundskanslerämbetet (förberedelse inför Österrikes anslutning till Europeiska unionen) (åren 1989–1992), direktör vid Eftas övervakningsmyndighet i Genève och i Bryssel (åren 1993–1994), vice ordförande för Donauuniversitetet i Krems (åren 1995–1996), ledamot av Europaparlamentet (november 1996–januari 2007 och december 2008–juli 2009) och var där ledamot av utskottet för rättsliga frågor, suppleant i konventet om Europas framtid (februari 2002–juli 2003), ledamot av kommunstyrelsen i Perg (september 1997–september 2009), förbundsjustitieminister (januari 2007–december 2008), domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Niilo Jääskinen

Född 1958; juris kandidat (år 1980), juris licentiat (år 1982), juris doktor (år 2008) vid Helsingfors universitet; undervisning och forskning vid Helsingfors universitet (åren 1980–1986); notarie vid Rovaniemi tingsrätt (åren 1983–1984); lagstiftningsråd (åren 1987–1989), därefter chef för EES-enheten (åren 1990–1995) vid justitieministeriet; lagstiftningsråd vid utrikesministeriet (åren 1989–1990); utskottsråd och sekreterare i riksdagens stora utskott för EU-frågor (åren 1995–2000); extraordinarie förvaltningsråd (juli 2000–december 2002) därefter ordinarie förvaltningsråd (januari 2003–september 2009) i Högsta förvaltningsdomstolen; ansvarig för rättsliga och institutionella frågor under förhandlingarna om Republiken Finlands anslutning till Europeiska unionen; generaladvokat vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Pedro Cruz Villalón

Född 1946; examen i juridik (åren 1963–1968) och jur. dr (år 1975) vid universitetet i Sevilla; högskolestudier vid universitetet i Freiburg im Breisgau (åren 1969–1971); professor i rättspolitik vid universitetet i Sevilla (åren 1978–1986); innehavare av professuren i konstitutionell rätt vid universitetet i Sevilla (åren 1986–1992); rättssekreterare vid Spaniens författningsdomstol (åren 1986–1987); domare vid Spaniens författningsdomstol (åren 1992–1998); ordförande vid Spaniens författningsdomstol (åren 1998–2001); fellow vid Wissenschaftskolleg i Berlin (åren 2001–2002); innehavare av professuren i konstitutionell rätt vid Universidad Autónoma de Madrid (åren 2002–2009); consejero de Estado electivo (åren 2004–2009); författare till flera publikationer; generaladvokat vid domstolen sedan den 14 december 2009.

Roger Grass

Född 1948; examen från l'Institut d'études politiques de Paris och i högre offentligrättsliga studier; biträdande allmän åklagare vid Tribunal de Grande Instance de Versailles; avdelningsdirektör vid Europeiska gemenskapernas domstol; generalsekreterare för allmänna åklagarämbetet vid Cour d'appel de Paris; justitieministerns kabinett; rättssekreterare hos ordföranden för Europeiska gemenskapernas domstol; justitiesekreterare vid domstolen sedan den 10 februari 1994.

2. Förändringar i domstolens sammansättning år 2009

Högtidlig sammankomst den 6 oktober 2009

Företrädarna för ledamotsstaternas regeringar har genom beslut av den 25 februari 2009 och den 25 mars 2009, för perioden den 7 oktober 2009–6 oktober 2015, förnyat mandaten för följande domare i domstolen: Vassilios Skouris, Allan Rosas, Koen Lenaerts, Marko Ilešič, Aindrias Ó Caoimh, Rosario Silva de Lapuerta, Endre Juhász, Uno Lohmus, Lars Bay Larsen, Camelia Toader och Jean-Jacques Kasel.

Genom beslut av den 25 februari 2009 och den 8 juli 2009 har Marek Safjan, som efterträder Jerzy Makarczyk, och Daniel Šváby, som efterträder Jan Klučka, utnämnts till domare i domstolen för perioden den 7 oktober 2009–6 oktober 2015. Genom samma beslut har Maria Berger, som efterträder Peter Jann, utnämnts till domare i domstolen för perioden den 7 oktober 2009–6 oktober 2012.

Företrädarna för ledamotsstaternas regeringar har genom beslut av den 25 februari 2009, för perioden den 7 oktober 2009–6 oktober 2015, förnyat mandaten för följande generaladvokater vid domstolen: Eleanor Sharpston, Juliane Kokott och Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer. Genom samma beslut har Niilo Jääskinen, som efterträder Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro, utnämnts till generaladvokat vid domstolen för perioden den 7 oktober 2009–6 oktober 2015.

Högtidlig sammankomst den 14 december 2009

Efter generaladvokaten Dámaso Ruiz-Jarabo Colomers bortgång har företrädarna för medlemsstaternas regeringar i Europeiska unionen, genom beslut av den 30 november 2009, utnämnt Pedro Cruz Villalón till generaladvokat vid Europeiska unionens domstol, för den resterande delen av generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomers mandattid, det vill säga för perioden den 30 november 2009–6 oktober 2015.

3. Domstolens ledamöter (i protokollär ordning)

från den 1 januari till den 7 oktober 2009

V. SKOURIS, domstolens ordförande
 P. JANN, ordförande på första avdelningen
 C.W.A. TIMMERMANS,
 ordförande på andra avdelningen
 A. ROSAS, ordförande på tredje avdelningen
 K. LENAERTS, ordförande på fjärde avdelningen
 E. SHARPSTON, förste generaladvokat
 M. ILEŠIČ, ordförande på femte avdelningen
 A. Ó CAOIMH,
 ordförande på sjunde avdelningen
 J.-C. BONICHOT,
 ordförande på sjätte avdelningen
 T. von DANWITZ,
 ordförande på åttonde avdelningen
 D. RUIZ-JARABO COLOMER, generaladvokat
 A. TIZZANO, domare
 J.N. CUNHA RODRIGUES, domare
 R. SILVA de LAPUERTA, domare
 J. KOKOTT, generaladvokat
 M. POIARES MADURO, generaladvokat
 K. SCHIEMANN, domare
 J. MAKARCZYK, domare
 P. KÜRIS, domare
 E. JUHÁSZ, domare
 G. ARETIS, domare
 A. BORG BARTHET, domare
 J. MALENOVSKÝ, domare
 J. KLUČKA, domare
 U. LÖHMUS, domare
 E. LEVITS, domare
 L. BAY LARSEN, domare
 P. MENGGOZZI, generaladvokat
 P. LINDH, domare
 Y. BOT, generaladvokat
 J. MAZÁK, generaladvokat
 V. TRSTENJAK, generaladvokat
 M. A. ARABADJIEV, domare
 C. TOADER, domare
 J.-J. KASEL, domare
 R. GRASS, justitiesekreterare

från den 8 oktober till den 13 december 2009

V. SKOURIS, domstolens ordförande
 A. TIZZANO, ordförande på första avdelningen
 J.N. CUNHA RODRIGUES,
 ordförande på andra avdelningen
 K. LENAERTS,
 ordförande på tredje avdelningen
 J.-C. BONICHOT,
 ordförande på fjärde avdelningen
 P. MENGGOZZI, förste generaladvokat
 R. SILVA de LAPUERTA,
 ordförande på sjunde avdelningen
 E. LEVITS, ordförande på femte avdelningen
 P. LINDH, ordförande på sjätte avdelningen
 C. TOADER,
 ordförande på åttonde avdelningen
 D. RUIZ-JARABO COLOMER, generaladvokat
 C.W.A. TIMMERMANS, domare
 A. ROSAS, domare
 J. KOKOTT, generaladvokat
 K. SCHIEMANN, domare
 P. KÜRIS, domare
 E. JUHÁSZ, domare
 G. ARETIS, domare
 A. BORG BARTHET, domare
 M. ILEŠIČ, domare
 J. MALENOVSKÝ, domare
 U. LÖHMUS, domare
 A. Ó CAOIMH, domare
 L. BAY LARSEN, domare
 E. SHARPSTON, generaladvokat
 Y. BOT, generaladvokat
 J. MAZÁK, generaladvokat
 T. von DANWITZ, domare
 V. TRSTENJAK, generaladvokat
 A. ARABADJIEV, domare
 J.-J. KASEL, domare
 M. SAFJAN, domare
 D. ŠVÁBY, domare
 M. BERGER, domare
 N. JÄÄSKINEN, generaladvokat
 R. GRASS, justitiesekreterare

**från den 14 december till
den 31 december 2009**

V. SKOURIS, domstolens ordförande
A. TIZZANO, ordförande på första avdelningen
J.N. CUNHA RODRIGUES,
ordförande på andra avdelningen
K. LENAERTS,
ordförande på tredje avdelningen
J.-C. BONICHOT,
ordförande på fjärde avdelningen
P. MENGGOZZI, förste generaladvokat
R. SILVA de LAPUERTA,
ordförande på sjunde avdelningen
E. LEVITS, ordförande på femte avdelningen
P. LINDH, ordförande på sjätte avdelningen
C. TOADER,
ordförande på åttonde avdelningen
C.W.A. TIMMERMANS, domare
A. ROSAS, domare
J. KOKOTT, generaladvokat
K. SCHIEMANN, domare
P. KÜRIS, domare
E. JUHÁSZ, domare
G. ARESTIS, domare
A. BORG BARTHET, domare
M. ILEŠIČ, domare
J. MALENOVSKÝ, domare
U. LÖHMUS, domare
A. Ó CAOIMH, domare
L. BAY LARSEN, domare
E. SHARPSTON, generaladvokat
Y. BOT, generaladvokat
J. MAZÁK, generaladvokat
T. von DANWITZ, domare
V. TRSTENJAK, generaladvokat
A. ARABADJIEV, domare
J.-J. KASEL, domare
M. SAFJAN, domare
D. ŠVÁBY, domare
M. BERGER, domare
N. JÄÄSKINEN, generaladvokat
P. CRUZ VILLALÓN, generaladvokat

R. GRASS, justitiesekreterare

4. Domstolens tidigare ledamöter

Pilotti Massimo, domare (1952–1958), ordförande 1952–1958
Serrarens Petrus, domare (1952–1958)
Van Kleffens Adrianus, domare (1952–1958)
Rueff Jacques, domare (1952–1959 och 1960–1962)
Riese Otto, domare (1952–1963)
Lagrange Maurice, generaladvokat (1952–1964)
Delvaux Louis, domare (1952–1967)
Hammes Charles Léon, domare (1952–1967), ordförande 1964–1967
Roemer Karl, generaladvokat (1953–1973)
Catalano Nicola, domare (1958–1962)
Rossi Rino, domare (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, domare (1958–1979), ordförande 1958–1964
Trabucchi Alberto, domare (1962–1972), därefter generaladvokat (1973–1976)
Lecourt Robert, domare (1962–1976), ordförande 1967–1976
Strauss Walter, domare (1963–1970)
Gand Joseph, generaladvokat (1964–1970)
Monaco Riccardo, domare (1964–1976)
Mertens de Wilmars Josse J., domare (1967–1984), ordförande 1980–1984
Pescatore Pierre, domare (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, generaladvokat (1970–1972)
Kutscher Hans, domare (1970–1980), ordförande 1976–1980
Mayras Henri, generaladvokat (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, domare (1973–1974)
Sørensen Max, domare (1973–1979)
Reischl Gerhard, generaladvokat (1973–1981)
Warner Jean-Pierre, generaladvokat (1973–1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., domare (1973–1988), ordförande 1984–1988
O'Keeffe Aindrias, domare (1975–1985)
Touffait Adolphe, domare (1976–1982)
Capotorti Francesco, domare (1976), därefter generaladvokat (1976–1982)
Bosco Giacinto, domare (1976–1988)
Koopmans Thymen, domare (1979–1990)
Due Ole, domare (1979–1994), ordförande 1988–1994
Everling Ulrich, domare (1980–1988)
Chloros Alexandros, domare (1981–1982)
Rozès Simone, generaladvokat (1981–1984)
Verloren van Themaat Pieter, generaladvokat (1981–1986)
Slynn Sir Gordon, generaladvokat (1981–1988), därefter domare (1988–1992)
Grévisse Fernand, domare (1981–1982 och 1988–1994)
Bahlmann Kai, domare (1982–1988)
Galmot Yves, domare (1982–1988)
Mancini G. Federico, generaladvokat (1982–1988), därefter domare (1988–1999)
Kakouris Constantinos, domare (1983–1997)
Darmon Marco, generaladvokat (1984–1994)

Joliet René, domare (1984–1995)
Lenz Carl Otto, generaladvokat (1984–1997)
O'Higgins Thomas Francis, domare (1985–1991)
Schockweiler Fernand, domare (1985–1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, generaladvokat (1986–1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, domare (1986–2000)
Mischo Jean, generaladvokat (1986–1991 och 1997–2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, domare (1986–2003), ordförande 1994–2003
Diez de Velasco Manuel, domare (1988–1994)
Zuleeg Manfred, domare (1988–1994)
Van Gerven Walter, generaladvokat (1988–1994)
Tesauro Giuseppe, generaladvokat (1988–1998)
Jacobs Francis Geoffrey, generaladvokat (1988–2006)
Kapteyn Paul Joan George, domare (1990–2000)
Murray John L., domare (1991–1999)
Gulmann Claus Christian, generaladvokat (1991–1994), därefter domare (1994–2006)
Edward David Alexander Ogilvy, domare (1992–2004)
Elmer Michael Bendik, generaladvokat (1994–1997)
Cosmas Georges, generaladvokat (1994–2000)
Hirsch Günter, domare (1994–2000)
La Pergola Antonio Mario, domare (1994 och 1999–2006), därefter generaladvokat (1995–1999)
Puissochet Jean-Pierre, domare (1994–2006)
Léger Philippe, generaladvokat (1994–2006)
Ragnemalm Hans, domare (1995–2000)
Fennelly Nial, generaladvokat (1995–2000)
Sevón Leif, domare (1995–2002)
Wathelet Melchior, domare (1995–2003)
Jann Peter, domare (1995–2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, generaladvokat (1995–2009)
Schintgen Romain, domare (1996–2008)
Ioannou Krateros, domare (1997–1999)
Alber Siegbert, generaladvokat (1997–2003)
Saggio Antonio, generaladvokat (1998–2000)
O'Kelly Macken Fidelma, domare (1999–2004)
Von Bahr Stig, domare (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., generaladvokat (2000–2006)
Colneric Ninon, domare (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, generaladvokat (2000–2006)
Poiars Pessoa Maduro Luís Miguel, generaladvokat (2003–2009)
Makarczyk Jerzy, domare (2004–2009)
Klučka Ján, domare (2004–2009)

Ordförande

Pilotti Massimo (1952–1958)
Donner Andreas Matthias (1958–1964)
Hammes Charles Léon (1964–1967)
Lecourt Robert (1967–1976)
Kutscher Hans (1976–1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980–1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
Due Ole (1988–1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

Justitiesekreterare

Van Houtte Albert (1953–1982)
Heim Paul (1982–1988)
Giraud Jean-Guy (1988–1994)

C – Domstolens verksamhetsstatistik

Domstolens allmänna verksamhet

1. Nya, avgjorda och anhängiga mål (2005–2009)

Nya mål

2. Typ av förfarande (2005–2009)
3. Föremål för talan (2009)
4. Talan om fördragsbrott (2005–2009)

Avgjorda mål

5. Typ av förfarande (2005–2009)
6. Domar, beslut, yttranden (2009)
7. Dömande sammansättning (2005–2009)
8. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär (2005–2009)
9. Föremål för talan (2005–2009)
10. Föremål för talan (2009)
11. Domar i mål om fördragsbrott: avgörandets innebörd (2005–2009)
12. Handläggningstid (2005–2009) (domar och beslut av rättskipningskaraktär)

Anhängiga mål den 31 december

13. Typ av förfarande (2005–2009)
14. Dömande sammansättning (2005–2009)

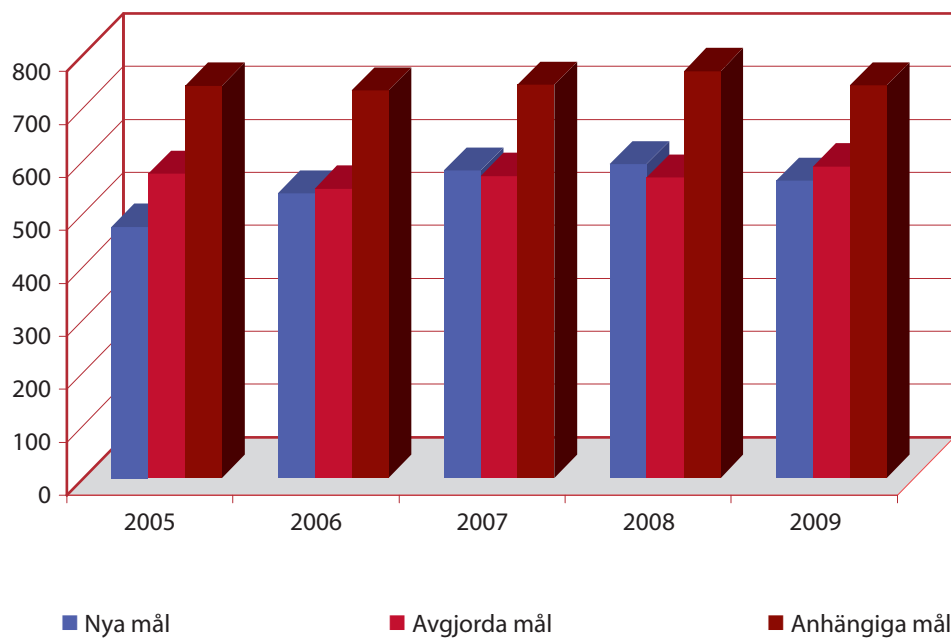
Övrigt

15. Skyndsam handläggning (2005–2009)
16. Förfaranden för brådiskande mål om förhandsavgörande (2008–2009)
17. Interimistiska förfaranden (2009)

Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2009)

18. Nya mål och domar
19. Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och år)
20. Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och år)
21. Anhängiggjorda mål om fördragsbrott

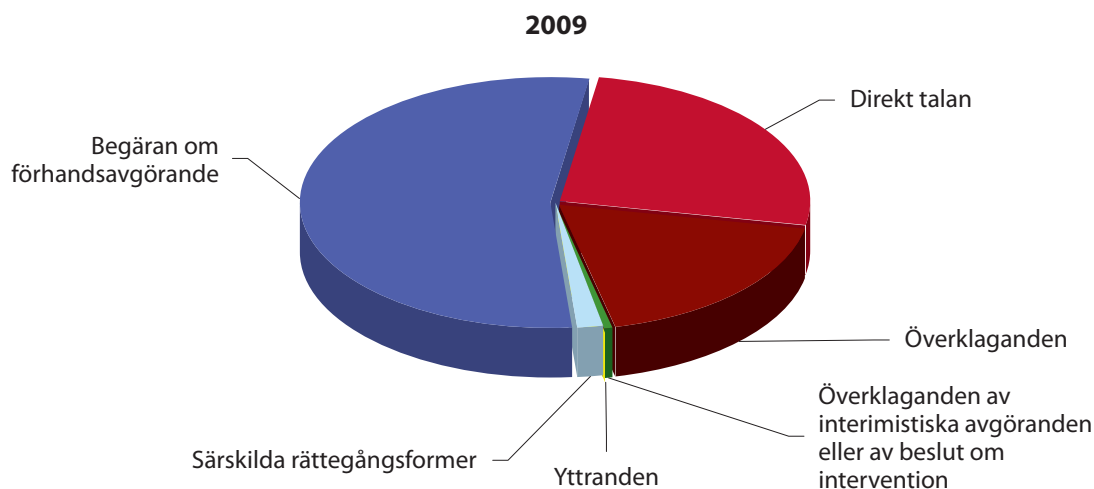
1. *Domstolens allmänna verksamhet* Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Nya mål	474	537	580	592	561
Avgjorda mål	574	546	570	567	588
Anhängiga mål	740	731	742	768	741

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

2. Nya mål – Typ av förfaranden (2005–2009)^{1 2}

	2005	2006	2007	2008	2009
Begäran om förhandsavgörande	221	251	265	288	302
Direkt talan	179	201	222	210	143 ³
Överklaganden	66	80	79	78	104
Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	1	3	8	8	2
Yttranden				1	1
Särskilda rättegångsformer	7	2	7	8	9
Totalt	474	537	581	593	561
Ansökan om interimistiska åtgärder	2	1	3	3	1

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Följande förfaranden anses vara "särskilda rättegångsformer": rättelse av dom (artikel 66 i rättegångsreglerna), fastställelse av rättegångskostnader (artikel 74 i rättegångsreglerna), rättshjälp (artikel 76 i rättegångsreglerna), ansökan om återvinning (artikel 94 i rättegångsreglerna), talan av tredje man (artikel 97 i rättegångsreglerna), resning (artikel 98 i rättegångsreglerna), förklaring av dom (artikel 102 i rättegångsreglerna), prövning av förslag från förste generaladvokaten att domstolen omprövar tribunalens avgörande (artikel 62 i domstolens stadga), utmätning, kvarstad och andra säkerhetsåtgärder (protokollet om immunitet och privilegier) och mål rörande immunitet (protokollet om immunitet och privilegier).

³ Bland de mål som rör direkt talan återfinns 142 talan om fördragsbrott och 1 talan om ogiltigförklaring.

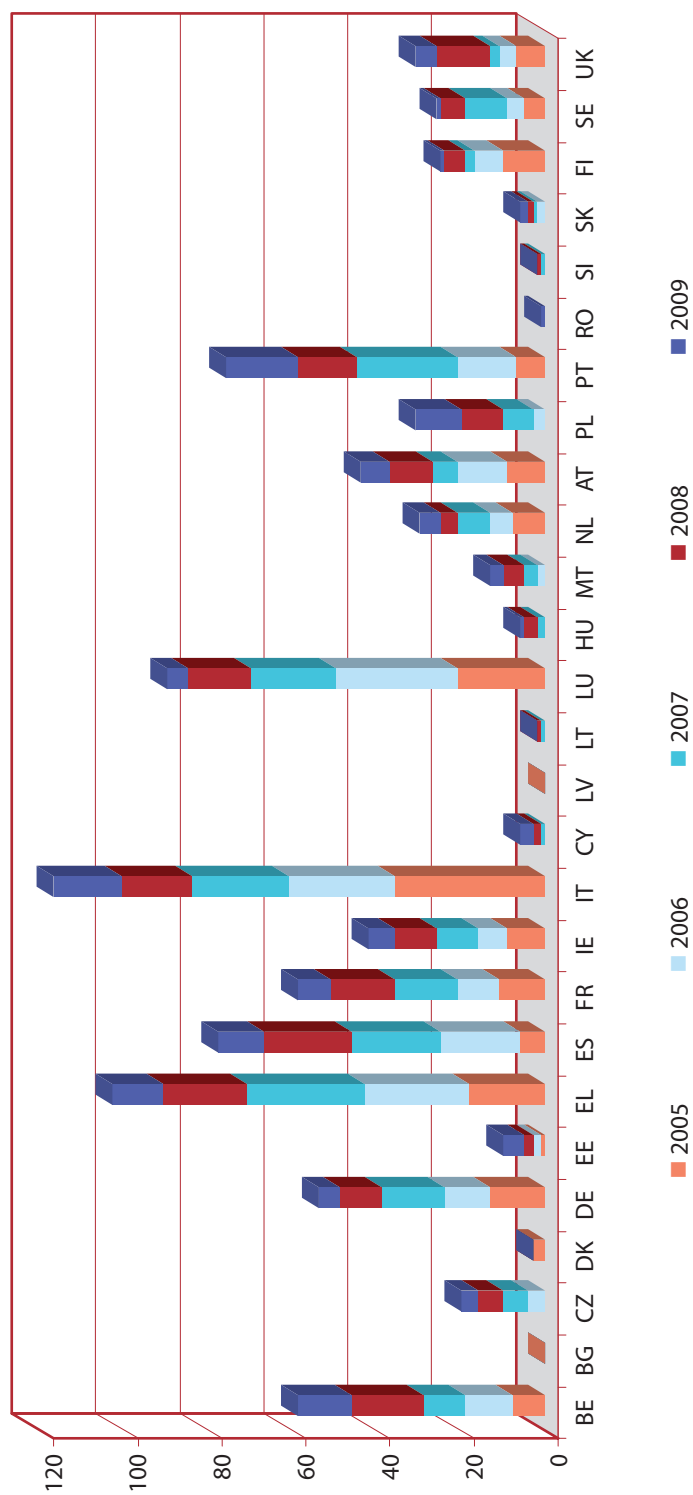
3. Nya mål – Föremål för talan (2009)¹

	Direkt talan	Begäran om förhandsavgörande	Överklaganden	Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	Totalt	Särskilda rättegångsformer
Anslutning av nya stater		1			1	
Bolagsrätt	11	3	1		15	
Energi	5	1			6	
Etableringsfrihet	8	9			17	
Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	2	17			19	
Europeiskt medborgarskap		8			8	
Fiskepolitik		1	1		2	
Fri rörlighet för kapital	6	6			12	
Fri rörlighet för personer	5	6			11	
Fri rörlighet för varor	2	10	2		14	
Frihet att tillhandahålla tjänster	7	16			23	
Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik		1	3		4	
Gemensamma tulltaxan		9			9	
Gemenskapens budget	1				1	
Gemenskapernas egna medel	2	1			3	
Gemenskapsrättens principer		4			4	
Handelspolitik		2	4		6	
Immaterialrätt		14	25		39	
Industripolitik	4	7			11	
Institutionell rätt	2	3	9		14	4
Jordbruk	2	23	7		32	
Konkurrens		5	10	2	17	
Miljö- och konsumentskydd	45	33	2		80	
Regionalpolitik			1		1	
Skatterätt	13	44			57	
Social trygghet för migrerande arbetstagare		12			12	
Socialpolitik	5	26	1		32	
Statligt stöd	10	5	32		47	
Tillnärmning av lagstiftning	9	12			21	
Transport	4	4			8	
Tullunionen		9	3		12	
Yttre förbindelser		6			6	1
EG-fördraget/FEUF²	143	298	101	2	544	5
EU-fördraget		4			4	
Kol- och stålfördraget			1		1	
Förfarande						5
Tjänsteföreskrifterna			2		2	
Övriga			2		2	5
TOTALT	143	302	104	2	551	10

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Den 1 december 2009, dagen då Lissabonfördraget trädde i kraft, ersattes fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EG-fördraget) av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF).

4. Nya mål – Talan om fördragsbrott (2005–2009)¹

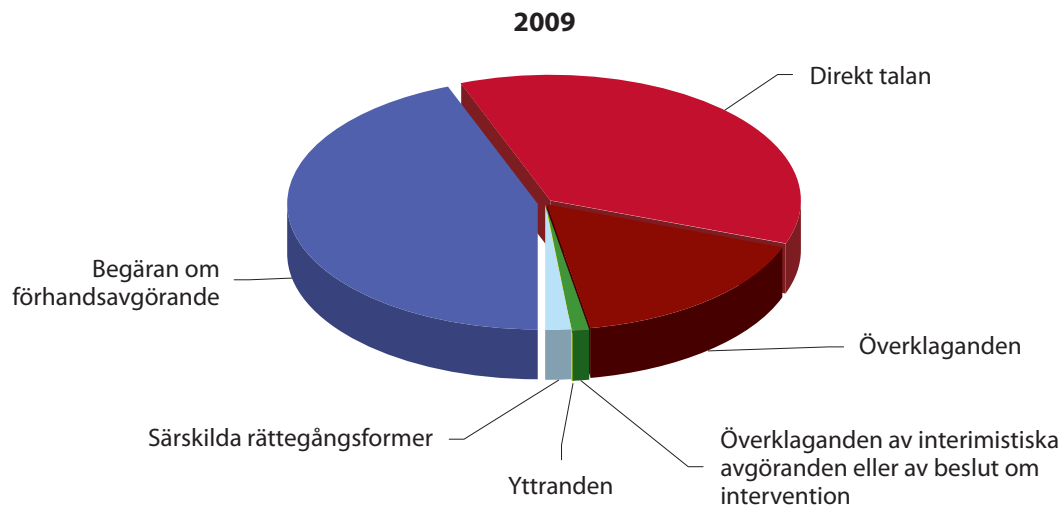

	2005		2006		2007		2008		2009 ²	
	Artikel 226	Artikel 228	Artikel 226	Artikel 228	Artikel 226	Artikel 228	Artikel 226	Artikel 228	Artikel 226	Artikel 228
BE	8		11		10		17		13	
BG										
CZ			4		6		6		4	
DK	3									
DE	13		11		15		10		5	
EE	1		2				2		5	
EL	18		25		26	2	19	1	11	1
ES	6		19		21		21		11	
FR	11		9	1	14	1	15		8	
IE	9		7		10		10		6	
IT	36		25		23		17		15	1
CY					1		2		3	
LV										
LT					1		1			
LU	19	2	28	1	20		15		5	
HU					2		3		1	
MT			2		3		5		3	
NL	8		5		8		4		5	
AT	9		12		6		10		7	
PL			3		7		10		11	
PT	7		13	1	23	1	14		17	
RO									1	
SI					1		1			
SK			2		1		1		2	
FI	10		7		2		5		1	
SE	5		4		10		6		1	
UK	7		4		2		13		5	
Totalt	170	2	193	3	212	4	207	1	140	2

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² I samband med Lissabonfördragets ikraftträdande den 1 december 2009 ersattes artiklarna 226 EG–228 EG med artiklarna 258 FEUF–260 FEUF.

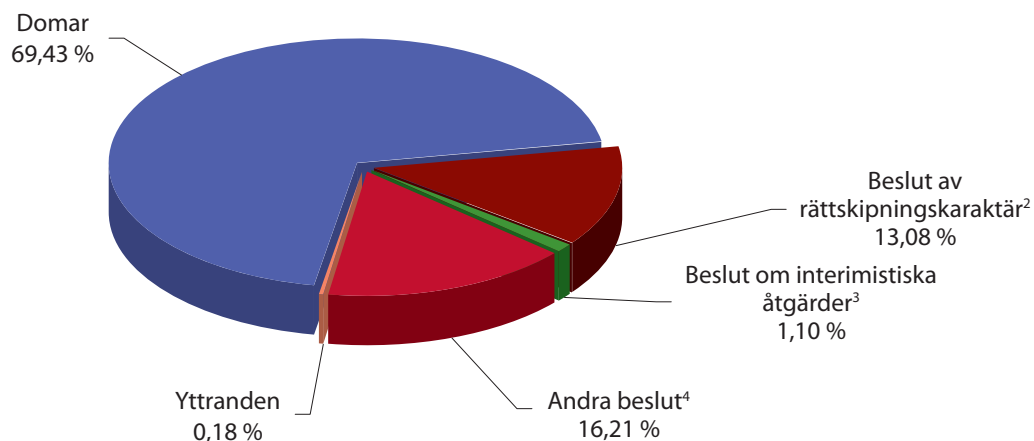
5. Avgjorda mål – Typ av förfaranden (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Begäran om förhandsavgörande	254	266	235	301	259
Direkt talan	263	212	241	181	215
Överklaganden	48	63	88	69	97
Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	2	2	2	8	7
Yttranden		1			1
Särskilda rättegångsformer	7	2	4	8	9
Totalt	574	546	570	567	588

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

6. Avgjorda mål – Domar, beslut och yttranden (2009)¹

	Domar	Beslut av rättskipningskaraktär ²	Beslut om interimistiska åtgärder ³	Andra beslut ⁴	Yttranden	Totalt
Begäran om förhandsavgörande	188	22		18		228
Direkt talan	149		1	65		215
Överklaganden	38	45	2	2		87
Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention			3	3		6
Yttranden					1	1
Särskilda rättegångsformer	2	4				6
Totalt	377	71	6	88	1	543

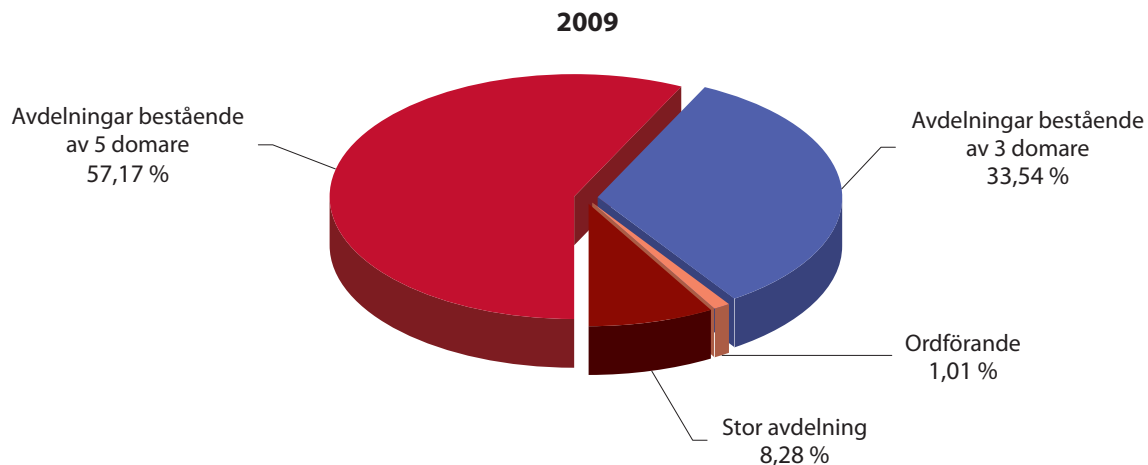
¹ De angivna siffrorna (nettosiffror) visar antalet mål med beaktande av att vissa mål har förenats på grund av samband (en serie förenade mål = ett mål).

² Beslut av rättskipningskaraktär som innebär att domstolen skiljer sig från målet (på annat sätt än genom beslut om avskrivning, beslut om att anledning saknas att döma i målet eller beslut om återförvisning till tribunalen).

³ Beslut som meddelats till följd av en talan enligt artiklarna 242 EG och 243 EG (nu artiklarna 278 FEUF och 279 FEUF, sedan Lissabonfördraget trätt i kraft), enligt artikel 244 EG (nu artikel 280 FEUF) eller enligt motsvarande bestämmelser i Euratom- och Kol- och stålfördragen, eller beslut som meddelats till följd av ett överklagande av ett beslut om interimistiska åtgärder eller intervention.

⁴ Beslut som innebär att domstolen skiljer sig från målet genom avskrivning, genom konstaterande att anledning saknas att döma i målet eller genom återförvisning till tribunalen.

7. Avgjorda mål – Dömande sammansättning (2005–2009)¹

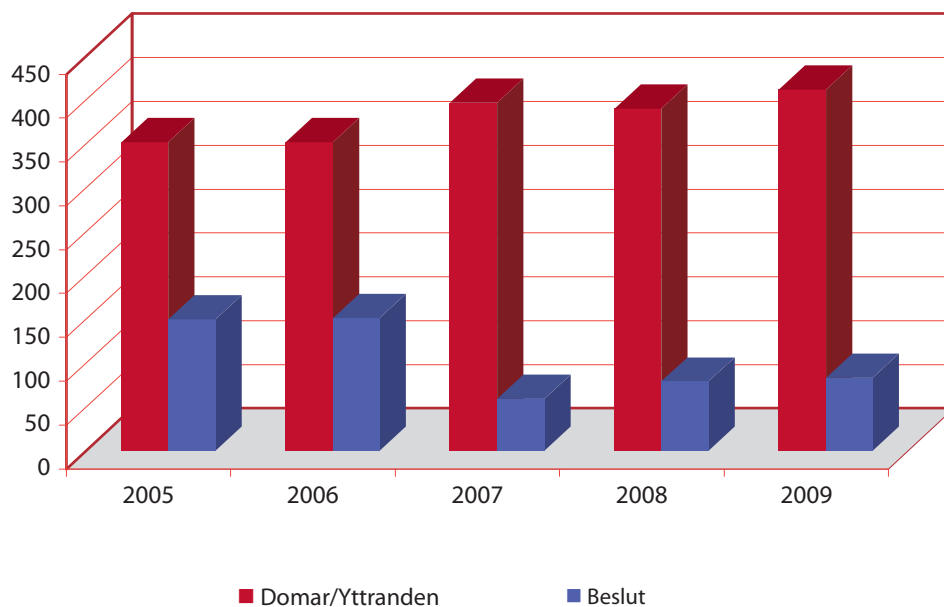

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Domar/Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/Yttranden	Beslut ²	Totalt	Domar/Yttranden	Beslut ²	Totalt
Domstolen i plenum	1		1	2		2									
Stor avdelning	59		59	55		55	51		51	66		66	41		41
Avdelningar bestående av 5 domare	245	5	250	265	13	278	242	9	251	259	13	272	275	8	283
Avdelningar bestående av 3 domare	103	51	154	67	41	108	104	48	152	65	59	124	96	70	166
Ordförande		2	2		1	1		2	2		7	7		5	5
Totalt	408	58	466	389	55	444	397	59	456	390	79	469	412	83	495

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Beslut av rättskipningskaraktär som innebär att domstolen skiljer sig från målet (på annat sätt än genom beslut om avskrivning, beslut om att anledning saknas att döma i målet eller beslut om återförvisning till tribunalen).

8. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär (2005–2009)^{1 2}

	2005	2006	2007	2008	2009
Domar/Yttranden	352	352	397	390	412
Beslut	150	151	59	79	83
Totalt	502	503	456	469	495

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Beslut av rättskipningskaraktär som innebär att domstolen skiljer sig från målet (på annat sätt än genom beslut om avskrivning, beslut om att anledning saknas att döma i målet eller beslut om återförvisning till tribunalen).

9. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär – Föremål för talan (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Anslutning av nya stater	1		1		1
Associering av utomeuropeiska länder och territorier	2				
Bolagsrätt	24	10	16	17	17
Brysselkonventionen	8	4	2	1	2
Ekonomisk och monetär politik			1	1	1
Energi	3	6	4	4	4
Etableringsfrihet	5	21	19	29	13
Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	5	9	17	4	26
Europeiskt medborgarskap	2	4	2	6	3
Fiskepolitik	11	7	6	6	4
Fri rörlighet för kapital	5	4	13	9	8
Fri rörlighet för personer	17	20	19	27	19
Fri rörlighet för varor	11	8	14	12	12
Frihet att tillhandahålla tjänster	11	17	24	8	17
Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik			4	2	2
Gemensamma tulltaxan	7	7	10	5	13
Gemenskapernas egna medel	2	6	3		10
Gemenskapsrättens principer	2	1	4	4	4
Handelspolitik	4	1	1	1	5
Immaterialrätt	5	19	21	22	31
Immunitet och privilegier	1	1	1	2	
Industripolitik	11		11	12	6
Institutionell rätt	16	15	6	16	29
Jordbruk	63	30	23	54	18
Konkurrens	17	30	17	23	28
Miljö- och konsumentskydd	44	40	50	43	60
Rättsliga och inrikes frågor		2		1	
Regionalpolitik	5		7	1	3
Romkonventionen					1
Skatterätt	34	55	44	38	44
Social trygghet för migrerande arbetstagare	10	7	7	5	3
Socialpolitik	29	29	26	25	33
Statligt stöd	23	23	9	26	10
Tillnärmning av lagstiftning	41	19	21	21	32
Transport	16	9	6	4	9
Tullunionen	9	9	12	8	5
Yttre förbindelser	8	11	9	8	8
EG-fördraget	452	424	430	445	481
EU-fördraget	3	3	4	6	1
Kol- och stålfördraget	3		1	2	
Euratomfördraget	1	4	1		
Förfarande	1	2	3	5	5
Tjänsteföreskrifterna	6	9	17	11	8
Övriga	7	11	20	16	13
TOTALT	466	442	456	469	495

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

10. Mål avgjorda genom dom, yttrande eller beslut av rättskipningskaraktär – Föremål för talan (2009)¹

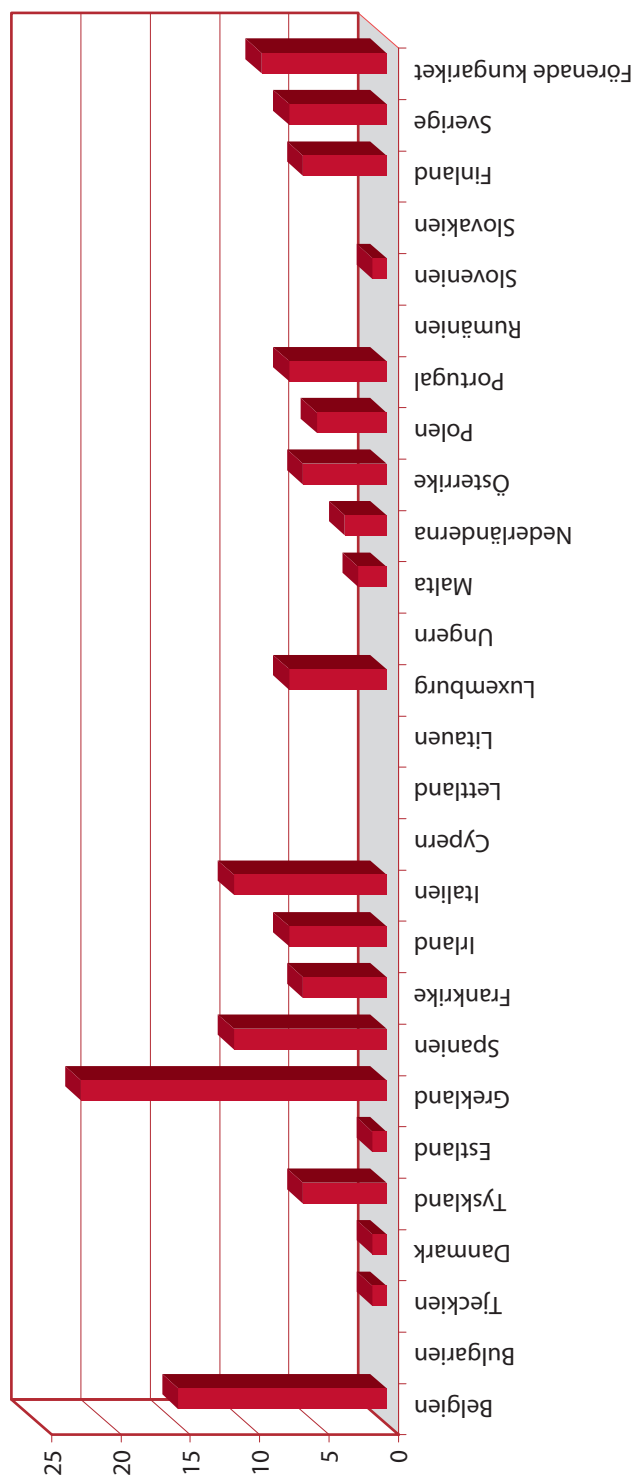
	Domar/ Yttranden	Beslut ²	Totalt
Anslutning av nya stater	1		1
Bolagsrätt	16	1	17
Brysselkonventionen	2		2
Ekonomisk och monetär politik	1		1
Energi	4		4
Etableringsfrihet	13		13
Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa	25	1	26
Europeiskt medborgarskap	2	1	3
Fiskepolitik	4		4
Fri rörlighet för kapital	8		8
Fri rörlighet för personer	19		19
Fri rörlighet för varor	11	1	12
Frihet att tillhandahålla tjänster	17		17
Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik	2		2
Gemensamma tulltaxan	13		13
Gemenskapernas egna medel	9	1	10
Gemenskapsrättens principer	2	2	4
Handelspolitik	5		5
Immaterialrätt	12	19	31
Industripolitik	5	1	6
Institutionell rätt	12	17	29
Jordbruk	18		18
Konkurrens	26	2	28
Miljö- och konsumentskydd	55	5	60
Regionalpolitik	2	1	3
Romkonventionen	1		1
Skatterätt	40	4	44
Social trygghet för migrerande arbetstagare	3		3
Socialpolitik	24	9	33
Statligt stöd	8	2	10
Tillnärmning av lagstiftning	31	1	32
Transport	8	1	9
Tullunionen	5		5
Yttre förbindelser	8		8
EG-fördraget	412	69	481
EU-fördraget	1		1
Förfarande	1	4	5
Tjänsteföreskrifterna		8	8
Övriga	1	12	13
TOTALT	414	81	495

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

² Beslut av rättskipningskaraktär som innebär att domstolen skiljer sig från målet (på annat sätt än genom beslut om avskrivning, beslut om att anledning saknas att döma i målet eller beslut om återförvisning till förstainstansrätten).

11. Avgjorda mål – Domar i mål om fördragsbrott: avgörandets innebörd (2005–2009)¹⁾

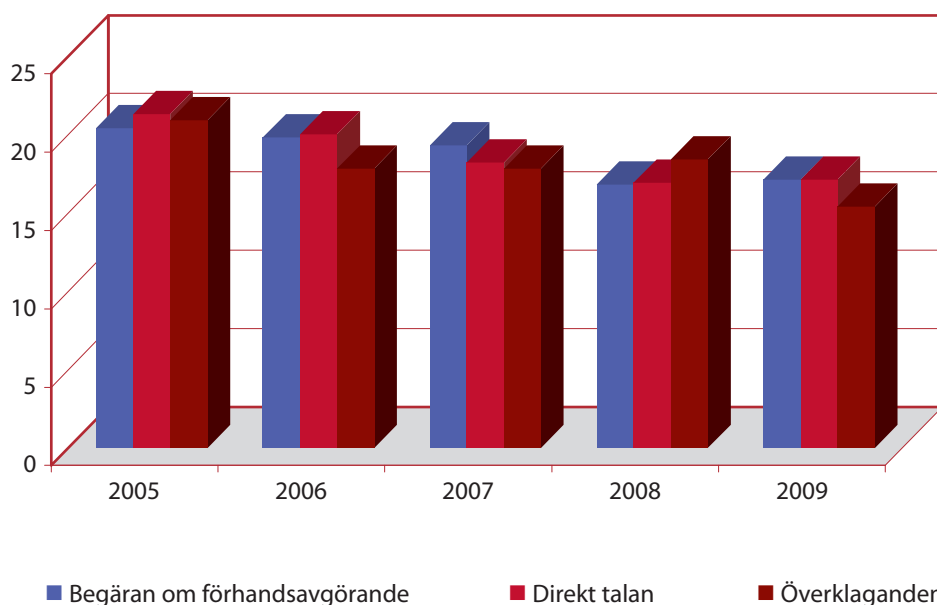
Mål där talan bifölls år 2009

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag
Belgien	10	1	7		9	1	7		15	1
Bulgarien										
Tjeckien					6		2		1	
Danmark	3	1			3				1	
Tyskland	12		7		7	1	3	3	6	2
Estland									1	
Grekland	20		6		10	3	8	1	22	
Spanien	10	1	10	1	13	1	15	1	11	
Frankrike	13		5		7		9	1	6	
Irland	3		2	1	7	2	4		7	
Italien	11	1	13	1	23	2	14	1	11	4
Cypern										
Lettland										
Litauen							1			
Luxemburg	16		19		12		12		7	
Ungern										
Malta					1				2	
Nederländerna	4		1	1	3	1	3		3	
Österrike	10		10		6		3		6	
Polen							2		5	
Portugal	6		7		9		6		7	1
Rumänien										
Slovenien									1	
Slovakien					1		1			
Finland	5		7		3	1	1	1	6	1
Sverige	2		2	1	5		2	1	7	
Förenade kungariket	6	1	7	3	2	4	1		9	
Totalt	131	5	103	8	127	16	94	9	134	9

¹ De angivna siffrorna (nettosiffror) visar antalet mål med beaktande av att vissa mål har förenats på grund av samband (en serie förenade mål = ett mål).

12. Avgjorda mål – Handläggningstid (2005–2009)¹ (domar och beslut av rättskipningskaraktär)

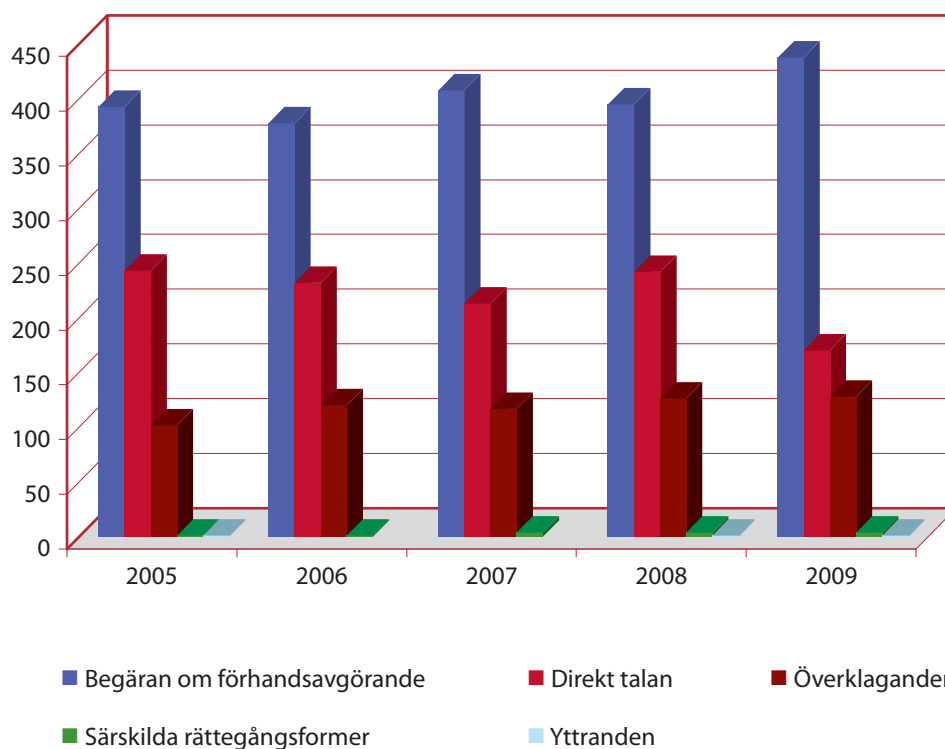

	2005	2006	2007	2008	2009
Begäran om förhandsavgörande	20,4	19,8	19,3	16,8	17,1
Förfaranden för brådskande mål om förhandsavgörande				2,1	2,5
Direkt talan	21,3	20	18,2	16,9	17,1
Överklaganden	20,9	17,8	17,8	18,4	15,4

¹ Handläggningstiden uttrycks i månader och i tiondelar av en månad.

Följande typer av mål omfattas inte av beräkningen av handläggningstiden: mål som innehåller en mellandom eller en åtgärd för bevisupptagning, yttranden, särskilda rättegångsformer (det vill säga fastställelse av rättegångskostnader, rättshjälp, ansökan om återvinning, talan av tredje man, förklaring av dom, resning, rättelse av dom, förfaranden om utmätning, kvarstad och andra säkerhetsåtgärder), mål som avslutas genom ett beslut om avskrivning, beslut att anledning saknas att döma i saken, beslut om återförvisning eller beslut om överlämnande till tribunalen, interimistiska förfaranden samt överklaganden angående interimistiska åtgärder eller intervention.

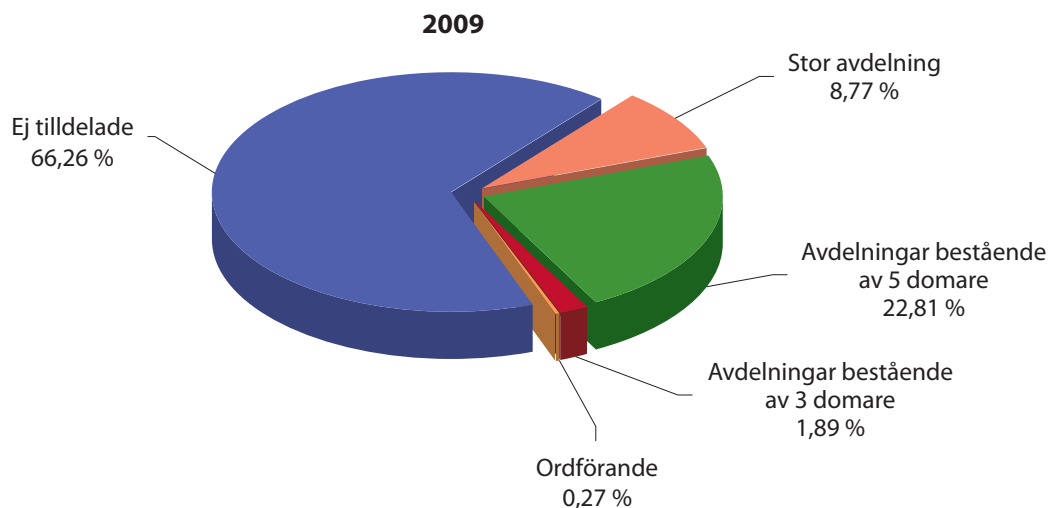
13. Anhängiga mål den 31 december – Typ av förfaranden (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Begäran om förhandsavgörande	393	378	408	395	438
Direkt talan	243	232	213	242	170
Överklaganden	102	120	117	126	128
Särskilda rättegångsformer	1	1	4	4	4
Yttranden	1			1	1
Totalt	740	731	742	768	741

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

14. Anhängiga mål den 31 december – Dömande sammansättning (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Ej tilldelade	437	490	481	524	491
Domstolen i plenum	2				
Stor avdelning	60	44	59	40	65
Avdelningar bestående av 5 domare	212	171	170	177	169
Avdelningar bestående av 3 domare	29	26	24	19	14
Ordförande			8	8	2
Totalt	740	731	742	768	741

¹ De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

15. Övriga – Skyndsam handläggning (2005–2009)¹

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag	Bifall	Avslag
Direkt talan						1				
Begäran om förhandsavgörande		5		5		6	2	6		3
Överklaganden						1				1
Särskilda rättegångsformer										1
Totalt		5		5		8	2	6		5

¹ Skyndsam handläggning av ett mål vid domstolen kan beslutas enligt bestämmelserna i artiklarna 62a och 104a i rättegångsreglerna, vilka trädde i kraft den 1 juli 2000.

16. Övriga – Förfaranden för brådiskande mål om förhandsavgörande (2008–2009)¹

	2008			2009		
	Bifall	Avslag	Totalt	Bifall	Avslag	Totalt
Förfaranden för brådiskande mål om förhandsavgörande	3	3	6	2	1	3

¹ Sedan den 1 mars 2008 är det möjligt att handlägga mål som avser området med frihet, säkerhet och rättvisa enligt ett förfarande för brådiskande mål om förhandsavgörande i enlighet med artikel 104b i rättegångsreglerna.

17. Övrigt – Interimistiska förfaranden (2009)¹

	Anhängiggjorda interimistiska förfaranden	Antalet överklaganden av interimistiska avgöranden och av beslut om intervention	Beslutets innebörd		
			Avslag	Bifall	Avskrivning eller anledning saknas att döma i saken
Konkurrens		2			
Institutionell rätt			1		2
Miljö- och konsumentskydd	1		2	1	3
Totalt EG-fördraget			3	1	5
TOTALT	1	2	3	1	5

¹ De angivna siffrorna (nettosiffror) visar antalet mål med beaktande av att vissa mål har förenats på grund av samband (en serie förenade mål = ett mål).

18. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2009) – Nya mål och domar

År	Nya mål ¹							Domar/Yttranden ²
	Direkt talan	Begäran om förhandsavgörande	Överklaganden	Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	Begäran om yttrande	Totalt	Ansökan om interimistiska åtgärder	
1953	4					4		
1954	10					10		2
1955	9					9	2	4
1956	11					11	2	6
1957	19					19	2	4
1958	43					43		10
1959	46				1	47	5	13
1960	22				1	23	2	18
1961	24	1			1	26	1	11
1962	30	5				35	2	20
1963	99	6				105	7	17
1964	49	6				55	4	31
1965	55	7				62	4	52
1966	30	1				31	2	24
1967	14	23				37		24
1968	24	9				33	1	27
1969	60	17				77	2	30
1970	47	32				79		64
1971	59	37				96	1	60
1972	42	40				82	2	61
1973	131	61				192	6	80
1974	63	39				102	8	63
1975	61	69			1	131	5	78
1976	51	75			1	127	6	88
1977	74	84				158	6	100
1978	146	123			1	270	7	97
1979	1 218	106				1 324	6	138
1980	180	99				279	14	132
1981	214	108				322	17	128
1982	217	129				346	16	185
1983	199	98				297	11	151
1984	183	129				312	17	165
1985	294	139				433	23	211
1986	238	91				329	23	174

>>>

År	Nya mål ¹							Domar/Yttranden ²
	Direkt talan	Begäran om förhandsavgörande	Överklaganden	Överklaganden av interimistiska avgöranden eller av beslut om intervention	Begäran om yttrande	Totalt	Ansökan om interimistiska åtgärder	
1987	251	144				395	21	208
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
Totalt	8 465	6 620	1 021	79	19	16 204	349	8 267

¹ Bruttosiffror, särskilda rättegångsformer undantagna.

² Nettosiffror.

19. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2009) – Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och år)¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Övrigt²	Totalt	
1961																		1										1		
1962																		5										5		
1963															1			5										6		
1964											2							4										6		
1965					4				2									1										7		
1966																		1										1		
1967	5				11				3						1			3										23		
1968	1				4				1		1							2										9		
1969	4				11				1						1													17		
1970	4				21				2		2							3										32		
1971	1				18				6		5				1			6										37		
1972	5				20				1		4							10										40		
1973	8				37				4		5				1			6										61		
1974	5				15				6		5							7								1		39		
1975	7			1	26				15		14				1			4								1		69		
1976	11				28				8	1	12							14								1		75		
1977	16			1	30				14	2	7							9								5		84		
1978	7			3	46				12	1	11							38								5		123		
1979	13			1	33				18	2	19				1			11								8		106		
1980	14			2	24				14	3	19							17								6		99		
1981	12			1	41				17		11				4			17								5		108		
1982	10			1	36				39		18							21								4		129		
1983	9			4	36				15	2	7							19								6		98		
1984	13			2	38				34	1	10							22								9		129		
1985	13				40				45	2	11				6			14								8		139		
>>>																														

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Övrigt ²	Totalt	
1986	13			4	18		2	1	19	4	5				1			16									8		91	
1987	15			5	32		17	1	36	2	5				3			19									9		144	
1988	30			4	34			1	38		28				2			26									16		179	
1989	13			2	47		2	2	28	1	10				1			18			1						14		139	
1990	17			5	34		2	6	21	4	25				4			9			2					12			141	
1991	19			2	54		3	5	29	2	36				2			17			3						14		186	
1992	16			3	62		1	5	15		22				1			18			1						18		162	
1993	22			7	57		5	7	22	1	24				1			43			3						12		204	
1994	19			4	44				13	36	2	46			1			13			1						24		203	
1995	14			8	51		10	10	43	3	58				2			19	2		5					6	20		251	
1996	30			4	66		4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256	
1997	19			7	46		2	9	10	1	50				3			24	35		2					6	7	18		239
1998	12			7	49		5	55	16	3	39				2			21	16		7					2	6	24		264
1999	13			3	49		3	4	17	2	43				4			23	56		7					4	5	22		255
2000	15			3	47		3	5	12	2	50							12	31		8					5	4	26	1	224
2001	10			5	53		4	4	15	1	40				2			14	57		4					3	4	21		237
2002	18			8	59		7	3	8		37				4			12	31		3					7	5	14		216
2003	18			3	43		4	8	9	2	45				4			28	15		1					4	4	22		210
2004	24			4	50		18	8	21	1	48				1	2		28	12		1					4	5	22		249
2005	21		1	4	51		11	10	17	2	18				2	3		36	15	1	2					4	11	12		221
2006	17		3	3	77		14	17	24	1	34			1	1	4		20	12	2	3				1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	8	14	26	2	43			1		2		19	20	7	3	1			1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	9	17	12	1	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1					4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2	11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1		302
Totalt	614	9	12	125	1 731	6	145	222	783	51	1 007	2	7	8	64	27	1	743	348	24	67	2	2	3	58	81	476	2		6 620

¹ Artikel 177 i EG-fördraget (därefter artikel 234 EG, nu artikel 267 FEUF), artikel 35.1 EU, artikel 41 KS, artikel 150 EA samt protokollet av år 1971.

² Mål C-265/00, *Campina Melkunie*.

Mål C-196/09, *Miles m.fl.*

20. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2009) – Begäran om förhandsavgörande som anhängiggjorts (per medlemsstat och domstol)

			Totalt
Belgien	Cour constitutionnelle	15	
	Cour de cassation	73	
	Conseil d'État	55	
	Övriga domstolar	471	614
Bulgarien	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Övriga domstolar	8	9
Tjeckien	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	5	
	Ústavní soud		
	Övriga domstolar	7	12
Danmark	Højesteret	23	
	Övriga domstolar	102	125
Tyskland	Bundesgerichtshof	128	
	Bundesverwaltungsgericht	93	
	Bundesfinanzhof	260	
	Bundesarbeitsgericht	19	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Övriga domstolar	1 156	1 731
Estland	Riigikohus	1	
	Övriga domstolar	5	6
Grekland	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	40	
	Övriga domstolar	95	145
Spanien	Tribunal Supremo	24	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Övriga domstolar	190	222
Frankrike	Cour de cassation	88	
	Conseil d'État	47	
	Övriga domstolar	648	783
Irland	Supreme Court	17	
	High Court	15	
	Övriga domstolar	19	51
Italien	Corte suprema di Cassazione	103	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	63	
	Övriga domstolar	840	1 007
Cypern	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Övriga domstolar		2

>>>

			Totalt
Lettland	Augstākā tiesa	6	
	Satversmes tiesa		
	Övriga domstolar	1	7
Litauen	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	2	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	2	
	Övriga domstolar	3	8
Luxemburg	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	2	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	7	
	Övriga domstolar	32	64
Ungern	Legfelsőbb Bíróság	1	
	Fővárosi Ítéletábla	2	
	Szegedi Ítéletábla	1	
	Övriga domstolar	23	27
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Övriga domstolar	1	1
Nederländerna	Raad van State	69	
	Hoge Raad der Nederlanden	183	
	Centrale Raad van Beroep	47	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	139	
	Tariefcommissie	34	
	Övriga domstolar	271	743
Österrike	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	75	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	59	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Övriga domstolar	179	348
Polen	Sąd Najwyższy	4	
	Naczelny Sąd Administracyjny	6	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Övriga domstolar	14	24
Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	36	
	Övriga domstolar	29	67
Rumänien	Tribunal Dâmbovița	1	
	Övriga domstolar	1	2

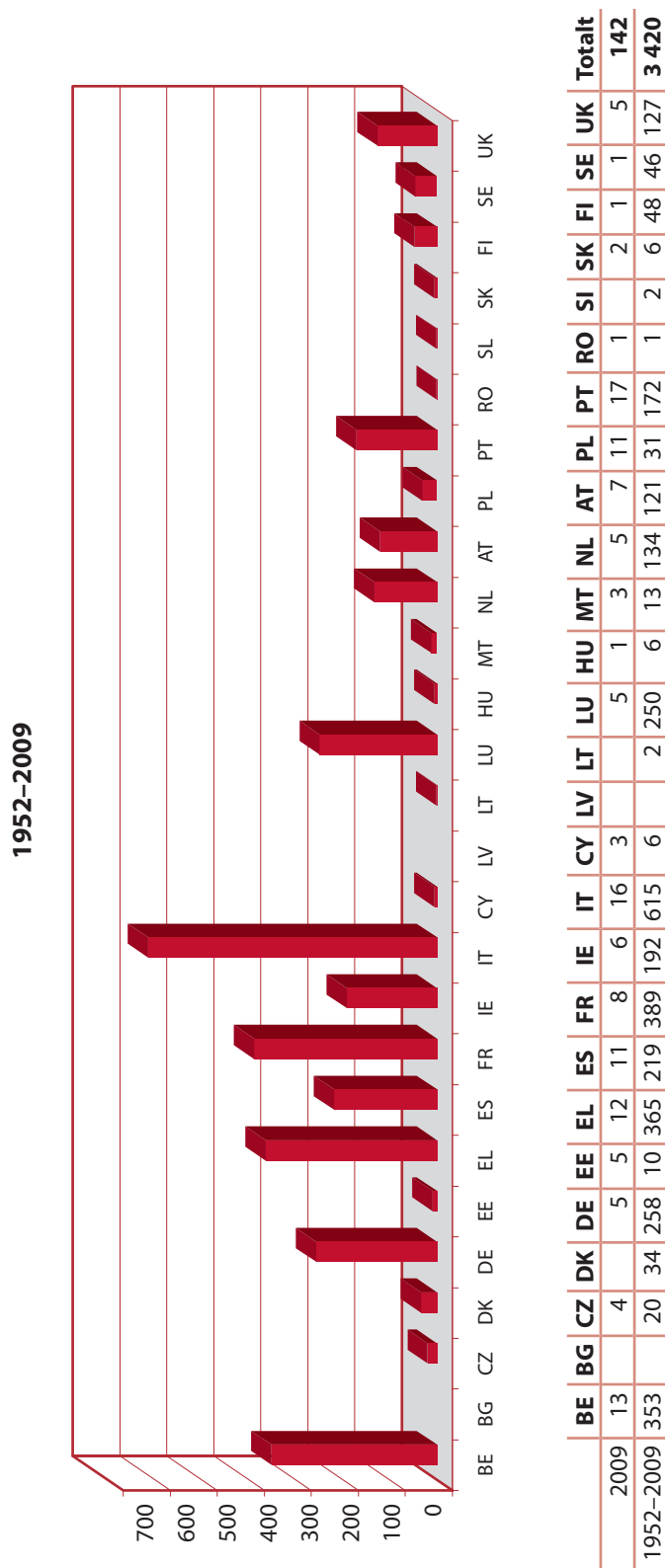
>>>

			Totalt
Slovenien	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Övriga domstolar	2	2
Slovakien	Ústavný Súd		
	Najvyšší súd	2	
	Övriga domstolar	1	3
Finland	Högsta förvaltningsdomstolen	24	
	Högsta domstolen	10	
	Övriga domstolar	24	58
Sverige	Högsta domstolen	13	
	Marknadsdomstolen	4	
	Regeringsrätten	23	
	Övriga domstolar	41	81
Förenade kungariket	House of Lords	40	
	Court of Appeal	53	
	Övriga domstolar	383	476
Övriga	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹		1
	Europaskolornas överklagandenämnd ²		1
Totalt			6 620

¹ Mål C-265/00, *Campina Melkunie*.

² Mål C-196/09, *Miles m.fl.*

21. Den dömande verksamhetens allmänna utveckling (1952–2009) – Anhängiggjorda mål om fördragsbrott¹

¹ Artiklarna 93, 169–171 och 225 i EG-fördraget (därefter artiklarna 88 EG, 226–228 EG och 298 EG, nu artiklarna 108, 258–260 och 348 FEUF), artiklarna 141–143 EA och artikel 88 KS.

Kapitel II

Tribunalen

A – Tribunalens verksamhet år 2009

Av ordföranden Marc Jaeger

Tribunalen har fått fler ledamöter till följd av utvidgningarna och det är ovanligt att det går ett år utan att dess sammansättning förändras, och detta även de år som inga ledamöters mandat går ut. År 2009 lämnade två ledamöter tribunalen: Virpi Tiili, som varit domare vid tribunalen sedan år 1995 och Daniel Švábý, som varit domare vid tribunalen sedan år 2004. De ersattes av Heikki Kanninen respektive Juraj Schwarcz.

Vad gäller statistiken ligger det gångna året i linje med tidigare år. Det kan konstateras att talan har väckts i ett stort antal mål (568). Denna siffra är något lägre än år 2008 men ligger betydligt högre än vad som tidigare var brukligt. Detta har lett till att antalet anhängiga mål, trots ständiga ansträngningar inte har kunnat minskas, trots att antalet avslutade mål, i likhet med vad som var fallet förra året, har ökat (555 avslutade mål).

Vidare har två exceptionella händelser varit utmärkande för år 2009.

För det första har tribunalen firat sitt tjugoårsjubileum. Konferensen "20 års verksamhet och perspektiv inför år 2020", som hölls på årsdagen innehöll anmärkningsvärda debatter och bidrag från deltagare med vitt skilda perspektiv¹. Bland annat framkom intressanta reflexioner vad avser tribunalens framtid, dess uppdrag och dess funktionssätt, vilka har förstärkt tribunalens övertygelse att den måste fortsätta med sitt reformarbete, däribland med strukturreformer, i syfte att säkerställa ett allt starkare rättsskydd för medborgarna.

År 2009 kännetecknas för det andra av att Lissabonfördraget trädde i kraft. Även om detta fördrags viktigaste verkningar inte rör unionsdomstolarna, innehåller det vissa delar som kommer att påverka tribunalens situation. För det första byter tribunalen namn från "Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt" till "Europeiska unionens tribunal" som ett resultat av att tribunalen numera fungerar som överrätt i personalmål. Vidare har villkoren för att enskilda ska kunna väcka talan om ogiltigförklaring av lagstiftning mildrats. Tribunalens behörighet har utvidgats till att även omfatta vissa situationer då enskilda väcker talan inom områdena gemensam utrikes- och säkerhetspolitik eller polissamarbete och straffrättsligt samarbete. Slutligen har Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna upphöjts till fördragsstatus. Denna utveckling, som innebär att viktiga framsteg har skett vad avser domstolsskyddet, kan komma att få betydande inverkan på tribunalens verksamhet, både vad avser målens art och antal.

Den följande redogörelsen av tribunalens dömande verksamhet avser att ge en överblick över de vitt skilda och ibland komplexa frågor som tribunalen har haft att avgöra vad avser rättsaktens lagenlighet (I), skadestånd (II), överklaganden (III) och interimistiska förfaranden (IV).

¹ Dessa bidrag går att ta del av på webbplatsen www.curia.europa.eu, och de föredrag som hölls under konferensen kommer att publiceras under år 2010.

* För enkelhetens skull och med hänsyn till kontinuiteten i rättens verksamhet används i det följande den nya benämningen, utan kronologisk åtskillnad.

I. Rättsakters lagenlighet

Upptagande till sakprövning av talan som har väckts i enlighet med artikel 230 EG

1. Rättsakter mot vilka talan kan väckas

Det är åtgärder med tvingande rättsverkningar som kan påverka sökandens intressen genom att väsentligt förändra dennes rättsliga ställning som utgör sådana rättsakter som kan bli föremål för en talan om ogiltigförklaring i den mening som avses i artikel 230 EG².

I dom av den 9 september 2009 i mål T-437/05, *Brink's Security Luxembourg mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), som rör en begäran att få tillgång till vissa handlingar vilken har framställts inom ramen för sökandens klagomål mot ett beslut att tilldela ett konkurrerande företag ett kontrakt i en offentlig upphandling, har tribunalen kommit med nyskapande rättspraxis som mjukar upp denna definition.

I det aktuella fallet var den omtvistade rättsakten en skrivelse från kommissionen i vilken denna upplyste sökanden om att den hade beslutat att inte lämna ut uppgifter om den exakta sammansättningen av den kommitté som utvärderar anbudsgivarnas anbud till sökanden. Förfarandet för tillgång till kommissionens handlingar regleras i artiklarna 6–8 i förordning (EG) nr 1049/2001³. Förfarandet består av två steg. I första steget ska den som ansöker lämna in en ursprunglig ansökan om tillgång till handlingar till kommissionen. I det andra steget kan sökanden, om ansökningen helt eller delvis har avslagits, lämna in en bekräftande ansökan till kommissionens generalsekreterare. Om en ansökan helt eller delvis avslås, kan den intresserade väcka talan mot kommissionen enligt de förutsättningar som anges i artikel 230 EG. Följaktligen kan endast kommissionens generalsekreterares ställningstagande ge upphov till rättsverkningar som kan påverka sökandens intressen och följaktligen utgöra föremål för en talan om ogiltigförklaring.

Tribunalen fann därför att talan om ogiltigförklaring av avslaget på den ursprungliga ansökan i princip inte kan upptas till sakprövning. Tribunalen anmärkte dock att kommissionen i sin skrivelse med avslag hade underlåtit att, i enlighet med vad som åligger den enligt förordning nr 1049/2001, informera sökanden om dennes rätt att lämna in en bekräftande ansökan. En sådan oegentlighet gör att en talan om ogiltigförklaring mot avslaget på den ursprungliga ansökan undantagsvis kan tas upp till sakprövning. Om så inte vore fallet, kunde kommissionen eventuellt undandra sig gemenskapsdomstolens kontroll till följd av ett formfel som den har gjort sig skyldig till. Det framgår emellertid av rättspraxis att då Europeiska gemenskapen är en rättslig gemenskap, inom vilken det ska kontrolleras att dess institutioners åtgärder är förenliga med fördragets bestämmelser, ska de processuella regler som är tillämpliga på talan som har anhängiggjorts vid unionsdomstolen, i största möjliga utsträckning, tolkas på ett sådant sätt att reglerna kan tillämpas på ett sätt som bidrar till uppnåendet av målet att säkerställa ett effektivt domstolsskydd för enskildas rättigheter enligt unionsrätten.

² Domstolens dom av den 11 november 1981 i mål 60/81, *IBM mot kommissionen* (REG 1981, s. 2639; svensk specialutgåva, volym 6, s. 225), punkt 9.

³ Rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (EGT L 145, s. 43).

2. Talerätt

I artikel 230 fjärde stycket EG uppställs två villkor för att en talan från en privatperson mot en rättsakt som inte riktas mot densamme ska kunna upptas till sakprövning. Dels måste sökanden vara direkt berörd av den omtvistade rättsakten, dels måste denne vara personligen berörd. Enligt rättspraxis kan andra fysiska eller juridiska personer än dem som ett beslut är riktat till göra anspråk på att vara personligen berörda endast om beslutet angår dem på grund av vissa egenskaper som är utmärkande för dem eller på grund av en faktisk situation som särskiljer dem från alla andra personer och därigenom försätter dem i en situation som motsvarar den som gäller för personen som beslutet är riktat till⁴. För att en enskild ska anses direkt berörd av en rättsakt krävs för övrigt att den har direkt inverkan på den enskildes rättsliga situation och att den inte lämnar dem till vilka åtgärden riktar sig och som ska genomföra den något utrymme för skönsmässig bedömning, eftersom åtgärden har en rent automatisk karaktär och endast följer av lagstiftningen utan att några mellanliggande regler behöver tillämpas⁵.

I målet *Vischim mot kommissionen* (dom av den 7 oktober 2009 i mål T 420/05, ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), yrkade sökanden att tribunalen skulle ogiltigförklara kommissionens direktiv 2005/53/EG av den 16 september 2005⁶, om ändring av direktiv 91/414/EEG⁷. Ändringen bestod av att det i bilaga I (i vilken det anges vilka ämnen som medlemsstaterna godkänner för utsläppande på marknaden) angavs det verksamma ämnet klorotalonil, vilket tillverkas av sökanden, samtidigt som vissa villkor uppställdes för detta ämne, särskilt vad avser den högsta halten hexaklorbensens (HCB). Enligt dessa lagtexter är medlemsstaterna skyldiga att ändra eller återkalla befintliga godkännanden för växtskyddsmedel som innehåller klorotalonil som inte uppfyller dessa villkor.

Nämnda direktiv utgör en rättsakt med allmän giltighet, varför tribunalen förklarade att även om det i artikel 230 fjärde stycket EG inte uttryckligen anges att en talan om ogiltigförklaring av ett direktiv som väcks av fysiska eller juridiska personer kan upptas till sakprövning, framgår det av rättspraxis att enbart detta förhållande inte är tillräckligt för att en sådan talan ska avvisas. Institutionerna kan nämligen inte kringgå det rättsliga skydd som denna bestämmelse i fördraget ger enskilda endast genom att välja en viss form för en viss rättsakt. Den omständigheten att den angripna rättsakten har allmän giltighet utesluter inte att den kan beröra vissa fysiska eller juridiska personer direkt och personligen. I ett sådant fall kan en rättsakt från unionen således på samma gång ha en allmän karaktär och – i förhållande till vissa ekonomiska aktörer – karaktären av ett beslut. Tribunalen ansåg med hänvisning till att det i direktiv 91/414 föreskrivs att utvärderingsförfarandet rörande de verksamma ämnen som redan fanns på marknaden inleds genom en anmälan från en berörd producent, vilken ska inge dokumentation innehållande nödvändiga data, och att denne är inblandad i olika steg i utvärderingen av nämnda dokumentation, att sökanden, i egenskap av anmälare, omfattas av vissa processuella garantier och därför ska anses vara personligen berörd av det angripna direktivet.

⁴ Domstolens dom av den 15 juli 1963 i mål 25/62, *Plaumann mot kommissionen* (REG 1963, s. 197; svensk specialutgåva, volym 1, s. 189).

⁵ Domstolens dom av den 5 maj 1998 i mål C-386/96 P, *Dreyfus mot kommissionen* (REG 1998, s. I-2309), punkt 43.

⁶ EUT L 241, s. 51.

⁷ Rådets direktiv 91/414/EEG av den 15 juli 1991 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden (EGT L 230, s. 1; svensk specialutgåva, område 13, volym 20, s. 236). Enligt detta direktiv får ett godkännande för utsläppande på marknaden bara meddelas om det med beaktande av aktuell vetenskaplig och teknisk kunskap kan antas att växtskyddsmedel som innehåller det verksamma ämnet uppfyller vissa krav som innebär att växtskyddsmedlet inte får medföra skadliga effekter på människors eller djurs hälsa, eller på miljön.

Vad avser villkoret att sökanden måste var personligen berörd konstaterade tribunalen att kommissionen genom att anta det angripna direktivet avslutade utvärderingsförfarandet för klorotalonil och införde detta ämne i bilaga 1 till direktiv 91/414 under vissa villkor. Enligt samma direktiv var medlemsstaterna skyldiga att, inom den föreskrivna fristen, granska nationella godkännanden för växtskyddsmedel som innehåller detta ämne och kontrollera att den högsta tillåtna halten HCB inte överskrids. Medlemsstaterna saknar härvid utrymme för eget skön. Det angripna direktivet rörde således sökanden direkt i egenskap av företag som tillverkar det verksamma ämnet i fråga, varför talan om ogiltigförklaring kunde upptas till sakprövning.

3. Tidsfrist för att väcka talan

Tribunalen har i sina domar av den 10 juni 2009 i mål T-257/04, *Polen mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), vilken har överklagats, och av den 2 oktober 2009 i de förenade målen T-300/05 och T-316/05, *Cypern mot kommissionen* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), uttalat sig i frågan när tidsfristen på två månader, i artikel 230 femte stycket EG, börjar löpa i ett fall då en ny medlemsstat har väckt talan om ogiltigförklaring av en förordning där det föreskrivs att det ska vidtas övergångsåtgärder inom jordbruksområdet, och vilken har antagits och publicerats innan denna stat anslöt sig. I förevarande fall hävdade Republiken Polen och Republiken Cypern att tidsfristen för att väcka talan inte kunde börja löpa förrän de hade anslutit sig till unionen, vilket även var ett villkor för att förordningen skulle träda i kraft.

Tribunalen anmärkte härvid att enligt artikel 230 femte stycket EG måste talan om ogiltigförklaring väckas inom två månader från den dag som rättsakten offentliggjordes och att en sträng tillämpning av de gemenskapsrättsliga bestämmelserna om tidsfrister i förfarandet är påkallad med hänsyn till kravet på rättssäkerhet och nödvändigheten av att undvika all diskriminering eller godtycklig behandling i rättsskipningen. Tribunalen fann i de aktuella målen att talan hade väckts för sent och att de berörda medlemsstaternas argument inte gav stöd för en motsatt slutsats. Tribunalen ansåg nämligen för det första att frågan huruvida förordningarnas ikraftträdande är knuten till de berörda staternas anslutning saknade relevans, eftersom argumenten i denna fråga bygger på en förväxling mellan den tidpunkt då en rättsakt kan åberopas, vilken är knuten till att alla nödvändiga formaliteter i samband med offentliggörandet har fullgjorts och vilken medför att fristen för att väcka talan börjar löpa, förväxlas med tidpunkten för rättsaktens ikraftträdande, som kan försenas. För det andra ansåg tribunalen att eftersom tidsfristen i artikel 230 EG är allmänt tillämplig, behövde de berörda staterna inte vara medlemsstater för att åberopa densamma och den var i vilket fall som helst tillämplig i deras fall på grund av att de är juridiska personer. Tribunalen underströk för det tredje att dessa stater inte var berövade rätten till effektivt domstolsskydd, eftersom tredje stater, däribland stater som senare ansluter sig till Europeiska unionen, även om de inte kan åberopa den ställning i samband med en tvist som medlemsstaterna åtnjuter, åtminstone kan utnyttja den möjlighet att väcka talan som gemenskapens system tillerkänner juridiska personer enligt artikel 230 fjärde stycket EG. Tribunalen anmärkte att förordningen i fråga, även om den utgör en rättsakt med allmän giltighet, ändå direkt hindrar de berörda staterna från att utöva sin egen behörighet på det sätt de önskar genom att de åläggs olika skyldigheter vad avser införande och verkställande av en bestämmelse, i detta fall en skattebestämmelse med syfte att avveckla ett överskott av socker. Tribunalen fann genom analog tillämpning av rättspraxis avseende organ som återfinns i samma stat⁸, att Republiken Polen och Republiken Cypern redan innan de blev medlemsstater var direkt och personligen berörda av den angripna förordningen, varför det, även med en strikt tillämpning av fristerna för att väcka talan med utgångspunkt i den

⁸ Tribunalens dom av den 30 april 1998 i mål T-214/95, *Vlaams Gewest mot kommissionen* (REG 1998, s. II-717), punkt 29.

tidpunkt när förordningen offentliggjordes, inte förelåg något hinder för dem att göra gällande sina rättigheter.

Republiken Cypern hävdade vidare att dess talan i vilket fall som helst kunde upptas till sakprövning i den del denna, i rätt tid, har väckts mot en förordning om ändring av den ursprungliga förordningen. Tribunalen erinrade om att även om faktumet att en rättsakt mot vilken talan inte har väckts inom föreskriven tid blir definitiv inte bara rör just denna rättsakt, utan även senare rättsakter av rent bekräftande karaktär, så motiveras denna lösning av vikten av stabila rättsförhållanden, vilket gäller både för individuella rättsakter och normativa rättsakter. Detta innebär att när en bestämmelse i en förordning ändras blir det återigen möjligt att väcka talan inte bara mot denna enda bestämmelse, utan även mot alla andra bestämmelser som, trots att de inte har ändrats, utgör en helhet tillsammans med den ändrade bestämmelsen⁹. Tribunalen fann, när den satte denna slutsats i sin kontext, anledning att göra vissa nyanseringar enligt följande. Omständigheten att tidsfristen för att väcka talan har gått ut kan åberopas gentemot en talan om ogiltigförklaring av en ändrad bestämmelse inte bara när denna bestämmelse återupprepar vad som har sagts i den rättsakt för vilken tidsfristen för att väcka talan har gått ut, utan även när bestämmelsen har fått en ny ordalydelse men det sakliga innehållet inte påverkas därav. Om en bestämmelse i en förordning däremot på ett visst område innebär en ändring i sak, kan talan väckas mot denna bestämmelse och mot andra bestämmelser som, även om de inte har ändrats, hör ihop med den som en odelbar och väsentlig helhet. I förevarande fall innebär förordningen i fråga att det införs accessoriska och processuella ändringar, vilka endast har till syfte att förlänga de tidsfrister som föreskrevs i den ursprungliga förordningen, varför det inte går att yrka ogiltigförklaring av bestämmelser i den ursprungliga förordningen genom att väcka talan om ogiltigförklaring mot ändringsförordningen.

Konkurrensregler tillämpliga på företag

1. Allmänt

a) Överträdelsens varaktighet

I dom av den 17 december 2009 i mål T-58/01, *Solvay mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen att även om det kan föreligga särskilda omständigheter som medger en omvänd bevisbörda beträffande överträdelsens varaktighet, är kommissionen inte befriad från skyldigheten att i ett beslut där det konstateras att artikel 81.1 EG har överträtts ange vad den grundar beslutet på, vad gäller överträdelsens varaktighet, och redovisa de uppgifter den förfogar över beträffande denna varaktighet. Tribunalen påpekade att det angripna beslutet innehöll motstridiga uppgifter angående slutet på överträdelsen och fann att kommissionen, som hade den huvudsakliga bevisbördan, inte hade visat att överträdelsen i fråga hade fortsatt ända till slutet av år 1990. Enligt tribunalen fanns det därför skäl att ändra det angripna beslutet och sätta ner det bötesbelopp som ålagts sökanden med 25 procent.

b) Preskription

I dom av den 31 mars 2009 i mål T-405/06, *ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, överklagad), fick tribunalen tillfälle att bekräfta sin

⁹ Domstolens dom av den 18 oktober 2007 i mål C-299/05, *kommissionen mot parlamentet och rådet* (REG 2007, s. I-8695), punkterna 29 och 30.

tidigare rättspraxis¹⁰ beträffande räckvidden, med avseende på person, av verkningarna av åtgärder som bryter preskription. I det aktuella fallet betonade moderbolaget till ett dotterbolag som hade deltagit i en konkurrensbegränsande samverkan på marknaden för stålbalkar att åtgärder som bryter en femårig preskriptionstid saknade verkan gentemot de företag som deltagit i överträdelsen. Moderbolaget bestred att kommissionen kunde åberopa åtgärdens preskriptionsbrytande verkan gentemot bolaget, då det varken pekats ut som deltagare i överträdelsen under det administrativa förfarandet, under vilket den preskriptionsbrytande åtgärden vidtogs, eller som ett företag till vilket meddelandet om invändningar riktade sig. Tribunalen tillbakavisade den tolkningen och påpekade att den förutsätter en faktisk omständighet, nämligen ett deltagande i överträdelsen, vilket skiljer sig från en subjektiv, underordnad omständighet som utpekandet av deltagande företag under det administrativa förfarandet. Ett företag kan ha deltagit i överträdelsen utan att kommissionen känner till det vid den tidpunkt då den vidtar en preskriptionsbrytande åtgärd. Preskriptionen avbryts inte bara avseende de företag som har varit föremål för utredning eller rättsliga åtgärder, utan även avseende dem som deltagit i överträdelsen men fortfarande inte är kända för kommissionen och därmed inte blivit föremål för utredning eller varit mottagare av någon rättsakt i ärendet.

Vad gäller avbrott i preskriptionstiden, konstaterade tribunalen att även om avbrottet enligt förordning (EG) nr 1/2003¹¹ ska gälla alla de företag och företagssammanslutningar som har deltagit i överträdelsen i fråga, gäller detta inte för ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden. Tribunalen prövade därför om ett väckande av talan inför denna rättsinstans enbart har återverkningar för sökandeföretaget eller *erga omnes*, med avseende på samtliga företag som har deltagit i överträdelsen, oberoende av huruvida de har väckt talan. Tribunalen påpekade inledningsvis att ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden, liksom ett avbrott i denna, utgör ett undantag från principen om femårig preskriptionstid och ska tolkas restriktivt. Det kan således inte antas att lagstiftaren velat tillämpa samma bestämmelser på de två fallen. Till skillnad från ett avbrott i preskriptionen, som avser att möjliggöra för kommissionen att ingripa mot och effektivt ålägga påföljder för överträdelser av konkurrensreglerna, avser ett tillfälligt upphörande av preskriptionstiden per definition det fall då kommissionen redan har antagit ett beslut. Verkan *inter partes* av domstolsförfaranden och följderna därav utgör i princip hinder för att en talan som har väckts av ett företag till vilket det angripna beslutet riktar sig har någon som helst inverkan på situationen för övriga företag till vilka beslutet riktar sig. Tribunalen tillbakavisade slutligen kommissionens argument att det tillfälliga upphävande av preskriptionstiden, som följer av att ett företag väcker talan vid tribunalen eller domstolen, är tillämpligt med avseende på såväl den juridiska enhet som är part i förfarandet som samtliga övriga juridiska enheter som tillhör samma ekonomiska enhet, oberoende av vilken juridisk enhet som har väckt talan. Även om det är riktigt att konkurrensreglerna i fördraget är riktade till företag, som ska förstås som ekonomiska enheter, är det inte desto mindre så att det är nödvändigt, för tillämpningen och verkställigheten av beslut som kommissionen har fattat på konkurrensområdet, att som mottagare av rättsakten identifiera en enhet som är ett rättssubjekt, som är den enda som kan väcka talan mot det beslut som antogs vid utgången av det administrativa förfarandet och är riktat till denna enhet. Tribunalen drog av detta slutsatsen att den tioåriga preskriptionstiden hade löpt ut beträffande en av sökandena och ogiltigförklarade det angripna beslutet avseende den parten.

¹⁰ Dom av den 1 juli 2008 i mål T-276/04, *Compagnie maritime belge mot kommissionen* (REG 2008, s. II-1277).

¹¹ Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1).

c) Rätten till försvar

I dom av den 1 juli 2009 i mål T-24/07, *ThyssenKrupp Stainless mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, överklagad), erinrade tribunalen om att för att möjliggöra för kommissionen att väga, å ena sidan, behovet av att skydda parternas rätt till försvar genom att ge dem största möjliga tillgång till handlingarna i ärendet mot, å andra sidan, behovet av att skydda konfidentiella upplysningar från andra parter eller utomstående, ska dessa parter och utomstående förse kommissionen med alla relevanta uppgifter. Den påpekade att om en part efter att ha fått tillgång till handlingar i ärendet anser att den behöver kännedom om specifika icke tillgängliga upplysningar för sitt försvar, kan den ge in en motiverad begäran om detta till kommissionen. Tribunalen slog därvid fast att en allmän begäran, som inte går in på detaljerna handling för handling, inte motsvarar de krav som ställs på en motiverad begäran och inte svarar på kommissionens fråga angående hur relevanta de icke tillgängliga uppgifterna är för sökandens eget försvar.

Tribunalen erinrade vidare om att kommissionen för att iaktta företagets rätt till försvar ska ge de berörda parterna rätt att yttra sig innan den fattar ett sådant beslut som avses i artiklarna 7, 8, 23 eller 24.2 i förordning nr 1/2003. När överlämnande av handlingar till sökanden sker efter att ett sådant beslut har fattats, såsom ett meddelande om invändningar, åsidosätts emellertid inte partens rätt till försvar om kommissionen inte har ändrat de invändningar som redovisas i nämnda beslut och följaktligen inte vidhåller de påståenden om faktiska omständigheter som det berörda företaget inte haft tillfälle att yttra sig över.

2. Rättspraxis på området för artikel 81 EG

a) Lagens tillämplighet i tiden

Med tillämpning av de principer som formulerats i de så kallade armeringsjärnsmålen om konkurrensbegränsande samverkan¹², erinrade tribunalen i domarna i de ovannämnda målen *ArcelorMittal Luxembourg m.fl. mot kommissionen* och *ThyssenKrupp Stainless mot kommissionen* och i dom av den 6 maj 2009 i mål T-122/04, *Outokumpu och Luvata mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), om att det faktum att EG-fördraget från och med den 24 juli 2002 ersatte EKSG-fördraget som rättslig ram visserligen medförde att de rättsliga grunder, förfaranden och materiella bestämmelser som var tillämpliga ändrades, men att denna ändring är en del av enhetligheten och kontinuiteten i gemenskapens rättsordning och syftena med densamma. Begreppen avtal och samordnade förfaranden i artikel 65.1 KS motsvarar begreppen avtal och samordnade förfaranden i den mening som avses i artikel 81 EG, och dessa två bestämmelser tolkas på samma sätt av gemenskapsdomstolen. Kontinuiteten i gemenskapens rättsordning och de syften som styr vid tillämpningen av densamma förutsätter således att Europeiska gemenskapen, i den mån som den efterträder Europeiska kol- och stålgemenskapen, med hjälp av sina egna handläggningsregler i fråga om situationer som uppkom medan EKSG-fördraget fortfarande var i kraft, säkerställer att de rättigheter och skyldigheter som såväl medlemsstaterna som enskilda *eo tempore* hade enligt EKSG-fördraget och de genomförandebestämmelser som antagits för nämnda fördrag iakttas. Detta krav gäller i ännu högre grad med tanke på att snedvridning av konkurrensen, till följd av att bestämmelserna om konkurrensbegränsande samverkan inte har iakttagits, kan få konsekvenser för tiden efter det att EKSG-fördraget upphört att gälla, när EG-fördraget är tillämpligt. Förordning nr 1/2003 ska följaktligen tolkas så, att kommissionen har rätt att efter

¹² Dom av den 25 oktober 2007 i de förenade målen T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 och T-98/03, *SP m.fl. mot kommissionen* (REG 2007, s. II-4331).

den 23 juli 2002 konstatera och besluta om påföljder med avseende på konkurrensbegränsande samverkan mellan företag inom områden som omfattades av EKSG-fördragets materiella och tidsmässiga tillämpningsområde (*ratione materiae* och *ratione temporis*).

b) Böter

I dom av den 9 juli 2009 i mål T-450/05, *Peugeot och Peugeot Nederland mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), vände sig sökandena bland annat emot kommissionens bedömning av överträdelsens allvar. För det första hade överträdelsen klassificerats som "mycket allvarlig" i den mening som avses i punkt 1 A i 1998 års riktlinjer¹³, då Peugeot i Nederländerna mellan år 1997 och år 2003 hade haft ett bonussystem som syftade till att uppmuntra de nederländska återförsäljarna att begränsa parallellimporten. Till stöd för slutsatsen att kommissionen inte gjort något fel när den använde sitt utrymme för skönsmässig bedömning till att klassificera överträdelsen som mycket allvarlig till sin art, framhöll tribunalen att överträdelsen till sin art var särskilt allvarlig med hänsyn till att förlängningen av ersättningssystemet fram till och med 2003 omgärdades av synnerligen vilseledande villkor, och detta mot bakgrund av att kommissionens tidigare beslutspraxis och fast rättspraxis på området för parallellimport, i synnerhet inom bilsektorn, utgjorde tydliga varningar för det olagliga i ett sådant system. Tribunalen underströk också att sökandena tillhör en stor industrikoncern som innehar en framskjuten ställning på marknaderna i fråga och har juridiska avdelningar som är fullt kapabla att bedöma det berörda beteendets konkurrensbegränsande art. För det andra, vad gäller överträdelsens konkreta påverkan på marknaden, fann tribunalen att kommissionen inte fäst tillräcklig vikt vid den roll som de varierande prisskillnaderna spelade för exportminskningen. Tribunalen fann därför, inom ramen för sin fulla prövningsrätt, att bötesbeloppet minskades med 10 procent, vad avsåg överträdelsens allvar.

I dom av den 30 april 2009 i mål T-13/03, *Nintendo och Nintendo of Europe mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), konstaterade tribunalen att vad gäller ett komplex av vertikala överenskommelser och samordnade förfaranden som har till syfte och resultat att begränsa parallellexporten av spelkonsoler och spelkassetter, är de andelar av marknaden för distribution av de aktuella produkterna som de respektive parterna innehar representativa för varje företags särskilda betydelse i det omtvistade distributionssystemet. Kommissionen befanns således ha grund för att hänvisa till det kriteriet vid den differentiering som den gjorde vid fastställandet av grundbeloppen för böterna.

I samma dom prövade tribunalen huruvida kommissionen hade gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning vid säkerställandet av att böterna fick en tillräckligt avskräckande verkan och fann att egenskapen som tillverkare av produkter, när det gäller vertikala överträdelser, också kan utgöra en omständighet som visar företagets faktiska kapacitet att orsaka en betydande begränsning av konkurrensen. Tillverkaren av de aktuella produkterna, vilken har en central ställning i distributionssystemet för nämnda produkter, måste vara särskilt vaksam och försäkra sig om att denne följer konkurrensreglerna vid ingåendet av distributionsavtal.

Frågan om böternas avskräckande verkan behandlades även i en av domarna angående kartellen på marknaden för monoklorättiksyra. I dom av den 30 september 2009 i mål T-168/05, *Arkema mot kommissionen* (ej publicerad i rättsfallssamlingen, överklagad), betonade tribunalen att även om kommissionen i tidigare ärenden rörande sökanden tillämpat en multiplikatorkoefficient för

¹³ Riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget (EGT C 9, 1998, s. 3).

avskräckande verkan, betyder inte det att denna koefficient inte kan tillämpas i senare ärenden där sökanden ålagts påföljder för att ha deltagit i en konkurrensbegränsande samverkan avseende samma överträdelseperiod. Varje överträdelse är annorlunda och är föremål för ett separat beslut, och kommissionen kunde därför beakta storleken på de berörda företagen och tillämpa multiplikatorkoefficienten och utgångsbeloppet för böterna.

I efterföljden av sin prövning av sökandenas grad av samarbete reviderade tribunalen även ett av besluten angående konkurrensbegränsande åtgärder på marknaden för spelkonsoler och spelkassetter från Nintendo. I domen i det ovannämnda målet *Nintendo och Nintendo of Europe mot kommissionen* jämförde tribunalen Nintendos samarbete med samarbetet från dess exklusiva distributör för marknaderna i Irland och Förenade kungariket, främst kronologiskt. Därmed kunde det konstateras att de relevanta handlingar som såväl Nintendo som distributören tillhandahållit hade lämnats in under samma skede av förfarandet. Att Nintendo hade inlett sitt samarbete några dagar senare än distributören visade sig därvid inte vara avgörande. Tribunalen jämförde vidare graden av samarbete ur kvalitativ synpunkt och tog därvid hänsyn till såväl under vilka villkor företagen hade samarbetat som det inneboende värdet hos de upplysningar som lämnats. Tribunalen noterade att de två företagen hade överlämnat dessa upplysningar spontant och att innehållet hade hjälpt kommissionen på samma sätt. Tribunalen fann därför att Nintendos samarbete, med tillämpning av principen om likabehandling, måste anses jämförbart med distributörens samarbete. Tribunalen satte därför ned Nintendos böter proportionellt lika mycket som distributörens.

I domen i det ovannämnda målet *Outokumpu och Luvata mot kommissionen* hade tribunalen tillfälle att precisera sin rättspraxis angående försvårande omständigheter, närmare bestämt upprepning av överträdelser. Tribunalen erinrade om att begreppet upprepning av överträdelser endast innebär att det tidigare har konstaterats att en överträdelse skett. Att den första överträdelsen avsåg bestämmelserna i Kol- och stålfördraget och att inga böter hade ålagts, till följd av de särskilda omständigheterna i det ärendet, är på intet sätt ett hinder för principen att när kommissionen väl en gång har konstaterat i ett beslut att ett företag har deltagit i en konkurrensbegränsande samverkan, kan det beslutet ligga till grund för en senare utvärdering av det företags benägenhet att överträda bestämmelserna om konkurrensbegränsande samverkan.

Rättspraxis avseende beaktande av en tidigare överträdelse som "upprepning av överträdelser" utvecklades även på en specifik punkt genom dom av den 30 september 2009 i mål T-161/05, *Hoechst mot kommissionen* (ej publicerad i rättsfallssamlingen). I det aktuella fallet bestred sökanden att kommissionen kunde beakta ett tidigare beslut, då detta beslut vann rättskraft först efter det att den ifrågavarande överträdelsen upphörde. Tribunalen påtalade att det för detta räcker att företaget tidigare har ansetts vara upphovsman till en överträdelse av samma slag, och detta gäller oavsett om beslutet ännu är underställt rättslig prövning.

c) Ansvar för rättsstridigt agerande

I domarna angående konkurrensbegränsande samverkan på marknaden för monoklorättiksyra, gjorde tribunalen intressanta preciseringar vad gäller möjligheterna att hålla moderbolaget ansvarigt för dotterbolagets rättsstridiga agerande.

I domen i det ovannämnda målet *Hoechst mot kommissionen* slog tribunalen fast att sökanden inte kunde åberopa att dess ansvar övergått genom avtal om överlåtelse av verksamheten till ett av dess dotterbolag. För det första kan ett sådant avtal inte göras gällande mot kommissionen för att undgå sanktioner som åläggs till följd av tillämpningen av de gemenskapsrättsliga konkurrensreglerna, i den mån det syftar till att fördela ansvaret för ett kartelldeltagande företagen

emellan. För det andra påverkar den påstådda ansvarsövergång som i förevarande fall skett enligt villkoren i överlåtelseavtalet inte bedömningen av sökandens ansvar, då detta avtal ingåtts mellan sökanden och ett helägt dotterbolag, vars rättsstridiga beteende således kan tillskrivas sökanden i egenskap av moderbolag.

I det ovannämnda målet *Arkema mot kommissionen* bestred sökanden att kommissionen kunde ålägga moderbolag ansvar för ett dotterbolags överträdelse, då moderbolaget enbart var ett holdingbolag utan egen verksamhet som endast i mycket begränsad utsträckning ingrep i dotterbolagets drift. Tribunalen betonade att detta inte var tillräckligt för att utesluta att moderbolaget utövar ett bestämmande inflytande över dotterbolagets uppträdande, genom att bland annat samordna de finansiella investeringarna inom den berörda koncernen. Inom en koncern har ett holdingbolag, som bland annat samordnar de finansiella investeringarna inom koncernen, till uppdrag att samla andelarna i olika företag i avsikt att säkerställa en enhetlig förvaltning, bland annat genom denna budgetkontroll. Tribunalen preciserade vidare att det inte går att dra någon slutsats av den omständigheten att de två bolagen var verksamma på skilda marknader och saknade kopplingar till kunder i egenskap av leverantörer. I en koncern som den berörda är det normalt med arbetsfördelning, och bara det motbevisar inte i sig presumptionen att moderbolaget och dotterbolaget är ett enda företag i den mening som avses i artikel 81 EG. Slutligen erinrade tribunalen om att presumptionen att moderbolaget ansvarar för helägda eller nästan helägda dotterbolags överträdelser grundar sig på ett objektiva kriterium som gäller oavsett företagets storlek eller den rättsliga strukturen. Om tillämpningen av det kriteriet får olika återverkningar beroende på koncernens storlek och rättsliga struktur, är det i så fall bara en objektiv följd av företagets olikheter.

3. Rättspraxis på området för artikel 82 EG

I dom av den 9 september 2009 i mål T-301/04, *Clearstream mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), uttalade sig tribunalen om rättsenligheten av ett beslut av kommissionen där sökandena befanns ha åsidosatt artikel 82 EG, genom att dels på ett diskriminerande sätt vägra att tillhandahålla tjänster, dels tillämpa diskriminerande priser.

Tribunalen fann att kommissionen hade fog för att konstatera detta missbruk av dominerande ställning. Tribunalen bekräftade att vägran att ge åtkomst och den omotiverade diskrimineringen i det avseendet inte utgjorde två separata överträdelser utan två uttryck för ett och samma agerande, eftersom den omotiverade diskrimineringen var följden av vägran att tillhandahålla jämförbara kunder samma eller likartade tjänster.

Eftersom tidsåtgången för att erhålla åtkomst med råge hade överskridit vad som kunde betraktas som rimligt och motiverat och dröjsmålet således kunde likställas med en otillbörlig vägran att tillhandahålla tjänsten i fråga, kunde detta medföra en konkurrensnackdel på den relevanta marknaden. Tribunalen konstaterade även att när ett företag som har ett faktiskt monopol på marknaden i föregående led tillämpar olika priser för likvärdiga tjänster gentemot en handelspartner och detta pågår utan avbrott under fem år, måste detta ha gett upphov till en konkurrensnackdel för nämnda handelspartner.

Vidare konstaterade tribunalen i dom av den 17 december 2009 i mål T-57/01, *Solvay mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), att handlingar som inhämtats uteslutande för att bekräfta deltagande i karteller och/eller samordnade förfaranden som omfattas av artikel 81 EG kan användas för att göra gällande överträdelser av artikel 82 EG, eftersom det finns en materiell likhet mellan det agerande som kommissionen hade uppfattat var ursprunget till

missbruket av dominerande ställning och det som det hade gett sina företrädare i uppgift att undersöka.

Tribunalen fann bland annat att ett system med rabatter utgjorde missbruk, ett system där, bland andra villkor, olika rabatter lämnades när kunderna beställde ytterligare kvantiteter av sökanden utöver dem som avtalats, oberoende av de sistnämndas absoluta storlek. På grund av detta var enhetspriset för dessa kvantiteter klart lägre än det genomsnittliga pris som kunden betalade för de grundläggande kvantiteter som bestämts i avtal, vilket uppmuntrade kunderna att även göra inköp av ytterligare volymer utöver de avtalade kvantiteterna, så att andra leverantörer svårligen kunde erbjuda konkurrenskraftiga priser för motsvarande volymer jämfört med vad sökanden erbjöd.

4. Rättspraxis på området för kontroll av företagskoncentrationer

a) Omsorgsplikt

I dom av den 7 maj 2009 i mål T-151/05, *NVV m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen att kommissionen, med hänsyn till kravet på skyndsamhet och de strikta frister som den måste iaktta i samband med förfarandet för kontroll av koncentrationer, inte kan anses skyldig att kontrollera samtliga upplysningar som lämnas till den om det inte finns några tecken på att de lämnade upplysningarna är oriktiga. Kommissionens skyldighet att göra en omsorgsfull och opartisk utredning i samband med ett sådant förfarande lämnar den visserligen inte utrymme för att grunda sin bedömning på omständigheter eller upplysningar som inte kan anses vara sanningsenliga. Det ovannämnda kravet på skyndsamhet innebär emellertid att kommissionen inte själv i minsta detalj kan kontrollera att samtliga meddelanden som sänds till den är äkta och trovärdiga. Förfarandet för kontroll av koncentrationer vilar nämligen med nödvändighet i viss mån på förtroende.

b) Begäran om upplysningar

I dom av den 4 februari 2009 i mål T-145/06, *Omya mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), preciserade tribunalen räckvidden för kommissionens befogenheter vid begäran om upplysningar. Vad för det första gäller själva begäran om information fann tribunalen att bedömningen av huruvida de begärda upplysningarna är nödvändiga ska göras med hänsyn till den uppfattning som kommissionen rättmätigt kan ha om dem, vid tidpunkten för begäran, inte med hänsyn till det faktiska behov som dessa upplysningar kunnat möta efter förfarandet. Tribunalen framhöll vidare att eftersom den tidsrymd under vilken den i artikel 10 i förordning (EG) nr 139/2004¹⁴, fastställda tidsfristen inte löper, på grund av ett beslut som fattats med stöd av artikel 11 i denna förordning, beror på när de nödvändiga uppgifterna meddelas, åsidosätter kommissionen emellertid inte proportionalitetsprincipen genom att avbryta förfarandet till dess att den fått de begärda upplysningarna.

Vad för det andra gäller begäran om rättelse av uppgifter som en part lämnat och som visat sig vara felaktiga, betonade tribunalen att kommissionen kan begära sådana rättelser om det finns en risk att de fel som upptäckts kan ha en betydande inverkan på dess bedömning av den aktuella koncentrationens förenlighet med den gemensamma marknaden. Tribunalen påpekade vidare att berättigade förväntningar inte kan åberopas för att undslippa följderna av att ha åsidosatt sin

¹⁴ Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EUT L 24, s. 1).

skyldighet att tillhandahålla fullständiga och riktiga upplysningar enbart med motiveringen att kommissionen inte har upptäckt detta åsidosättande vid de ovannämnda kontrollerna.

c) Tidsfrist för väckande av talan

I dom av den 19 juni 2009 i mål T-48/04, *Qualcomm mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), gjorde kommissionen gällande att den talan som Qualcomm hade väckt mot beslutet att förklara två företags transaktioner för att förvärva gemensam kontroll över Toll Collect, ett automatiserat system för vägavgifter, förenliga med den gemensamma marknaden inte kunde tas upp till sakprövning, då den omständigheten att beslutet sändes till Qualcomm utgjorde en delgivning i den mening som avses i artikel 230 femte stycket EG, trots att detta beslut inte riktades till Qualcomm, och tidsfristen för väckande av talan följaktligen började löpa från den tidpunkten. Tribunalen tillbakavisade kommissionens argument. Den erinrade för det första om att artikel 20.1 i förordning (EEG) nr 4064/89¹⁵ innebär ett krav på att offentliggöra beslut som fattas i enlighet med denna förordning i *Europeiska unionens officiella tidning*. Med avseende på dem som inte anges som mottagare i det angripna beslutet ska fristen för att väcka talan därför beräknas på grundval av det första av de fall som anges i artikel 230 femte stycket EG, nämligen från offentliggörandet. Att godta den extensiva tolkning av begreppet mottagare som kommissionen föreslagit och som omfattar både de mottagare som anges i ett beslut och alla andra som kommissionen anger vara mottagare, trots att den inte angett dem som mottagare i beslutet, skulle för det andra vara detsamma som att ifrågasätta verkningarna av skyldigheten enligt artikel 20.1 i nämnda förordning och ge kommissionen ett utrymme för skönsmässig bedömning för att bland dem som inte namngetts som mottagare i ett beslut ange vilka som kan väcka talan från den dag då detta beslut delgavs och inte från den dag då det offentliggjordes. Att medge ett sådant utrymme för skönsmässig bedömning kan emellertid medföra att principen om likabehandling åsidosätts, eftersom vissa av dem som inte namngetts som mottagare i ett beslut men som har "delgetts" detta beslut kan angripa detta räknat från "delgivningen" av beslutet, medan andra personer som inte har "delgetts" detta beslut kan angripa detta räknat från den dag då det offentliggjordes. Kommissionen har dessutom inte alltid möjlighet att a priori systematiskt identifiera vilka som kan väcka talan från den dag då ett beslut delgavs. Sådant diskriminering är följaktligen inte motiverad av hänsyn till syftet att rättsäkerheten ska säkerställas så snabbt som möjligt.

Statligt stöd

En betydande del av målen vid tribunalen under år 2009 rörde statliga stöd. 70 mål om statligt stöd avgjordes, och talan väcktes i 46 mål. Redogörelsen här kan endast ge en överblick över dessa avgöranden, för det första beträffande frågor om upptagande till sakprövning, för det andra beträffande materiella bestämmelser samt, för det tredje, rörande förfarande.

1. Upptagande till sakprövning

Rättspraxis från detta år innebär bland annat att begreppen rättsakt som har bindande rättsverkningar och berättigat intresse av att få saken prövad har förtydligats.

När det gäller begreppet rättsakt som har bindande rättsverkningar valde tribunalen i sin dom av den 11 mars 2009 i mål T-354/05, *TF1 mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen),

¹⁵ Det var i detta mål fråga om rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer (rättad lydelse EGT L 257, 1990, s. 13), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 1310/97 av den 30 juni 1997 (EGT L 180, s. 1).

att avfärda kommissionens argumentation, enligt vilken denna inte fattar något beslut när ett granskningsförfarande avseende ett befintligt stöd leder till att staten godtar de lämpliga åtgärder som föreslagits, eller när det är avsett att reducera detta förfarande till ett kvasikontraktuellt förfarande. Staterna och kommissionen kan visserligen diskutera de lämpliga åtgärder som föreslagits. I slutändan är det dock först när kommissionen beslutar att godta statens åtaganden, på grund av att de skingrar kommissionens farhågor, som granskningsförfarandet avseende ett befintligt stöd avslutas genom ett beslut som får överklagas.

I sin dom av den 9 juni 2009 i mål T-152/06, *NDSHT mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), fann tribunalen att kommissionens skyldighet att fatta ett beslut till följd av ett klagomål endast avsåg det fall som föreskrivs i artikel 13 i förordning (EG) nr 659/1999¹⁶. I artikel 20.2 andra meningen i förordningen föreskrivs att kommissionen kan nöja sig med att skriftligen underrätta klaganden om att kommissionen inte har tillräckligt underlag för att ta ställning till fallet. Det är till exempel fallet när artikel 13 i förordningen inte är tillämplig på grund av att klagomålet inte gäller olagligt stöd, utan i själva verket avser befintligt stöd.

Kommissionens exklusiva behörighet i fråga om befintliga statliga stöd innebär att en klagande inte, genom att inge ett klagomål till kommissionen, kan tvinga denna att bedöma huruvida ett befintligt stöd är förenligt med den gemensamma marknaden. Om kommissionen efter en första bedömning anser att klagomålet inte avser olagligt stöd utan ett befintligt sådant, är den inte skyldig att tillställa den berörda medlemsstaten ett beslut i den mening som avses i artikel 4 i förordning nr 659/1999, och den kan inte tvingas att inleda förfarandet enligt artikel 88.1 EG. En skrivelse enligt vilken det stöd som anmäls genom klagomålet ska kvalificeras som ett befintligt stöd uppvisar följaktligen inte de kännetecken som är utmärkande för ett beslut som har bindande rättsverkningar som kan påverka sökandens intressen.

När det gäller det berättigade intresset av att få en sak prövad, slog tribunalen i den ovannämnda domen *TF1 mot kommissionen* fast att det faktum att det angripna beslutet är till fördel för sökanden, eftersom det innehåller villkor avseende stöd till ett konkurrerande företag, inte leder till att sökanden ska anses sakna sådant berättigat intresse. Ett sådant resonemang vilar nämligen på antagandet att sökandens invändningar avseende beslutet i sak, särskilt beträffande invändningen att åtaganden som är avsedda att säkerställa att ett stödsystem är förenligt med den gemensamma marknaden är uppenbart olämpliga, är felaktiga. En ogiltigförklaring av det angripna beslutet på grund av att kommissionen har gjort ett uppenbart fel vid fastställandet av de lämpliga åtgärder som skulle genomföras, eller på grund av en otillräcklig motivering av huruvida dessa åtgärder var lämpliga med hänsyn till de identifierade problemen, kunde inte medföra att sökanden hamnade i en mindre fördelaktig situation än den som följer av det angripna beslutet. En sådan ogiltigförklaring skulle alltså innebära att det angripna beslutet präglas av, eller skulle kunna präglas av, olämpliga åtaganden och, således, missgynna sökanden.

I sin dom av den 10 februari 2009 i mål T-388/03, *Deutsche Post och DHL International mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), preciserade tribunalen att de som är berörda parter enligt artikel 88.2 EG hade ett intresse av att kommissionens beslut, som fattats efter det att det preliminära granskningsförfarandet avslutats, ogiltigförklarades, eftersom en sådan ogiltigförklaring nämligen tvingar kommissionen att inleda det formella granskningsförfarandet och ger sökandena tillfälle att yttra sig och på så vis påverkar kommissionens nya beslut. Det ålåg inte tribunalen att inom denna ram jämföra de grunder som

¹⁶ Rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel [88 EG] (EGT L 83, s. 1).

åberopats inom ramen för denna talan med de argument som sökandena anfört till sitt försvar i ett annat mål.

2. Materiella bestämmelser

a) Ekonomisk fördel

I dom av den 11 februari 2009 i mål T-25/07, *Iride och Iride Energia mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), tog tribunalen ställning till frågan huruvida avregleringen av en marknad var en del av en utveckling som de ekonomiska aktörerna måste förvänta sig eller, tvärtom, huruvida de normala marknadsvillkoren implicerade att regelverket var stabilt. Tribunalen erinrade om att regelverket i en demokratisk stat när som helst kan ändras och detta i desto högre grad när de tidigare bestämmelserna innebar avskärmning av en nationell eller regional marknad på ett sätt som gav upphov till monopolsituationer. Av detta följer att öppnandet av en marknad som tidigare varit avskärmd, inte kan betraktas som en avvikelse från normala marknadsvillkor.

De ekonomiska aktörerna har i detta avseende rätt till skydd för sina berättigade förväntningar. Då dessa faktiskt har åtnjutit detta skydd, kan de dock inte begära att detta skydd genomförs på ett visst sätt framför ett annat, det vill säga genom uteslutande av stöd för att täcka en förlust till följd av att ramen för begreppet statligt stöd, i den mening som avses i artikel 87.1 EG, har ändrats, i stället för att denna åtgärd förklaras vara förenlig med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.3 EG.

Tribunalen tillämpade även den princip som domstolen använde i sin dom av den 15 maj 1997 i målet *TWD mot kommissionen*¹⁷, enligt vilken kommissionen inte överskrider sin behörighet när den förklarar att ett föreslaget stöd som en medlemsstat önskar bevilja ett företag är förenligt med den gemensamma marknaden, med det förbehållet att företaget först måste återbetala ett tidigare, otillåtet stöd, detta med hänsyn till den kumulerade verkan av de berörda stöden. Den omständigheten att det tidigare, olagliga, stödet inte beviljats som ett individuellt stöd, utan inom ramen för en stödordning, och att kommissionens inte kunde beräkna det exakta värde som fördelarna innebar för stödmottagarna, på grund av bristande samarbete från den berörda medlemsstaten, kunde inte rättfärdiga ett avstående från att tillämpa denna princip, då nämligen varje annan lösning skulle innebära att underlåtenheten att iaktta samarbetsskyldigheten belönas, vilket skulle undergräva effektiviteten i systemet för kontroll av statliga stöd.

I detta avseende gäller att den skyldighet som medlemsstaten och den potentiella mottagaren av nytt stöd har att lägga fram de omständigheter för kommissionen som visar att detta stöd är förenligt med den gemensamma marknaden, även innefattar en skyldighet att visa att det inte föreligger någon kumulerad verkan av det nya stödet i förening med tidigare, otillåtna, stöd. Om kommissionen på grund av att medlemsstaten och det företag som var potentiell stödmottagare inte kände till denna skyldighet inte har kunnat bedöma inverkan på konkurrensen av denna kumulerande verkan, kan den inte klandras för att den underlåtit att avgränsa eller analysera den relevanta marknaden.

b) Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

I det ovannämnda målet *Deutsche Post och DHL International mot kommissionen* fann tribunalen att de uttalanden som gjorts i domstolens dom av den 24 juli 2003 i målet *Altmark*¹⁸, var fullt

¹⁷ Dom av den 15 maj 1997 i mål C-355/95 P, *TWD mot kommissionen* (REG 1997, s. I-2549), punkterna 25–27.

¹⁸ Dom av den 24 juli 2003 i mål C-280/00, *Altmark* (REG 2003, s. I-7747).

tillämpliga på kommissionens tidigare beslut. Den omständigheten att kommissionen under det preliminära granskningsförfarandet enligt artikel 88.2 EG inte kunde göra en fullständig granskning såvitt avser bedömningen av om den ersättning som utbetalats för en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse var lämplig, utgör ytterligare ett tecken på att det förekom allvarliga svårigheter för bedömningen av om ett stöd är förenligt med den gemensamma marknaden.

I domen i det ovannämnda målet *TF1 mot kommissionen* bekräftade tribunalen att de villkor som uppställts i domen i målet *Altmark*, vilka syftar till att fastställa huruvida det föreligger ett statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG, inte får blandas samman med det test enligt artikel 86.2 EG som gör det möjligt att fastställa huruvida en åtgärd som utgör statligt stöd kan anses vara förenlig med den gemensamma marknaden

Tribunalen underströk också att eftersom granskningen av ett befintligt stöd endast kunde utmynna i åtgärder för framtiden, om en eventuell överkompensation i det förgångna eventuellt kan vara av intresse för bedömningen av huruvida det befintliga stödet är förenligt med den gemensamma marknaden, gäller icke desto mindre att sådana efterforskningar inte i sig är absolut nödvändiga för en korrekt bedömning av behovet av att föreslå lämpliga åtgärder för framtiden och för att fastställa dessa åtgärder. Huruvida det föreligger en risk för överkompensation i framtiden eller ej beror slutligen huvudsakligen på de konkreta villkoren i själva finansieringssystemet, och inte på den omständigheten att systemet i praktiken tidigare har medfört en överkompensation.

c) Kriteriet privat investerare i en marknadsekonomi

I sin dom av den 15 december 2009 i mål T-156/04, *EDF mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen om att offentliga myndigheters åtgärder avseende ett företags kapital, oavsett formen, kan utgöra statligt stöd. Detta kan dock inte anses gälla vid tillämpningen av principen om likabehandling av offentliga och privata företag, när staten direkt eller indirekt ställer kapital till ett företags förfogande under omständigheter som motsvarar normala marknadsvillkor. I de situationer där den statliga inblandningen inte utgör myndighetsutövning tillgrips således kriteriet privat aktör för fastställandet av huruvida denna åtgärd skulle ha kunnat vidtas av en privat aktör i vinstsyfte. Tribunalen underströk i detta avseende att bedömningen av huruvida de åtgärder som staten vidtagit omfattas av dennes rättigheter som myndighetsutövare, eller följer av dennes skyldigheter som aktieägare, enligt fast rättspraxis inte kan bedömas utifrån sin form utan snarare utifrån sin karaktär, sitt föremål och de regler som gäller för dem, samtidigt som hänsyn ska tas till det syfte som eftersträvas med åtgärderna i fråga.

Tribunalen noterade i det aktuella fallet att kommissionen inte hade undersökt huruvida Republiken Frankrikes ökning av kapitalet i *Électricité de France (EDF)*, genom avstående från en fordran, utgjorde en laglig åtgärd i förhållande till kriteriet privat investerare. Enligt kommissionen kunde detta kriterium inte tillämpas på denna skattefördel, eftersom avståendet från fordran var ett resultat av att staten utövade sina tillsynsbefogenheter eller sina rättigheter som myndighetsutövare. Tribunalen godtog inte denna tolkning och betonade att tillämpningen av kriteriet om en privat investerare inte kan lämnas utan avseende enbart på grund av att kapitalökningen i EDF är ett resultat av att staten har avstått från en skattefordran som den hade på EDF. Det ankom nämligen på kommissionen att i ett sådant fall kontrollera om en privat investerare skulle ha gjort en jämförbar investering av samma storlek under liknande omständigheter, oberoende av vilken stödform staten har valt för att öka EDF:s egna kapital och av ett eventuellt utnyttjande av skattemedel för detta ändamål, detta för att undersöka det ekonomiskt sett rationella i en sådan investering och jämföra denna med en sådan investerares agerande gentemot samma företag under samma omständigheter. Tribunalen anförde vidare att det förelåg sådan skyldighet för kommissionen att undersöka om staten har tillfört kapitalet under förhållanden

som motsvarar normala marknadsvillkor, oberoende av formen för statens tillförande av kapitalet, oavsett huruvida den motsvarar den form som kunde ha använts av en privat investerare.

Tribunalen påpekade avslutningsvis att kriteriet om en privat investerare syftar just till att kontrollera om en privat investerare, trots att staten förfogar över medel som denne inte har, under samma omständigheter skulle ha fattat ett sådant beslut om investering som är jämförbart med statens. Arten av den fordran som är omvandlad till kapital, och därmed också den omständigheten att en privat investerare inte kan ha en skattefordran, saknar följaktligen betydelse för frågan huruvida kriteriet om en privat investerare ska tillämpas. Tribunalen slog följaktligen fast att kommissionen, genom att inte undersöka den omtvistade åtgärden i sitt sammanhang och tillämpa kriteriet privat investerare, hade gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning. Tribunalen ogiltigförklarade därför delvis det angripna beslutet.

d) Skyldighet att återkräva stödet

I dom av den 30 november 2009 i de förenade målen T-427/04 och T-17/05, *Frankrike mot kommissionen och France Télécom mot kommissionen* (ännu ej publicerade i rättsfallssamlingen), bekräftade tribunalen den rättspraxis som innebär att fastställandet av det stödbelopp som ska återkrävas ska kunna ske utan orimliga svårigheter utifrån de uppgifter som angivits i beslutet. Tribunalen fann att kommissionen således på goda grunder kunde begränsa sig till ett konstaterande av skyldigheten att återbetala det ifrågavarande stödet och till att överlåta åt de nationella myndigheterna att beräkna det exakta återbetalningspliktiga stödbeloppet, i synnerhet när det vid beräkningen är nödvändigt att ta hänsyn till skattesystem eller system för social trygghet för vilka närmare bestämmelser anges i tillämplig nationell lag. I det aktuella fallet lades tyngdpunkten på den omständigheten att kommissionen hade tillämpat ett intervall.

Tribunalen påpekade i detta hänseende att kommissionen i det angripna beslutet hade angett att det ifrågavarande stödet uppgått till mellan 798 och 1 140 miljoner euro. Detta innebar att beloppet 798 miljoner euro skulle anses utgöra det lägsta stödbeloppet att återkräva. Beloppsintervallet inom vilket det ifrågavarande stödet befann sig var inte preliminärt. Det angripna beslutet innehöll således sådana uppgifter som gjorde det möjligt för Republiken Frankrike att själv utan orimliga svårigheter fastslå det definitiva beloppet att återkräva. Tribunalen bekräftade vidare den rättspraxis som innebär att beräkningen av det stödbelopp som ska återkrävas måste kunna utföras utan orimliga svårigheter utifrån uppgifterna i kommissionens beslut. Med hänsyn till tolkningen av det beslut som domstolen angripit¹⁹, fann tribunalen att det belopp som skulle återkrävas i det aktuella fallet kunde beräknas utan orimliga svårigheter och att det uppgick till minst det lägsta värdet i det av kommissionen tillämpade intervallet.

3. Handläggningsregler

a) Det formella granskningsförfarandet

I dom av den 18 november 2009 i mål T-375/04, *Scheucher Fleisch m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen om att kommissionen var skyldig att inleda det formella granskningsförfarandet, särskilt om den, mot bakgrund av de upplysningar som erhållits under det preliminära granskningsförfarandet, fortfarande hade allvarliga svårigheter att bedöma den ifrågavarande åtgärden. Vid tidpunkten för kommissionens undersökning av huruvida det aktuella stödet var förenligt med den gemensamma marknaden, kände den till att

¹⁹ Dom av den 18 oktober 2007 i mål C-441/06, *kommissionen mot Frankrike* (REG 2007, s. I-8887).

en av bestämmelserna i den ifrågavarande nationella lagstiftningen inte uppfyllde det villkor i riktlinjerna för statligt stöd till reklam som innebär att ett nationellt system för kvalitetskontroll inte får begränsas till produkter av ett särskilt ursprung. Denna bestämmelse gav därmed upphov till tveksamhet huruvida det aktuella stödet var förenligt med riktlinjerna för statligt stöd till reklam och borde leda till att förfarandet i artikel 88.2 EG inleddes. Tribunalen ogiltigförklarade därmed det angripna beslutet.

I de ovannämnda förenade målen *Frankrike mot kommissionen* och *France Télécom mot kommissionen* påpekade tribunalen dessutom att den omständigheten att kommissionen i det angripna beslutet hade ändrat sin bedömning av beslutet att inleda ett formellt granskningsförfarande kunde anses innebära ett åsidosättande av statens rätt till försvar endast om det som anförts i detta beslut eller därefter vid den kontradiktoriska diskussionen under det administrativa förfarandet medfört att staten inte haft möjlighet att på ett ändamålsenligt sätt bemöta samtliga faktiska och rättsliga omständigheter i det angripna beslutet. Om däremot skillnaderna mellan vad som anförts i det angripna beslutet och i beslutet att inleda det formella granskningsförfarandet var ett resultat av att kommissionen helt eller delvis lagt statens argument till grund för sin bedömning, hade den medlemsstatens rätt till försvar per definition inte åsidosatts.

Tribunalen anförde också i dom av den 4 september 2009 i mål T-211/05, *Italien mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), att det formella granskningsförfarandet gav möjlighet att fördjupa och belysa de frågor som tagits upp i beslutet om inledande av förfarandet, så att en eventuell skillnad mellan detta beslut och det slutliga beslutet inte i sig innebar att det slutliga beslutet blev behäftat med ett fel som gör det rättsstridigt. Bestämmelserna om kontroll över statliga stöd utvisade inte att kommissionen är skyldig att underrätta den berörda medlemsstaten om sin ståndpunkt innan den antar sitt beslut, när denna getts tillfälle att yttra sig.

b) Berättigade förväntningar

I de förenade målen T-30/01–T-32/01 och T-86/02–T-88/02, *Diputación Foral de Álava m.fl. mot kommissionen*, vilka avgjordes i dom av den 9 september 2009 (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), gjorde sökanden bland annat gällande att kommissionens agerande utgjorde en exceptionell omständighet som gav upphov till berättigade förväntningar om att stödordningarna var rättsenliga på grund av att ingen publicering av underrättelsen till potentiella stödmottagare ägt rum, något som föreskrivs i 1983 års riktlinjer om olagligt stöd.

Även om tribunalen beklagade att det inte skett någon publicering i Officiella tidningen, fann den att de upplysningar som gavs i detta meddelande var otvetydiga. Den tolkning som sökandena gav åt 1983 års meddelande om olagligt stöd medförde att detta gavs en innebörd som stred mot artikel 88.3 EG. Den risk som var förknippad med olagligt stöd framgick nämligen av den ändamålsenliga verkan med anmälningsskyldigheten i artikel 88.3 EG, och den var inte beroende av huruvida den underrättelse som föreskrivs i 1983 års meddelande om olagligt stöd hade publicerats i Officiella tidningen eller ej.

Det anmärktes särskilt att det inte är omöjligt att återkräva olagligt stöd enbart på grund av att kommissionen inte har publicerat en sådan underrättelse. Om så vore fallet skulle det inverka menligt på det system med kontroll av statligt stöd som inrättats genom fördraget. Tribunalen drog härav slutsatsen att den omständigheten, att en sådan underrättelse som föreskrivs i 1983 års meddelande om olagligt stöd inte hade publicerats, följaktligen inte utgjorde en sådan exceptionell omständighet som medför berättigade förväntningar om att det olagligt beviljade stödet är rättsenligt.

I domen i de ovannämnda förenade målen *Frankrike mot kommissionen och France Télécom mot kommissionen* anförde tribunalen för övrigt att syftet med skyldigheten att anmäla åtgärder som kan innebära att statliga stöd beviljas företag just var att undanröja alla tvivel avseende huruvida dessa åtgärder de facto utgjorde statliga stöd. Vid tidpunkten för införandet av den lag i vilken den särskilda skatteordningen för France Télécom föreskrevs, var det inte säkert att denna ordning gav det företaget någon fördel. Tribunalen fann därmed att Frankrike skulle ha anmält denna åtgärd till kommissionen. Eftersom någon sådan anmälan inte gjorts innan den aktuella skatteordningen genomfördes, kunde Frankrike inte åberopa principen om skydd för berättigade förväntningar såvida det inte visades att det förelåg exceptionella omständigheter.

c) Förfarandet för att anta beslut

I domen i de ovannämnda förenade målen *Frankrike mot kommissionen och France Télécom mot kommissionen* gjorde tribunalen en precisering som är värd att notera när det gäller förfarandet för kommissionens beslutsfattande i fråga om statliga stöd. Tribunalen slog nämligen fast att det inte kunde uteslutas att, såsom föreskrivs i artikel 13 andra stycket i kommissionens interna arbetsordning²⁰, kommissionsledamöternas kollegium uppdrar åt en eller flera av sina ledamöter att anta den slutliga lydelsen av ett beslut som fastställts i sak under kollegiets överläggningar. När kollegiet använder sig av en sådan möjlighet ankommer det på domstolen att, inom ramen för en prövning av lagenligheten av ett sådant bemyndigande, pröva huruvida kollegiet kan anses ha fattat beslutet i alla faktiska och juridiska delar. Tribunalen konstaterade i de aktuella målen att de formella skillnaderna mellan den lydelse av det angripna beslutet som antogs den 2 augusti 2004 och den lydelse som hade antagits av kommissionsledamöternas kollegium den 19 och den 20 juli 2004 saknade betydelse för innehållet i det angripna beslutet, varför den inte tillmätte den grunden någon betydelse.

Gemenskapsvarumärken

Även under år 2009 avsåg en stor andel (168 mål, det vill säga 30 procent av de under år 2009 avgjorda målen) av de mål som avgjordes av tribunalen avgöranden avseende tillämpningen av förordning (EG) nr 40/94, vilken ersatts av förordning (EG) nr 207/2009²¹. Förordning nr 207/2009 innebär emellertid i huvudsak endast en kodifiering av reglerna om gemenskapsvarumärken, vilka ändrats flera gånger i betydande omfattning sedan år 1994.

1. Absoluta registreringshinder och absoluta ogiltighetsgrunder

Artikel 7.1 c i förordning nr 40/94 utgör hinder för registrering som gemenskapsvarumärke av kännetecken som, på grund av att de är beskrivande, inte fyller sin funktion att ange de aktuella varornas och tjänsternas kommersiella ursprung. Det följer dessutom av fast rättspraxis att frågan huruvida ett varumärke är beskrivande ska bedömas dels utifrån de aktuella varorna eller tjänsterna, dels utifrån hur omsättningskretsen uppfattar varumärket²².

²⁰ EGT L 308 av den 8.12.2000, s. 26.

²¹ Rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken (EGT L 11, 1994, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 2, s. 3), vilken har ersatts av rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om gemenskapsvarumärken (EUT L 78, s. 1). I denna rapport hänvisas emellertid endast till numreringen av artiklarna i förordning nr 40/94.

²² Domstolens dom av den 20 september 2001, i mål C-383/99 P, *Procter & Gamble mot harmoniseringsbyrån* (REG 2001, s. I-6251), punkt 39, och av den 21 oktober 2004 i mål C-64/02 P, *harmoniseringsbyrån mot Erpo Möbelwerk* (REG 2004, s. I-10031), punkt 43.

I dom av den 19 november 2009 i mål T-234/06, *Torresan mot harmoniseringsbyrå – Klosterbrauerei Weissenohe (CANNABIS)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), ogillade tribunalen talan mot det beslut som fattats av överklagandenämnden vid Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken, mönster och modeller) (harmoniseringsbyrån), enligt vilket genomsnittskonsumenten uppfattade ordkännetecknet "CANNABIS" som beskrivande för egenskaperna hos öl, vin och andra alkoholhaltiga drycker, vilka kan innehålla cannabis som smaktillsats vid tillverkningen av dessa varor. Den omständigheten att uttrycket "cannabis" är ett associationsskapande och anspelande uttryck som framkallar en bild av välbehag, verklighetsflykt och avkoppling föranledde inte tribunalen att göra någon annan bedömning.

I domar av den 19 november 2009 i de förenade målen T-200/07–T-202/07, *Agencja Wydawnicza Technopol mot harmoniseringsbyrå* (222, 333 och 555), i de förenade målen T-64/07–T-66/07), *Agencja Wydawnicza Technopol mot harmoniseringsbyrå* (350, 250 och 150), och i mål T-298/06, *Agencja Wydawnicza Technopol mot harmoniseringsbyrå* (1000) (ej publicerade i rättsfallssamlingen), klargjorde tribunalen att ordkännetecken som uteslutande utgörs av siffror var beskrivande för sådana varor som broschyrer, tidskrifter, dagstidningar och spel i den mån som de hänvisar till nämnda varors egenskaper, bland annat antalet sidor, verk, information och dataspel.

Med avseende på figurkännetecken som utgörs av i en rektangel inramade siffror samt färgdekorationer uttalade tribunalen sig i dom av den 19 november 2009 i de förenade målen T-425/07 och T-426/07, *Agencja Wydawnicza Technopol mot harmoniseringsbyrå* (100 och 300) (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), angående följderna av att det företag som ansökt om registrering av dessa kännetecken som gemenskapsvarumärken vägrade att i enlighet med artikel 38.2 i förordning nr 40/94 avge en förklaring om att det avstod från ensamrätt till nämnda siffror. Tribunalen erinrade inledningsvis om att när ett varumärke innehåller en beståndsdel som saknar särskiljningsförmåga och förekomsten av denna beståndsdel i varumärket kan föranleda ovisshet om varumärkesskyddets omfattning, får harmoniseringsbyrån som ett villkor för registrering begära förklaring från den som ansöker om registrering att han avstår från ensamrätt till denna beståndsdel. Därefter preciserade tribunalen att en sådan förklaring syftar till att tydliggöra att innehavarens ensamrätt till ett varumärke inte omfattar de beståndsdelar av varumärket som saknar särskiljningsförmåga och att bedömningen av särskiljningsförmågan hos beståndsdelarna i de sökta varumärkena mot bakgrund av artikel 38.2 i förordning nr 40/94 inte ska grunda sig på det helhetsintryck som varumärkena åstadkommer, utan på de beståndsdelar som ingår i varumärkena.

I domar av den 30 september 2009 i mål T-75/08, *JOOP mot harmoniseringsbyrå (!)*, och T-191/08, *JOOP mot harmoniseringsbyrå (återgivning av ett utropstecken i en rektangel)* (ej publicerade i rättsfallssamlingen), tog tribunalen dessutom på nytt ställning till särskiljningsförmågan hos mycket enkla figurkännetecken, nämligen ett utropstecken, ensamt eller i en rektangel. Tribunalen erinrade om att registrering av ett varumärke som består av tecken vilka används som reklamslogan, kvalitetsbeteckningar eller som uppmaningar att köpa de varor eller tjänster som avses med varumärket inte är utesluten som sådan på grund av en sådan användning. Ett kännetecken som fyller andra funktioner än den funktion som det klassiska varumärket fyller har emellertid endast särskiljningsförmåga om det omedelbart kan uppfattas som en upplysning om det kommersiella ursprunget för de berörda varorna eller tjänsterna. Tribunalen angav vidare att konsumenterna, även konsumenter med en högre uppmärksamhetsnivå, i förevarande fall inte kunde avgöra de berörda varornas ursprung på grundval av ett utropstecken, vilket snarast skulle komma att uppfattas som en lovprisning, även om det var inramat av en rektangel, vilket är en underordnad beståndsdel som får kännetecknet att se ut som en etikett. I dom av den 20 januari 2009 i mål T-424/07, *Pioneer Hi-Bred International mot harmoniseringsbyrå (OPTIMUM)*

(ej publicerad i rättsfallssamlingen), klaggjorde tribunalen att just på grund av att kännetecknet OPTIMUM ofta används som allmänt lovordande i det allmänna språkbruket, som i handeln, kan detta ordkännetecken inte anses identifiera det kommersiella ursprunget hos den vara det beskriver, och den omständigheten att varorna är avsedda för en specialiserad omsättningskrets påverkar inte denna bedömning, eftersom graden av uppmärksamhet hos en sådan omsättningskrets, vilken i princip är hög, är relativt låg i fråga om upplysningar av reklamkaraktär.

Enligt artikel 7.3 i förordning nr 40/94 får ett varumärke registreras om det till följd av sin användning har uppnått en särskiljningsförmåga i fråga om de aktuella varorna eller tjänsterna. I detta avseende angav tribunalen i dom av den 28 oktober 2009 i mål T-137/08, *BCS mot harmoniseringsbyrån – Deere (färgkombinationen grönt och gult)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), att all användning av ett kännetecken, i förevarande fall en kombination av två färger, inte nödvändigtvis innebär att det använts som varumärke. I förevarande fall hade emellertid överklagandenämnden grundat sitt beslut, att inte förklara det varumärke som utgjordes av nämnda kännetecken ogiltigt, bland annat på utlåtanden från branschorganisationer, enligt vilka kombinationen av färgerna grönt och gult förknippades med jordbruksmaskiner från intervenienten, och på den omständigheten att intervenienten hade använt samma färgkombination på sina maskiner under en ansevärd tid. Tribunalen preciserade vidare att även om det ska fastställas att det omtvistade varumärket har förvärvat särskiljningsförmåga i hela unionen uppställs det inte krav på att samma typ av bevisning åberopas med avseende på varje medlemsstat.

2. Relativa registreringshinder och relativa ogiltighetsgrunder

De viktigaste bidragen från rättspraxis detta år rör bedömningen av känneteckenslikheten och av risken för förväxling. För det första fann tribunalen i dom av den 28 oktober 2009 i mål T-80/08, *CureVac mot harmoniseringsbyrån – Qiagen (RNAiFect)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), att den likhet mellan kännetecknen RNAiFect och RNaive som uppstår genom att de tre första bokstäverna är identiska i hög grad mildras genom att de sista fem bokstäverna är olika. Tribunalen preciserade att det visserligen är riktigt att konsumenterna vanligen fäster större vikt vid den inledande delen av orden, eftersom den betonas mer, men att omsättningskretsen inte anser att en beskrivande beståndsdel eller en beståndsdel med låg särskiljningsförmåga i ett sammansatt varumärke utgör en särskiljande och dominerande del av det helhetsintryck som varumärket ger. I förevarande fall hade beståndsdelens "rna" begränsad särskiljningsförmåga, eftersom konsumenterna antar att den syftar på en kemisk förening. Omsättningskretsen kan följaktligen inte anse att denna beståndsdel är en särskiljande och dominerande del av det helhetsintryck som de aktuella sammansatta varumärkena ger. I dom av den 2 december 2009 i mål T-434/07, *Volvo Trademark mot harmoniseringsbyrån – Grebenshikova (SOLVO)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen däremot att kännetecknen SOLVO och VOLVO uppvisade en viss grad av fonetisk likhet och att harmoniseringsbyråns bedömning att det inte behövde göras någon helhetsbedömning av risken för förväxling således var oriktig.

I dom av den 8 juli 2009 i mål T-230/07, *Laboratorios Del Dr. Esteve mot harmoniseringsbyrån – Ester C (ESTER-E)* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), angav tribunalen vissa omständigheter under vilka en begreppsmässig jämförelse mellan kännetecknen kan förta verkan av de visuella och fonetiska likheter som föreligger dem emellan. Tribunalen påpekade att kännetecknet ESTEVE inte betyder något på något annat av unionens officiella språk än spanska, medan kännetecknet ESTER-R associeras med ett välkänt förnamn eller med en kemisk förening och att denna begreppsmässiga skillnad mellan nämnda kännetecken motiverar att det anses att det inte föreligger någon risk för förväxling. I dom av den 29 oktober 2009 i mål T-386/07, *Peek & Cloppenburg mot harmoniseringsbyrån – Redfil (Agile)* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), fann tribunalen däremot att

sådana omständigheter inte förelåg när det kännetecken, vars innebörd omedelbart kan förstås av omsättningskretsen, endast har en begränsad särskiljningsförmåga vad gäller de aktuella varorna och tjänsterna. Tribunalen ansåg att den begreppsmässiga skillnaden mellan kännetecknen Aygill's och Agile inte räcker för att förta verkan av de visuella och fonetiska likheterna mellan nämnda kännetecken. Med avseende på de aktuella varorna, nämligen sportartiklar och sportkläder, är ordet "agile" av lovordande karaktär, vilken konsumenterna, med hänsyn till nämnda likheter, även skulle ha kunnat tillskriva det äldre varumärket. I dom av den 23 september 2009 i mål T-291/07, *Viñedos Príncipe Alfonso de Hohenlohe mot harmoniseringsbyrå – Byass (ALFONSO)* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), fastställde tribunalen harmoniseringsbyråns bedömning att det äldre varumärket PRINCIPE ALFONSO och det sökta varumärket ALFONSO var olika i begreppsmässigt hänseende för de spanska konsumenterna, särskilt på grund av att beståndsdelen "principe" särskiljer en person bland alla dem som har samma förnamn. Detta kännetecken har därmed en klar och bestämd innebörd, som omedelbart kan förstås av omsättningskretsen.

Med avseende på jämförelsen mellan varorna och tjänsterna erinrade tribunalen i dom av den 22 januari 2009, i mål T-316/07, *Commercy mot harmoniseringsbyrå – easyGroup IP Licensing (easyHotel)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), först om att varor och tjänster är kompletterande när det finns ett sådant samband dem emellan att den ena är viktig för användningen av den andra, och tribunalen preciserade därefter att denna definition utgår från att de kompletterande varorna eller tjänsterna kan användas tillsammans, och således att de riktar sig till samma kundkrets.

Annan betydelsefull rättspraxis under detta år rör artikel 8.4 i förordning nr 40/94, bland annat inom ramen för ogiltighetsförfaranden. I dom av den 24 mars 2009 i de förenade målen T-318/06–T-321/06, *Moreira da Fonseca mot harmoniseringsbyrå – General Óptica (GENERAL OPTICA)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen om att för att det ska vara möjligt att motsätta sig registrering eller ansöka om ogiltighetsförklaring av ett gemenskapsvarumärke med stöd av nämnda bestämmelse måste det kännetecken som åberopas uppfylla följande fyra kumulativa villkor: Det ska användas i näringsverksamhet. Det ska användas i mer än bara lokal omfattning. Rätten till kännetecknet ska ha förvärvats enligt rätten i den medlemsstat där detta kännetecken användes innan ansökan om registrering av gemenskapsvarumärke gavs in och det ska ge innehavaren rätt att förbjuda användning av ett yngre varumärke. Därefter preciserade tribunalen att de två första villkoren ska tolkas enbart mot bakgrund av unionsrätten, medan de två andra villkoren ska bedömas med beaktande av kriterier som föreskrivs i tillämplig nationell rätt. När det gäller det andra villkoret slog tribunalen fast, för det första, att kännetecknets omfattning ska bedömas med beaktande av såväl det geografiska perspektivet som det ekonomiska perspektivet, och för det andra, att den omständigheten att kännetecknet ger innehavaren ensamrätt inom hela det nationella området i sig är otillräcklig för att slå fast att kännetecknet används i mer än bara lokal omfattning. I dom av den 11 juni 2009 i de förenade målen T-114/07 och T-115/07, *Last Minute Network mot harmoniseringsbyrå – Last Minute Tour (LAST MINUTE TOUR)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), framhöll tribunalen dessutom att överklagandenämnden vid tillämpningen av den ovannämnda bestämmelsen är skyldig att beakta både lagstiftning i den berörda medlemsstaten som är tillämplig med stöd av den hänvisning som återfinns i denna bestämmelse och relevant nationell rättspraxis.

I dom av den 14 maj 2009 i mål T-165/06, *Fiorucci mot harmoniseringsbyrå – Edwin (ELIO FIORUCCI)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), prövade tribunalen om harmoniseringsbyråns överklagandenämnd hade iakttagit villkoren för tillämpningen av artikel 52.2 i förordning nr 40/94. I det målet yrkade Elio Fiorucci bland annat att varumärket ELIO FIORUCCI skulle förklaras ogiltigt och åberopade därvid sin rätt till namn vilken är skyddad enligt italiensk rätt. Tribunalen erinrade inledningsvis om att det av denna bestämmelse följer

att harmoniseringsbyrån kan förklara ett gemenskapsvarumärke ogiltigt om användningen av detta varumärke kan förbjudas exempelvis på grund av en sådan rätt till namn vilken är skyddad enligt nationell rätt. Tribunalen konstaterade därefter att det inte ska uteslutas att det skydd som garanteras genom den relevanta italienska bestämmelsen gäller när den berörda personens namn har blivit välkänt på grund av den kommersiella verksamhet som personen i fråga bedriver.

I dom av den 30 juni 2009 i mål T-435/05, *Danjaq mot harmoniseringsbyrån – Mission Productions (Dr. No)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), hade tribunalen möjlighet att klargöra att ett och samma kännetecken kan vara upphovsrättsligt skyddat, som ett intellektuellt originalverk, och varumärkesrättsligt skyddat, som uppgift om de aktuella varornas och tjänsternas kommersiella ursprung. Tribunalen erinrade om att dessa två ensamrätter grundar sig på olika egenskaper, det vill säga å ena sidan ett verks originalitet och å andra sidan ett känneteckens förmåga att särskilja nämnda kommersiella ursprung. Sålunda kan en filmtitel vara skyddad enligt viss nationell lagstiftning som ett konstnärligt verk, oberoende av det skydd som själva filmen åtnjuter, men den omfattas ändå inte automatiskt av det skydd som gäller för varumärken. Även om det antas att kännetecknen Dr. No och Dr. NO gör det möjligt att särskilja filmen med denna titel från andra filmer i serien om James Bond, kan detta inte ligga till grund för slutsatsen att dessa kännetecken anger de aktuella varornas och tjänsternas kommersiella ursprung.

Slutligen har tribunalen klarlagt reglerna om bevis på verkligt bruk av det äldre varumärket i ett ogiltighetsförfarande. I dom av den 12 juni 2009 i mål T-450/07, *Harwin International mot harmoniseringsbyrån – Cuadrado (Pickwick COLOUR GROUP)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), preciserades att harmoniseringsbyrån är skyldig att pröva frågan om bevis på verkligt bruk av det äldre varumärket även när innehavaren av det gemenskapsvarumärke som är föremål för ansökan om ogiltigförklaring inte har ingett en särskild begäran om detta utan har bestritt bevisning som företetts av innehavaren av det äldre varumärket.

3. Grunder för upphävande

Enligt artikel 50 i förordning nr 40/94 kan de rättigheter som tillhör en innehavare av ett gemenskapsvarumärke upphävas, bland annat när en användning av varumärket kan vilseleda allmänheten, särskilt vad avser art, kvalitet eller geografiskt ursprung för de aktuella varorna eller tjänsterna.

Tribunalen fann i detta avseende, i domen i det ovannämnda målet *ELIO FIORUCCI*, att den omständigheten att ett varumärke och ett efternamn är identiska inte räcker för att man ska kunna dra slutsatsen att omsättningskretsen tror att den person vars efternamn varumärket består av har designat de varor som bär varumärket, eftersom omsättningskretsen vet att det bakom varje varumärke som utgörs av ett efternamn inte nödvändigtvis står en modedesigner med samma namn. För att artikel 50 i förordning nr 40/94 ska kunna tillämpas ska den berörda personen bevisa att varumärket har använts på ett vilseledande sätt eller att det finns en tillräckligt allvarlig risk för vilseledande, vilket inte hade skett i förevarande mål.

I dom av den 10 december 2009 i mål T-27/09, *Stella Kunststofftechnik mot harmoniseringsbyrån – Stella Pack (Stella)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), preciserade tribunalen föremålet för och verkningarna av upphävande- respektive invändningsförfarandena. Tribunalen angav bland annat att det i de relevanta bestämmelserna inte föreskrivs att ett pågående invändningsförfarande som inletts på grundval av ett äldre varumärke kan ha någon som helst betydelse för frågan huruvida en ansökan om upphävande avseende nämnda varumärke kan prövas eller för hur upphävandeförfarandet ska genomföras. Invändnings- och upphävandeförfarandena är nämligen två specifika och oberoende förfaranden. Syftet med

en invändning är att under vissa omständigheter utverka att en registreringsansökan avslås på grund av förekomsten av ett äldre varumärke, och ett avslag på en invändning medför inte att det berörda varumärket upphävs. Ett upphävande kan endast utverkas till följd av att ett upphävandeförfarande inleds.

4. Form- och förfarandefrågor

Rättspraxis rörande form- och förfarandefrågor har varit synnerligen omfattande detta år och det är därför nödvändigt att begränsa redogörelsen till de viktigaste domarna.

För det första är dom av den 14 oktober 2009 i mål T-140/08, *Ferrero mot harmoniseringsbyrån – Tirol Milch (TiMi KiNDERJOGHURT)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), särskilt betydelsefull, eftersom tribunalen där fick möjlighet att klargöra betydelsen, i ett ogiltighetsförfarande vid harmoniseringsbyrån, av de bedömningar som en av harmoniseringsbyråns överklagandenämnder hade gjort och de slutsatser som den kommit fram till i ett tidigare beslut i ett invändningsförfarande mellan samma parter och som avsåg samma gemenskapsvarumärke. Tribunalen slog särskilt fast att rättskraftsprincipen inte var tillämplig, eftersom förfarandena vid harmoniseringsbyrån är av administrativ karaktär och det i de relevanta bestämmelserna inte föreskrivs några regler i detta avseende. Inte heller är rättssäkerhetsprincipen eller principen om skydd för berättigade förväntningar tillämpliga, eftersom förordning nr 40/94 inte utesluter möjligheten att den som inte har nått framgång i ett invändningsförfarande inleder ett ogiltighetsförfarande.

Vad vidare gäller följderna för harmoniseringsbyrån av att ett beslut av överklagandenämnden ogiltigförklaras, angav tribunalen i dom av den 25 mars 2009 i mål T-402/07, *Kaul mot harmoniseringsbyrån – Bayer (ARCOL)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), att harmoniseringsbyrån var skyldig att se till att det överklagande som åter blev anhängigt till följd av nämnda ogiltigförklaring prövades i ett nytt beslut som eventuellt skulle fattas av samma överklagandenämnd. Tribunalen preciserade att om det i domen om ogiltigförklaring, i likhet med förevarande mål, inte tas ställning till huruvida de motstående varumärkena liknar varandra eller inte, måste överklagandenämnden vidta en ny prövning av denna fråga, oberoende av den ståndpunkt som antagits i det tidigare beslut som ogiltigförklarats.

Därefter preciserade tribunalen omfattningen av överklagandenämndernas skyldighet att motivera sina beslut när ett varumärke avser flera varor eller tjänster. I dom av den 2 april 2009 i mål T-118/06, *Zuffa mot harmoniseringsbyrån (ULTIMATE FIGHTING CHAMPIONSHIP)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), angav tribunalen att det var möjligt att ge en enda helhetsmotivering för en varu- eller tjänsteserie endast om det finns ett tillräckligt direkt och konkret samband mellan dessa varor och tjänster, för att det ska kunna anses att övervägandena i beslutsskäl i tillräcklig utsträckning, å ena sidan, förklarar hur överklagandenämnden resonerat beträffande var och en av varorna eller tjänsterna i kategorin och, å andra sidan, dessa överväganden kan tillämpas utan åtskillnad på var och en av de berörda varorna och tjänsterna. I dom av den 20 maj 2009 i de förenade målen T-405/07 och T-406/07, *CFCMCEE mot harmoniseringsbyrån (P@YWEB CARD och PAYWEB CARD)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), tillade tribunalen även att en helhetsmotivering ska göra det möjligt för domstolen att utöva sin prövningsrätt. När ett beslut inte innehåller ens början till en motivering till varför harmoniseringsbyrån ansåg att vissa varor utgjorde en homogen grupp är det inte tillåtet att framföra kompletterande skäl under domstolsförfarandet.

I dom av den 3 juni 2009 i mål T-189/07, *Frosch Touristik mot harmoniseringsbyrån – DSR touristik (FLUGBÖRSE)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), preciserade tribunalen att det endast är datum för ingivandet av registreringsansökan, och inte datum för registreringen, som

är relevant vid den prövning som harmoniseringsbyrån ska vidta i ett ogiltighetsförfarande i vilket det har gjorts gällande att ett gemenskapsvarumärke inte uppfyller kraven i artikel 7 i förordning nr 40/94. Detta synsätt förhindrar nämligen att sannolikheten för att ett varumärke inte längre ska kunna registreras ökar beroende på hur länge registreringsförfarandet varar.

I dom av den 7 maj 2009 i mål T-277/06, *Omnicare mot harmoniseringsbyrån – Astellas Pharma (OMNICARE)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), av den 12 maj 2009 i mål T-410/07, *Jurado Hermanos mot harmoniseringsbyrån (JURADO)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), av den 13 maj 2009 i mål T-136/08, *Aurelia Finance mot harmoniseringsbyrån (AURELIA)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), och av den 23 september 2009 i de förenade målen T-20/08 och T-21/08, *Evets mot harmoniseringsbyrån (DANELECTRO och QWIK TUNE)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), uttalade tribunalen sig om tillämpningsområdet för artikel 78 i förordning nr 40/94, som rör återställande av försutten tid och i vilken det föreskrivs att en sökande eller innehavare av ett varumärke eller annan part, i ett förfarande vid harmoniseringsbyrån, som inte har iakttagit en frist under vissa omständigheter kan få sin rätt återställd. I den första och den fjärde av de ovannämnda domarna preciserade tribunalen att denna bestämmelse var tillämplig på fristen för att överklaga ett beslut till överklagandenämnden men inte på fristen för att inge en ansökan om återställande av försutten tid. I den andra domen klargjorde tribunalen dessutom begreppet part i förfarandet, och i den tredje domen slog den fast att om varumärkesinnehavaren delegerar administrativa arbetsuppgifter avseende förnyelse av ett varumärke till ett företag som är specialiserat på detta måste denne också se till att nämnda företag ställer de garantier som krävs för att det ska kunna antas att dessa arbetsuppgifter utförs korrekt. När företaget installerar ett datasystem för att påminna om frister ska detta system innehålla en mekanism för att upptäcka och avhjälpa eventuella fel.

Slutligen, vad gäller ett beslut om återkallande av beslut som fattats av en av harmoniseringsbyråns enheter, angav tribunalen i dom av den 1 juli 2009 i mål T-419/07, *Okalux mot harmoniseringsbyrån – Messe Düsseldorf (OKATECH)* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), att detta återkallande endast kunde gälla en del av beslutet och att fristen för överklagande därför skulle beräknas med utgångspunkt i det första beslutet.

Miljö – System för handel med utsläppsrätter för växthusgaser

I domar av den 23 september 2009 i mål T-263/07, *Estland mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats), och i mål T-183/07, *Polen mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, har överklagats) utvecklade tribunalen i betydande grad behörighetsfördelningen mellan medlemsstaterna och kommissionen inom ramen för utarbetandet av medlemsstaternas nationella fördelningsplaner för utsläppsrätter (nedan kallade fördelningsplaner) och kommissionens kontroll av att dessa fördelningsplaner överensstämmer med de kriterier som föreskrivs i direktiv 2003/87/EG²³.

I de aktuella fallen hade kommissionen i de angripna besluten konstaterat att Republiken Polens och Republiken Estlands fördelningsplaner var oförenliga med vissa kriterier i direktiv 2003/87, och angett att det inte skulle anföras några invändningar mot fördelningsplanerna om de ändrades i vissa avseenden. De berörda medlemsstaterna hävdade vid tribunalen att kommissionen hade åsidosatt den behörighetsfördelning som föreskrivs i direktiv 2003/87, genom att fastställa ett tak

²³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG (EUT L 275, s. 32).

för utsläppsrätter för växthusgaser där medlemsstaternas fördelningsplaner avslogs i den mån de gick utöver detta tak, och genom att inom denna ram ersätta medlemsstatens analysmetod med sin egen.

Tribunalen noterade att minskningen av utsläppen av växthusgaser är av väsentlig betydelse för kampen mot den globala uppvärmningen, vilket är ett fenomen som utgör ett av de största sociala, ekonomiska och miljömässiga hoten som världen i dag står inför. Arbetet för att uppnå detta ändamål kunde dock inte motivera att beslutet att avslå fördelningsplanerna fick fortsätta att gälla, för det fall denna rättsakt hade antagits i strid med den behörighet som medlemsstaterna respektive kommissionen tilldelas enligt direktiv 2003/87.

Tribunalen erinrade om att enligt artikel 249 tredje stycket EG är direktivet bindande för de stater till vilka det riktas, dock att dessa stater har ett eget handlingsutrymme när det gäller att välja lämplig form och tillvägagångssätt för att uppnå det eftersträvade resultatet. Det ankommer på kommissionen att inom ramen för sin kontrollbehörighet styrka att de lösningar som medlemsstaten har valt i detta syfte strider mot gemenskapsrätten. Bara genom en sträng tillämpning av dessa principer går det att säkerställa ett iakttagande av subsidiaritetsprincipen, vilken innebär att gemenskapen, på de områden där den inte är ensam behörig, får vidta en åtgärd endast om och i den mån som de eftersträvade målen inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna.

Tribunalen påpekade även att det av bestämmelserna i direktiv 2003/87 klart framgår dels att medlemsstaten är ensam behörig att upprätta den nationella fördelningsplanen och anta de slutliga besluten om fastställandet av den sammanlagda mängden utsläppsrätter som medlemsstaten ska fördela för varje femårsperiod och fördelningen av denna mängd mellan de ekonomiska aktörerna, dels att kommissionen å sin sida har getts en kontrollbehörighet beträffande fördelningsplanen när det gäller de kriterier som uppställs i nämnda direktiv, eftersom medlemsstaten bara kan fördela utsläppsrätterna om kommissionen har godtagit de ändringar av planen som föreslagits med anledning av dess initiala avslag. Tribunalen preciserade också att kommissionen har rätt att rikta kritik mot konstaterade oförenligheter och att lämna förslag för att medlemsstaten ska kunna ändra sin fördelningsplan på ett sådant sätt som gör den förenlig med nämnda kriterier och bestämmelser.

Tribunalen fann dock att kommissionen hade överskridit gränserna för sin kontrollbehörighet enligt direktiv 2003/87 genom att fastställa ett specifikt antal utsläppsrätter och genom att avslå de berörda medlemsstaternas fördelningsplaner, i den mån den sammanlagda mängd utsläppsrätter som föreslagits överskred den angivna gränsen, eftersom det uteslutande ankommer på medlemsstaten att fastställa denna mängd.

Tribunalen konstaterade likaså att även om kommissionen får utarbeta sin egen ekonomiska och miljömässiga modell för att kontrollera om de olika medlemsstaternas fördelningsmodeller är förenliga med de kriterier som uppställs i direktiv 2003/87, ett arbete där kommissionen har ett stort utrymme för skönsmässiga bedömningar, får den inte ersätta uppgifterna i fördelningsplanen med de uppgifter som den inhämtat enligt sin egen utvärderingsmetod eftersom den annars skulle ges makt att likrikta förhållandena, en makt som den inte tillskrivs i direktivet. Tribunalen noterade även att en medlemsstat vid utarbetandet av en fördelningsplan är skyldig att göra val beträffande den policy som ska antas, den metod som ska användas och de uppgifter som ska beaktas för att prognostisera den förutsebara utvecklingen av utsläppen, varvid kommissionens kontroll av dessa val begränsas till en prövning av att de uppgifter och parametrar på vilka de grundas är trovärdiga och tillräckliga.

Tribunalen fann därmed att kommissionen hade överskridit sin behörighet enligt direktivet genom att ersätta den bedömningsmetod som de berörda medlemsstaterna använt med sin egen, i stället för att begränsa sig till att kontrollera huruvida deras fördelningsplaner var förenliga med de kriterier som uppställs i direktiv 2003/87, i förekommande fall med hänsyn till de uppgifter som framgår av kommissionens egen metod.

Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik

1. Bekämpning av terrorism

I sin dom av den 30 september 2009 i mål T-341/07, *Sison mot rådet* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen för det första om de principer som fastställdes i domarna i målen *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran mot rådet*²⁴ och *Sison mot rådet*²⁵, beträffande skyldigheten att motivera beslut att frysa penningmedel för personer som har samband med terroristverksamhet. Såväl motiveringen av ett initialt beslut om frysning av penningmedel som motiveringen av påföljande beslut ska behandla inte bara de legala förutsättningarna för tillämpningen av förordning (EG) nr 2580/2001²⁶, i synnerhet förekomsten av ett nationellt beslut som fattats av en behörig myndighet, utan även de specifika och konkreta skäl som föranlett rådet att inom ramen för sitt utrymme för skönsmässig bedömning anse att den berörda personen ska bli föremål för en åtgärd innebärande frysning av penningmedel. Rådets stora utrymme för skönsmässig bedömning av de omständigheter som ska beaktas vid ett beslut om frysning eller om fortsatt frysning av penningmedel omfattar även bedömningen av det hot som en organisation som tidigare har utfört terroristhandlingar även fortsättningsvis kan utgöra, trots att organisationen har avbrutit sin terroristverksamhet under en längre eller kortare period. Under dessa omständigheter kan det inte krävas att rådet i mera specifika ordalag ska ange på vilket sätt frysning av sökandens penningmedel konkret bidrar till att bekämpa terrorismen eller krävas att det ska visa att den berörda personen skulle kunna använda sina penningmedel för att begå eller underlätta terroristhandlingar i framtiden.

Efter att ha erinrat om villkoren för genomförande av ett beslut om frysning av penningmedel, den bevisbörda som rådet har i detta sammanhang och omfattningen av domstolsprövningen inom detta område, slog tribunalen fast att det med hänsyn till såväl lydelsen av som sammanhanget och ändamålet med de bestämmelser som är i fråga i förevarande fall, samt till den stora roll som de nationella myndigheterna spelar vid det föreskrivna förfarandet för frysning av penningmedel, ska ett beslut om "inledande av undersökningar eller rättsliga åtgärder", för att det ska kunna återopas av rådet, ha fattats inom ramen för ett nationellt förfarande som direkt och huvudsakligen avser vidtagande av preventiva eller repressiva åtgärder gentemot den berörda personen i syfte att bekämpa terrorism och på grund av denna persons inblandning i terroristhandlingar. Ett avgörande av en nationell rättslig myndighet i vilket den berörda personens eventuella inblandning i sådan verksamhet endast prövas indirekt som en accessorisk fråga inom ramen för en talan som exempelvis avser civila rättigheter och skyldigheter, uppfyller inte detta krav.

Tribunalen preciserade vidare att när rådet avser att anta eller, efter omprövning, bibehålla en åtgärd för frysning av penningmedel i enlighet med förordning nr 2580/2001, på grundval

²⁴ Dom av den 12 december 2006 i mål T-228/02, *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran mot rådet* (REG 2006, s. II-4665).

²⁵ Dom av den 11 juli 2007 i mål T-47/03, *Sison mot rådet* (ej publicerad i rättsfallssamlingen).

²⁶ Rådets förordning (EG) nr 2580/2001 av den 27 december 2001 om särskilda restriktiva åtgärder mot vissa personer och enheter i syfte att bekämpa terrorism (EGT L 344, s. 70).

av ett nationellt beslut om "inledande av undersökningar eller rättsliga åtgärder" i fråga om en terroristhandling, kan det inte bortse från hur dessa undersökningar eller rättsliga åtgärder har utvecklats. Det är möjligt att en undersökning från polisens eller säkerhetstjänstens sida avslutas utan att den föranleder några rättsliga åtgärder, på grund av bristande bevisning, eller att det under ett rättsligt förfarande fastslås att anledning saknas att döma i saken av samma skäl. På samma sätt kan ett beslut om att vidta rättsliga åtgärder så småningom leda till att åtal läggs ned eller till ett frikännande. Det kan inte godtas att rådet underlåter att beakta sådana omständigheter, vilka ingår bland de omständigheter som är relevanta och som ska beaktas för att bedöma situationen. En annan bedömning skulle innebära att rådet och medlemsstaterna gavs orimliga befogenheter att på obestämd tid frysa en persons penningmedel utan att detta skulle kunna bli föremål för rättslig prövning och oberoende av utgången i eventuella domstolsförfaranden.

2. Åtgärder för att bekämpa kärnvapenspridning

I målen *Melli Bank mot rådet* (dom av den 9 juli 2009 i de förenade målen T-246/08 och T-332/08, ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, överklagad till domstolen) och *Bank Melli Iran mot rådet* (dom av den 14 oktober 2009 i mål T-390/08, ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen, överklagad till domstolen), vilka handlades enligt ett skyndsamt förfarande, prövade tribunalen för första gången talan mot beslut om frysning av penningmedel som antagits med stöd av de restriktiva åtgärder som införts för att utöva påtryckningar mot Islamiska republiken Iran för att denna ska upphöra med sin spridningskänsliga kärntekniska verksamhet och med att utveckla kärnvapenbärare.

Bakgrunden till de ifrågavarande bestämmelserna finns i en resolution som antagits av Förenta nationernas säkerhetsråd och som genomfördes genom förordning (EG) nr 423/2007²⁷. I denna föreskrivs att alla de penningmedel som tillhör de personer och enheter som anges av säkerhetsrådet ska spärras liksom penningmedel som ägs eller kontrolleras av personer eller enheter som är engagerade i, är direkt knutna till eller ger stöd till kärnvapenspridningen. Med stöd av denna förordning antogs beslut om frysning av penningmedel med avseende på en iransk bank och dess dotterbolag i Förenade kungariket, som moderbolaget var ensam ägare till, på grund av att de förmodades ha underlättat otaliga uppköp av känsligt materiel till Irans kärn- och robotprogram samt ha tillhandahållit finansiella tjänster.

I dessa domar utgick tribunalen från de principer som redan fastställts i rättspraxis beträffande frysning av penningmedel i syfte att bekämpa terrorism men utvecklade även vissa särskilda tankegångar.

Som svar på den invändning om rättsstridighet som Melli Bank plc åberopade gentemot förordning nr 423/2007 med motiveringen att förordningen åsidosätter proportionalitetsprincipen, erinrade tribunalen om att lagenligheten av ett förbud mot en ekonomisk verksamhet är underställd villkoret att förbudsåtgärderna är ändamålsenliga och nödvändiga för att uppnå de legitima mål som eftersträvas med bestämmelserna i fråga, varvid gäller att man när det finns flera ändamålsenliga åtgärder att välja mellan ska använda sig av den åtgärd som är minst betungande och att vållade olägenheter inte får vara orimliga i förhållande till de eftersträlvade målen²⁸ påpekar tribunalen att målet med förordning nr 423/2007 är att hindra kärnvapenspridning och dess finansiering och att på så sätt utöva påtryckningar på Islamiska republiken Iran för att den ska upphöra med den berörda verksamheten. Detta mål ingår som en del i de mer allmänna ansträngningarna för att upprätthålla fred och internationell säkerhet och är följaktligen legitimt. Frysningen av tillgångar

²⁷ Rådets förordning (EG) nr 423/2007 av den 19 april 2007 om restriktiva åtgärder mot Iran (EUT L 103, s. 1).

²⁸ Domstolens dom av den 13 november 1990 i mål C-331/88, *Fedesa m.fl.* (REG 1990, s. I-4023), punkt 13.

hos enheter som ägs eller kontrolleras av en enhet rörande vilken det har fastställts att den deltar i kärnvapenspridning har samband med detta mål om det föreligger en icke försumbar risk att denna enhet utövar påtryckningar på de enheter som den äger eller kontrollerar för att kringgå verkan av de åtgärder som vidtagits mot den, genom att dessa enheter uppmanas antingen att direkt eller indirekt överföra sina tillgångar till den eller genomföra transaktioner som denna enhet inte själv kan utföra på grund av att dess tillgångar är frysta. Det framgår slutligen av rättspraxis att de grundläggande rättigheter som sökanden har åberopat, det vill säga rätten till egendom och rätten att bedriva ekonomisk verksamhet, inte är absoluta rättigheter. Utövandet av dessa kan vara föremål för inskränkningar som är berättigade utifrån mål av allmänintresse som gemenskapen eftersträvar. Vikten av de mål som eftersträvas genom de omtvistade bestämmelserna är av sådant slag att det kan vara motiverat att vissa aktörer drabbas av negativa följder, även betydande sådana²⁹. Tribunalen påpekar att friheten att utöva ekonomisk verksamhet samt rätten till egendom för de berörda bankerna begränsas i väsentlig grad genom frysningen av dess tillgångar, då dessa inte utan särskilt tillstånd kan förfoga över de egna medel som finns på gemenskapens territorium eller som innehas av gemenskapsmedborgare. Dessa bankers dotterbolag som är hemmahörande på nämnda territorium kan nämligen inte heller avtala om nya transaktioner med sina kunder. Tribunalen anser dock med hänsyn till den väsentliga vikten av att upprätthålla internationell fred och säkerhet att de vållade olägenheterna inte är orimliga i förhållande till de eftersträlvade målen.

I den andra ovannämnda domen gjorde tribunalen viktiga preciseringar av skyldigheten att underrätta berörda personer om skälen till de åtgärder som, även om de är allmänna, inte desto mindre berör dem direkt och personligen och som kan begränsa deras utövande av sina grundläggande rättigheter. Tribunalen finner att rådet i möjligaste mån är skyldigt att underrätta berörda enheter om åtgärder som innebär en frysning av penningmedel genom individuell delgivning. Bestämmelsen att alla förväntas känna till lagen kan inte åberopas när den aktuella rättsakten, i förhållande till den berörda personen, utgör en individuell rättsakt. I förevarande fall har rådet inte gjort någon individuell delgivning trots att det kände till adressen till sökandens säte. Tribunalen anser därför att rådet åsidosatt sin skyldighet att underrätta sökanden om skälen till det angripna beslutet. Det framgår emellertid av handlingarna i målet att den franska bankkommissionen informerat sökandens Parisfilial om att det angripna beslutet hade antagits och publicerats i Officiella tidningen samma dag. Således underrättades denna i behörig tid av en offentlig källa om såväl att det angripna beslutet hade antagits som möjligheten att ta del av skälen till nämnda beslut i Officiella tidningen. Under dessa särskilda omständigheter motiverar den konstaterade oegentligheten därför inte att det angripna beslutet ogiltigförklaras.

Godkännande för utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden

Under år 2009 meddelade tribunalen ett antal domar rörande beslut av kommissionen fattade med stöd av direktiv 91/414, vari de gemenskapsbestämmelser som är tillämpliga på godkännande och återkallande av godkännande för utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden fastställs. Trots den högst tekniska arten av dessa mål, finns det skäl att nämna två domar, där tribunalen grundade sitt resonemang på konsekvenserna av försiktighetsprincipen.

I dom av den 3 september 2009 i mål T-326/07, *Cheminova m.fl. mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), erinrade tribunalen om att det i artikel 5.1 b i direktiv 91/414 föreskrivs att för att ett verksamt ämne ska kunna godkännas krävs att det med beaktande av aktuell vetenskaplig och teknisk kunskap kan antas att användning, i enlighet med god växtskyddssed,

²⁹ Se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 30 juli 1996 i mål C-84/95, *Bosphorus* (REG 1996, s. I-3953) punkterna 21–23.

av växtskyddsmedel som innehåller det verksamma ämnet inte medför sådana skadliga effekter på människors eller djurs hälsa eller en oacceptabel inverkan på miljön. Tribunalen tolkade denna bestämmelse mot bakgrund av försiktighetsprincipen och preciserade att förekomsten av allvarliga indicier som, utan att undanröja all vetenskaplig osäkerhet, ger upphov till rimligt tvivel om ett ämnes oskadlighet för människors hälsa i princip utgör hinder för att godkänna ämnet. Det går inte att av hänvisningen i direktiv 91/414 till "aktuell vetenskaplig och teknisk kunskap" dra slutsatsen att de företag som har anmält ett verksamt ämne, och som sannolikt kommer att meddelas ett beslut om att detta ämne inte ska tas upp som godkänt ämne, ska beredas möjlighet att lämna in nya uppgifter, så länge som det kvarstår tvivel om ämnets ofarlighet. En sådan tolkning av denna bestämmelse strider mot målet för en hög skyddsnivå för människors och djurs hälsa och för miljön. Den skulle nämligen innebära att den part som har anmält det verksamma ämnet, vilken dels har bevisbördan för att det är ofarligt, dels har den bästa kännedomen om ämnet i fråga, gavs vetorätt i frågan om ett eventuellt beslut om att inte godkänna ämnet i fråga.

Likaså erinrade tribunalen i dom av den 19 november 2009 i mål T-334/07, *Denka International mot kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), om att försiktighetsprincipen innebär att när det råder vetenskaplig osäkerhet om förekomsten eller omfattningen av de risker som människors hälsa utsätts för, får gemenskapsinstitutionerna vidta skyddsåtgärder utan att behöva vänta på att det fullt ut visas att riskerna faktiskt förekommer och hur allvarliga de är³⁰. Dessutom kan det i ett sammanhang där vetenskaplig osäkerhet råder inte heller krävas att slutsatserna av en riskutvärdering måste ge gemenskapens institutioner vetenskapliga bevis för att risken faktiskt förekommer och för hur allvarliga de potentiellt skadliga verkningarna skulle bli om risken förverkligades. Tribunalen framhöll att den akt som sökanden ingett var bristfällig och att någon tillförlitlig slutsats därför inte kunde dras beträffande de genotoxiska och cancerogena egenskaperna hos diklorvos och fann att kommissionen, med hänsyn till tillgängliga toxikologiska uppgifter, osäkerheten kring ämnets ofarlighet och bristerna i akten, inte gjorde en uppenbart oriktig bedömning när den antog det angripna beslutet.

Tillgång till institutionernas handlingar

I dom av den 11 mars 2009 i de förenade målen T-121/05 och T-166/05, *Borax Europe mot kommissionen* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), föranleddes tribunalen att precisera de undantag från rätten att få tillgång till institutionernas handlingar som avser dels den enskildes privatliv och integritet, dels beslutsförfarandet.

I det aktuella fallet hade sökanden nekats tillgång till handlingar och ljudupptagningar från möten vilka bland annat innehöll kommentarer och rapporter från sakkunniga och företrädare för industrin och vilka utarbetats inom ramen för ett förfarande för klassificering av borsyra och borater som utmynnat i kommissionens offentliggörande av de sakkunnigas slutliga slutsatser, i vilka de förordade att dessa produkter skulle klassificeras som toxiska ämnen. Kommissionen hade för att motivera sitt beslut om nekad tillgång bland annat gjort gällande att utlämnandet av dessa handlingar skulle innebära ett åsidosättande av det skydd för personuppgifter som följer av förordning (EG) nr 45/2001³¹ och medföra att de sakkunnigas identiteter röjdes, vilka därmed

³⁰ Domstolens dom av den 6 maj 1998 i mål C-180/96, *Förenade kungariket mot kommissionen* (REG 1998, s. I-2265), punkt 99, och tribunalens dom av den 11 september 2002 i mål T-13/99, *Pfizer Animal Health mot rådet* (REG 2002, s. II-3305), punkt 139.

³¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 45/2001 av den 18 december 2000 om skydd för enskilda då gemenskapsinstitutionerna och gemenskapsorganen behandlar personuppgifter och om den fria rörligheten för sådana uppgifter (EGT L 8, 2001, s. 1).

skulle kunna utsättas för påtryckningar utifrån, på grund av de ekonomiska intressen som stod på spel. Tribunalen ogiltigförklarade de angripna besluten, bland annat med hänvisning till att kommissionen inte förklarat på vilket sätt tillgången till de aktuella handlingarna rent konkret och faktiskt kunde skada de intressen som skyddas enligt det aktuella undantaget.

Tribunalen hade dessförinnan preciserat att kommissionen inte fick grunda sitt beslut om nekad tillgång på den omständigheten att den hade försäkrat de sakkunniga att de kunde ge uttryck för sina personliga uppfattningar och att deras identiteter och ståndpunkter inte skulle röjas. Det åtagande som enligt kommissionen band den gentemot de sakkunniga och som avtalats mellan dem och nämnda institution kunde nämligen inte åberopas mot Borax, vars rätt att få tillgång till handlingarna garanterades enligt de villkor och gränser som uppställs i förordning nr 1049/2001. Ett beslut om nekad tillgång till handlingar som innehåller av en institution kunde för övrigt enbart grundas på de undantag som föreskrivs i artikel 4 i förordning nr 1049/2001, vilket innebär att den aktuella institutionen inte kunde neka sådan tillgång med hänvisning till vad den åtagit sig gentemot deltagarna i ett möte, när detta åtagande inte kunde rättfärdigas med något av nämnda undantag. Kommissionen angav inte skälen till varför röjandet av de sakkunnigas identiteter skulle skada deras privatliv eller åsidosätta förordning nr 45/2001, och förmådde inte med tillräcklig precision visa att det förelåg en tillräckligt förutsebar risk för att röjandet av de sakkunnigas ståndpunkter skulle utsätta dem för obehöriga påtryckningar utifrån, till skada för deras integritet, inte minst med tanke på att ett utelämnande av de sakkunnigas namn och härkomst skulle kunna eliminera alla eventuella risker i detta avseende.

Tribunalen betonade för övrigt att även om lagstiftaren har föreskrivit ett specifikt undantag från allmänhetens rätt att få tillgång till handlingar när det gäller rättsutlåtanden, har denne inte valt samma väg beträffande andra utlåtanden, exempelvis vetenskapliga utlåtanden, såsom dem som uttrycktes i de omtvistade upptagningarna. Eftersom det enligt rättspraxis inte kan anses föreligga ett allmänt behov av sekretess för yttranden från rådets rättstjänst i lagstiftningsfrågor³², skulle samma princip tillämpas på de omtvistade utlåtandena, för vilka gemenslagslagstiftaren inte har föreskrivit något specifikt undantag och vilka lyder under de allmänna reglerna när det gäller allmänhetens rätt att få tillgång till handlingar. Härav följde att vetenskapliga utlåtanden som en institution inhämtar vid utarbetandet av en lagtext i princip fick lämnas ut även om de skulle kunna föranleda debatt eller avhålla dem som avfattat utlåtandena från att bidra till denna institutions beslutsförfarande. Den av kommissionen åberopade risken – för att en offentlig debatt som föranleds av att de sakkunnigas ståndpunkter offentliggörs skulle kunna avhålla dessa från fortsatt deltagande i kommissionens beslutsförfarande – utgjorde en naturlig del av den regel som erkänner principen att handlingar som innehåller yttranden för internt bruk och som är en del av överläggningar och inledande samråd ska hållas tillgängliga.

II. Skadeståndsmål

1. Upptagande till sakprövning

Enligt rättspraxis är en skadeståndstalan enligt artikel 235 EG en självständig form av talan, och om en talan om ogiltigförklaring av en rättsakt inte kan tas upp till sakprövning betyder inte det att en skadeståndstalan där rättsakten ifrågasätts inte heller kan prövas i sak. Enskilda som inte är direkt

³² Domstolens dom av den 1 juli 2008 i de förenade målen C-39/05 P och C-52/05 P, *Sverige och Turco mot rådet* (REG 2008, s. I-4723), punkt 57.

och personligen berörda av en normativ rättsakt saknar inte, redan av den anledningen, talerätt vad gäller att hålla gemenskapen ansvarig för rättsaktens rättsstridighet³³.

I beslut av den 30 september 2009 i mål T-166/08, *Ivanov mot kommissionen* (ännu ej publicerat i rättsfallssamlingen, överklagat), preciserade tribunalen gränserna för autonomi mellan ogiltighetstalan och skadeståndstalan och fann att det faktum att dessa talemöjligheter är självständiga inte betyder att en enskild som försuttit fristen för att väcka talan i artikel 230 femte stycket EG inte kan kringgå detta genom att via en skadeståndstalan söka uppnå vad han hade kunnat uppnå om han hade väckt ogiltighetstalan inom fristen. Om tidsfristen för att väcka ogiltighetstalan – som tillhör grunderna för rättsordningen – löper ut, medför detta därför att även fristen för att väcka en skadeståndstalan som är nära förbunden med begäran om ogiltigförklaring löper ut. En skadeståndstalan ska således avvisas när den i själva verket syftar till att ett individuellt beslut som vunnit laga kraft ska dras tillbaka och när den, om den togs upp till sakprövning, skulle leda till att rättsverkningarna av det beslutet omintetgjordes. Tribunalen betonade dock att sökanden fortfarande, genom en skadeståndstalan, kan angripa de fel som följer av en institutions agerande, vad gäller agerandet efter det beslut vars rättsenlighet sökanden inte bestritt inom fristen.

I dom av den 18 december 2009 i mål T-440/03, *Arizmendi m.fl. mot rådet och kommissionen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), utvecklade tribunalen rättspraxis angående frågan om upptagande till sakprövning av en talan om ersättning för skador som påstås ha orsakats genom att kommissionen sänt ett motiverat yttrande till en medlemsstat, i vilket denna stat befanns ha underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt den tillämpliga gemenskapslagstiftningen. I detta fall hade Republiken Frankrike i själva verket avskaffat det legala monopolet för så kallade courtiers interprètes och conducteurs de navires, vilka utgjorde en yrkeskår med en hybridställning med drag av offentliga tjänstemän, med monopolställning avseende vissa transaktioner, och näringsidkare.

Enligt fast rättspraxis ska en skadeståndstalan som grundar sig på kommissionens underlåtenhet att inleda ett fördragsbrottsförfarande enligt artikel 226 EG avvisas. Eftersom kommissionen inte är skyldig att inleda ett fördragsbrottsförfarande enligt artikel 226 EG, är dess beslut att inte inleda ett sådant förfarande i vart fall inte rättsstridigt, vilket innebär att gemenskapen inte kan ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar³⁴. Kommissionen ansåg att denna lösning var analogt tillämplig på de fall då den inte underlåtit att inleda ett fördragsbrottsförfarande utan tvärtom avgett ett motiverat yttrande, vilket är ett förberedande steg inför ett fördragsbrottsförfarande vid domstolen.

Tribunalen tillbakavisade det argumentet och erinrade om att skadeståndstalan är en självständig form av talan, som har en särskild funktion i rättsmedelssystemet. Föremålet för en skadeståndstalan är ett yrkande om ersättning för en skada som följer av en rättsakt eller av ett otillåtet handlande som en gemenskapsinstitution är ansvarig för. Oberoende av huruvida en rättsakt utgör en sådan rättsakt mot vilken en talan om ogiltigförklaring kan väckas, är alla gemenskapsinstitutionernas rättsakter – även de som fattats inom ramen för en skönsrätt

³³ Se, för ett liknande resonemang, domstolens dom av den 2 december 1971 i mål 5/71, *Zuckerfabrik Schöppenstedt mot rådet* (REG 1971, s. 975; svensk specialutgåva, volym 1, s. 607), och tribunalens dom av den 24 oktober 2000 i mål T-178/98, *Fresh Marine mot kommissionen* (REG 2000, s. II-3331).

³⁴ Domstolens beslut av den 23 maj 1990 i mål C-72/90, *Asia Motor France mot kommissionen* (REG 1990, s. I-2181), punkterna 13–15, och tribunalens beslut av den 3 juli 1997 i mål T-201/96, *Smanor m.fl. mot kommissionen* (REG 1997, s. II-1081), punkterna 30 och 31, och av den 14 januari 2004 i mål T-202/02, *Makedoniko Metro och Michaniki mot kommissionen* (REG 2004, s. II-181), punkterna 43 och 44.

bedömning – i princip sådana rättsakter mot vilka en skadeståndstalan kan väckas. Denna befogenhet att företa en skönsmässig bedömning medför inte att institutionen frigörs från sin skyldighet att handla i överensstämmelse med överordnade rättsnormer, såsom fördraget och de allmänna gemenskapsrättsliga principerna, eller med den relevanta sekundärrätten. Om kommissionen vid utövandet av de befogenheter som den har tilldelats enligt artikel 226 EG bedömer huruvida det är lämpligt att sända ett motiverat yttrande till en medlemsstat, kan det följaktligen inte uteslutas att en person i särskilda undantagsfall kan styrka att ett motiverat yttrande är rättsstridigt, och att det innebär ett tillräckligt klart åsidosättande av en rättsregel som orsakat vederbörande skada. Tribunalen konstaterade således att talan kunde tas upp till sakprövning.

2. *En tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som ger rättigheter till enskilda*

För att gemenskapen ska ådra sig ett utomobligatoriskt skadeståndsansvar måste sökanden styrka en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter³⁵.

Inom ramen för en skadeståndstalan som syftade till att få ersättning för de skador som påstods ha åsamkats sökanden genom kommissionens beslut att återkalla godkännandet för import av djur från vattenbruk i Costa Rica preciserade tribunalen i dom av den 9 juli 2009 i mål T-238/07, *Ristic m.fl. mot kommissionen* (ej publicerad i rättsfallssamlingen), att det skydd som ges genom en rättsregel måste ha verkan avseende den person som åberopar regeln för att den ändamålsenliga verkan av villkoret om överträdelse av en rättsregel som ger rättigheter till enskilda ska vara säkerställd. Denna person måste således ingå bland dem som ges rättigheter genom regeln i fråga. En rättsregel som inte skyddar den enskilde mot den rättsstridighet som denne åberopar, utan som skyddar en annan enskild, kan inte ligga till grund för ett ersättningskrav. I detta fall kunde sökanden således inte inom ramen för sin skadeståndstalan åberopa rättsstridigheter härrörande från påstådda överträdelser av Republiken Costa Ricas rätt att yttra sig och Förbundsrepubliken Tysklands rätt att delta i förfarandet.

I domen i det ovannämnda målet *Arizmendi m.fl. mot rådet och kommissionen*, noterade tribunalen att kommissionen, under ett fördragsbrottsförfarande, endast kan avge ett yttrande med sin uppfattning om huruvida en medlemsstat har åsidosatt gemenskapsrätten, medan domstolen ensam är behörig att slutligt fastställa huruvida en medlemsstat har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten. I sitt yttrande väljer kommissionen endast en standpunkt angående huruvida en medlemsstat har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt gemenskapsrätten. Följaktligen kan antagandet av ett sådant yttrande aldrig utgöra en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter. Även om kommissionen gör en felaktig bedömning angående gemenskapsrättens innehåll i ett motiverat yttrande, kan detta således inte utgöra en sådan tillräckligt klar överträdelse som kan medföra skadeståndsansvar för gemenskapen. Om de bedömningar som uttrycks i ett motiverat yttrande däremot går utöver bedömningen av huruvida en medlemsstat har gjort sig skyldig till ett fördragsbrott, eller om kommissionen på annat sätt har överskridit sina befogenheter under fördragsbrottsförfarandet, exempelvis genom felaktigt offentliggörande av företagshemligheter, ärekränkning eller förtal, kan dessa bedömningar eller handlingar utgöra en sådan överträdelse som kan medföra skadeståndsansvar för gemenskapen.

³⁵ Domstolens dom av den 4 juli 2000 i mål C-352/98 P, *Bergaderm och Goupil mot kommissionen* (REG 2000, s. I-5291), punkterna 42 och 43.

III. Överklaganden

Under år 2009 inkom 31 överklaganden mot personaldomstolens avgöranden och 31 mål avgjordes vid tribunalen (avdelningen för överklaganden). Två av dessa mål är av särskild vikt.

Tribunalen har i dom av den 8 september 2009 i mål T-404/06 P, *ETF mot Landgren* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), fastställt personaldomstolens nyskapande ståndpunkt att varje beslut att säga upp ett avtal om tillsvidareanställning måste motiveras, vilket bygger på ett resonemang som rör tjänsteföreskrifternas krav och det nödvändiga sambandet mellan motiveringsskyldigheten och unionsdomstolarnas möjlighet att kontrollera huruvida en rättsakt är lagenlig.

Tribunalen har vidare i dom av den 5 oktober 2009 i mål T-58/08 P, *kommissionen mot Roodhuijzen* (ännu ej publicerad i rättsfallssamlingen), ansett att villkoren för att en tjänstemans make ska omfattas det gemensamma sjukförsäkringssystemet enligt artikel 72.1 i Tjänsteföreskrifter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna inte innebär ett krav på att samlevnadsförhållande som inte är ett äktenskap mellan en tjänsteman och dennes partner ska kunna jämföras med ett äktenskap. För att det ska föreligga ett sådant samlevnadsförhållande som inte är ett äktenskap krävs endast ett förbund mellan två personer och att de inger ett intyg som erkänns av en medlemsstat om att de sammanlever i ett sådant förhållande, och det är inte nödvändigt att undersöka huruvida de verkningar som följer av det samlevnadsförhållande som den berörda tjänstemannen har ingått är jämförbara med dem som följer av ett äktenskap.

IV. Ansökningar om interimistiska åtgärder

Under år 2009, lämnades 24 ansökningar om interimistiska åtgärder in till tribunalen. Detta utgör en betydande minskning i förhållande till antalet ansökningar som lämnades in föregående år (58). År 2009 uttalade sig domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder avseende 20 ansökningar om interimistiska åtgärder, mot 57 år 2008. Endast en ansökan om uppskov med verkställigheten bifölls, i ett beslut som tribunalens ordförande meddelade den 28 april 2009 i mål T-95/09 R, *United Phosphorus mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen).

Detta beslut avsåg ett mål bland flera i vilka ordföranden under år 2007 och år 2008 hade avslagit sex ansökningar om uppskov med verkställigheten av beslut om förbud mot att saluföra vissa substanser med hänvisning till att kravet på skyndsamhet inte var uppfyllt, eftersom den påstådda skadan varken var irreparabel eller tillräckligt allvarig, eftersom den motsvarade mindre än en procent av årsomsättningen världen över för den koncern som sökandebolagen ingår i. I ett sjunde beslut, i målet *United Phosphorus*, ansåg domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder att det var fråga om en allvarig och irreparabel skada. Detta berodde på särskilda omständigheter i detta fall, nämligen den djupa kris som världsekonomin genomgick sedan månader tillbaka och som påverkade värdet på många företag och deras möjlighet att skaffa kontanta medel. Den koncern som sökanden ingår i hade tappat mycket i värde, vilket visade att den påstådda skadan var allvarig. Domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder medgav att redan möjligheten att yrka skadestånd i princip visar att en ekonomisk skada kan avhjälpas men tillade att denne inte är skyldig att tillämpa relevanta villkor "stelt och mekaniskt" utan istället med utgångspunkt från omständigheterna i det enskilda fallet avgöra hur det ska prövas huruvida åtgärden är brådskande.

I förevarande fall har domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder bland annat beaktat att sökanden parallellt med det administrativa förfarande som ledde fram till beslutet att förbjuda varorna i fråga på nytt hade ansökt om tillstånd för dessa produkter, och detta med tillämpning av ett nyligen skapat accelererat förfarande, vilket ska avslutas endast några månader efter det datum då dessa produkter skulle dras tillbaka från marknaden och i vilket sökanden kunde presentera alla vetenskapliga fakta som rättsstridigt hade lämnats utan avseende i det förfarande som ledde fram till förbudsbeslutet. Enligt domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder vore det orimligt att förbjuda marknadsföringen av en produkt som mycket väl kan bli tillåten bara några månader senare. Dessutom talade flera omständigheter för att det skulle bli svårt för sökanden att åter komma in på marknaden eftersom denne vid den avgörande tidpunkten förmodligen inte längre kunde få den aktuella produkten levererad. Denna slutsats stärktes vid intresseavvägningen av konstaterandet att det administrativa förfarandet går ganska sakta, vilket visar att kommissionen själv inte ser någon särskild anledning för att produkten i fråga ska dras tillbaka från marknaden så fort som möjligt och av omständigheten att det redan i det angripna beslutet föreskrivs en tidsfrist på tretton månader för avsättning av existerande lager, vilket tyder på att användning av produkten knappast leder till allvarliga risker för allmän hälsa. *Fumus boni juris* ansågs föreligga eftersom talan i huvudmålet *prima facie* rörde komplexa, känsliga och mycket tekniska frågor, vilka förtjänade en närmare undersökning, vilken inte kunde genomföras inom ramen för en ansökan om interimistiska åtgärder utan borde ske i huvudmålet.

Vad avser kravet på skyndsamhet har tribunalens ordförande i beslut av den 25 maj 2009 i mål T-159/09 R, *Biofrescos mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), av den 10 juli 2009 i mål T-196/09 R, *TerreStar Europe mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), och av den 13 juli 2009 i mål T-238/09 R, *Sniace mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), avslagit ansökningar om interimistiska åtgärder eftersom sökandena endast kommit med rena påståenden, i form av "mindre önskade scenarion" som skulle kunna uppstå om deras ansökan avslogs, i stället för att komma med konkreta och preciserade uppgifter som styrks av detaljerade och auktoriserade handlingar som visar i vilken situation de sannolikt skulle hamna om ansökan om interimistiska åtgärder inte bifölls.

Tribunalens ordförande meddelade den 24 april 2009 sitt beslut i mål T-52/09 R, *Nycomed Danmark mot EMEA* (ej publicerat i rättsfallssamlingen). I detta mål var ett företag – som hade för avsikt att begära ett godkännande för försäljning av ett läkemedel från kommissionen – i enlighet med tillämplig lagstiftning skyldig att först vända sig till Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) för validering. Sedan EMA hade beslutat att inte meddela sådan validering begärde företaget provisoriska åtgärder i syfte att undvika att ett annat läkemedelsbolag går före och får ett godkännande för en konkurrerande produkt. Domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder avlog denna begäran med motiveringen att den skada som en försening med godkännandet för läkemedlet i fråga skulle kunna medföra var rent hypotetisk, eftersom den berodde på framtida och osäkra omständigheter: ett sådant utsläppande på marknaden kan aldrig anses garanterat förrän kommissionen meddelar ett godkännande för försäljning. Sökanden hade endast för avsikt att begära ett godkännande för försäljning sedan valideringsförfarandet vid EMA hade genomförts och hade aldrig preciserat hur stor den konkreta risken är att konkurrenter hinner för denne i tävlan om att få ut produkten på marknaden, utan att identifiera företag som redan hade inlett förfarandet för att erhålla ett godkännande för försäljning för en ersättningsvara. Situationen var ungefär densamma i mål T 457/08 R, *Intel mot kommissionen*, i vilket tribunalens ordförande meddelade beslut den 27 januari 2009 (ej publicerat i rättsfallssamlingen), angående olika åtgärder som vidtagits i ett förfarande för tillämpning av artikel 82 EG. Sökanden begärde, redan innan ett administrativt förfarande vid kommissionen hade avslutats, skydd mot verkningarna av det framtida beslut som skulle fattas i detta förfarande i vilket dennes rättigheter har åsidosatts. Enligt domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder berodde

den påstådda skadan på en framtida och hypotetisk händelse, nämligen att kommissionen antar ett beslut som går sökanden emot. För det första är det osäkert om ett sådant beslut antas. För det andra är de eventuella skadliga verkningarna av beslutet inte irreparabla, eftersom sökanden kan yrka att ett sådant beslut ogiltigförklaras eller inhiberas.

I beslut av den 23 januari 2009 i mål T-352/08 R, *Pannon Hőerőmű mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), som rörde ett beslut från kommissionen att ålägga de nationella myndigheterna att återkräva rättsstridigt statligt stöd uttalade sig domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder om vilket datum som är relevant för att kontrollera huruvida villkoret för att en begäran ska kunna upptas till sakprövning vad avser kravet på skyndsamhet är uppfyllt och underströk att de omständigheter som talar för att kravet på skyndsamhet är uppfyllt i princip måste ha sin grund i faktiska och rättsliga omständigheter som var för handen när ansökan om interimistiska åtgärder ingavs och såsom de där beskrivs. I förevarande fall föreskrevs i kommissionens beslut att dessa myndigheters beräkning av vilket belopp som ska återkrävas ska ske enligt en särskild metod som lagstiftarens bestämmer. Vid den tidpunkt som stödmottagaren begärde uppskov med verkställigheten av nämnda beslut förelåg endast ett förslag till lag, vilket kunde ändras under parlamentets behandling, varför det ännu inte förelåg någon slutgiltigt rättsligt ramverk för återkravsförfarandet. Ansökan om interimistiska åtgärder ansågs därför ha inkommit för tidigt.

Domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder har i ett antal fall haft att uttala sig om ekonomiska skador som påstås vara allvarliga och irreparabla. I beslutet i det ovannämnda målet *United Phosphorus mot kommissionen* fann domaren att sökandens skada, vilken bestod i att denne förlorade kunder och marknadsandelar, var en rent ekonomisk skada, varvid domaren preciserade att risken att sökandens marknadsandel oåterkalleligen förändras endast kan jämföras med risken att denne helt försvinner från marknaden - och motivera att den interimistiska åtgärden vidtas - om den oåterkalleliga förändringen av en sökandes marknadsandel också måste anses som mycket allvarlig, bland annat med hänsyn till vad som kännetecknar den koncern som det berörda företaget ingår i. Vad avser konceptet koncern har domaren i beslut av den 15 januari 2009 i mål T-199/08 R, *Ziegler mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), vilket har överklagats, beaktat de ekonomiska banden mellan bolag i ett nätverk som består av ett hundratal bolag med nära band och gemensamma intressen.

Vad avser upphandlingsförfaranden och urvalsförfaranden har ordföranden i beslut av den 23 januari 2009 i mål T-511/08 R, *Unity OSG FZE mot rådet och EUPOL Afghanistan* (ej publicerat i rättsfallssamlingen) och beslutet i det ovannämnda målet *TerreStar Europe mot kommissionen* haft tillfälle att bekräfta den utveckling i rättspraxis som nyligen har skett³⁶ som går ut på att det går att sätta ett ekonomiskt värde på den skada som någon lider genom "förlusten av möjligheten att bli utvald", varvid detta ekonomiska värde uppfyller kravet att hela skadan ska kunna ersättas. Ordföranden avfärdade således argumentet att skadan i fråga är irreparabel, eftersom den inte går att kvantifiera.

I det ovannämnda målet *Sniace mot kommissionen* rörde det sig slutligen om en begäran om uppskov med verkställigheten av ett beslut genom vilket kommissionen hade ålagt de nationella myndigheterna att från stödmottagaren återkräva ett statligt stöd som ansetts vara rättsstridigt. Domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder bekräftade rättspraxis med innehållet att det åligger sökanden att i ansökan om interimistiska åtgärder visa att de i den

³⁶ Beslut av tribunalens ordförande den 25 april 2008 i mål T-41/08 R, *Vakakis mot kommissionen* (ej publicerat i rättsfallssamlingen).

nationella rätten föreskrivna möjligheterna till överklagande vid nationell domstol för att bestrida omedelbart återkrav av det omtvistade statliga stödet inte kan utnyttjas av sökanden i syfte att förhindra allvarlig och irreparabel skada genom att bland annat åberopa sin ekonomiska situation. Denna rättspraxis har stadfästs i tribunalens ordförandes beslut av den 8 juni 2009 i mål T-149/09 R, *Dover mot parlamentet* (ej publicerat i rättsfallssamlingen), och det ovannämnda målet *Biofrescos mot kommissionen* på grund av den uppenbara likheten mellan typfallen. I de senare två målen rörde ansökningarna om interimistiska åtgärder dels att Europaparlamentet skulle återkräva ersättningar som felaktigt hade utbetalats till en ledamot, vilket skulle kräva att parlamentet väcker talan vid nationell domstol, dels kommissionens beslut att uppmana nationella myndigheter att kräva att ett företag betalar den importtull som den är skyldig att betala. Domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder fann härvid att kravet på skyndsamhet inte var uppfyllt, eftersom inget tydde på att respektive sökandes rättsmedel enligt nationell rätt inte gav möjlighet att undvika skadan.

B – Tribunalens sammansättning

(Protokollär ordning den 7 oktober 2009)

Första raden från vänster till höger:

Avdelningsordförandena I. Wiszniewska-Białecka, M.E. Martins Ribeiro, M. Vilaras och J. Azizi, tribunalens ordförande M. Jaeger, avdelningsordförandena A.W.H. Meij, N.J. Forwood, O. Czúcz och I. Pelikánová.

Andra raden från vänster till höger:

Domarna N. Wahl, S. Papasavvas, K. Jürimäe, E. Cremona, F. Dehousse, V. Vadapalas, I. Labucka, E. Moavero Milanese och M. Prek.

Tredje raden från vänster till höger:

Justitiesekreteraren E. Coulon, domarna H. Kanninen, S. Frimodt Nielsen, S. Soldevila Fragoso, V. Ciucă, T. Tchihev, A. Dittrich, L. Truchot, K. O'Higgins, och J. Schwarcz.

1. Tribunalens ledamöter

(efter tillträde av ämbetet)

Marc Jaeger

Född 1954; advokat; justitieattaché, förordnad vid riksåklagarämbetet, domare, vice ordförande för Tribunal d'arrondissement de Luxembourg; lärare vid Centre universitaire i Luxemburg; tjänstledig domare, rättssekreterare vid domstolen sedan år 1986, domare vid tribunalen sedan den 11 juli 1996; ordförande för tribunalen sedan den 17 september 2007.

Virpi Tiili

Född 1942; juris doktor vid universitetet i Helsingfors; assistent i civilrätt och handelsrätt vid universitetet i Helsingfors; direktör med ansvar för rättsliga frågor och handelspolitik vid Finlands centrala handelskammare; generaldirektör för det finska konsumentverket; ledamot av flera regeringskommittéer och delegationer, bland annat ordförande för rådet för kontroll av marknadsföring av läkemedel (åren 1988–1990), ledamot av konsumentrådet (åren 1990–1994), ledamot av konkurrensrådet (åren 1991–1994) och ledamot av redaktionsrådet för Nordiskt Immateriellt Rättsskydd (åren 1982–1990); domare vid förstainstansrätten mellan den 18 januari 1995 och den 6 oktober 2009.

Josef Azizi

Född 1948; juris doktor samt fil. kand. i samhällsvetenskap och ekonomi vid universitetet i Wien; kursföreståndare och lärare vid universitetet för nationalekonomi i Wien, vid juridiska fakulteten vid universitetet i Wien och vid flera andra universitet; professor emeritus vid juridiska fakulteten vid universitetet i Wien; Ministerialrat och avdelningschef vid Bundeskanzleramt; ledamot i Europarådets styrkommitté för juridiskt samarbete (CDCJ); rättegångsombud vid Verfassungsgerichtshof (författningsdomstolen) i mål avseende prövning av huruvida förbundslagar överensstämmer med konstitutionen; ansvarig samordnare för anpassningen av österrikisk rätt till gemenskapsrätten; domare vid tribunalen sedan den 18 januari 1995.

Arjen W. H. Meij

Född 1944; domare vid Nederländernas högsta domstol (år 1996); domare och vice-ordförande vid College van Beroep voor het bedrijfsleven (administrativ domstol för handel och industri) (år 1986), tillförordnad domare vid appellationsdomstolen för social trygghet och vid förvaltningsdomstolen för tullavgifter; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (år 1980); föreläsare i Europarätt vid juridiska fakulteten vid universitetet i Groningen och forskarassistent vid University of Michigan Law School; medlem av internationella sekretariatet vid handelskammaren i Amsterdam (år 1970); domare vid tribunalen sedan den 17 september 1998.

Mihalis Vilaras

Född 1950; advokat (åren 1974–1980); nationell expert vid Europeiska kommissionens rättstjänst, därefter förste handläggare vid GD V (sysselsättning, arbetsmarknad och socialpolitik); tillförordnad revisionssekreterare och, sedan år 1999 rådgivare; revisionssekreterare vid Greklands högsta förvaltningsdomstol; ledamot av Greklands särskilda högsta domstol; ledamot av den centralkommitté som utarbetar förslag till grekisk lagstiftning (åren 1996–1998); chef för den grekiska regeringens rättstjänst; domare vid tribunalen sedan den 17 september 1998.

Nicholas James Forwood

Född 1948; examina från Cambridge University, BA år 1969 och MA år 1973 (mekanik och juridik); invald i Englands advokatsamfund år 1970; praktiserade därefter i London (åren 1971–1999) och i Bryssel (åren 1979–1999); invald i Irlands advokatsamfund år 1981; utnämnd till Queen's Counsel år 1987; Benchers of the Middle Temple år 1998; representant för Englands och Wales advokatsamfund vid "Council of the Bars and Law Societies" (CCBE) och ordförande för CCBE:s ständiga delegation vid Europeiska gemenskapernas domstol (åren 1995–1999); styrelsedamot i "World Trade Law Association" och i "European Maritime Law Organization" (åren 1993–2002); domare vid tribunalen sedan den 15 december 1991.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

Född 1956; studier i Lissabon, Bryssel och Strasbourg; advogada i Portugal och i Bryssel; fristående forskare vid Institutet för europeiska studier vid Université libre de Bruxelles; rättssekreterare hos domstolens portugisiska domare J.C. Moitinho de Almeida (åren 1986–2000), därefter hos förstainstansrättens ordförande B. Vesterdorf (åren 2000–2003); domare vid tribunalen sedan den 31 mars 2003.

Franklin Dehousse

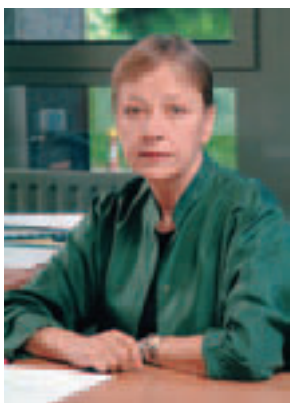
Född 1959; juris kandidatexamen (universitetet i Liège, år 1981); aspirant (Statliga fonden för vetenskaplig forskning, åren 1985–1989); rättssakkunnig vid Chambre des représentants (åren 1981–1990); juris doktor (universitetet i Strasbourg, år 1990); professor (universiteten i Liège och Strasbourg, Collège d'Europe, Institut royal supérieur de Défense, Montesquieuuniversitetet i Bordeaux, collège Michel Servet vid universiteten i Paris, Notre-dame de la Paix-fakulteten i Namur); utrikesministerns särskilda sändebud (åren 1995–1999); direktör för europastudierna vid Institut royal des relations internationales (åren 1998–2003); bisittare i Conseil d'État (åren 2001–2003); rådgivare i Europeiska kommissionen (åren 1990–2003); ledamot av Observatoire Internet (åren 2001–2003); domare vid tribunalen från och med den 7 oktober 2003.

Ena Cremona

Född 1936; examen i språk, Royal University of Malta (år 1955); juris doktor, Royal University of Malta (år 1958); advokat på Malta sedan år 1959; juridisk rådgivare åt Nationella kvinnorådet (åren 1964–1979); medlem av nämnden för offentlig tjänst (åren 1987–1989); medlem i styrelsen för Lombard Bank (Malta) Ltd, statens aktieägarrepresentant (åren 1987–1993); medlem av valberedningen sedan år 1993; ledamot av juryer för promovering av doktorer vid den juridiska fakulteten, Royal University of Malta; medlem av Europakommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) (åren 2003–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Ottó Czúcz

Född 1946; juris doktor, Szegeds universitet (år 1971); handläggare vid Arbetsmarknadsministeriet (åren 1971–1974); programansvarig och professor (åren 1974–1989), dekanus vid den juridiska fakulteten (åren 1989–1990), prorektor (åren 1992–1997), Szegeds universitet; advokat; medlem av styrelsen för den nationella pensionsförsäkringen; vice president i European Institute of Social Security (EISS) (åren 1998–2002); medlem av vetenskapliga rådet i International Social Security Association (ISSA); domare vid författningsdomstolen (åren 1998–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

Född 1947; examen i juridik från Warszawa universitet (åren 1965–1969); forskare (assistent, docent, professor) vid institutet för rättsvetenskap vid polska vetenskapsakademin (åren 1969–2004); forskarassistent vid Max Planck-institutet för utländsk och internationell patent-, upphovs- och konkurrensrätt i München (AvH-stiftelsens stipendium, åren 1985–1986); advokat (åren 1992–2000); domare vid högsta förvaltningsdomstolen (åren 2001–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Irena Pelikánová

Född 1949; juris doktor, lektor i handelsrätt (före år 1989), högre doktorsgrad, professor i handelsrätt (sedan år 1993) vid den juridiska fakulteten, Karls universitet, Prag; medlem av styrelsen för värdepappersnämnden (åren 1999–2002); advokat; medlem av den tjeckiska regeringens rådgivande organ i lagstiftningsfrågor (åren 1998–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Daniel Šváby

Född 1951; juris doktor, Bratislava universitet; domare vid Bratislavas domstol i första instans; domare med ansvar för civilmål samt vice ordförande för Bratislava appellationsdomstol; ledamot av rättsinstitutets civil- och familjerättssektion vid justitieministeriet; vikarierande domare vid högsta domstolen med ansvar för handelsrättsliga mål; medlem av Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna, Strasbourg; domare vid författningsdomstolen (åren 2000–2004); domare vid förstainstansrätten mellan den 12 maj 2004 och den 6 oktober 2009; domare vid domstolen sedan den 7 oktober 2009.

Vilenas Vadapalas

Född 1954; juris doktor (Moskva universitet); högre doktorsgrad i juridik (Warsava universitet); professor, Vilnius universitet: internationell rätt (sedan år 1981), mänskliga rättigheter (sedan år 1991) och gemenskapsrätt (sedan år 2000); rådgivare vid regeringen på det utrikespolitiska området (1991–1993); medlem i koordineringsgruppen vid delegationen för förhandlingarna inför anslutningen till Europeiska unionen; generaldirektör för regeringens gemenskapsrättsavdelning (åren 1997–2004); professor i gemenskapsrätt, Vilnius universitet, innehavare av en Jean Monnet-professur; ordförande för den litauiska föreningen för europastudier; ordförande för utskottet för beredning av författningsreformer inför Litauens anslutning till Europeiska unionen; ledamot av Internationella juristkommissionen (ICJ) (april 2003); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Küllike Jürimäe

Född 1962; examen i juridik, Tartu universitet (åren 1981–1986); statsåklagarassistent i Tallinn (åren 1986–1991); examen från Estlands diplomatskola (åren 1991–1992); juridisk rådgivare (åren 1991–1993) och allmän rådgivare vid handels- och industrikammaren (åren 1992–1993); domare vid appellationsdomstolen i Tallinn (åren 1993–2004); europeisk magisterexamen i mänskliga rättigheter och demokratisering, Padova universitet och University of Nottingham (åren 2002–2003); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Ingrida Labucka

Född 1963; examen i juridik, Lettlands universitet (år 1986); Inrikesministeriets tillsynsman för regionen Kirov och staden Riga (åren 1986–1989); domare vid Rigas förstainstansrätt (åren 1990–1994); advokat (åren 1994–1998 och juli 1999–maj 2000); justitieminister (november 1998–juli 1999 och maj 2000–oktober 2002); ledamot av permanenta skiljedomstolen i Haag (åren 2001–2004); parlamentsledamot (åren 2002–2004); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Savvas S. Papasavvas

Född 1969; studier vid Atens universitet (kandidatexamen år 1991); studier vid universitetet Paris II (fördjupade studier i offentlig rätt, DEA, år 1992) och vid universitetet Aix-Marseille III (juris doktor år 1995); advokat på Cypern, advokat i Nicosia sedan 1993; programansvarig vid Cyperns universitet (åren 1997–2002), lektor i författningsrätt sedan september 2002; forskare vid European Public Law Center (åren 2001–2002); domare vid tribunalen sedan den 12 maj 2004.

Enzo Moavero Milanesi

Född 1954; juris doktor (universitetet La Sapienza i Rom); studier i gemenskapsrätt (Collège d'Europe i Brygge); medlem i advokatsamfundet, verksam som advokat (åren 1978–1983); universitetslektor i gemenskapsrätt vid universiteten La Sapienza i Rom (åren 1993–1996), Luiss i Rom (åren 1993–1996 och åren 2002–2006) och Bocconi i Milano (åren 1996–2000); rådgivare i gemenskapsfrågor åt Italiens premiärminister (åren 1993–1995); tjänsteman vid Europeiska kommissionen: juridisk rådgivare och sedan chef för vice ordförandens kansli (åren 1989–1992), kanslichef hos kommissionsledamoten med ansvar för den inre marknaden (åren 1995–1999) och konkurrens (år 1999), direktör vid generaldirektoratet för konkurrens (åren 2000–2002), biträdande generalsekreterare för Europeiska kommissionen (åren 2002–2005), generaldirektör för Rådgivarbyrån för europapolitik (år 2006); domare vid tribunalen sedan den 3 maj 2006.

Nils Wahl

Född 1961; jur. kand. (år 1987), juris doktor (Stockholms universitet, år 1995); docent och innehavare av Jean Monnet-professur i Europarätt (år 1995), professor i Europarätt (Stockholms universitet, år 2001); biträdande jurist (åren 1987–1989); administrativ direktör för en utbildningsstiftelse (åren 1993–2004); ordförande för Nätverket för europarättslig forskning (åren 2001–2006); medlem i Rådet för konkurrensfrågor (åren 2001–2006); adjungerad domare vid Hovrätten över Skåne och Blekinge (år 2005); domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2006.

Miro Prek

Född 1965; juristexamen (år 1989); invald i advokatsamfundet (år 1994); diverse uppdrag och tjänster inom statsförvaltningen, huvudsakligen i regeringens enhet för lagberedning (vice statssekreterare och biträdande chef, därefter chef för avdelningen för Europarätt och komparativ rätt) och vid byrån för Europafrågor (biträdande statssekreterare); medlem i förhandlingsgruppen inför upprättandet av associeringsavtalet (åren 1994–1996) och inför anslutningen till Europeiska unionen (åren 1998–2003) med ansvar för juridiska frågor; advokat; projektansvarig för anpassning till gemenskapslagstiftningen och den europeiska integrationen, huvudsakligen i västra Balkan; avdelningschef vid Europeiska gemenskapernas domstol (åren 2004–2006); domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2006.

Teodor Tchipev

Född 1940; studier i juridik vid S:t Kliment Ohridski-universitetet i Sofia (år 1961); juris doktor (år 1977); advokat (åren 1963–1964); juridisk rådgivare vid det statliga företaget för internationella vägtransporter (åren 1964–1973); kursansvarig vid Juridiska institutet vid Bulgariska vetenskapsakademin (åren 1973–1988); kursansvarig i civilprocessrätt på Juridiska fakulteten vid S:t Kliment Ohridski-universitetet i Sofia (åren 1988–1991); ledamot av skiljedomstolen vid Handels- och Industriammaren (åren 1988–2006); domare i konstitutionsdomstolen (åren 1991–1994); biträdande professor vid Paissiy Hilendarski-universitetet i Plovdiv (februari 2001–2006); justitieminister (åren 1994–1995); kursansvarig för civilprocessrätt vid Bulgariens nya universitet i Sofia (åren 1995–2006); domare vid tribunalen sedan den 12 januari 2007.

Valeriu M. Ciucă

Född 1960; juris kandidat (år 1984), juris doktor (år 1997) (Alexandre Jean Cuza-universitetet i Iași); domare i domstolen i första instans i Suceava (åren 1984–1989); militärdomare i militärdomstolen i Iași (åren 1989–1990); professor vid Alexandre Jean Cuza-universitetet i Iași (åren 1990–2006); stipendium för specialisering i privaträtt vid universitetet i Rennes (åren 1991–1992); lektor vid Petre Andrei-universitetet i Iași (åren 1999–2002); biträdande professor vid Littoral Côte d’Opale-universitetet (LAB. RII) (år 2006); domare vid tribunalen sedan den 12 januari 2007.

Alfred Dittrich

Född 1950; juridikstudier vid universitetet i Erlangen-Nürnberg (åren 1970–1975); notarie (Rechtsreferendar) vid Oberlandesgericht Nürnberg (åren 1975–1978); tjänsteman vid förbundsekonominministeriet (åren 1978–1982); tjänsteman vid Förbundsrepubliken Tysklands ständiga representation vid Europeiska gemenskaperna (år 1982), tjänsteman vid förbundsekonominministeriet med ansvar för gemenskapsrätt och konkurrens (åren 1983–1992); chef för EU-rättsavdelningen vid justitieministeriet (åren 1992–2007); chef för den tyska delegationen i rådsarbetsgruppen "Domstolen"; ombud för förbundsregeringen i ett stort antal mål vid Europeiska gemenskapernas domstol; domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Santiago Soldevila Frago

Född 1960, juristexamen från Universitat Autònoma de Barcelona (år 1983); domare (år 1985); expertdomare i förvaltningsrättsliga tvister vid Tribunal Superior de Justicia de Canarias i Santa Cruz, Teneriffa (åren 1992 och 1993) och vid Audiencia Nacional i Madrid (maj 1998–augusti 2007), med ansvar för skatterättsliga mål (mervärdesskatt), tvister avseende de allmänna normativa bestämmelser som näringsministern antar och dennes beslut om statligt stöd och statens skadeståndsansvar, samt tvister avseende avtal som ingåtts av statens tillsynsmyndigheter inom bank-, börs-, energi-, försäkrings- och konkurrensskyddssektorerna; rättssekreterare vid Tribunal Constitucional (åren 1993–1998); domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Laurent Truchot

Född 1962; examen från Institut d'études politiques de Paris (år 1984); tidigare elev vid École nationale de la magistrature (åren 1986–1988); domare vid Tribunal de grande instance de Marseille (januari 1988–januari 1990); tjänsteman vid avdelningen för civilrättsliga frågor vid justitieministeriet (januari 1990–juni 1992); biträdande avdelningschef, därefter avdelningschef för generaldirektoratet för konkurrens, konsumtion och bedrägeribekämpning vid ekonomi-, finans- och industriministeriet (juni 1992–september 1994); teknisk rådgivare till justitieministern (september 1994–maj 1995); domare vid Tribunal de grande instance de Nîmes (maj 1995–maj 1996); rättssekreterare hos generaladvokat P. Léger vid Europeiska gemenskapernas domstol (maj 1996–december 2001); rättssekreterare (conseiller référendaire) vid Cour de Cassation (december 2001–augusti 2007); domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Sten Frimodt Nielsen

Född 1963, juris kandidatexamen från Köpenhamns universitet (år 1988), tjänsteman vid utrikesministeriet (åren 1988–1991), undervisningsassistent i internationell rätt och EG-rätt vid Köpenhamns universitet (åren 1988–1991), ambassadsekreterare vid Danmarks ständiga representation vid Förenta nationerna i New York (åren 1991–1994), tjänsteman vid utrikesministeriets rättssekretariat (åren 1994–1995), extern lektor vid Köpenhamns universitet (år 1995), tjänsteman och därefter kansliråd vid statsministeriet (åren 1995–1998), ministerråd vid Danmarks ständiga representation vid Europeiska unionen (åren 1998–2001), ämnesråd (kommitté) i rättsliga frågor vid statsministeriet (åren 2001–2002), avdelningschef och juridisk rådgivare vid statsministeriet (mars 2002–juli 2004), departementsråd och juridisk rådgivare vid statsministeriet (augusti 2004–augusti 2007), domare vid tribunalen sedan den 17 september 2007.

Kevin O'Higgins

Född 1946; studier vid Crescent College, Limerick, vid Clongowes Wood College, vid University College Dublin (filosofie kandidatexamen samt diplom i Europarätt) och vid Kings Inn; ledamot av Irlands advokatsamfund år 1968; barrister (åren 1968–1982); Senior Counsel, Inner Bar of Ireland (åren 1982–1986); domare vid Circuit court (åren 1986–1997); domare vid High Court (Irland) (åren 1997–2008); bencher vid Kings Inn; Irlands representant i det konsultativa rådet för domare i Europa (Consultative Council of European Judges) (åren 2000–2008); domare vid tribunalen sedan den 15 september 2008.

Heikki Kanninen

Född 1952; examina från handelshögskolan i Helsingfors och juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet; föredragande i Högsta förvaltningsdomstolen; huvudsekreterare för kommittén för översyn av rättskyddet inom offentlig förvaltning; förvaltningssekreterare i Högsta förvaltningsdomstolen; ordförande för kommittén för översyn av det förvaltningsrättsliga förfarandet, lagstiftningsråd i justitieministeriet; biträdande justitiesekreterare vid Efta-domstolen; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol; förvaltningsråd i Högsta förvaltningsdomstolen (åren 1998–2005); ledamot av asylnämnden; vice ordförande i kommittén för utveckling av det finländska rättsväsendet; domare vid personaldomstolen mellan den 6 oktober 2005 och den 6 oktober 2009; domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2009.

Juraj Schwarcz

Född 1952; juris doktor (Comenius-universitetet i Bratislava, år 1979); juridisk företagsrådgivare (år 1975–1990), justitiesekreterare med ansvar för handelsregistret vid distriktsdomstolen i Košice (år 1991), domare vid distriktsdomstolen i Košice (januari–oktober 1992), domare och avdelningsordförande vid den regionala domstolen i Košice (november 1992–2009), tillförordnad domare i Republiken Slovakiens högsta domstol, avdelningen för handelsrätt (oktober 2004–september 2005), ordförande för kollegiet för handelsrätt vid den regionala domstolen i Košice (oktober 2005–september 2009), extern ledamot av fakulteten för handelsrätt och kommersiell rätt vid P.J. Šafárik-universitetet i Košice (åren 1997–2009), extern ledamot av lärarkåren vid Justičná akadémia (Rättsakademin) (år 2005–2009), domare vid tribunalen sedan den 7 oktober 2009.

Emmanuel Coulon

Född 1968; studier i juridik (Panthéon-Assas universitetet, Paris); studier i företagsekonomi (Paris-Dauphine universitetet); Collège d'Europe (år 1992); inträdesprov till Centre régional de formation à la profession d'avocat de Paris; invald i advokatsamfundet i Bryssel; advokat i Bryssel; avklarar allmänt uttagningsprov för anställning som tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas kommission; rättssekreterare vid förstainstansrätten (hos ordföranden Saggio, åren 1996–1998; hos ordföranden Vestendorff, åren 1998–2002); kabinettschef hos förstainstansrättens ordförande (år 2003–2005); justitiesekreterare vid tribunalen sedan den 6 oktober 2005.

2. Förändringar i tribunalens sammansättning år 2009

Högtidlig sammankomst den 6 oktober 2009

Genom beslut av den 25 februari 2009 och den 8 juli 2009 har Heikki Kanninen utnämnts till domare i tribunalen för perioden den 1 september 2009–31 augusti 2010, till följd av att Virpi Tiilis mandat har löpt ut i förtid. Genom samma beslut har Juraj Schwarcz utnämnts till domare i tribunalen för perioden den 7 oktober 2009–31 augusti 2010, till följd av att Daniel Švábys mandat har löpt ut i förtid.

3. Protokollär ordning

från den 1 januari till den 6 oktober 2009

M. JAEGER, tribunalens ordförande
 V. TIILI, avdelningsordförande
 J. AZIZI, avdelningsordförande
 A.W.H. MEIJ, avdelningsordförande
 M. VILARAS, avdelningsordförande
 N.J. FORWOOD, avdelningsordförande
 M.E. MARTINS RIBEIRO, avdelningsordförande
 O. CZÚCZ, avdelningsordförande
 I. PELIKÁNOVÁ, avdelningsordförande
 F. DEHOUSSE, domare
 E. CREMONA, domare
 I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, domare
 D. ŠVÁBY, domare
 V. VADAPALAS, domare
 K. JÜRIMÄE, domare
 I. LABUCKA, domare
 S. PAPASAVVAS, domare
 E. MOAVERO MILANESI, domare
 N. WAHL, domare
 M. PREK, domare
 T. TCHIPEV, domare
 V. CIUCĂ, domare
 A. DITTRICH, domare
 S. SOLDEVILA FRAGOSO, domare
 L. TRUCHOT, domare
 S. FRIMODT NIELSEN, domare
 K. O'HIGGINS, domare
 E. COULON, justitiesekreterare

från den 7 oktober till den 31 december 2009

M. JAEGER, tribunalens ordförande
 J. AZIZI, avdelningsordförande
 A.W.H. MEIJ, avdelningsordförande
 M. VILARAS, avdelningsordförande
 N.J. FORWOOD, avdelningsordförande
 M.E. MARTINS RIBEIRO, avdelningsordförande
 O. CZÚCZ, avdelningsordförande
 I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, avdelningsordförande
 I. PELIKÁNOVÁ, avdelningsordförande
 F. DEHOUSSE, domare
 E. CREMONA, domare
 V. VADAPALAS, domare
 K. JÜRIMÄE, domare
 I. LABUCKA, domare
 S. PAPASAVVAS, domare
 E. MOAVERO MILANESI, domare
 N. WAHL, domare
 M. PREK, domare
 T. TCHIPEV, domare
 V. CIUCĂ, domare
 A. DITTRICH, domare
 S. SOLDEVILA FRAGOSO, domare
 L. TRUCHOT, domare
 S. FRIMODT NIELSEN, domare
 K. O'HIGGINS, domare
 H. KANNINEN, domare
 J. SCHWARCZ, domare
 E. COULON, justitiesekreterare

4. Tribunalens tidigare ledamöter

Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Yeraris Christos (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), ordförande 1989–1995
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), ordförande 1995–1998
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007) ordförande 1998–2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Kalogeropoulos Andreas (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozzi Paolo (1998–2006)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)

Ordförande

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Justitiesekreterare

Jung Hans (1989–2005)

C – Tribunalens verksamhetsstatistik

Tribunalens allmänna verksamhet

1. Nya, avgjorda och anhängiga mål (2005–2009)

Nya mål

2. Typ av förfarande (2005–2009)
3. Form av talan (2005–2009)
4. Föremål för talan (2005–2009)

Avgjorda mål

5. Typ av förfarande (2005–2009)
6. Föremål för talan 2009)
7. Föremål för talan (2005–2009) (domar och beslut)
8. Dömande sammansättning (2005–2009)
9. Handläggningstid i månader (2005–2009) (domar och beslut)

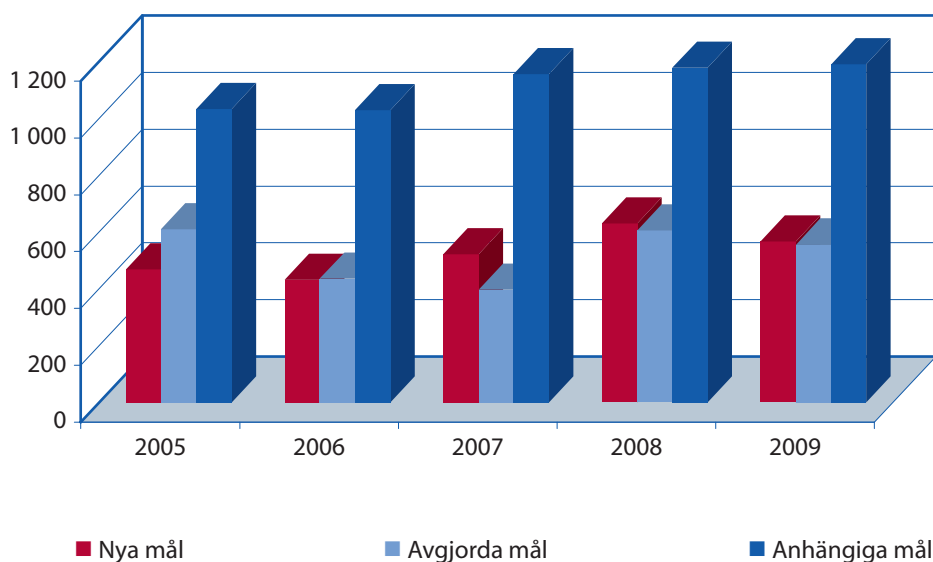
Anhängiga mål den 31 december 2009

10. Typ av förfarande (2005–2009)
11. Föremål för talan (2005–2009)
12. Dömande sammansättning (2005–2009)

Övrigt

13. Interimistiska beslut (2005–2009)
14. Skyndsam handläggning (2005–2009)
15. Avgöranden av tribunalen som har överklagats (1989–2009)
16. Fördelning av överklagandena på typ av förfarande (2005–2009)
17. Utgången i överklagade mål (2009) (domar och beslut)
18. Utgången i överklagade mål (2005–2009) (domar och beslut)
19. Allmän utveckling (1989–2009) (nya, avgjorda, anhängiga mål)

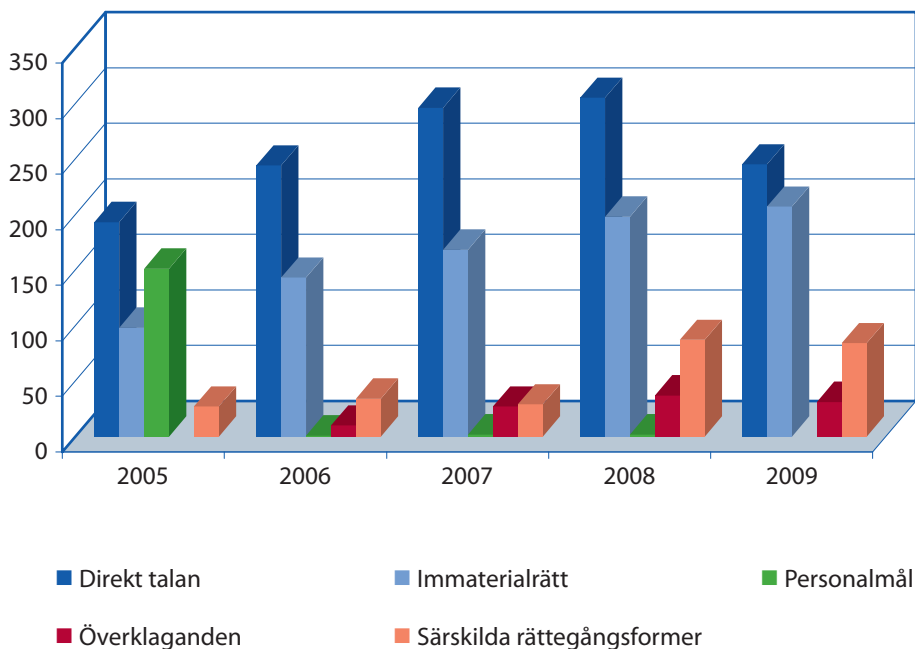
1. *Tribunalens allmänna verksamhet – Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2005–2009)*¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Nya mål	469	432	522	629	568
Avgjorda mål	610	436	397	605	555
Anhängiga mål	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

¹ Om inget annat anges beaktas de särskilda rättegångsformerna i denna tabell och i tabellerna på följande sidor. Följande förfaranden anses vara "särskilda rättegångsformer": Ansökan om återvinning (artikel 41 i domstolens stadga, artikel 122 i förstainstansrättens rättegångsregler), talan av tredje man (artikel 42 i domstolens stadga, artikel 123 i förstainstansrättens rättegångsregler), resning (artikel 44 i domstolens stadga, artikel 125 i förstainstansrättens rättegångsregler), förklaring av dom (artikel 43 i domstolens stadga, artikel 129 i förstainstansrättens rättegångsregler), fastställande av rättegångskostnader (artikel 92 i förstainstansrättens rättegångsregler), rättshjälp (artikel 96 i förstainstansrättens rättegångsregler) och rättelse av dom (artikel 84 i förstainstansrättens rättegångsregler).

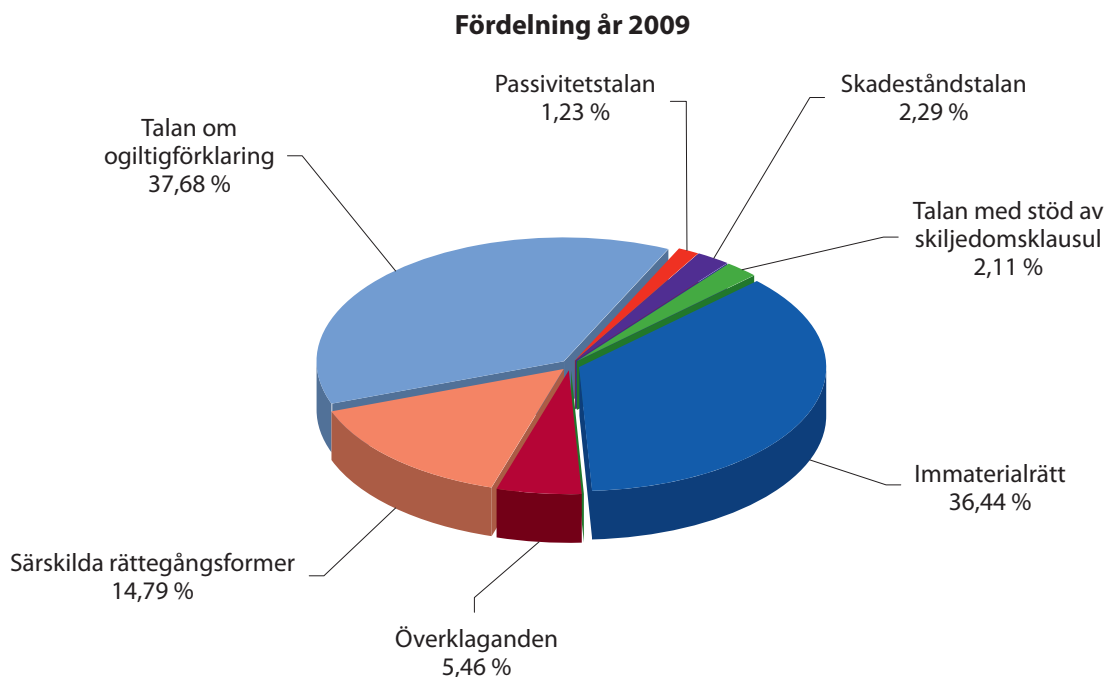
2. Nya mål – Typ av förfarande (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Direkt talan	193	244	296	305	246
Immaterialrätt	98	143	168	198	207
Personalmål	151	1	2	2	
Överklaganden		10	27	37	31
Särskilda rättegångsformer	27	34	29	87	84
Totalt	469	432	522	629	568

¹ I denna tabell och i tabellerna på följande sidor menas med benämningen "direkt talan" alla former av talan som väcks av fysiska eller juridiska personer, utom talan som väcks av tjänstemän och anställda i Europeiska unionen och talan i immaterialrättsmål.

3. Nya mål – Form av talan (2005–2009)

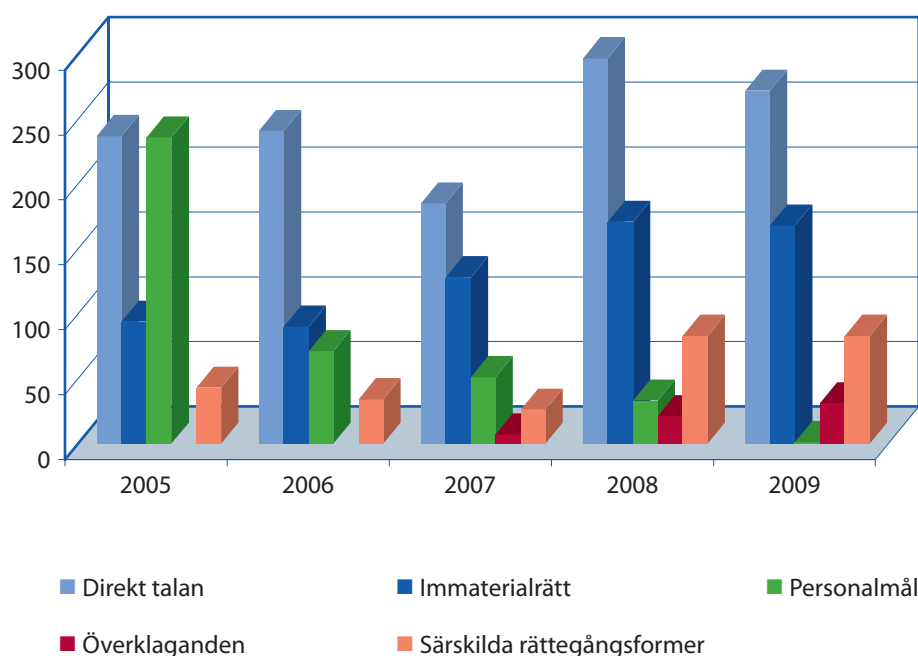
	2005	2006	2007	2008	2009
Talan om ogiltigförklaring	160	223	249	269	214
Passivitetstalan	9	4	12	9	7
Skadeståndstalan	16	8	27	15	13
Talan med stöd av skiljedomsklausul	8	9	8	12	12
Immaterialrätt	98	143	168	198	207
Personalmål	151	1	2	2	
Överklaganden		10	27	37	31
Särskilda rättegångsformer	27	34	29	87	84
Totalt	469	432	522	629	568

4. Nya mål – Föremål för talan (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Anslutning av nya stater					1
Bolagsrätt	12	11	10	30	23
Ekonomisk och monetär politik	1	2			
Energi		1			2
Etableringsfrihet				1	
Fiskepolitik	2		5	23	1
Forskning, information, utbildning och statistik	9	5	10	1	6
Fri rörlighet för personer	2	4	4	1	1
Fri rörlighet för varor			1	1	1
Frihet att tillhandahålla tjänster		1		3	4
Gemensamma tulltaxan		2	1		
Gemenskapens budget			2		1
Gemenskapens egna medel	2				
Handelspolitik	5	18	9	10	8
Immaterialrätt	98	145	168	198	207
Institutionell rätt	28	15	28	43	47
Jordbruk	21	18	34	14	18
Konkurrens	40	81	62	71	39
Kultur		3	1	2	1
Miljö- och konsumentskydd	18	21	41	14	7
Rättsliga och inrikes frågor	1		3	3	2
Regionalpolitik	12	16	18	7	6
Skatterätt		1	2		
Skiljedomsklausul	2	3	1	12	12
Socialpolitik	9	3	5	3	2
Statligt stöd	25	28	37	55	46
Tillnärmning av lagstiftning			1		
Transport		1	4	1	
Tullunionen	2		4	1	5
Utrikes- och säkerhetspolitik		5	12	6	7
Yttre förbindelser	2	2	1	2	5
Totalt EG/FEUF-fördraget¹	291	386	464	502	452
Totalt Kol- och stålfördraget				1	
Totalt Euratomfördraget		1			
Tjänsteföreskrifterna	151	11	29	39	32
Särskilda rättegångsformer	27	34	29	87	84
TOTALT	469	432	522	629	568

¹ Den 1 december 2009, då Lissabonfördraget trädde i kraft, ersatte fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

5. Avgjorda mål – Typ av förfarande (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Direkt talan	237	241	185	297	272
Immaterialrätt	94	90	128	171	168
Personalmål	236	71	51	33	1
Överklaganden			7	21	31
Särskilda rättegångsformer	43	34	26	83	83
Totalt	610	436	397	605	555

6. Avgjorda mål – Föremål för talan (2009)

	Domar	Beslut	Totalt
Anslutning av nya stater		1	1
Bolagsrätt	4	8	12
Energi	1		1
Fiskepolitik	1	16	17
Forskning, information, utbildning och statistik	3	1	4
Fri rörlighet för personer		1	1
Fri rörlighet för varor		1	1
Frihet att tillhandahålla tjänster		2	2
Handelspolitik	6		6
Immaterialrätt	127	42	169
Institutionell rätt	3	24	27
Jordbruk	15	23	38
Konkurrens	21	10	31
Kultur	1	1	2
Miljö- och konsumentskydd	10	12	22
Rättsliga och inrikes frågor		3	3
Regionalpolitik	1	2	3
Skiljedomsklausul	2	3	5
Socialpolitik	3	3	6
Statligt stöd	56	14	70
Tullunionen	10		10
Utrikes- och säkerhetspolitik	6	2	8
Totalt EG/FEUF-fördraget¹	270	169	439
Totalt Euratomfördraget		1	1
Tjänsteföreskrifterna	21	11	32
Särskilda rättegångsformer	1	82	83
TOTALT	292	263	555

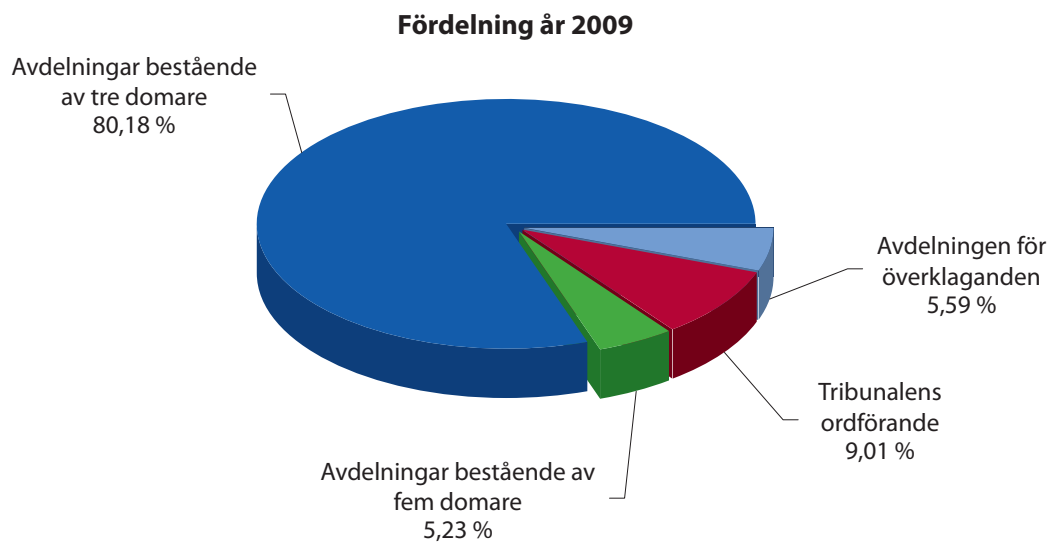
¹ Den 1 december 2009, då Lissabonfördraget trädde i kraft, ersatte fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

7. Avgjorda mål – Föremål för talan (2005–2009) (domar och beslut)

	2005	2006	2007	2008	2009
Anslutning av nya stater		1			1
Associering av utomeuropeiska länder och territorier	4	2			
Bolagsrätt	6	6	6	24	12
Ekonomisk och monetär politik		1	1	1	
Energi		3	1		1
Etableringsfrihet	1			1	
Fiskepolitik	2	24	4	4	17
Forskning, information, utbildning och statistik	1	3	10	10	4
Fri rörlighet för personer	1	4	4	2	1
Fri rörlighet för varor	1			2	1
Frihet att tillhandahålla tjänster			1		2
Gemensamma tulltaxan			1	3	
Gemenskapens budget			1		
Gemenskapens egna medel		2			
Handelspolitik	7	13	4	12	6
Immaterialrätt	94	91	129	171	169
Institutionell rätt	35	14	17	36	27
Jordbruk	34	25	11	38	38
Konkurrens	35	42	38	31	31
Kultur				2	2
Miljö- och konsumentskydd	19	19	15	28	22
Rättsliga och inrikes frågor	1		2	1	3
Regionalpolitik	4	7	6	42	3
Skatterätt		1		2	
Skiljedomsklausul	1		1	3	5
Socialpolitik	6	5	3	3	6
Statligt stöd	53	54	36	37	70
Tillnärmning av lagstiftning			1	1	
Transport	1	2	1	3	
Tullunionen	7	2	2	3	10
Utrikes- och säkerhetspolitik	5	4	3	6	8
Yttre förbindelser	11	5	4	2	
Totalt EG/FEUF-fördraget¹	329	330	302	468	439
Totalt Kol- och stålfördraget	1	1	10		
Totalt Euratomfördraget	1		1		1
Tjänsteföreskrifterna	236	71	58	54	32
Särskilda rättegångsformer	43	34	26	83	83
TOTALT	610	436	397	605	555

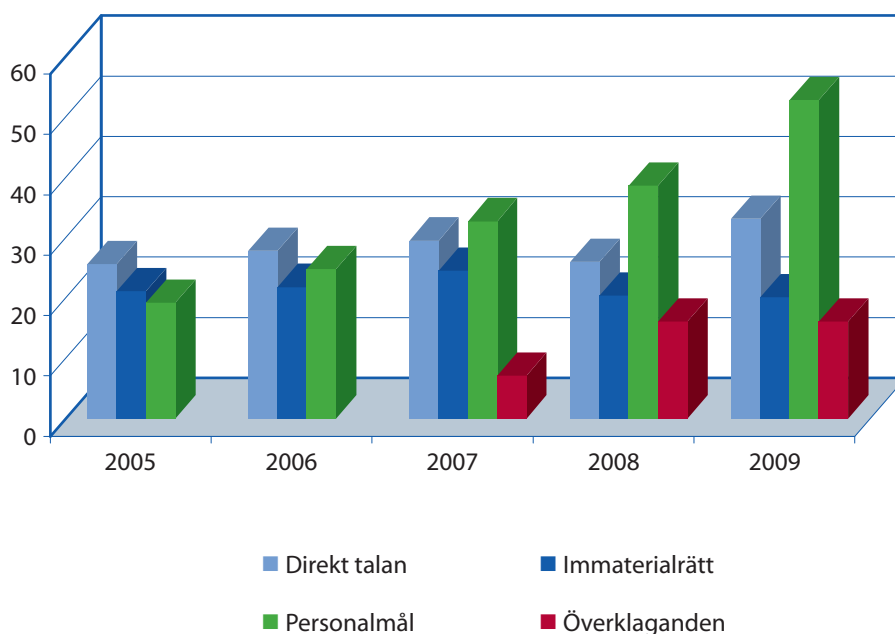
¹ Den 1 december 2009, då Lissabonfördraget trädde i kraft, ersatte fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

8. Avgjorda mål – Tribunalens sammansättning (2005–2009)

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt	Domar	Beslut	Totalt
Stor avdelning	6		6				2		2						
Avdelningen för överklaganden							3	4	7	16	10	26	20	11	31
Tribunalens ordförande		25	25		19	19		16	16		52	52		50	50
Avdelningar bestående av fem domare	28	34	62	22	33	55	44	8	52	15	2	17	27	2	29
Avdelningar bestående av tre domare	181	329	510	198	157	355	196	122	318	228	282	510	245	200	445
Ensamdomare	7		7	7		7	2		2						
Totalt	222	388	610	227	209	436	247	150	397	259	346	605	292	263	555

9. Avgjorda mål – Handläggningstid i månader (2005–2009)¹ (domar och beslut)

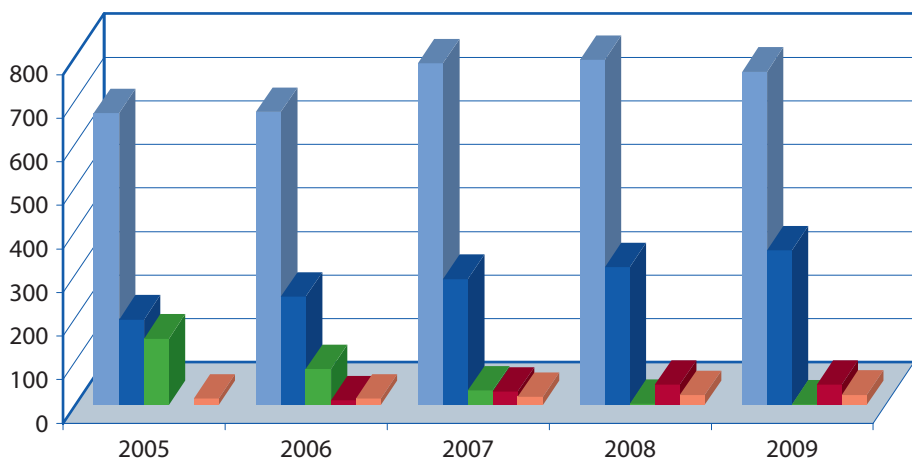

	2005	2006	2007	2008	2009
Direkt talan	25,6	27,8	29,5	26,0	33,1
Immaterialrätt	21,1	21,8	24,5	20,4	20,1
Personalmål	19,2	24,8	32,7	38,6	52,8
Överklaganden			7,1	16,1	16,1

¹ Följande typer av mål omfattas inte av beräkningen av genomsnittliga handläggningstider: mål som innehåller en mellandom, särskilda rättegångsformer, mål som överlämnats av domstolen till följd av en ändring i fördelningen av behörigheten mellan domstolen och tribunalen, mål som överlämnats av tribunalen till följd av inrättandet av personaldomstolen.

Handläggningstiden uttrycks i månader och i tiondelar av en månad.

10. Anhängiga mål den 31 december – Typ av förfarande (2005–2009)

■ Direkt talan ■ Immaterialrätt ■ Personalmål
■ Överklaganden ■ Särskilda rättegångsformer

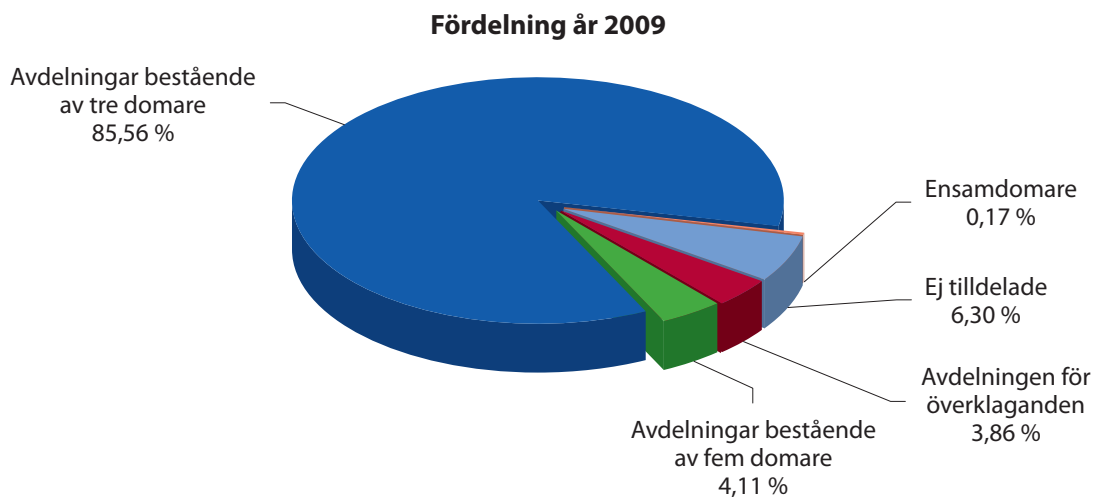
	2005	2006	2007	2008	2009
Direkt talan	670	673	784	792	766
Immaterialrätt	196	249	289	316	355
Personalmål	152	82	33	2	1
Överklaganden		10	30	46	46
Särskilda rättegångsformer	15	15	18	22	23
Totalt	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

11. Anhängiga mål den 31 december – Föremål för talan (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Anslutning av nya stater	1				
Associering av utomeuropeiska länder och territorier	2				
Bolagsrätt	16	23	27	33	45
Ekonomisk och monetär politik	1	2	1		
Energi	4	2	1	1	2
Fiskepolitik	28	4	5	24	8
Forskning, information, utbildning och statistik	16	18	18	9	10
Fri rörlighet för personer	2	3	3	2	2
Fri rörlighet för varor			1		
Frihet att tillhandahålla tjänster		1		3	5
Gemensamma tulltaxan	1	3	3		
Gemenskapens budget			1	1	2
Gemenskapens egna medel	2				
Handelspolitik	23	28	33	31	33
Immaterialrätt	197	251	290	317	355
Institutionell rätt	42	43	54	61	81
Jordbruk	82	74	97	73	53
Konkurrens	134	173	197	236	244
Kultur		3	4	4	3
Miljö- och konsumentskydd	43	44	70	56	40
Rättsliga och inrikes frågor			1	3	2
Regionalpolitik	27	36	48	13	16
Skatterätt			2		
Skiljedomsklausul	1	3	3	12	20
Socialpolitik	9	7	9	9	5
Statligt stöd	190	164	165	184	160
Tillnärmning av lagstiftning	1	1	1		
Transport	2	1	4	2	2
Tullunionen	13	11	13	11	6
Utrikes- och säkerhetspolitik	8	9	18	18	17
Yttre förbindelser	9	6	3	3	8
Totalt EG/FEUF-fördraget¹	854	910	1 072	1 106	1 119
Totalt Kol- och stålfördraget	11	10		1	1
Totalt Euratomfördraget	1	2	1	1	
Tjänsteföreskrifterna	152	92	63	48	48
Särskilda rättegångsformer	15	15	18	22	23
TOTALT	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

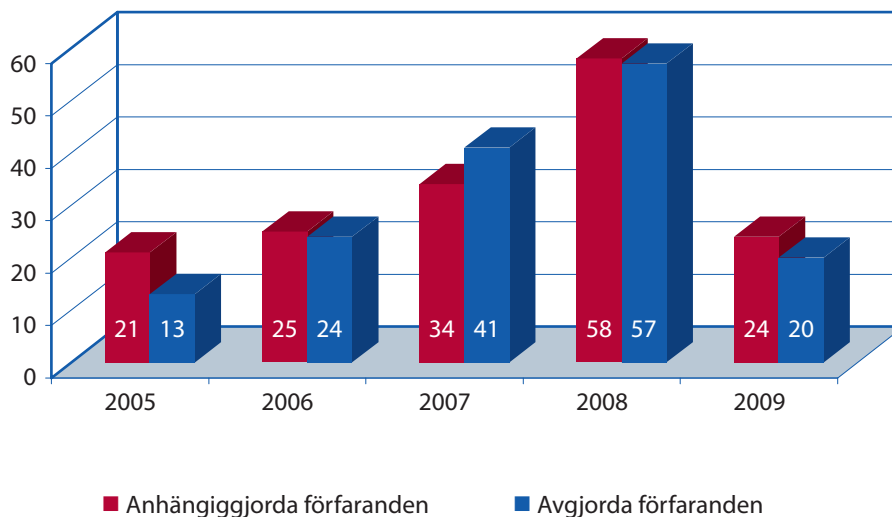
¹ Den 1 december 2009, då Lissabonfördraget trädde i kraft, ersatte fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

12. Anhängiga mål den 31 december – Dömande sammansättning (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Stor avdelning	1	2			
Avdelningen för överklaganden		10	30	46	46
Tribunalens ordförande		1			
Avdelningar bestående av fem domare	146	117	75	67	49
Avdelningar bestående av tre domare	846	825	971	975	1 019
Ensamdomare	4	2			2
Ej tilldelade	36	72	78	90	75
Totalt	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

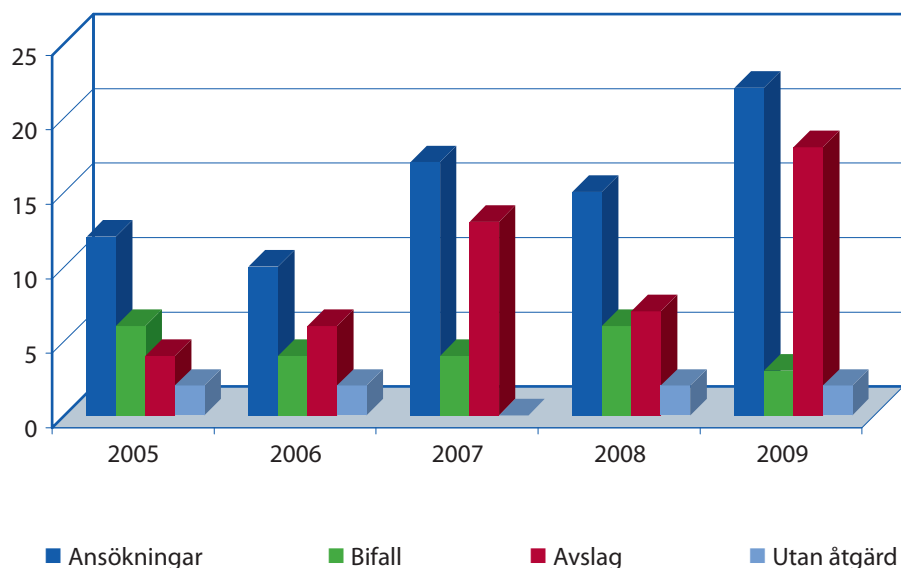
13. Övrigt – Interimistiska beslut (2005–2009)

Fördelning år 2009

	Anhängiggjorda interimistiska förfaranden	Avgjorda interimistiska förfaranden	Beslutets innebörd		
			Avslag	Bifall	Avskrivning/ Anledning saknas att döma i saken
Jordbruk	1	1	1		
Statligt stöd	1	2	2		
Skiljedomsklausul	2	1	1		
Konkurrens	5	6	4		2
Bolagsrätt	2	1	1		
Institutionell rätt	4	3	2		1
Miljö- och konsumentskydd	5	3	2	1	
Fri rörlighet för personer	1	1			1
Frihet att tillhandahålla tjänster	1	1	1		
Tullunionen	2	1	1		
Totalt	24	20	15	1	4

14. Övrigt – Skyndsam handläggning (2005–2009)¹

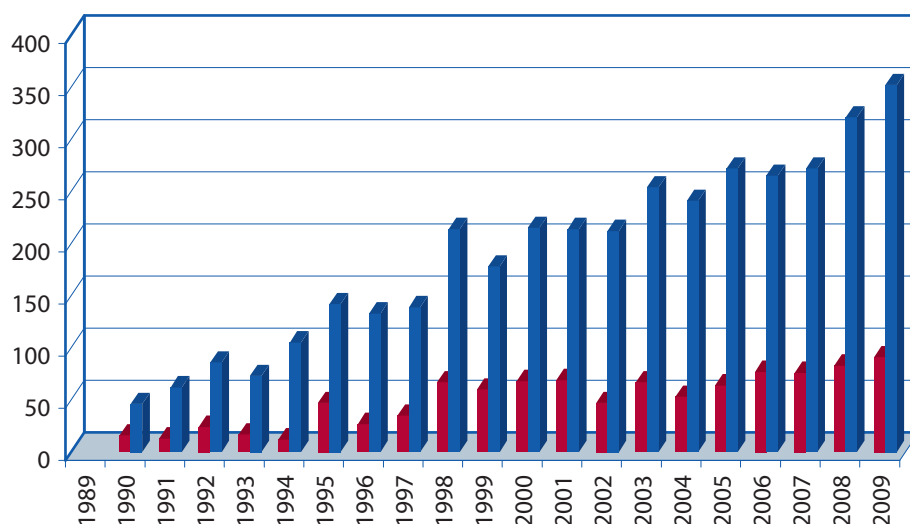

	2005				2006				2007				2008				2009			
	Ansökningar	Beslutets innebörd			Ansökningar	Beslutets innebörd			Ansökningar	Beslutets innebörd			Ansökningar	Beslutets innebörd			Ansökningar	Beslutets innebörd		
		Bifall	Avslag	Utan åtgärd ²		Bifall	Avslag	Utan åtgärd ²		Bifall	Avslag	Utan åtgärd ²		Bifall	Avslag	Utan åtgärd ²		Bifall	Avslag	Utan åtgärd ²
Jordbruk	2				2	1	3						1				2		3	
Statligt stöd					1				1	2			1	1						
Skiljedomsklausul													1			1				
Konkurrens	2	3	2		4	2	2		1	1			1	1			2		2	
Bolagsrätt	3	2	1	1					1				3	1	3		2		2	
Institutionell rätt	1		1						1		1		3	2	1		5		5	
Miljö- och konsumentskydd	2	1		1	3	1	1		7	1	7						2		1	1
Frihet att tillhandahålla tjänster																	1	1		
Handelspolitik									2	1			1				2		2	
Utrikes- och säkerhetspolitik									3	2	1		4	4			5	1	2	1
Processuella frågor																	1		1	
Forskning, information, utbildning och statistik									1		1									
Gemenskapens egna medel	2							2												
Tjänsteföreskrifterna													1					1		
Totalt	12	6	4	2	10	4	6	2	17	4	13	0	15	6	7	2	22	3	18	2

¹ Skyndsam handläggning av ett mål vid tribunalen kan beslutas enligt artikel 76a i rättegångsreglerna. Denna bestämmelse är tillämplig sedan den 1 februari 2001.

² Kategorin "utan åtgärd" omfattar följande fall: återkallelse av talan, återkallelse av ansökan och fall i vilka talan har avgjorts genom beslut innan ansökan om skyndsam handläggning har prövats.

15. Övrigt – Avgöranden av tribunalen som har överklagats (1989–2009)

■ Antalet överklagade avgöranden

■ Samtliga avgöranden som kan överklagas¹

	Antalet överklagade avgöranden	Samtliga avgöranden som kan överklagas ¹	Andelen överklagade avgöranden i procent
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	24	86	28 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	142	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	214	31 %
1999	60	178	34 %
2000	68	215	32 %
2001	69	214	32 %
2002	47	212	22 %
2003	67	254	26 %
2004	53	241	22 %
2005	64	272	24 %
2006	77	265	29 %
2007	76	272	28 %
2008	83	321	26 %
2009	91	352	26 %

¹ Samtliga avgöranden som kan överklagas – domar, avvisningsbeslut, interimistiska beslut, avskrivningsbeslut på grund av att anledning saknas att döma i saken och beslut att avslå en interventionsansökan – där tidsfristen för överklagande har löpt ut eller där överklagande har skett.

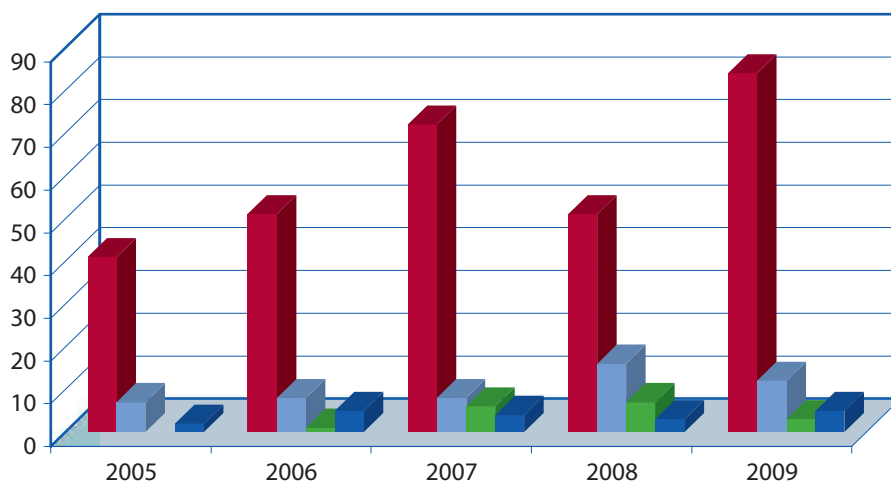
16. Övrigt – Fördelning av överklagandena på typ av förfarande (2005–2009)

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent	Överklaganden	Avgöranden som kan överklagas	Överklaganden i procent
Direkt talan	37	120	31 %	46	146	32 %	52	163	32 %	51	190	27 %	65	201	32 %
Immaterialrätt	16	71	23 %	18	59	31 %	14	63	22 %	23	100	23 %	25	148	17 %
Personalmål	11	81	14 %	13	60	22 %	10	46	22 %	9	31	29 %	1	3	33 %
Totalt	64	272	24 %	77	265	29 %	76	272	28 %	83	321	26 %	91	352	26 %

17. Övrigt – Utgången i överklagade mål (2009) (domar och beslut)

	Överklagandet ogillat	Upphävande helt eller delvis, utan återförvisning	Upphävande helt eller delvis, med återförvisning	Avskrivning/ Anledning saknas att döma i saken	Totalt
Statligt stöd	4		2		6
Konkurrens	18	4	1		23
Bolagsrätt	1				1
Institutionell rätt	19	1			20
Miljö- och konsumentskydd	8			3	11
Fri rörlighet för varor	2				2
Handelspolitik	1	1			2
Utrikes- och säkerhetspolitik		2		1	3
Regionalpolitik	1	2			3
Gemenskapsrättens principer	1				1
Immaterialrätt	19	2		1	22
Yttre förbindelser	1				1
Gemenskapens egna medel	1				1
Tjänsteföreskrifterna	8				8
Totalt	84	12	3	5	104

18. Övrigt – utgången i överklagade mål (2005–2009) (domar och beslut)

■ Överklagandet ogillat

■ Upphävande helt eller delvis, utan återförvisning

■ Upphävande helt eller delvis, med återförvisning

■ Avskrivning/Anledning saknas att döma i saken

	2005	2006	2007	2008	2009
Överklagandet ogillat	41	51	72	51	84
Upphävande helt eller delvis, utan återförvisning	7	8	8	16	12
Upphävande helt eller delvis, med återförvisning		1	6	7	3
Avskrivning/Anledning saknas att döma i saken	2	5	4	3	5
Totalt	50	65	90	77	104

19. Övrigt – Allmän utveckling (1989–2009)

Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål

	Nya mål ¹	Avgjorda mål ²	Anhängiga mål den 31 december
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
Totalt	7 975	6 784	

¹ 1989: Domstolen överlämnade 153 mål till den nyinrättade tribunalen.

1993: Domstolen överlämnade 451 mål till följd av den första utvidgningen av tribunalens behörighet.

1994: Domstolen överlämnade 14 mål till följd av den andra utvidgningen av tribunalens behörighet.

2004–2005: Domstolen överlämnade 25 mål till följd av den tredje utvidgningen av tribunalens behörighet.

² 2005–2006: Tribunalen överlämnade 118 mål till den nyinrättade personaldomstolen.

Kapitel III

Personaldomstolen

A – Personaldomstolens verksamhet år 2009

Av ordföranden Paul Mahoney

1. Personaldomstolens verksamhetsstatistik för år 2008 visade, för första gången på tio år, att antalet anhängiggjorda personalmål markant minskat jämfört med föregående år. Antalet mål som anhängiggjordes år 2009 (113) utvisar att det fenomen som observerades föregående år inte enbart var tillfälligt och att trenden med ett ökande antal personalmål verkar ha brutits. Liksom förra året synes bestämmelsen att tappande part ska ersätta rättegångskostnaderna, som trädde i kraft samtidigt med personaldomstolens rättegångsregler den 1 november 2007, ha spelat en roll för den konstaterade utvecklingen.

I år har ett större antal mål avgjorts i förhållande till de två föregående åren. Detta beror till stor del på att personaldomstolen, som en följd av domstolens dom av den 22 december 2008 i mål C-443/07 P, *Centeno Mediavilla m.fl. mot kommissionen*, kunde avgöra 32 mål som hade samband med detta "pilotmål". 18 mål som sammanhänger med det senare målet är dock fortfarande föremål för prövning.

Eftersom skillnaden mellan antalet avgjorda (155) och anhängiggjorda mål (113) år 2009, för första gången sedan personaldomstolen inrättades är mycket positiv, minskar antalet ännu inte avgjorda mål betydligt. Antalet pågående mål uppgår till endast 175, medan samma siffra var 217 i slutet av år 2008.

Den genomsnittliga handläggningstiden är 15,1 månader, vilket innebär en viss minskning av den genomsnittliga handläggningstiden jämfört med året innan, då den var 17 månader.

Personaldomstolen är naturligtvis mycket nöjd med att kunna visa en så tillfredsställande verksamhetsstatistik. Det ska dock betonas att det var exceptionella omständigheter som gjorde det möjligt att uppnå dessa siffror. Vidare ska det påpekas att anledningen till att skillnaden mellan antalet avgjorda och anhängiggjorda mål är mycket positiv år 2009 till stor del beror på domen i det ovannämnda målet *Centeno Mediavilla m.fl. mot kommissionen*. Siffrorna för åren 2007 och 2008, som uppvisar balans mellan antalet avgjorda och antalet anhängiggjorda mål, speglar bättre personaldomstolens verkliga handläggningskapacitet.

2. Under året har personaldomstolen fortsatt att vinnlägga sig om att följa lagstiftarens uppmaning att, i varje skede av förfarandet, söka lösa tvister genom förlikning. Endast 2 mål avgjordes emellertid genom förlikning på initiativ av personaldomstolen. Detta föga tillfredsställande antal kan enligt personaldomstolen till stor del tillskrivas parterna, i synnerhet institutionerna, som ofta varit tveksamma till denna typ av förfarande, trots att målen i många fall varit lämpliga för förlikning och chanserna här till varit goda. Personaldomstolen har i vissa fall haft intrycket att institutionerna endast varit beredda att ingå en förlikning om det fastställts att de handlat skadeståndsgrundande. Även andra inte enbart juridiska faktorer, såsom till exempel billighetsskäl, kan emellertid beaktas för att motivera en förlikning.

3. 31 avgöranden från personaldomstolen har överklagats till Europeiska unionens tribunal. Detta motsvarar 32,98 procent av överklagbara avgöranden och 32,29 procent av samtliga avgjorda mål. Det har härvid inte tagits någon hänsyn till eventuella återkallelser av överklaganden från någon

av parterna.¹ 10 av personaldomstolens avgöranden har upphävts av Europeiska unionens tribunal [* Av tydlighetsskäl kommer i det nedanstående uteslutande den nya benämningen att användas utan åtskillnad i kronologiskt avseende. Övers. anm.]

4. Vad gäller personaldomstolens sammansättning så präglades år 2009 av att en ny ledamot, Maria Isabel Rofes i Pujol, utnämndes sedan ordföranden på den andra avdelningen, Heikki Kanninen, hade lämnat sitt uppdrag efter att ha utsetts till ledamot av tribunalen. Den 7 oktober 2009 valdes H. Tagaras till ordförande för den andra avdelningen.

5. Den 7 oktober 2009 beslutade personaldomstolen även att ändra reglerna för avdelningarnas tilldelning av mål på så sätt att de inte längre specialiseras på vissa typer av mål.

6. I det följande kommer det att lämnas en redogörelse för den viktigaste utvecklingen i personaldomstolens rättspraxis. Redogörelsen kommer att behandla rättspraxis i fråga om förfarande, sakfrågor, rättegångskostnader och domstolskostnader och slutligen interimistiska förfaranden. Då några avgörande nyheter inte skett på rättshjälpsområdet har den traditionella rubriken för detta ämne utgått.

I. Processuella frågor

Personaldomstolens behörighet

I mål F-64/09, *Labate mot kommissionen* (beslut av den 29 september 2009), skulle personaldomstolen avgöra en passivitetstalan som väckts med stöd av artikel 232 EG av en person som omfattas av Tjänsteföreskrifter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna (nedan kallade tjänsteföreskrifterna) enligt artikel 91 häri. Personen i fråga var inte i tvist med kommissionen i egenskap av institution, utan med tillsättningsmyndigheten inom denna institution, det vill säga med institutionen i dess egenskap av arbetsgivare. Personaldomstolen fann att bedömningen av om sökanden, i detta mål, var behörig att väcka en passivitetstalan enligt artikel 232 EG endast ankom på den domstol som är behörig att pröva passivitetstalan som väcks av enskilda, det vill säga tribunalen. Personaldomstolen återförvisade följaktligen målet till den sistnämnda enligt artikel 8.2 i bilagan till domstolens stadga.

Anledning saknas att döma i saken

I målet *Chassagne mot kommissionen* (beslut av den 18 november 2009, F-11/05 RENV) stod personaldomstolen inför en situation där en sökande förvisso inte formellt sett hade återkallat sin talan i den mening som avses i artikel 74 i rättegångsreglerna men tydligt hade visat sin avsikt att inte längre vidhålla sina yrkanden. Efter att ha hört parterna fann personaldomstolen att det av hänsyn till en god rättskipning och mot bakgrund av sökandens ihållande brist på handling ankom på personaldomstolen att med stöd av artikel 75 i rättegångsreglerna, ex officio, fastställa att talan hade förlorat sitt föremål och att det saknades anledning att döma i saken².

¹ Förhållandet mellan antalet överklagade avgöranden och antalet avgjorda mål, med undantag av ensidiga återkallelser av överklaganden från någon av parterna, kan anses mera utmärkande för andelen avgöranden från personaldomstolen som överklagas än förhållandet mellan avgöranden som överklagas och avgöranden som kan överklagas, med hänsyn till att ett visst antal mål varje år avgörs genom förlikning.

² Se, för ett liknande resonemang, beslut av den 22 oktober 2009 i mål F-10/08, *Aayhan mot parlamentet*.

Villkor för upptagande till sakprövning

1. Begreppet rättsakt som går någon emot

I dom av den 28 april 2009 i de förenade målen F-5/05 och F-7/05*, *Violetti m.fl. och Schmit mot kommissionen*³ (vilka överklagats till tribunalen), skulle personaldomstolen ta ställning till om ett beslut varigenom direktören för Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) överlämnar uppgifter till nationella rättsliga myndigheter som Olaf har inhämtat i samband med interna utredningar av omständigheter som kan leda till straffrättsliga åtgärder mot en tjänsteman utgör en rättsakt som går vederbörande emot i den mening som avses i artikel 90a i tjänsteföreskrifterna. Personaldomstolen besvarade frågan jakande. Personaldomstolen ansåg bland annat att ett sådant beslut inte kan betraktas som enbart ett mellankommande eller förberedande beslut. I annat fall skulle nämligen artikel 90a andra meningen i tjänsteföreskrifterna förlora sin betydelse. Enligt den bestämmelsen kan varje person som omfattas av dessa tjänsteföreskrifter, i enlighet med artikel 90.2, begära att direktören för Olaf fattar ett beslut i en fråga som rör honom i samband med en utredning som Olaf gör. Det är enligt personaldomstolen dessutom svårt att föreställa sig att dessa inte kan anses utgöra åtgärder som går någon emot, då gemenskapslagstiftaren själv har ansett att det är nödvändigt att låta Olafs interna utredningar kringgärdas av stränga processuella skyddsregler och särskilt uppställa som krav att de mest betydelsefulla åtgärder som Olaf vidtar inom ramen för sådana utredningar ska vara förenliga med den grundläggande principen om rätten till försvar, vilken bland annat inbegriper en rätt att yttra sig.

2. Frister

I dom av den 6 maj 2009 i mål F-137/07, *Sergio m.fl. mot kommission*, klargjordes att när det tydligt framgår att ett klagomål ingetts av en advokat för tjänstemäns eller övriga anställdas räkning, kan administrationen med fog anse att det är advokaten som är mottagare till det beslut som fattats med anledning av klagomålet. I avsaknad av uppgifter om motsatsen, som administrationen ska ha erhållit före delgivningen av sitt svar, innebär delgivningen av advokaten att de tjänstemän och andra anställda som han företräder ska anses ha blivit delgivna beslutet och att överklagandefristen på tre månader som föreskrivs i artikel 91.2 i tjänsteföreskrifterna börjar löpa.

I beslut av den 8 juli 2009 i mål F-62/08, *Sevenier mot kommissionen* (som överklagats till tribunalen), erinrade personaldomstolen i fråga om beräkningen av fristerna under det administrativa förfarandet att i avsaknad av särskilda regler för de frister som avses i artikel 90 i själva tjänsteföreskrifterna ska hänvisning ske till rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister (EGT L 124, s. 1; svensk specialutgåva, område 1, volym 1, s. 71).

I detta beslut preciserades vidare att artikel 91.3 andra strecksatsen i tjänsteföreskrifterna – vari föreskrivs att om ett klagomål uttryckligen avslås efter ett tyst avslag men innan tidsfristen för överklagandet löpt ut, ska tidsfristen för överklagandet dock börja löpa på nytt – inte är tillämplig redan vid begäran och innan klagomål inlämnats. Denna specialbestämmelse rör beräkningen av överklagandefristerna och ska ges en ordagrann och strikt tolkning. Av detta följer att när en begäran uttryckligen avslås efter ett tyst avslagsbeslut med avseende på samma begäran,

³ Domar som är markerade med en asterisk finns tillgängliga på samtliga Europeiska unionens officiella språk, utom iriska.

vilket beslut är en rent bekräftande rättsakt, kan tjänstemannen inte fortsätta det administrativa förfarandet genom att en ny frist för att inkomma med klagomål börjar löpa.

3. *Nya väsentliga omständigheter*

I beslut av den 11 juni 2009 i mål F-81/08, *Ketselidou mot kommissionen*, erinrade personaldomstolen om att det förhållandet att det i en dom av en av gemenskapsdomstolarna konstateras att ett förvaltningsbeslut med allmän räckvidd strider mot tjänsteföreskrifterna inte, i förhållande till tjänstemän som underlåtit att inom fristen använda sig av de rättsmedel som tjänsteföreskrifterna erbjuder, kan anses utgöra en ny omständighet som berättigar att inkomma med en begäran om omprövning av de individuella beslut som tillsättningsmyndigheten fattat avseende dem. Genom denna rättspraxis har personaldomstolen följt fast rättspraxis från domstolen och tribunalen.

II. **Prövning i sak**

Allmänna rättsprinciper

1. *Bristande behörighet hos den som antagit rättsakten*

I dom av den 30 november 2009 i mål F-80/08*, *Wenig mot kommissionen*, fastställdes att för att rättssäkerhetsprincipen ska anses iakttagen krävs, trots att detta inte uttryckligen föreskrivs i någon skriftlig bestämmelse, att beslut som gäller utövande av de befogenheter som tillsättningsmyndigheten ges i tjänsteföreskrifterna och de befogenheter som den myndighet som är behörig att sluta anställningsavtal ges i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna ska offentliggöras på lämpligt sätt. Det ankommer på administrationen att fastställa sättet och formerna för offentliggörandet. Om offentliggörande inte sker på lämpligt sätt kan beslutet inte göras gällande mot den tjänsteman som ett individuellt beslut som antagits med stöd härav riktar sig till. Talan kan följaktligen vinna bifall på en grund som avser att den som antagit det omtvistade individuella beslutet saknade behörighet, och nämnda beslut ska därför ogiltigförklaras.

2. *Åberopande av direktiv*

I dom av den 30 april 2009 i mål F-65/07*, *Aayhan m.fl. mot parlamentet*, och av den 4 juni 2009 i de förenade målen F-134/07 och F-8/08, *Adjemian m.fl. mot kommissionen*, där den senare domen överklagats till tribunalen, klagjorde personaldomstolen att direktiven riktar sig till medlemsstaterna och inte till gemenskapens institutioner. De kan följaktligen inte anses innebära några skyldigheter för institutionerna när det gäller förhållandet till deras personal. Det nu sagda innebär emellertid inte att ett direktiv överhuvudtaget inte kan åberopas i förhållanden mellan institutionerna och deras tjänstemän eller anställda. Bestämmelserna i ett direktiv kan indirekt vara bindande för en institution om de ger uttryck för en allmän gemenskapsrättslig princip som institutionen är tvungen att tillämpa. Personaldomstolen slog härvid fast att även om anställningstryggheten är utformad som en betydande del av skyddet för arbetstagare utgör den emellertid inte en allmän rättslig princip mot bakgrund av vilken lagenligheten av institutionernas rättsakter kan bedömas. Ett direktiv kan även binda en institution när denna inom ramen för sin organisatoriska självständighet och inom tjänsteföreskrifternas gränser avsett att fullgöra en särskild förpliktelse som följer av ett direktiv eller när en intern tillämpningsrättsakt med allmän giltighet uttryckligen hänvisar till åtgärder som har beslutats av gemenskapslagstiftaren med tillämpning av fördragen (se artikel 1e.2 i tjänsteföreskrifterna, vari det föreskrivs att tjänstemän "skall ha arbetsvillkor som uppfyller lämpliga hälso- och säkerhetsnormer som åtminstone

uppfyller de minimikrav som gäller enligt bestämmelser som har antagits på dessa områden enligt fördragen"). Slutligen åligger det institutionerna enligt artikel 10 andra stycket EG att i egenskap av arbetsgivare i möjligaste mån ta hänsyn till lagstiftningsåtgärder på gemenskapsnivå för att säkerställa en enhetlig tolkning av gemenskapsrätten.

3. Gränser för administrationens utrymme för skönsmässig bedömning

Mån om att inte ersätta administrationens bedömning med sin egen, i synnerhet på områden där administrationen enligt gällande bestämmelser har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning, har personaldomstolen emellertid haft tillfälle att kritisera beslut som innehållit en uppenbart felaktig bedömning. Av denna anledning ogiltigförklarade personaldomstolen ett beslut om uppsägning (dom av den 7 juli 2009 i mål F-54/08, *Bernard mot Europol*) och ett beslut att inte befordra en person (dom av den 17 februari 2009 i mål F-51/08, *Stols mot rådet*, vilken dom överklagats till tribunalen). Personaldomstolen har även erinrat om att när administrationen beslutar att reglera användningen av sitt utrymme för skönsmässig bedömning med hjälp av interna bestämmelser så är dessa bestämmelser bindande och ger domstolen behörighet att göra en strängare kontroll (se, vad gäller de "bedömningskriterier" som en institutions betygssättare ska iaktta, dom av den 17 februari 2009 i mål F-38/08, *Liotti mot kommissionen*, vilken dom har överklagats till tribunalen). Administrationen måste under alla omständigheter iaktta de allmänna rättsprinciperna (se, för en bedömning som ansågs strida mot likabehandlingsprincipen, dom av den 11 februari 2009 i mål F-7/08, *Schönberger mot parlamentet*).

4. Tolkning av gemenskapsrätten

I dom av den 29 september 2009 i de förenade målen F-69/07 och F-60/08*, *O mot kommissionen*, fick personaldomstolen tillfälle att pröva lagenligheten av ett kommissionsbeslut i den del det föreskrivs ett medicinskt förbehåll avseende sökanden i enlighet med artikel 100 första stycket i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna.⁴ Personaldomstolen erinrade först om att det vid tolkningen av en gemenskapsrättslig bestämmelse inte bara är bestämmelsens lydelse som ska beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som den ingår i samt bestämmelserna i gemenskapsrätten som helhet. Därefter tolkade den artikel 100 i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna mot bakgrund av kraven avseende fri rörlighet för arbetstagare som föreskrivs i artikel 39 EG. Personaldomstolen övergick sedan till att pröva svarandens argument att domstolen, med hänvisning bland annat till artikel 39 EG, vilken sökanden inte hade åberopat i sina skriftliga inlagor, ex officio har prövat huruvida ett förvaltningsbeslut som antagits av den myndighet som är behörig att sluta anställningsavtal är lagenligt mot bakgrund av grunder avseende åsidosättande av en bestämmelse i fördraget. Personaldomstolen slog härvid fast att när den preciserar den rättsliga ramen för tolkningen av en bestämmelse i sekundärrätten, uttalar den sig inte om lagenligheten av denna bestämmelse mot bakgrund av regler av högre rang, inklusive reglerna i fördraget, utan försöker i stället göra en tolkning av bestämmelsen i tvisten som i största möjliga mån är förenlig med primärrätten och konsekvent med den rättsliga ram i vilken bestämmelsen ingår.

⁴ I denna artikel föreskrivs att om det vid den läkarundersökning som den blivande kontraktsanställda genomgår före anställningen visar sig att han lider av sjukdom eller handikapp, kan den myndighet som är behörig att sluta anställningsavtal besluta att, när det gäller följderna av sjukdomen eller handikappet, bevilja honom garanterade förmåner vid invaliditet eller dödsfall först efter en period på fem år från den dag då han anställdes vid institutionen.

5. *Principen att avtal ska fullgöras i god tro*

I dom av den 2 juli 2009 i mål F-19/08, *Bennett m.fl. mot harmoniseringsbyrån*, slogs det fast att ett anställningsförhållande mellan en institution och dess övriga anställda regleras av anställningsvillkoren för övriga anställda jämte tjänsteföreskrifterna, även om anställningsförhållandet följer av ett avtal och således omfattas av offentlig rätt. Det förhållandet att övriga anställda omfattas av förvaltningsrättsliga gemenskapsbestämmelser utesluter inte att institutionen, vid fullgörande av vissa klausuler i den anställdes avtal som kompletterar dessa bestämmelser, ska iakttä principen att avtal ska fullgöras i god tro. Denna princip är nämligen gemensam för de flesta av medlemsstaternas rättssystem. Personaldomstolen fann i det förevarande fallet att svaranden hade åsidosatt denna princip och förpliktade den att ersätta den ideella skada som sökandena hade förorsakats och som följde av en känsla hos denne av att ha vilseletts rörande de verkliga karriärutsikterna.

6. *Verkställighet av en dom om ogiltigförklaring*

I dom av den 5 maj 2009 i mål F-27/08, *Simões Dos Santos mot harmoniseringsbyrån* (vilken dom överklagats till tribunalen), slog personaldomstolen fast att verkställighet av ett domstolsavgörande varigenom en rättsakt ogiltigförklarats på grund av att den saknade rättslig grund inte systematiskt motiverar att administrationen antar en rättsakt med retroaktiv verkan för att täcka den initiala rättsstridigheten. En sådan retroaktivitet överensstämmer endast i undantagsfall med rättssäkerhetsprincipen, när det eftersträvade målet kräver detta och när de berörda personernas berättigade förväntningar vederbörligen respekteras.

Personaldomstolen konstaterade inledningsvis i detta mål att verkställighet av domar om ogiltigförklaring ger upphov till särskilda svårigheter, då inga alternativa verkställighetsåtgärder i förhållande till dem som svaranden vidtagit och som ansetts strida mot rättskraftsprincipen och principen om förbud mot retroaktiva rättsakter vid första påseende verkade kunna vidtas utan svårighet. Personaldomstolen fann därefter att beviljande av ersättning ex officio var den ersättningsform som var mest lämplig och som bäst motsvarade sökandens intressen och de krav som tjänsten ställer. Denna ersättningsform gjorde det dessutom möjligt att säkerställa en ändamålsenlig verkan för domar om ogiltigförklaring.

Tjänstemäns rättigheter och skyldigheter

I dom av den 7 juli 2009 i mål F-39/08*, *Lebedef mot kommissionen* (vilken dom har överklagats till tribunalen), erinrade personaldomstolen inledningsvis om att personalrepresentationen är av avgörande betydelse för institutionernas funktionssätt och således för att de ska kunna utföra sitt uppdrag. Den påpekade emellertid att ett system som specifikt innefattar en möjlighet för vissa personalrepresentanter att beviljas betald ledighet, när det gäller tjänstemän eller tillfälligt anställda som inte har beviljats sådan betald ledighet, innebär att deras deltagande i personalrepresentationen är tillfällig och, utifrån en beräkning halvårsvis eller kvartalsvis, omfattar en relativt begränsad andel av arbetstiden. Målet vid personaldomstolen gällde i det aktuella fallet en personalrepresentant som beviljats betald ledighet med 50 procent men som inte ägnat någon del av sin arbetstid åt den tjänst där han placerats. Sökanden bestred tillsättningsmyndighetens beslut att göra avdrag från hans årliga semester. Personaldomstolen ogillade hans talan och påpekade att han varken hade sökt tillstånd eller ens informerat administrationen i förväg om frånvaron.

Tjänstemännens karriär

1. Uttagningsprov

I domen i det ovannämnda målet *Bennett m.fl. mot harmoniseringsbyrån* erinrades det först om att det följer av rättspraxis att tjänstens intresse kan motivera att det krävs av en sökande i ett uttagningsprov att han har särskilda kunskaper i vissa av unionens språk. Därefter slog personaldomstolen fast att ett system med fullständig språklig pluralism skulle ge upphov till stora administrativa svårigheter inom ramen för institutionernas interna funktion och bli tungt ekonomiskt sett. Därför kan hänsyn till att Europeiska unionens institutioner och organ ska fungera väl, i synnerhet när det berörda organet har begränsade resurser, objektivt sett motivera att intern kommunikation sker på ett begränsat antal språk och följaktligen ett begränsat antal provspråk i ett uttagningsprov.

I dom av den 17 november 2009 i mål F-99/08*, *Di Prospero mot kommissionen*, skulle personaldomstolen ta ställning till en invändning om rättegångshinder avseende artikel 27 första stycket i tjänsteföreskrifterna, vari föreskrivs att "[r]ekryteringen ska vara inriktad på att de tjänstemän som tjänstgör vid institutionen har högsta kompetens, prestationsförmåga och oberoende ställning samt är rekryterade över största möjliga geografiska område ...", och avseende en klausul i ett meddelande om allmänt uttagningsprov, där det angavs att proven i flera allmänna uttagningsprov kunde organiseras samtidigt varför de sökande endast kunde anmäla sig till ett av proven. Personaldomstolen fann att klausulen var oförenlig med nämnda bestämmelse i tjänsteföreskrifterna och ogiltigförklarade följaktligen det beslut varigenom Europeiska rekryteringsbyrån (EPSO) avlog sökandens ansökan till ett av de två allmänna uttagningsprov som hon anmält sig till.

2. Tillsättningsförfarande

Personaldomstolen har haft tillfälle att pröva en grupp mål där talan väckts av sökande som bestred de beslut varigenom kommissionen hade avslagit deras ansökan till den lediga tjänsten som chef för kommissionens representation i Aten. Genom tre domar av den 2 april 2009 i målen F-128/07*, *Menidiatis mot kommissionen*, F-143/07, *Yannoussis mot kommissionen* och F-129/07, *Kremlis mot kommissionen*, biföll personaldomstolen talan på sökandenas grund att användningen av förfarandet med uppehållande av annan tjänst enligt artikel 37 första stycket a andra strecksatsen i tjänsteföreskrifterna var rättsstridigt och ogiltigförklarade de omtvistade besluten. Personaldomstolen fann nämligen att den "politiska och känsliga karaktär" som kännetecknar de arbetsuppgifter som utförs av cheferna för kommissionens representationer inte i sig är tillräcklig för att motivera användning av den administrativa ställningen uppehållande av annan tjänst hos en kommissionsledamot. En sådan tolkning av artikel 37 första stycket a andra strecksatsen i tjänsteföreskrifterna skulle innebära att det var tillåtet att låta alla tjänstemän som har "politiska och känsliga" arbetsuppgifter inom institutionen, vilka normalt sett utförs av högre tjänstemän, uppehålla annan tjänst hos nämnda ledamöter, vilket således skulle strida mot själva uppbyggnaden av den europeiska offentliga förvaltningen, såsom den har fastställts i artikel 35 i tjänsteföreskrifterna, genom att särskilt undergräva tydligheten i den hierarkiska ordningen.

I dom av den 6 maj 2009 i mål F-39/07*, *Campos Valls mot rådet*, klargjordes det att de kvalifikationer som enligt meddelandet om ledig tjänst krävdes inte kan tolkas oberoende av beskrivningen av uppgifterna i nämnda meddelande då ett tillsättningsförfarande prövas.

Tjänstemännens löneförmåner och sociala förmåner

I mål F-115/07, *Balieu-Steinmetz och Noworyta mot parlamentet*, som utmynnade i domen av den 28 april 2009, hade sökandena, som tjänstgjorde som växeltelefonister, väckt talan mot parlamentets beslut att inte bevilja dem en schablonersättning för övertidsarbete. De åberopade en grund avseende åsidosättande av likabehandlingsprincipen och gjorde gällande att de kolleger som hade rekryterats före den 1 maj 2004 fortsatte att uppbära en sådan ersättning. Som svar åberopade parlamentet dels rättspraxis enligt vilken ingen kan åberopa en rättsstridig åtgärd som gynnat någon annan, till förmån för sig själv, dels att utbetalningen av en schablonersättning till sökandenas kolleger var rättsstridig. Sedan personaldomstolen erinrat om att ingen förvisso kan åberopa en rättsstridig åtgärd som gynnat någon annan konstaterade den emellertid att parlamentet i förevarande fall inte hade styrkt att den schablonersättning som sökandenas kolleger uppbär för övertidsarbete saknade rättslig grund och ogiltigförklarade därför de angripna besluten. Regleringen av arbetet vid parlamentets växel var för övrigt aktuell i dom av den 18 maj 2009 i mål F-66/08, *De Smedt m.fl. mot parlamentet*, som i huvudsak behandlade begreppet "skiftarbete" enligt artikel 56a i tjänsteföreskrifterna.

Disciplinåtgärder

I domen i det ovannämnda målet *Wenig mot kommissionen* fastställdes att domstolarnas prövning av om ett beslut om avstängning var välgrundat endast kan vara mycket begränsad med hänsyn till åtgärdens tillfälliga karaktär. Domstolen ska således endast pröva huruvida påståendena att tjänstemannen begått ett allvarligt fel är tillräckligt sannolika och kontrollera att de inte uppenbart saknar allt stöd. Personaldomstolen fann att så var fallet i detta mål.

Anställningsvillkor för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna

1. Rekrytering av kontraktsanställda

I dom av den 29 september 2009 i de förenade målen F-20/08, F-34/08 och F-75/08*, *Aparicio m.fl. mot kommissionen*, skulle personaldomstolen bland annat pröva en grund som gällde att ett test för logiskt och numeriskt tänkande som kontraktsanställda måste genomgå vid rekryteringen var rättsstridigt. Personaldomstolen fann att kommissionen och EPSO i förevarande fall, vid utövandet av sina respektive befogenheter, inte överskred gränserna för sitt stora utrymme för skönsmässig bedömning när de organiserade ett test för logiskt och numeriskt tänkande och gjorde dessa utslagsgivande samt krävde att även redan anställda skulle genomgå testet.

2. Kommissionens beslut av den 28 april 2004 om den maximala anställningstiden för icke fast anställd personal vid kommissionens tjänstegrenar

I dom av den 29 januari 2009 i mål F-98/07, *Petrilli mot kommissionen* (vilken dom överklagats till tribunalen), slogs det fast att en institution inte utan att åsidosätta artikel 88 första stycket i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna kan begränsa den längsta möjliga anställningstiden för kontraktsanställda enligt artikel 3b i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna på ett allmänt sätt och utan hänsyn till person, till exempel genom allmänna tillämpningsföreskrifter eller ett internt beslut med allmän räckvidd, såsom denna maximala anställningstid fastställts av lagstiftaren själv. Institutionerna saknar nämligen behörighet att medelst tillämpningsföreskrifter göra undantag från en uttrycklig regel i tjänsteföreskrifterna eller i nämnda anställningsvillkor, såvida inte institutionen uttryckligen getts tillstånd härtil. Personaldomstolen konstaterade i det förevarande fallet att det kommissionsbeslut varigenom den maximala tid som en sådan anställd fick tillhandahålla

tjänster fastställdes till sex år, på ett rättsstridigt sätt begränsade tillämpningsområdet för artikel 88 första stycket i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna. Denna bestämmelse ger nämligen den myndighet som är behörig att sluta anställningsavtal rätt att sluta och förlänga anställningsavtalen för kontraktsanställda för övriga uppgifter under maximalt tre år. Personaldomstolen utgick härvid från att en kontraktsanställd för övriga uppgifter inte först kan ha varit anställd på någon annan grund under en period som, genom det omtvistade beslutet, minskar den tid som det normalt sett är tillåtet att anställa vederbörande till mindre än tre år.

3. Kontraktsanställda för övriga uppgifter

I domen i det ovannämnda målet *Adjemian m.fl. mot kommissionen* slog personaldomstolen fast att anställning av kontraktsanställda för övriga uppgifter ska svara mot tillfälliga och periodiska behov. Det är ofrånkomligt att sådana behov regelbundet uppstår inom en stor administration med många anställda på grund av tjänstemäns frånvaro, hög arbetsbelastning som föränleds av omständigheter inom varje generaldirektorat eller generaldirektoratens behov av att tillfälligt anlita personer som har särskilda kvalifikationer eller kunskaper. Sådana omständigheter utgör objektiva skäl som motiverar att extraanställdas anställningsavtal tidsbegränsas och förnyas när behov uppstår.

4. Extraanställda vid parlamentets sessioner

I domen i det ovannämnda målet *Aayhan m.fl. mot parlamentet* tolkade personaldomstolen artikel 78 i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna mot bakgrund av det ramavtal om visstidsarbete som ingicks den 18 mars 1999 och som återfinns som bilaga till rådets direktiv 1999/70 om ramavtalet om visstidsarbete, undertecknat av EFS, UNICE och CEEP. Den kom fram till att parlamentets tillfälliga och stora behov av extra arbetskraft under den tid då sessionerna varar utgör objektiva grunder i den mening som avses i klausul 5.1 a i ramavtalet och motiverar att på varandra följande avtal om tidsbegränsad anställning används, vilka förnyas vid varje parlamentssession i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 78 i anställningsvillkoren för övriga anställda i Europeiska gemenskaperna till och med den 1 januari 2007. Även om sådana behov kunde förutses så var inte den höga arbetsbelastningen varaktig eller konstant.

III. Rättegångskostnader och domstolskostnader

1. Fastställande av rättegångskostnader

I beslut av den 10 november 2009 i mål F-14/08 DEP, *X mot parlamentet*, biföll personaldomstolen sökandens yrkande att svaranden skulle förpliktas att utge dröjsmålsränta på de rättegångskostnader som skulle ersättas, från och med dagen för fastställande av rättegångskostnaderna. Den tillämpliga räntesatsen skulle härvid beräknas på grundval av de räntesatser som Europeiska centralbanken tillämpar på sina huvudsakliga refinansieringstransaktioner under den aktuella perioden, jämte två punkter, under förutsättning att den inte var högre än den räntesats som sökanden yrkat.

2. Domstolskostnader

I beslut av den 7 oktober 2009 i mål F-3/08, *Marcuccio mot kommissionen*, tillämpade personaldomstolen för första gången artikel 94 i sina rättegångsregler. Om personaldomstolen har förorsakats onödig kostnad, särskilt i uppenbara fall av rättegångsmissbruk, kan den enligt denna

bestämmelse förplikta den part som förorsakat kostnaden att ersätta hela eller delar av denna, dock högst till ett belopp av 2 000 euro.

Det kan noteras att personaldomstolen i mål F-86/08, *Voslamber mot kommissionen*, skulle pröva ett yrkande från svaranden att förplikta sökanden att ersätta en del av domstolskostnaderna enligt artikel 94 i rättegångsreglerna. Personaldomstolen fann att yrkandet inte kunde upptas till prövning och preciserade att personaldomstolen är ensam behörig att förordna enligt denna bestämmelse.

IV. Interimistiska förfaranden

Det finns anledning att erinra om det enda interimistiska beslut som personaldomstolens ordförande meddelade under år 2009 (beslut av den 18 december 2009 i mål F-92/09 R, *U mot parlamentet*). Domaren med behörighet att besluta om interimistiska åtgärder förordnade då för första gången om uppskov med verkställigheten av ett beslut fattat av en institution. I det aktuella fallet hade sökanden sagts upp enligt det förfarande som föreskrivs i artikel 51 i tjänsteföreskrifterna om bristande arbetsinsats och yrkade uppskov med verkställigheten av uppsägningsbeslutet. Vad gäller villkoret att situationen ska ställa krav på skyndsamhet så fann personaldomstolens ordförande att sökanden inte förfogade över det belopp som krävdes för att denna skulle kunna täcka nödvändiga kostnader för sina grundläggande behov tills målet prövades i sak. Sökanden hade nämligen fått sin ansökan om arbetslöshetsersättning avslagen av de nationella myndigheterna i sitt bosättningsland. Vidare var det föga troligt att sökanden snabbt skulle hitta ett nytt arbete med tanke på de personlighetsstörningar hon syntes lida av. Vad sedan gäller villkoret att åtgärderna omedelbart ska framstå som befogade (*fumus boni juris*), konstaterade personaldomstolens ordförande att svarandeinstitutionen inte vid första påseende verkade ha iakttagit den omsorg som dess omsorgsplikt om sökanden kräver för att skingra de tvivel som förelåg om ett eventuellt samband mellan sökandens yrkesmässiga svårigheter och hennes psykiska hälsotillstånd. Vad slutligen beträffar avvägningen mellan för målet aktuella intressen fann personaldomstolens ordförande att även om sökandens återinträde i tjänst skulle störa arbetet vid parlamentet så åligger det denna institution att undersöka möjligheten att tillämpa förfarandet att ålägga sökanden att ta ledigt på grund av sjukdom med stöd av artikel 59.5 i tjänsteföreskrifterna.

B – Personaldomstolens sammansättning

(Protokollär ordning den 7 oktober 2009)

Från vänster till höger:

Domarna S. Van Raepenbusch och H. Kreppel, avdelningsordföranden H. Tagaras, ordföranden P. Mahoney, avdelningsordföranden S. Gervasoni, domarna I. Boruta och M.I. Rofes i Pujol samt justitiesekreteraren W. Hakenberg.

1. Personaldomstolens ledamöter

(i rangordning efter tillträde av ämbetet)

Paul J. Mahoney

Född 1946; studier i juridik (Master of Arts, University of Oxford, 1967; Master of Laws, University College London, 1969); lektor vid University College London (1967–1973); barrister (London, 1972–1974); byrådirektör, avdelningsdirektör vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (1974–1990); gästprofessor i juridik vid University of Saskatchewan, Saskatoon, Kanada (1988); Europarådets personalchef (1990–1993); avdelningschef (1993–1995), biträdande justitiesekreterare (1995–2001) och justitiesekreterare vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (2001–september 2005); ordförande för personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Horstpeter Kreppel

Född 1945; universitetsstudier i Berlin, München och Frankfurt am Main (1966–1972); första juristexamen (1972); domarpraktikant i Frankfurt am Main (1972–1973 och 1974–1975); Collège d'Europe, Brygge (1973–1974); andra juristexamen (Frankfurt am Main, 1976); tjänsteman vid den federala arbetsmarknadsstyrelsen och advokat (1976); domare vid arbetsdomstolen (delstaten Hessen, 1977–1993); lektor vid Fachhochschule für Sozialarbeit i Frankfurt am Main och vid Verwaltungsfachhochschule i Wiesbaden (1979–1990); nationell expert vid Europeiska kommissionens rättstjänst (1993–1996 och 2001–2005); tredje ambassadsekreterare med ansvar för sociala frågor vid Förbundsrepubliken Tysklands ambassad i Madrid (1996–2001); domare vid arbetsdomstolen i Frankfurt am Main (februari–september 2005); domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Irena Boruta

Född 1950; juristexamen, Wrocław universitet (1972), juris doktor (Łódź 1982); invald i Republiken Polens advokatsamfund (sedan 1977); gästforskare (Université de Paris X, 1987–1988, Université de Nantes, 1993–1994); "Solidarnosc"-expert (1995–2000); professor i arbetsrätt och europeisk socialrätt, Łódź universitet (1997–1998 och 2001–2005), adjungerad professor vid handelshögskolan i Warszawa (2002), professor i arbets- och socialförsäkringsrätt vid Kardinal Stefan Wyszyńskiuniversitetet i Warszawa (2002–2005); vice arbetsmarknads- och socialminister (1998–2001); ledamot av förhandlingskommittén inför Republiken Polens anslutning till Europeiska unionen (1998–2001); den polska regeringens företrädare i Internationella arbetsorganisationen (1998–2001); författare till ett flertal publikationer i ämnena arbetsrätt och europeisk socialrätt; domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Heikki Kanninen

Född 1952; examina från handelshögskolan i Helsingfors och juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet; rättssekreterare vid högsta förvaltningsdomstolen i Finland; ordförande för kommittén för översyn av rättsskyddet inom offentlig förvaltning; avdelningsdirektör vid högsta förvaltningsdomstolen; ordförande för kommittén för översyn av det förvaltningsrättsliga förfarandet, rådgivare åt lagstiftningskommittén i justitieministeriet; biträdande justitiesekreterare vid Eftadomstolen; rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol; domare vid högsta förvaltningsdomstolen (1998–2005); ledamot av asylnämnden; vice ordförande i kommittén för utveckling av det finländska rättsväsendet; domare vid personaldomstolen den 6 oktober 2005–6 oktober 2009.

Haris Tagaras

Född 1955; juris kandidat (Thessalonikis universitet, 1977); särskild kandidatexamen i Europarätt (Institut d'études européennes de l'université libre, Bryssel, 1980); juris doktor (Thessalonikis universitet, 1984); juristlingvist vid Europeiska gemenskapernas råd (1980–1982); forskare vid Centrum för internationell och europeisk ekonomisk rätt, Thessaloniki (1982–1984); byrådirektör vid Europeiska gemenskapernas domstol och Europeiska gemenskapernas kommission (1986–1990); professor i gemenskapsrätt, internationell privaträtt och mänskliga rättigheter vid Panteionuniversitetet i Aten (sedan 1990); extern medarbetare i Europafrågor vid justitieministeriet och ledamot av den ständiga kommittén för Luganokonventionen (1991–2004); ledamot av den nationella konkurrenskommissionen (1999–2005); ledamot av den nationella post- och telestyrelsen (2000–2002); ledamot av Thessaloniki advokatsamfund, advokat vid kassationsdomstolen; stiftande ledamot av Europeiska advokaters union (UAE); associerad medlem av International Academy of Comparative Law; domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Sean Van Raepenbusch

Född 1956; juris kandidat (Université libre, Bryssel, 1979); särskild kandidatexamen i internationell rätt (Bryssel, 1980); juris doktor (1989); ansvarig för rättstjänsten vid Société anonyme du canal et des installations maritimes de Bruxelles (1979–1984); tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas kommission (generaldirektoratet för sociala frågor, 1984–1988); ledamot av Europeiska kommissionens rättstjänst (1988–1994); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (1994–2005); lektor vid Centre universitaire de Charleroi (internationell och europeisk socialrätt, 1989–1991), Université de Mons-Hainaut (Europarätt, 1991–1997), Université de Liège (europeisk personalrätt, 1989–1991; institutionell EU-rätt, 1995–2005; europeisk socialrätt, 2004–2005); författare till ett flertal publikationer i ämnena europeisk socialrätt och institutionell EU-rätt; domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Stéphane Gervasoni

Född 1967; examina från Institut d'études politiques, Grenoble (1988) och École nationale d'administration (1993); ledamot av Conseil d'État (rapporteur vid section du contentieux, 1993–1997, och vid section sociale, 1996–1997; maître des requêtes 1996–2008; conseiller d'État sedan 2008); lektor vid Institut d'études politiques de Paris (1993–1995); regeringens ombud i det särskilda utskottet för överprövning av pensioner (1994–1996); juridisk rådgivare åt ministeriet för offentligt anställda och åt Paris stad (1995–1997); generalsekreterare vid prefekturen i Yonne, sous-préfet i Auxerre (1997–1999); generalsekreterare vid prefekturen i Savoie, sous-préfet i Chambéry (1999–2001); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (september 2001–september 2005); ordinarie ledamot av Natos överklagandenämnd (2001–2005); domare vid personaldomstolen sedan den 6 oktober 2005.

Maria Isabel Rofes i Pujol

Född 1956; juridikstudier (licenciatura en derecho, Universidad de Barcelona, 1981); specialisering i internationell handel (Mexiko 1983), studier i europeisk integration (handelskammaren i Barcelona 1985) och gemenskapsrätt (Escola d'Administració Pública de Catalunya 1986), tjänsteman vid Generalitat de Catalunya (anställd vid industri- och energiministeriets rättstjänst, april 1984–augusti 1986), advokat i Barcelona (1985–1987), handläggare och därefter förste handläggare vid EG-domstolens avdelning för forskning och dokumentation (1986–1994), rättssekreterare vid EG-domstolen (generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomers kabinett, januari 1995–april 2004, domare Lohmus kabinett maj 2004–augusti 2009), kursansvarig för kurser i EG-processrätt, juridiska fakulteten vid Universitat Autònoma de Barcelona (1993–2000), författare till åtskilliga artiklar om europeisk socialrätt, ledamot av överklagandenämnden vid Gemenskapens växtsortsmyndighet (2006–2009), domare vid personaldomstolen sedan den 7 oktober 2009.

Waltraud Hakenberg

Född 1955; juridikstudier i Regensburg och i Genève (1974–1979); första juristexamen (1979); studier i gemenskapsrätt vid Collège D'Europe, Brygge (1979–1980); domarpraktikant i Regensburg (1980–1983); juris doktor (1982); andra juristexamen (1983); advokat i München och i Paris (1983–1989); tjänsteman vid Europeiska gemenskapernas domstol (1990–2005); rättssekreterare vid Europeiska gemenskapernas domstol (på P. Janns kabinett, 1995–2005); läraruppdrag vid flera universitet i Tyskland, Österrike, Schweiz och Ryssland; professors titel vid universitetet i Saarland (sedan 1999); medlem av flera kommittéer, föreningar och rättsliga råd; flera publikationer i allmän juridik och gemenskapsrätt; justitiesekreterare vid personaldomstolen sedan den 30 november 2005.

2. Förändringar av personaldomstolens sammansättning år 2009

Högtidlig sammankomst den 6 oktober 2009

Genom beslut av den 9 juni 2009 har Maria Isabel Rofes i Pujol utnämnts till domare i Europeiska unionens personaldomstol för perioden den 1 september 2009–31 augusti 2015, efter det att Heikki Kanninen har lämnat sitt ämbete.

3. Protokollär ordning

från den 1 januari till den 6 oktober 2009

P. MAHONEY, personaldomstolens ordförande
 H. KANNINEN, avdelningsordförande
 S. GERVASONI, avdelningsordförande
 H. KREPPEL, domare
 I. BORUTA, domare
 H. TAGARAS, domare
 S. VAN RAEPENBUSCH, domare

W. HAKENBERG, justitiesekreterare

från den 7 oktober till den 31 december 2009

P. MAHONEY, personaldomstolens ordförande
 H. TAGARAS, avdelningsordförande
 S. GERVASONI, avdelningsordförande
 H. KREPPEL, domare
 I. BORUTA, domare
 S. VAN RAEPENBUSCH, domare
 M. I. ROFES i PUJOL, domare

W. HAKENBERG, justitiesekreterare

4. Tidigare ledamot av personaldomstolen

Kanninen Heikki (2005–2009)

C – Personaldomstolens verksamhetsstatistik

Personaldomstolens allmänna verksamhet

1. Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2005–2009)

Nya mål

2. Andelen mål i procent fördelat på de huvudsakliga svarandeinstitutionerna (2005–2009)
3. Rättegångsspråk (2005–2009)

Avgjorda mål

4. Domar och beslut – domstolens sammansättning (2009)
5. Avgörandets innebörd (2009)
6. Antagna interimistiska beslut: beslutets innebörd (2006–2009)
7. Handläggningstid i månader (2009)

Anhängiga mål den 31 december

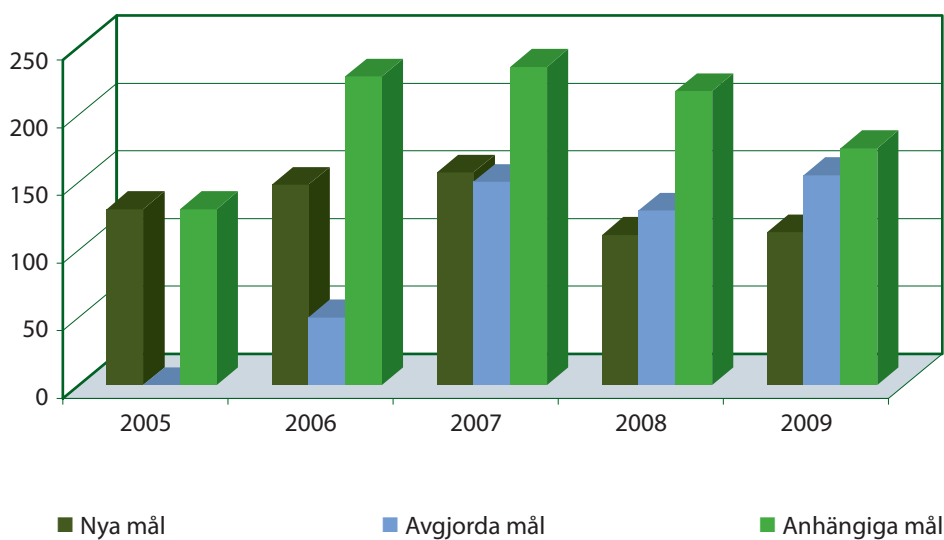
8. Domstolens sammansättning (2006–2009)
9. Antal sökande (2009)

Övrigt

10. Avgöranden från personaldomstolen som har överklagats till tribunalen (2006–2009)
11. Utgången i mål som har överklagats till tribunalen (2006–2009)

1. Personaldomstolens allmänna verksamhet

Nya mål, avgjorda mål och anhängiga mål (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Nya mål	130	148	157	111	113
Avgjorda mål	-	50	150	129	155 ¹
Anhängiga mål	130	228	235	217	175 ²

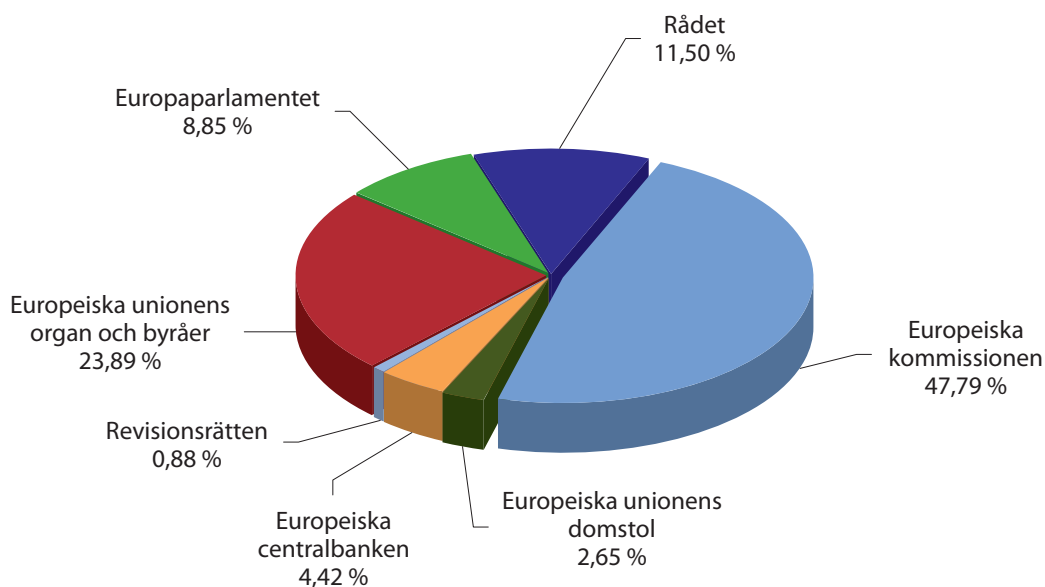
De angivna siffrorna (bruttosiffror) visar det totala antalet mål oberoende av att vissa mål har förenats på grund av samband (ett målnummer = ett mål).

¹ Varav 32 mål som avslutades till följd av domen av den 22 december 2008 i mål C-443/07 P, *Centeno Mediavilla m.fl. mot kommissionen* (18 mål är fortfarande anhängiga).

² Varav 27 mål som vilandeförklarats.

2. *Nya mål* – Andelen mål i procent fördelat på de huvudsakliga svarandeinstitutionerna (2005–2009)

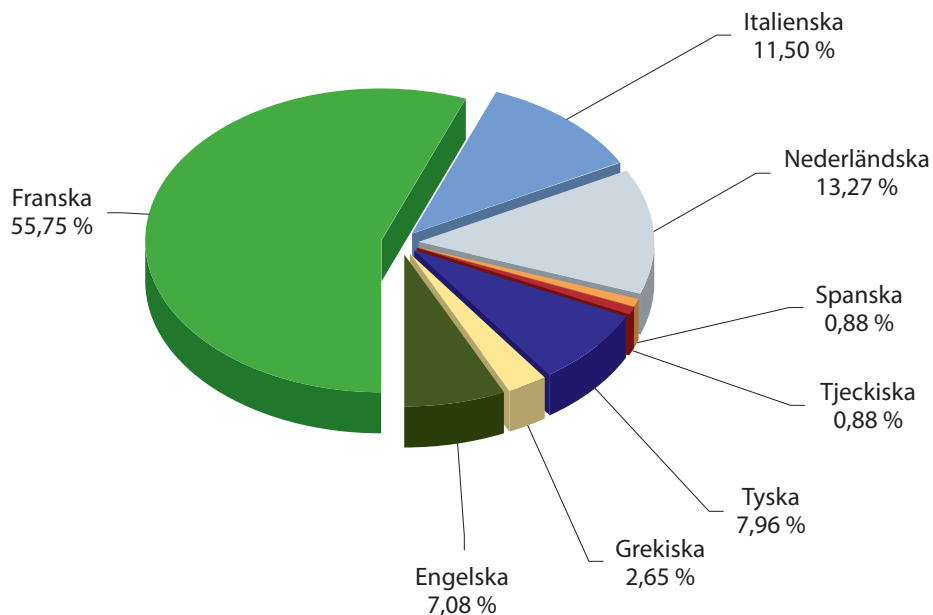
Procentandel av nya mål (2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Europaparlamentet	7,69 %	7,14 %	13,38 %	14,41 %	8,85 %
Rådet	6,92 %	6,07 %	3,82 %	4,50 %	11,50 %
Europeiska kommissionen	77,69 %	75,00 %	50,96 %	54,95 %	47,79 %
Europeiska unionens domstol	2,31 %	3,57 %	3,82 %	-	2,65 %
Europeiska centralbanken	2,31 %	1,07 %	1,27 %	2,70 %	4,42 %
Revisionsrätten	0,77 %	1,79 %	1,91 %	5,41 %	0,88 %
Europeiska unionens organ och byråer	2,31 %	5,36 %	24,84 %	18,02 %	23,89 %
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Nya mål – Rättegångsspråk (2005–2009)

Fördelning år 2009

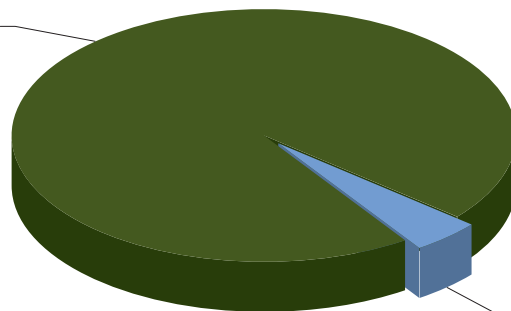

Rättegångsspråk	2005	2006	2007	2008	2009
Bulgariska	-	-	2	-	-
Spanska	1	1	2	1	1
Tjeckiska	-	-	-	-	1
Danska	1	-	-	-	-
Tyska	3	2	17	10	9
Grekiska	2	3	2	3	3
Engelska	5	8	8	5	8
Franska	113	113	102	73	63
Italienska	4	10	17	6	13
Litauiska	-	-	2	2	-
Ungerska	-	2	1	1	-
Nederländska	1	7	3	8	15
Polska	-	-	-	1	-
Portugisiska	-	-	-	1	-
Rumänska	-	-	1	-	-
Slovenska	-	1	-	-	-
Finska	-	1	-	-	-
Totalt	130	148	157	111	113

Med rättegångsspråk avses det språk på vilket talan väckts och inte sökandens modersmål eller nationalitet.

4. *Avgjorda mål – Domar och beslut – Domstolens sammansättning (2009)*

Avdelningar bestående
av tre domare
95,48 %

Ordförande
4,52 %

	Domar	Slutliga beslut ¹	Andra områden än personalmål	Totalt
Domstolen i plenum	-	-	-	-
Ordförande	-	7	-	7
Avdelningar bestående av tre domare	73	75	-	148
Ensamdomare	-	-	-	-
Totalt	73	82	-	155

¹ Varav två mål som avslutats genom förlikning.

5. Avgjorda mål – Avgörandets innebörd (2009)

	Domar			Beslut				Totalt
	Fullständigt bifall	Delvist bifall	Talan helt ogillad, beslut att anledning saknades att döma i målet	Talan/Begäran som (uppenbart) inte kan prövas eller som uppenbart saknar grund	Förlikning på initiativ av personaldomstolen	Avskrivning av andra skäl, beslut att anledning saknas att döma i målet eller återförvisning	Begäran som helt eller delvis bifallits (särskilda rättegångsformer).	
Anställning/Återanställning	-	-	-	-	-	-	-	-
Uttagningsprov	1	1	6	1	-	2	-	11
Arbetsvillkor/Ledighet	-	-	1	1	-	-	-	2
Bedömning/Befordran	7	2	11	2	1	1	-	24
Pensioner och invaliditetsersättning	-	-	4	3	-	1	-	8
Disciplinförfaranden	1	1	-	-	-	-	-	2
Rekrytering/Tillsättning/ Placering i lönegrad	4	1	12	3	-	34	-	54
Löner och ersättningar	2	2	3	1	1	4	-	13
Uppsägning av en anställds anställningsavtal	1	1	3	-	-	-	-	5
Socialförsäkring/Yrkessjukdom/ Olyckor	-	1	2	6	-	1	-	10
Övriga	-	1	5	14	-	1	5	26
Totalt	16	10	47	31	2	44	5	155

6. Interimistiska beslut – Beslutets innebörd (2006–2009)

Antalet interimistiska förfaranden		Beslutets innebörd	
		Helt eller delvist bifall	Avslag
2006	2	-	2
2007	4	-	4
2008	4	-	4
2009	1	1	-
Totalt	11	1	10

7. Avgjorda mål – Handläggningstid i månader (2009)

		Total handläggningstid	Handläggningstid, exklusive eventuell vilandeförklaring
Domar		Genomsnittlig handläggningstid	Genomsnittlig handläggningstid
Mål där talan väckts vid personaldomstolen	70	17,7	17,5
Mål där talan inledningsvis väckts vid tribunalen ¹	3	51,3	44,8
Totalt	73	19,1	18,6

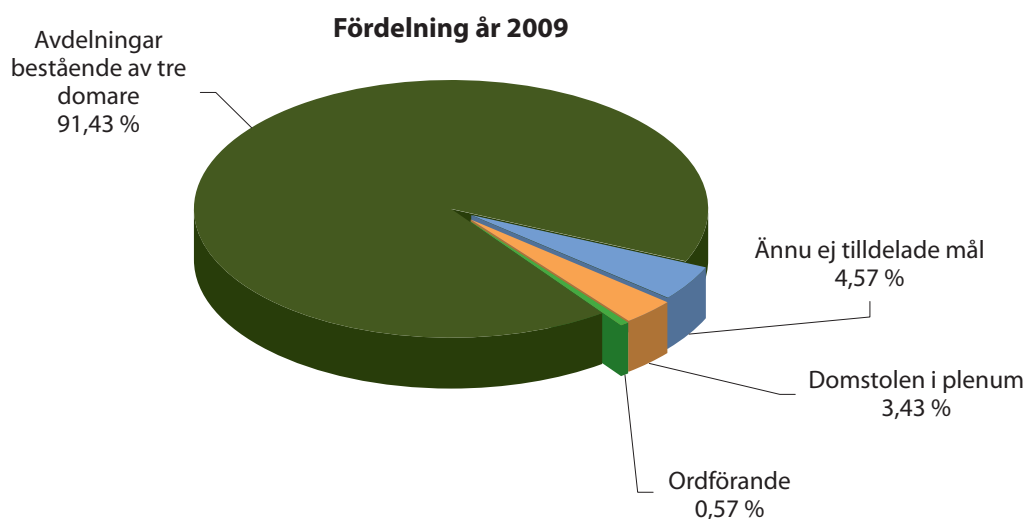
		Total handläggningstid	Handläggningstid, exklusive eventuell vilandeförklaring
Beslut		Genomsnittlig handläggningstid	Genomsnittlig handläggningstid
Mål där talan väckts vid personaldomstolen	61	14,1	10,2
Mål där talan inledningsvis väckts vid tribunalen ¹	21	48,2	16,9
Totalt	82	22,9	11,9

TOTAL	155	21,2	15,1
--------------	------------	-------------	-------------

Handläggningstiden uttrycks i månader och i tiondelar av en månad.

¹ När personaldomstolen inledde sin verksamhet, överlämnade tribunalen 118 mål till personaldomstolen.

8. Anhängiga mål den 31 december – Domstolens sammansättning (2006–2009)

	2006	2007	2008	2009
Domstolen i plenum	6	3	5	6
Ordförande	4	2	2	1
Avdelningar bestående av tre domare	207	205	199	160
Ensamdomare	-	-	-	-
Ännu ej tilldelade mål	11	25	11	8
Totalt	228	235	217	175

9. Anhängiga mål den 31 december – Antal sökande (2009)

De tio anhängiggjorda mål som har störst antal sökande i ett enda mål

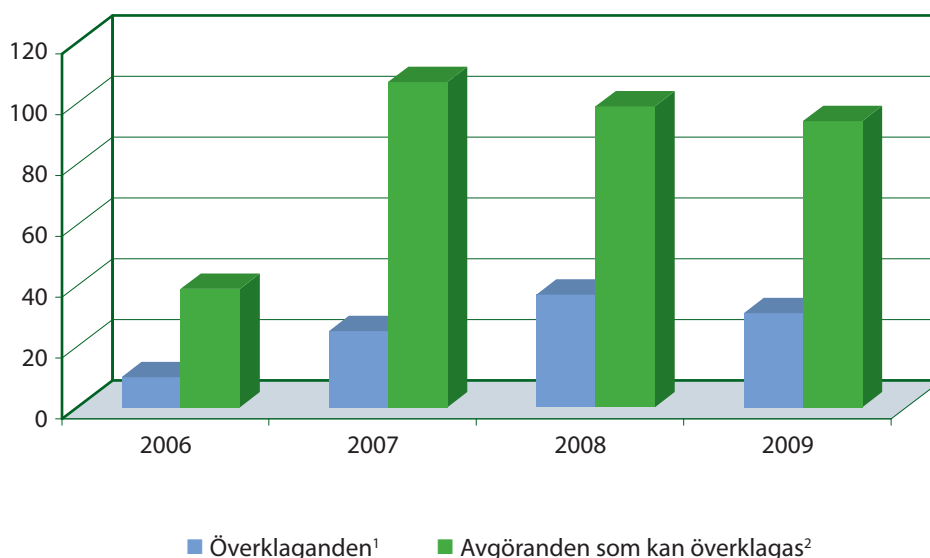
Antal sökande per mål	Områden
114	Tjänsteföreskrifterna – Tillämpning av andra rättsliga föreskrifter än dem som gäller för tillfälligt anställda – Skadestånd för ekonomisk skada
59	Tjänsteföreskrifterna – Befordran – Befordringsförfarandet år 2005 – Ytterligare lönegrader införda genom de nya tjänsteföreskrifterna
20	Tjänsteföreskrifterna – Omplacering i lönegrad – Sökande som förts upp på en förteckning över godkända sökande i ett internt uttagningsprov för övergång till en annan tjänstekategori innan de nya tjänsteföreskrifterna trädde i kraft – Beslut om lönegradsplacering med tillämpning av mindre gynnsamma bestämmelser – Övergångsbestämmelser i bilaga XIII till tjänsteföreskrifterna – Förlust av befordringspoäng
14	Tjänsteföreskrifterna – Kontraktsanställd – Klausul som innebär att den anställdes anställningsavtal upphör att gälla om vederbörande inte upptas på en förteckning över godkända sökande i ett uttagningsprov – Uppsägning av en anställds anställningsavtal
13	Tjänsteföreskrifterna – Extraanställda – Tillfälligt anställda – Villkor för anställning – Avtalets varaktighet
13	Tjänsteföreskrifterna – Omklassering i lönegrad till följd av de nya tjänsteföreskrifternas ikraftträdande – Övergångsbestämmelser i bilaga XIII till tjänsteföreskrifterna
10	Tjänsteföreskrifterna – Kontraktsanställd – Tillfälligt anställd – Villkor för anställning – Avtalets varaktighet
10	Tjänsteföreskrifterna – Tillsättning – Juristlingvister som förts upp på en förteckning över godkända sökande innan de nya tjänsteföreskrifterna trädde i kraft – Diskriminering jämfört med juristlingvister som rekryterats av andra institutioner
6	Tjänsteföreskrifterna – Befordran – Befordringsförfarandet år 2005 – Artikel 2 i bilaga XIII till tjänsteföreskrifterna är ogiltig – Ytterligare lönegrader införda genom de nya tjänsteföreskrifterna
6	Tjänsteföreskrifterna – Omplacering i lönegrad – Sökande som förts upp på en förteckning över godkända sökande i ett internt uttagningsprov före de nya tjänsteföreskrifternas ikraftträdande – Beslut om lönegradsplacering med tillämpning av mindre gynnsamma bestämmelser – Övergångsbestämmelser i bilaga XIII till tjänsteföreskrifterna – Förlust av befordringspoäng

Med tjänsteföreskrifterna avses Tjänsteföreskrifter för tjänstemännen i Europeiska unionen och Anställningsvillkor för övriga anställda i Europeiska unionen.

Totalt antal sökande i alla nya mål

	Totalt antal sökande	Totalt antal nya mål
2006	1 652	228
2007	1 267	235
2008	1 161	217
2009	461	175

10. Övrigt – Avgöranden av personaldomstolen som har överklagats till tribunalen (2006–2009)

	Överklaganden ¹	Avgöranden som kan överklagas ²	Andelen överklagade avgöranden i procent ³	Procentuell andel överklaganden, inklusive förlikning ⁴
2006	10	39	25,64 %	22,22 %
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %
2009	31	94	32,98 %	32,29 %

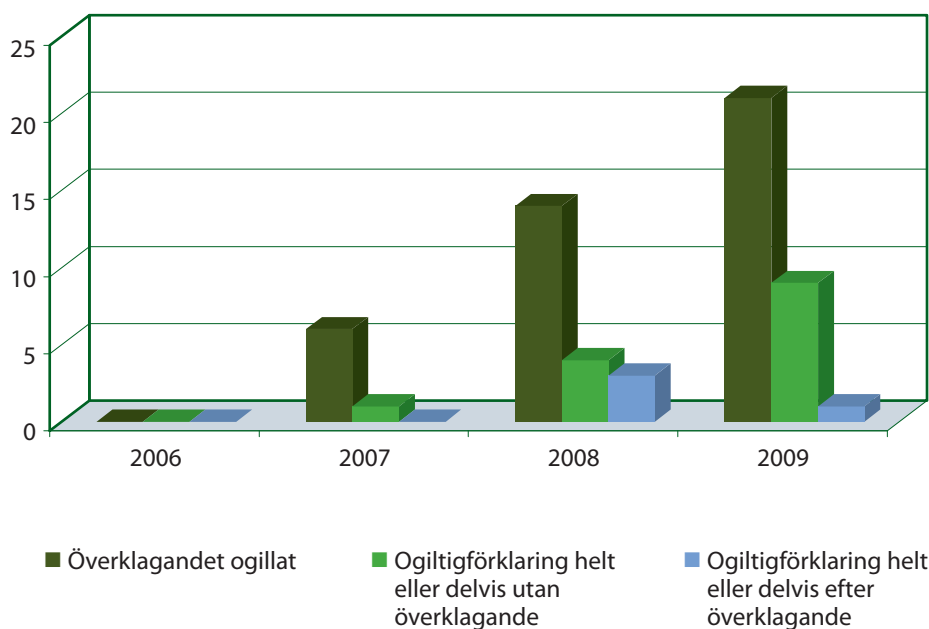
¹ Avgöranden som har överklagats av flera parter räknas endast en gång. År 2007 var två avgöranden föremål för vardera två överklaganden.

² Domar, beslut om avvisning, avvisning av uppenbara skäl eller ogillande av uppenbart ogrundad talan, interimistiska beslut, beslut om att anledning saknas att döma i målet och beslut att avslå en interventionsansökan, vilka meddelats eller fattats under verksamhetsåret

³ Detta procenttal motsvarar inte nödvändigtvis, för ett givet år, de avgöranden som kan överklagas och som meddelats under verksamhetsåret, då överklagandefristen kan omfatta delar av två kalenderår.

⁴ Personaldomstolen vinnlägger sig om att följa lagstiftarens uppmaning att söka lösa tvister genom förlikning. Varje år avslutas ett antal mål på detta sätt. Dessa mål utmynnar inte i några avgöranden som kan överklagas, på grundval av vilka andelen överklagade avgöranden i procent vanligtvis beräknas i årsrapporten, i synnerhet av domstolen och tribunalen. Eftersom "andelen överklagade avgöranden i procent" kan anses motsvara "andelen angripna" avgöranden från en viss domstol, skulle denna procentandel bättre spegla situationen om den inte enbart beräknades utifrån antalet avgöranden som kan överklagas utan även inkluderade dem som inte kan överklagas, just eftersom dessa avslutar förfarandet genom förlikning. Det är resultatet av den beräkningen som återfinns i denna kolumn.

11. Övrigt – Utgången i mål som har överklagats till tribunalen (2006–2009)

	2006	2007	2008	2009
Överklagandet ogillat	-	6	14	21
Ogiltigförklaring helt eller delvis utan överklagande	-	1	4	9
Ogiltigförklaring helt eller delvis efter överklagande	-	-	3	1
Totalt	-	7	21	31

Kapitel IV

Möten och besök

A – Officiella besök och arrangemang vid domstolen, tribunalen och personaldomstolen

Domstolen

15 januari	M. Pröhl, generaldirektör vid Europeiska institutet för offentlig förvaltning
22 januari	R. Aryasinha, Sri Lankas ambassadör för Belgien och Luxemburg
26 januari	O. Scholz, förbundsminister med ansvar för arbetsmarknad och sociala frågor i Förbundsrepubliken Tyskland, och F. Biltgen, minister med ansvar för arbete och anställning i Storhertigdömet Luxemburg
3 februari	Delegation från Konungariket Sveriges riksdag
4 februari	G. Napolitano, Republiken Italiens president
12 mars	H.-G. Pöttering, Europaparlamentets ordförande
16 och 17 mars	Delegation från Cyperns deputeradekammarers justitieutskott
19 mars	T. Băsescu, Rumäniens president, åtföljd av premiärminister E. Boc, och finansminister G. Pogea
23 mars	M. Benzo, Konungariket Spaniens ambassadör i Storhertigdömet Luxemburg
30 och 31 mars	Symposiet "Tankar kring förfarandet för förhandsavgörande". Möte med ordförandena i författningsdomstolarna och högsta domstolarna i Europeiska unionens medlemsstater
30 mars	Utställningen "Domstolsbyggnader i Europa"
20 april	Delegation från tyska förbundsdagen
27 april	Undertecknande av en administrativ överenskommelse mellan domstolen och Konungariket Spanien vad avser användning av andra officiella språk än spanska
28 april	Delegation från Republiken Tjeckiens parlaments senats EU-nämnd
29 april	C. Bandion-Ortner, Republiken Österrikes justitieminister
4 maj	S.-H. Song, Internationella brottmålsdomstolens ordförande
8 juni	N.-L. Arold, professor vid Raoul Wallenberg-institutet i Sverige
15 juni	Generalförsamlingen för Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne
29 juni	A.A. Asya, Republiken Turkiets ambassadör i Storhertigdömet Luxemburg
30 juni och 1 juli	Delegation från Bulgariens högsta förvaltningsdomstol
17 september	L. Romero Requena, generaldirektör för Europeiska kommissionens rättstjänst
28 och 29 september	Delegation från Folkrepubliken Kinas högsta domstol
19 och 20 oktober	Delegation från Republiken Bulgariens kassationsdomstol
26 oktober	A. Vosskuhle, vice ordförande för Förbundsrepubliken Tysklands författningsdomstol
29 och 30 oktober	Konferens för Republiken Frankrikes överrätters försteordförande
16 och 17 november	Möte med medlemsstaternas domare (Tjeckien, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Ungern, Malta, Österrike, Rumänien, Slovenien, Slovakien, Finland, Sverige)
7 och 8 december	"Luxemburger Expertenforum"

Tribunalen

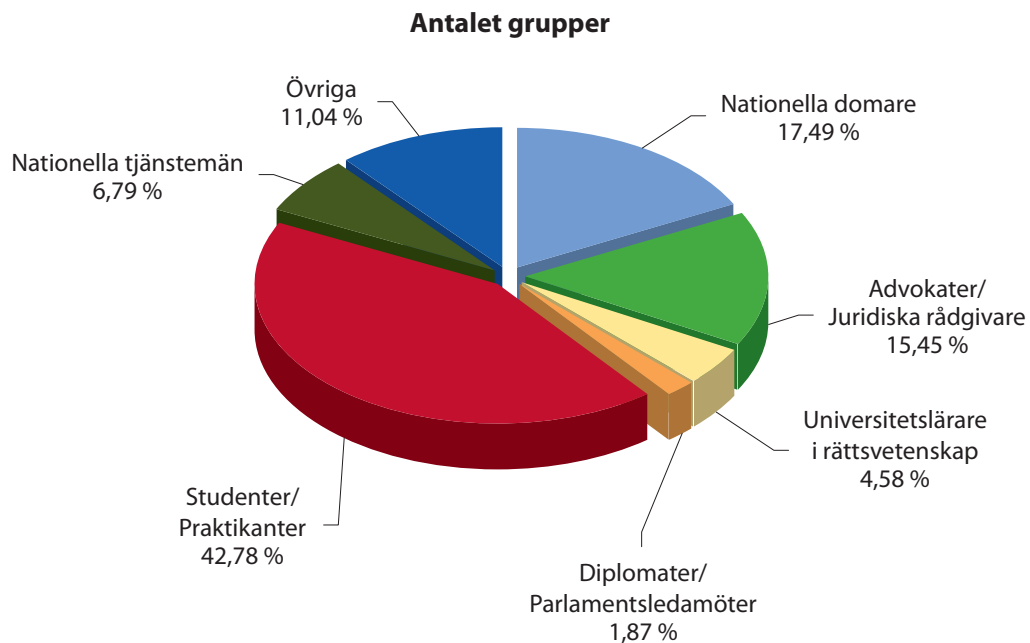
12 mars	H.-G. Pöttering, Europaparlamentets ordförande
6 maj	Delegation från Rådet för advokatsamfunden inom Europeiska unionen (CCBE)
29 juni	A.A. Asya, Republiken Turkiets ambassadör i Storhertigdömet Luxemburg
25 september	Sammankomst med anledning av tribunalens 20-årsjubileum: "20 års verksamhet och perspektiv inför år 2020 – Att bygga morgondagens tribunal på solida grunder"
28 och 29 september	Delegation från Kinas högsta domstol

Personaldomstolen

19 mars	M. De Sola Domingo, chefsrådgivare vid Europeiska kommissionens medlingsorgan
21 april	C.-F. Durand, generaldirektör för Europeiska kommissionens rättstjänst
18 och 19 november	Förenta Nationernas förvaltningsdomstols kansli
7 december	Domare och justitiesekreterare från Förenta Nationernas förvaltningsdomstol

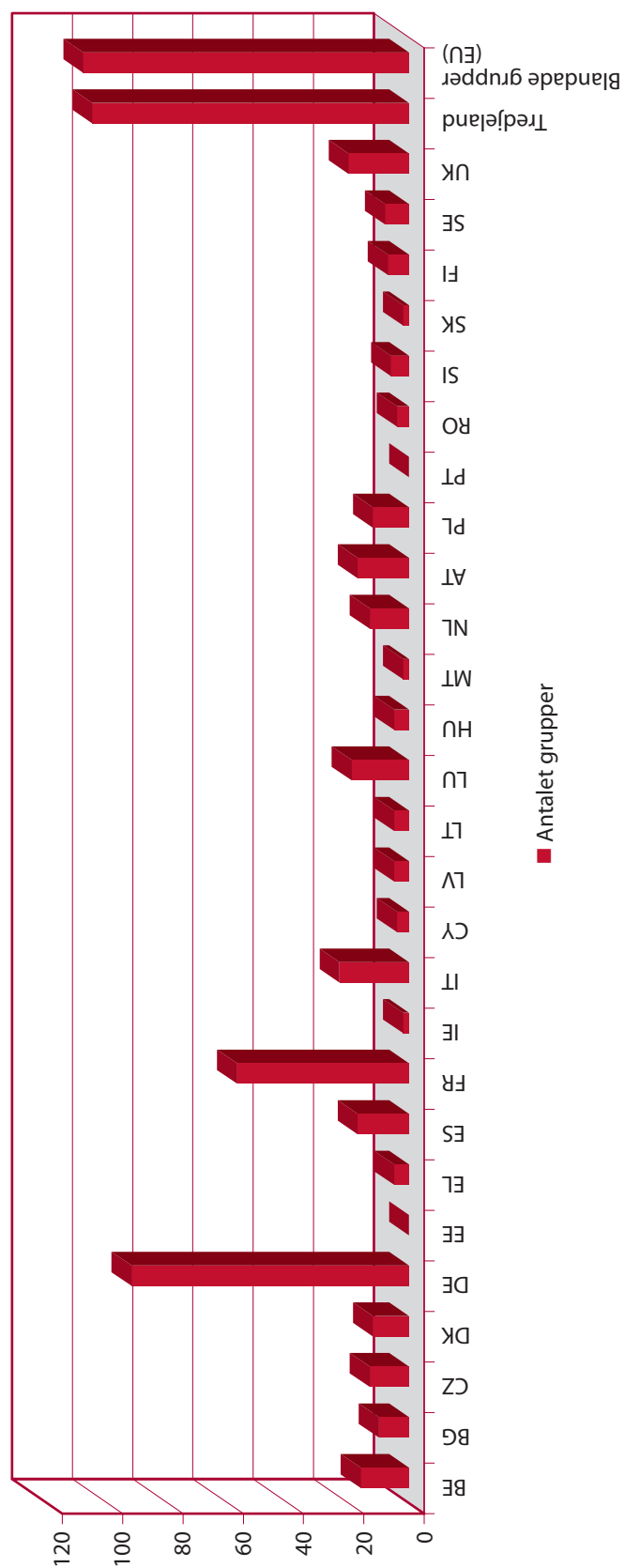
B – Studiebesök (2009)

1. Fördelat på grupper

	Nationella domare	Advokater/ Juridiska rådgivare	Universitetslärare i rättsvetenskap	Diplomater/ Parlamentsledamöter	Studenter/ Praktikanter	Nationella tjänstemän	Övriga	Totalt
Antalet grupper	103	91	27	11	252	40	65	589

2. Studiebesök – Fördelat på medlemsstater (2009)

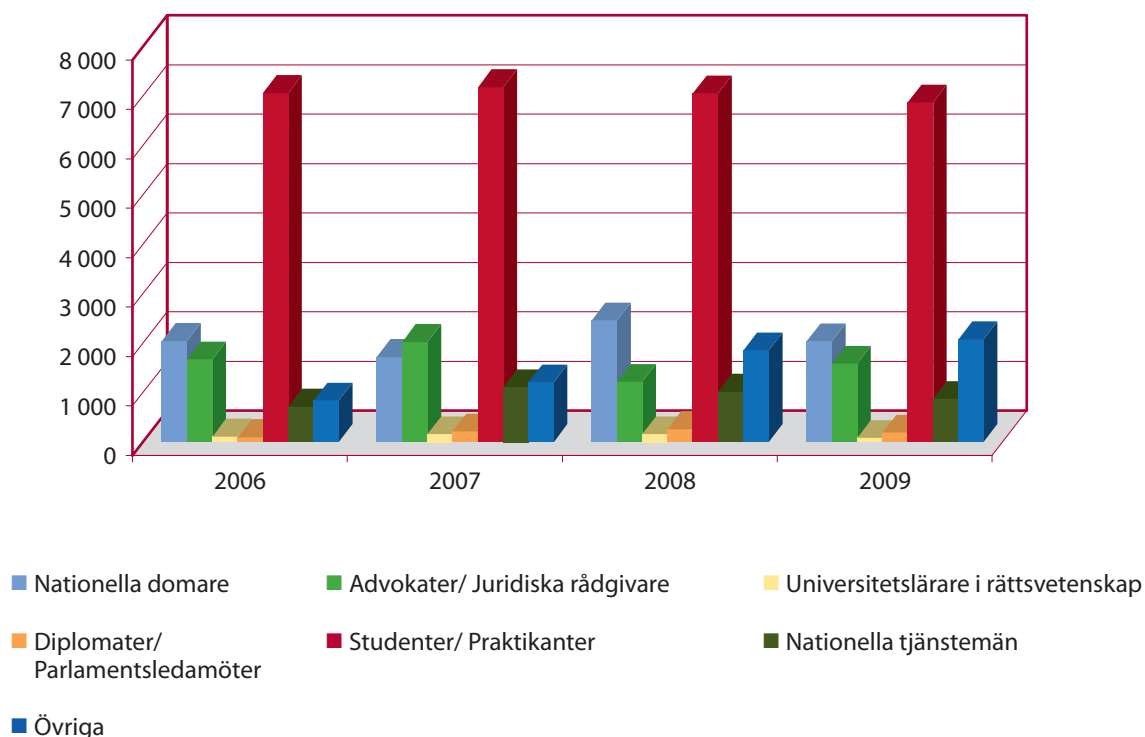

	Antalet besökare							Antalet grupper	
	Nationella domare	Advokater/ Juridiska rådgivare	Universitetslärare i rättsvetenskap	Diplomater/ Parlamentsledamöter	Studenter/ Praktikanter	Nationella tjänstemän	Övriga	Totalt	Antalet grupper
BE		20			26	296	55	569	16
BG	105					24		129	10
CZ	52	46	7			54		159	13
DK						281	28	361	12
DE	528	349		87		690	217	2 484	92
EE								0	0
EL	14					40		103	5
ES	150	20				245		444	17
FR	175	198				871	33	1 682	57
IE						59		59	2
IT		22	2			215		239	23
CY	10					16		26	4
LV				10		45	6	61	5
LT			10					10	5
LU	51		1			139	49	644	19
HU			8		4	73		85	5
MT		20				21		41	2
NL	42	58				152	25	331	13
AT	48	42	11			277	20	398	17
PL	57	56				40		153	12
PT								0	0
RO	7		12					19	4
SI		5				49		54	6
SK						28		28	2
FI	45	35				24		159	7
SE	66	19				20	14	153	8
UK	46	65				169		280	20
Tredjeland	168	96	2	66		1 291	26	1 715	105
Blandade grupper (EU)	473	535	31			1 748		3 329	108
Totalt	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715	589

3. Studiebesök – Nationella domare (2009)

	CZ	ES	FR	IE	IT	HU	MT	AT	RO	SI	SK	FI	SE	Totalt
Konferens	5	8	21	4	18	8	2	6	9	2	4	4	6	97

4. Utvecklingen med avseende på antal och typ av besökare (2006–2009)

	Antalet besökare							
	Nationella domare	Advokater/ Juridiska rådgivare	Universitetslärare i rättsvetenskap	Diplomater/ Parlamentsledamöter	Studenter/ Praktikanter	Nationella tjänstemän	Övriga	Totalt
2006	2 044	1 673	108	101	7 056	714	840	12 536
2007	1 719	2 025	157	213	7 178	1 111	1 206	13 609
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023
2009	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715

C – Högtidliga sammankomster

2 februari	Högtidlig sammankomst med högtidlig försäkran avlagd av Baroness Ashton, ny ledamot av Europeiska kommissionen
25 september	Högtidlig sammankomst med anledning av tribunalens 20-årsjubileum
6 oktober	Högtidlig sammankomst med anledning av partiell ny tillsättning av domare vid domstolen och av att nya ledamöter vid tribunalen och personaldomstolen träder i tjänst
26 oktober	Högtidlig sammankomst med högtidlig försäkran av A.G. Šemeta, P. Samecki, K. De Gucht och M. de Šefčovič, nya ledamöter av Europeiska kommissionen
14 december	Högtidlig sammankomst med anledning av att P. Cruz Villalón träder i tjänst som generaladvokat vid domstolen

D – Besök och deltagande i officiella arrangemang

Domstolen

1 januari	Domstolen är representerad vid en högtidlig sammankomst, organiserad av Fenech Adami, Maltas president, i Valletta
7 januari	Domstolen är representerad vid en högtidlig sammankomst vid Cour de cassation, i Paris
20 januari	Domstolen är representerad vid Rechtspolitischer Neujahrsempfang, som anordnas av Brigitte Zypries, Förbundsrepubliken Tysklands justitieminister, i Berlin
30 januari	En delegation från domstolen deltar i firandet av Europeiska domstolen för mänskliga rättigheters 50-årsjubileum
30 januari	Domstolen är representerad vid invigningen av verksamhetsåret vid Högsta domstolen, i Rom
5 och 6 februari	Domstolen är representerad vid European Ministerial Conference on Family Policy, i Prag
9 februari	En delegation från domstolen deltar i ett officiellt besök vid Conseil d'État, i Paris
19 februari	Domstolen är representerad i en arbetsgrupp som Europaparlamentets budgetkontrollutskott har instiftat och som följer upp administrativa utredningar som genomförs av byrån för bedrägeribekämpning (OLAF) i medlemsstaterna, i Bryssel
2 april	Domstolen är representerad vid årsmötet för Republiken Polens författningsdomstol, i Warszawa
2 april	Domstolens ordförande deltar i "Discussion to mark the 10th anniversary of the euro", organiserad av Europeiska centralbanken, i Frankfurt
20 april	Domstolen är representerad vid begravningssceremonin för Lord Gordon Slynn, i St Margaret's Westminster, London
3 maj	En delegation från domstolen deltar i en särskild ceremoni för att fira Republiken Polens nationaldag, i författningsdomstolen i Warszawa
6 maj	Domstolen är representerad vid det högtidliga öppnandet av 17:e Österreichischen Juristentages, i närvaro av Republiken Österrikes president, i Wien
14–16 maj	Domstolen är representerad vid ett seminarium som anordnas av Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne, i samarbete med Republiken Greklands Symvoulio tis Epikrateias och med vetenskapligt stöd från Förbundsrepubliken Tysklands federala förvaltningsdomstol, på temat "La juridiction administrative et l'e-justice", i Aten
22 maj	Domstolen är representerad vid en officiell ceremoni anordnad inom ramen för 60-årsfirandet av den tyska grundlagen, i Berlin
14 och 15 juni	Domstolen är representerad då styrelsen för Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne sammanträder samt vid dess generalförsamlings årsmöte, i Luxemburg

24 juni	Domstolen är representerad vid firandet av Sloveniens nationaldag och den bjudning som Republiken Sloveniens president anordnat, i Ljubljana
12 juli	Domstolen är representerad när D. Grybauskaitė svärs in som president för Republiken Litauen, i Vilnius
24 juli	Domstolens ordförande deltar vid den mottagning i Aten som Republiken Greklands president håller med anledning av 35-årsdagen av republikens återinförande
29–31 juli	Domstolen är representerad vid konferensen "Legal boundaries, common problems and the role of the Supreme Court", som andordnas av Lord Chief Justice of England and Wales i samarbete med King's College, i London
21 september	Domstolen är representerad vid invigningen, med Hans Majestät Konungen av Spanien som ordförande, av verksamhetsåret vid Högsta domstolen, i Madrid
1 oktober	Domstolen är representerad vid firandet av Finlands högsta domstols 200-årsjubileum, i Helsingfors
1 oktober	En delegation från domstolen deltar vid Verfassungstag (högtidlighållande av den österrikiska författningsdomstolens inrättande), i Wien
1 oktober	Domstolen är representerad vid Opening of the Legal Year, på inbjudan från Lord Chancellor, i London
3 oktober	Domstolen är representerad vid den ceremoni som anordnas med anledning av Tag der Deutschen Einheit, i Saarbrücken
13 oktober	Domstolen är representerad vid begravningsceremonin för H. Jung, tidigare justitiesekreterare för tribunalen, i Berlin
16 oktober	En delegation från domstolen deltar i den officiella öppningsceremonin för högsta domstolen, på inbjudan av ordföranden för Supreme Court of the United Kingdom, i London
19 oktober	Domstolen är representerad vid den konferens som anordnas av International Association of Refugee Law Judges, på temat "Effective Interaction?: The Role of the European Court of Justice and National Courts and Tribunals in EU Asylum Law", i Berlin
22 och 23 oktober	Domstolen är representerad vid "Sixième symposium des juges européens en matière de marques", i Alicante
26 och 27 oktober	Domstolen är representerad vid det internationella symposiet "Vom harmonisierten Markenrecht zum harmonisierten Markenverfahren", i München
29 och 30 oktober	Domstolen är representerad vid möte mellan ordförandena för Europeiska unionens överrätter, i Rom
12 november	Domstolens ordförande deltar vid en arbetslunch för de ständiga representanterna i rådet, i Bryssel
16 och 17 november	Domstolen är representerad vid möte mellan parlamenten, "Building a Citizens' Europe – The Stockholm Programme 2010–2014 – The Parliamentary dimension of a European area of Freedom, Security and Justice", i Bryssel

23 och 24 november	En delegation från domstolen deltar i firandet av Republiken Ungerns författningsdomstols 20-årsjubileum, i Budapest, på inbjudan av dess ordförande
25 november	Domstolen är representerad vid firandet av att det gått 150 år sedan den juridiska fakulteten vid universitetet i Bukarest grundlades, i Bukarest
29 och 30 november	Domstolen är representerad vid möte för styrelsen för Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne, i Bryssel
30 november	Domstolen är representerad vid ett seminarium om domaryrkets utveckling, som anordnas av Association des Conseils d'État et des juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne, i Bryssel
11 december	En delegation från domstolen deltar i ett officiellt besök vid Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter, i Strasbourg
18 december	Domstolen är representerad vid den ceremoni som anordnas i Ljubljana med anledning av "Konstitutionsdagen"

Tribunalen

7 januari	Tribunalen är representerad vid en högtidlig sammankomst vid Cour de cassation, i Paris
13 januari	Tribunalen är representerad vid en högtidlig sammankomst vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, i Strasbourg
20 januari	Tribunalen är representerad vid Rechtspolitischen Neujahrsempfang vid justitieministeriet, i Berlin
30 januari	Tribunalens ordförande deltar i seminariet "Cinquante ans de la Cour européenne des droits de l'homme vus par les autres Cours internationales", i Strasbourg
19 februari	Tribunalen är representerad vid ett möte som anordnas av Europaparlamentets budgetkontrollutskott, på temat Byrån för bedrägeribekämpning (OLAF), i Bryssel
19–21 februari	En delegation från tribunalen besöker Republiken Estland, på inbjudan från utrikesministeriet och justitieministeriet, i Tallinn
22–24 februari	En delegation från tribunalen besöker Republiken Finland på regeringens inbjudan, i Helsingfors
11–13 mars	Deltagande i konferensen "Public and Private Enforcement of Antitrust in Europe – 5 Years on", som anordnas av International Bar Association, i Bryssel
17 april	Tribunalen är representerad vid officiellt möte rörande Europafrågor, som anordnas med anledning av ett besök för ordföranden för Groupe de réflexion sur le futur de l'Europe, i Rom
26–28 april	Tribunalen är representerad vid Bundeskartellamts 14:e internationella konferens, i Hamburg
1–2 juni	En delegation från tribunalen besöker Comisión nacional de la Competencia, i Madrid
1–4 oktober	Tribunalen är representerad vid 5:e forumet för europeiska jurister, i Budapest

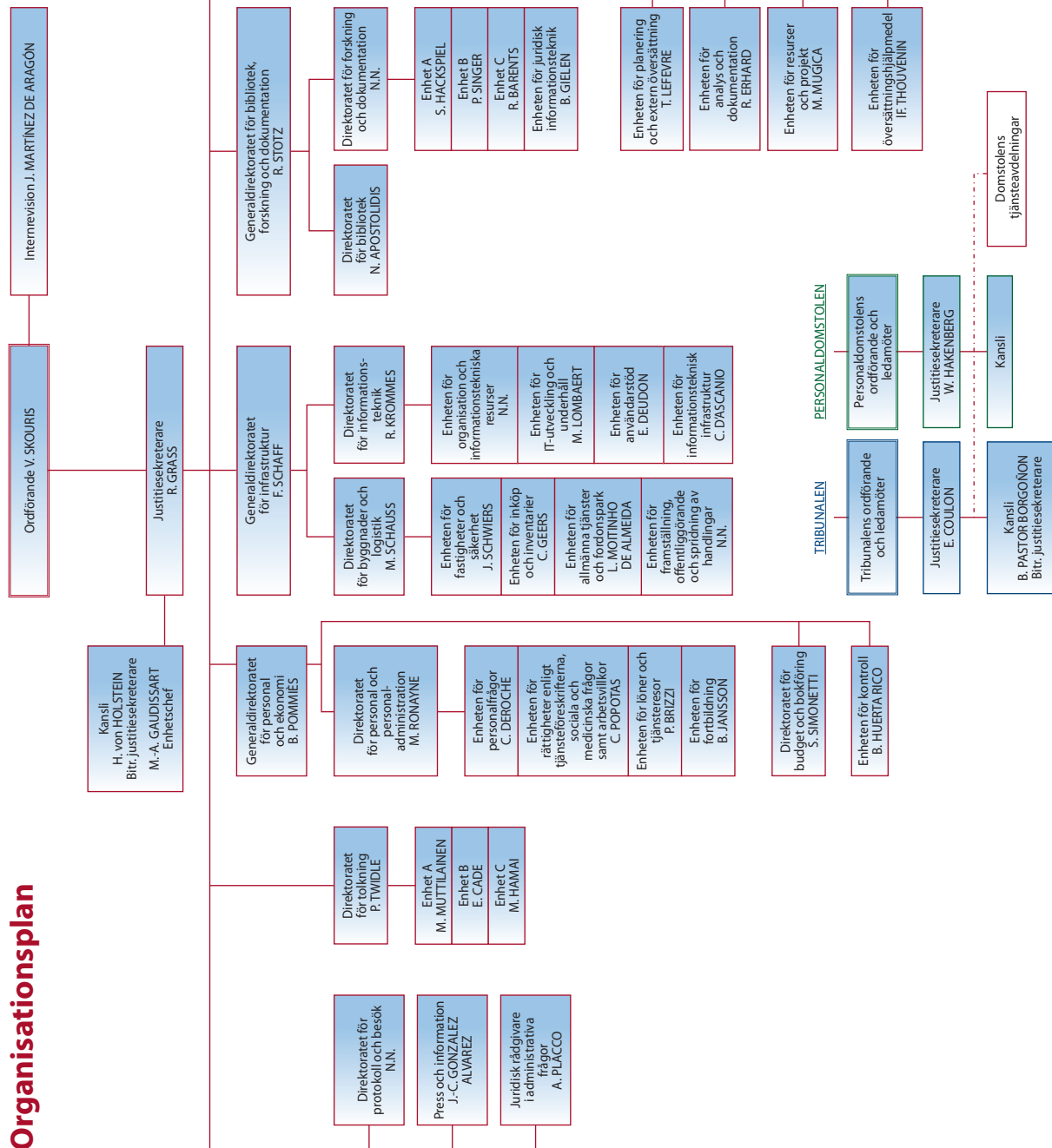
13 oktober	Tribunalen är representerad vid begravningsceremonin för Hans Jung, tidigare justitiesekreterare vid tribunalen, i Berlin
15–16 oktober	Tribunalen är representerad vid Opening of the Legal Year, i London
15–18 oktober	En delegation från tribunalen besöker Rumänien med anledning av tribunalens 20-årsjubileum på inbjudan av ordföranden för överrätten i Iași och av rektorn för universitetet Alexandru I. Cuza, i Iași
22–23 oktober	En delegation från tribunalen deltar i sjätte symposiet för europeiska domare på området för varumärken, mönster och modeller, i Alicante
16 november	Tribunalen är representerad vid seminariet "Building a citizens' Europe" som anordnas av Europaparlamentet, i Bryssel
20 november	Tribunalens ordförande besöker Europeiska ombudsmannen och dennes tjänstemän och en konferens på temat "Le principe de bonne administration dans la jurisprudence communautaire", i Strasbourg
22–25 november	Tribunalen är representerad och deltar i den högtidliga konferens som anordnas med anledning av författningsdomstolens 20-årsjubileum, i Budapest
9 december	Tribunalen är representerad vid begravningsceremonin för generaladvokaten Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, i Madrid

Personaldomstolen

1 och 2 oktober	Besök vid Greklands Symvoulío tis Epikrateias
23 och 24 november	Besök vid Frankrikes Conseil d'État och Conseil constitutionnel

Organisationsplan

Europeiska unionens domstol

**Årsrapport 2009 – Översikt över verksamheten vid Europeiska unionens domstol,
Europeiska unionens tribunal och Europeiska unionens personaldomstol**

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå

2010 — 240 s. — 21 × 29,7 cm

Katalognummer: QD-AG-10-003-SV-C

ISBN 978-92-829-0964-5

doi:10.2862/23125

ISSN 1831-8592

ISBN 978-928290964-5

HUR HITTAR MAN EU:S PUBLIKATIONER?

Gratispublikationer

- Genom EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- Hos Europeiska kommissionens representationer och delegationer.
Adressuppgifter finns på Internet (<http://ec.europa.eu>)
eller kan fås från fax +352 2929-42758.

Avgiftsbelagda publikationer

- Genom EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Avgiftsbelagda prenumerationer (t.ex. årsabonnemang på *Europeiska unionens officiella tidning* och på rättsfallssamlingen från Europeiska unionens domstol)

- Genom ett av Europeiska unionens publikationsbyrås försäljningsombud (http://publications.europa.eu/others/agents/index_sv.htm).

